

హిందూ గ్రంథ గ్రంథ

ప్రథమ సంపుటము

శ్రీ నిర్వికల్పానంద

సాధన గ్రంథ మండలి జెనాబి

శంకర గ్రంథ రత్నావళి

ఉపదేశ గ్రంథములు - నలుబది

ప్రథమ సర్వపుటము

సాధన గ్రంథ మండలి. ౨౫.

శంకర గ్రంథ రత్నావళి

ప్రపంచే శ గ్రంథ ములు - నలుబది

ప్రథమ సంపుటము

సాధన గ్రంథ మండలి

శ్రీ నిర్వికల్పానంద స్వామి

“ ఏకం బ్రహ్మ విజ్ఞానం స్వానుభూత్యా విరాజతే ”

ప్రకాశకులు.

సాధన గ్రంథ మండలి, తెనాలి.

ప. కె. ఎం.

* పోస్టు ఖర్చులు రు. ౦.౧౨౦

సర్వస్వావ్యయము
సాధన గ్రంథ ముద్రణము

విజయ నాథుడు

1954 - ఫిబ్రవరి.

జానకిరాం ప్రెస్, తెనాలి.

(శుభి స్మృతి) పురాణానా మాలయం కనుజాలయమ్,
నమామి భగవత్పాదం శిష్టారం లోక శిష్టారమ్.

వి న తి

మహాశయులారా !

శ్రీ ఆచార్యస్వామివారి రచనలన్నియు, ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని బాటులో నుండుట, మూలానువాదమాలతో, మూల కందివ్యవలయునను, ఈ మహా సేతు నిర్మాణమునకు మేము పూనుకొంటిమి. ఇట్టి మహత్కార్యమునకు, అర్హులైన పిపాసువుల సంపూర్ణసహకార ముండవలయును. ఈము దానినే కాంక్షించు చుంటిమి

శ్రీశంకరుల ఉపదేశవ్రకరణగ్రంథములు, చిక్కని, నేట తెనుగున అనువదించి, అనుగ్రహించిన, పూర్వపాదుల శ్రీ నిర్వికల్పసందస్వామివారికి, మా కృతజ్ఞతాపూర్వక నమస్కారములు

మామండలికి, ఈ శంకరగ్రంథరత్నావళి, ప్రథమ సంపుటముతో, ఎనిమిదవ వత్సర ప్రారంభము. మామండలి యెడ, ఆదరాభిమానములు చూపుచున్న, పోషకవర్గమునకు, పాఠశాలోపమునకు మా కృతజ్ఞతలు తెలుపుచున్నాము. మున్ముందుకూడ, ఇతోధికముగ ఉత్సాహ, ప్రోత్సాహ, సహాయముల చూపిన, ఉత్తమగ్రంథముల నెలువరించి, వికరకమలములందు, ఉంచగలమని నవినయముగ మనవి చేసికొనుచున్నాము.

తే నా తి, } బులుసు సూర్యవ్రకాశ శాస్త్రి
విషయ మాఘము } సంపాదకుడు: సాధన గ్రంథ మండలి.

నివేదన

o

“అద్వైతానందమును కొంగన మూటగట్టుకొని నీ ఇష్టముచేయుట మేలగును” అని శ్రీరామకృష్ణ సరమహాంసులవారు నుడివియున్నారు. ఆ అద్వైతానందాత్మకలగులు వేదాంతములనబడు ఉపనిషత్తులలో ఇత సత్యముగ విజిప్రయతి యున్నవి. ఈ భానరాశిని సంగ్రహించి శ్రీకంకరాచార్యులవారు తమ గ్రంథములలో క్రమాన్వయముగ మననిమిత్తము కరుణాపరవశులై, అన్యంతము ప్రసన్నగాంభీర్యచైతన్యములతో నోష్ణ భాషలో భద్రపరిచి యున్నారు.

మఱు ప్రస్తుతము శ్రీవారి గచనాఖండములు నూట విభవి యొకటి లభింపుచున్నవి. ఇవి గచింపబడి పదిరెండువందల సంవత్సరములు (కొందరి అభిప్రాయము ననుసరించి ఇరుపదిరెండువందల ఏళ్ళు) బాటుచున్నను, నేటికిని “తదేవ గమ్యం రుచిం ననం నవమ్” అను శీతిగ కొంగ్రొత్తరుదులను గూర్చుకొనుచు ప్రపంచమునందలి ప్రధానభాషలలోనికి అనువదించబడి, శ్రద్ధా గువులను దార్శనిక పండితులను, తత్వజ్ఞానువులను ఉల్లాసమును గూర్చుచు నేయున్నవి కాని, పిని సౌరభ్యము ఒకంతయును తొలగలేదు.

వర్తమానకాలమున ఆంగ్లమున ఆయా రచనలకు నెలువడిన అనువాద వ్యాఖ్యల విషయము వదిలినను; ప్రాచీనులచే ఈ గ్రంథములను గూర్చబడిన టీకావ్యాఖ్య వాక్యక, ప్రకరణ, గ్రంథముల సంఖ్యను గమనింపు, పతింప పురుషాయుక్తాయము చాలసంత విస్తృతముగ నున్నవి. భగవత్పదులవారి రచనల ఉపశీలకగ నొనర్చుకొని నెలువడిన సంస్కృత, దేశీయభాషాగ్రంథముల సంఖ్యకూడ అపరిమితముగనే యున్నది. ఈ ప్రకరణవాద్యయమునకు సాధ్యమైనంత త్వరలో సూచిత్రమునుగూర్చు భారము, గణపజాపరులకు పండితులది. ప్రాచీనభాషప్రములలో మరుగుపడి శిథిలములైనవానిని, కాలపురుషుడే లెక్కింప వలెను !

భగవత్పదులవారి మూలగ్రంథముల నన్నిటిని ఒక క్రమమును పాటించి అనువాదముతో నైనను ఆంగ్రమున ప్రకటించుప్రయత్నము ఇంతవరకు జరిగినట్లు

పేరిక్కచోట. నుండియు, అన్ని గ్రంథములును, ప్రచురింపబడ లేదు. వీని అన్నిటిలోను ప్రేరింగం వాణివిలాస ప్రెస్సునారు ఇరువది సంపుటములలో ప్రచురించిన మాత్రే, శ్రేష్ఠతను మనియును, సంపూర్ణగ్రంథావళి అనియును చెప్పునను నేను ఆయా ప్రతుల వన్నిటిని సంప్రదించినను, కలకత్తా ప్రతులు అంగీకరింప పాతములనే గ్రహించినాను. ఈ పాత భేదిములలో అక్షర భేదమే కాని, అర్థ భేదిము లేదు.

౨

భగవద్గోవులవారి పదనలు, ఉపనేశప్రకరణ గ్రంథములు ౫౭ ను, స్తవస్తోత్ర గ్రంథములు ౭౨ ను, భావ్యగ్రంథములు ౨౪ ను కలిపి మొత్తము ౧౫౩ భాగములు లభించు చున్నవి. వీటి సంపూర్ణ నామావళి ఇది :

ఉపదేశ గ్రంథములు : మేము ఈ ప్రభువుసంపుటి విషయసూచికలో చూపిన ౪౦ గ్రంథములు గాక, మిగిలినవి : ౪౧ అజ్ఞానబోధిని, ౪౨ ఆత్మజ్ఞానోపదేశవిధి, ౪౩ ఆత్మానాత్మ వివేకము, ౪౪ తత్త్వబోధ, ౪౫ అపనోపాసనభూతి, ౪౬ పంక్షణము, ౪౭ ప్రబోధ సుధాకరము, ౪౮ వేదాంత కేసరి (కేశవోక), ౪౯ స్వాత్మనిరూపణ, ౫౦ వివేక చూడామణి, ౫౧ ఉపదేశసాగ్రి, ౫౨ సర్వవేదాంత సిద్ధాంత సంగ్రహము, ౫౩ ప్రపంచ సార తింత్రము, ౫౪ శంకర స్మృతి, ౫౫ సన్న్యాసన పద్ధతి, ౫౬ సర్వసిద్ధాంత సంగ్రహము, ౫౭ అమరుకళికము.

వీనిలో శంకరస్మృతి ఇంతవరకు నాగరాక్షములలో ముద్రితమైనట్లు తోచదు. ఇది పదునారు అధ్యాయముల గ్రంథమనియు, పదిరెండు అధ్యాయముల మట్లను కేశవలిఖితో అచ్చయినదనియు పినుచున్నాము. సర్వసిద్ధాంత సంగ్రహమును అమరుకమును శంకరకృతమా? యను విషయము వివాదాస్పదము. అట్లులే ప్రపంచసారతింత్రమును; కాని దీనికి ఆనందగిరి, పద్మపాదుల టీకలున్నందువలన అంగీకరింపవలసియుండును. పంగీయశాస్త్రులలో శంకరులు శాక్తామోదము అను గ్రంథముగూడ రచించినట్లు ప్రసిద్ధి కలదు. కాని యీ గ్రంథము ముద్రితమైనట్లు తోచదు.

౪౧-౪౯ వరకు గల గ్రంథములును ద్వితీయ సంపుటమున అనువాద సహితముగ వేయుచున్నాము. లభ్యమానములగు టీకలనుగూడించి ఆయా గ్రంథానువాదారంభమున సూచించియున్నాము.

వివేకచూడామణికి, ఉపదేశసహస్రీ, ఆత్మబోధ, అపహితానుభూతి, అద్వైతశబ్దచరిత్రములు, ఆత్మపూజ, ఆత్మనాత్మవివేకము, అద్వైతానుభూతి, పంచీకాణము, ప్రశ్నోత్తరగరిత్తుమాల, వేదాంతిడిండిము, చర్చటపంజరకలను వాణిశ్యనామము; తత్త్వబోధను బరూరి త్యాగరాయశాస్త్రులనామము ప్రకటించి యుండినట్లు వారి గ్రంథముల పట్టికవలన తెలియుచున్నది. వేదాంతిడిండిము, చర్చటపంజరకలను ఇంకను చాలమంది ప్రకటించియున్నారు.

వివేకచూడామణికి కొండపల్లి వీర వెంకయ్య సన్నువారు (రాజమండ్రి) ప్రకటించిన మరియొక పుస్తకమునామమును, దుర్భా సుబహుళ్యశిర్మగారి (సెల్లూరు) పద్యానువాదముకూడ కలవు అనురుకమునకు ౨౭ పద్యానువాదములు కలవు. సర్వసిద్ధాంతసంగ్రహమును బంకుపల్లి మల్లయ్యశాస్త్రిగారు తెనిగించియుండిరి.

స్తోత్రగ్రంథములు : అమృతాష్టకములు రెండు ౩ అన్నపూర్ణాస్తోత్రం, ౪ అంబాష్టకం ౫ అశ్వినీస్తోత్రం ౬ ఆనందలహరి ౭ ఆర్ద్రత్రాణ నారాయణాష్టదశకం ౮ ఉమావిహేయస్తోత్రం ౯ కనకధారా స్తోత్రం ౧౦ కల్యాణవృష్టి ౧౧ కాలక్షేపాష్టకం ౧౨ కాశీస్తోత్రం ౧౩-౧౪ కృష్ణాష్టకద్వయం ౧౫-౧౬ గంగాస్తోత్ర ద్వయం ౧౭ గణేశ భుజంగ ప్రయాతం ౧౮ గణేశ పంచరత్నములు ౧౯ గౌరీదశకం ౨౦ గోవిందాష్టకం ౨౧ జగన్నాథాష్టకం ౨౨ త్రిపురసుందర్యాష్టకం ౨౩ మానసపూజ ౨౪ వేదపాదస్తోత్రం ౨౫-౨౬-౨౭ దక్షిణామూర్త్యాష్టక, స్తోత్ర, వల్లమాలాస్తవములు ౨౮ దశశ్లోకీస్తవం ౨౯ దశావతార స్తోత్రం ౩౦ దేవీచతుష్టయపంచర స్తోత్రం ౩౧ దేవీభుజంగప్రయాతం ౩౨ దేవీ అపరాధక్షమాపనస్తోత్రం ౩౩ ద్వాదశజ్యోతిర్లింగస్తోత్రం ౩౪ నవగర్భామాలిక ౩౫ నారాయణస్తోత్రం ౩౬ పాండురంగాష్టకం ౩౭ పుష్కరాష్టకం ౩౮ భగవద్మానసపూజ ౩౯ భవానీభుజంగ ప్రయాతం ౪౦ భవాన్యష్టకం ౪౧ భ్రమరాంబాష్టకం ౪౨ మణికర్కాష్టకం ౪౩ మంత్రమాతృకాపుష్పమాల ౪౪-౪౫ మీనాక్షీ పంచరత్న, స్తోత్రములు ౪౬ మృత్యుంజయ మానసికపూజ ౪౭-౪౮ యమునాష్టకద్వయం ౪౯ రామభుజంగప్రయాతం ౫౦ లక్ష్మీనృసింహపంచరత్నములు ౫౧ లలితాపంచరత్నములు ౫౨ విష్ణుపాదాదీకేళాంతస్తోత్రం ౫౩ విష్ణుభుజంగప్రయాతం ౫౪ వెంకటేశ్వర మంగళస్తోత్రం ౫౫ వేదసారశివస్తోత్రం ౫౬ శారదాభుజంగప్రయాతం ౫౭ శివపంచాక్షరస్తోత్రం ౫౮ శివభుజంగప్రయాతం ౫౯ శివనామావళి

౬౦ కివపంచాక్షర సత్వత్రమాల ౬౧-౬౨ శివపాదాదికేతాన్తకేతాది పాదాంత
స్తోత్రములు ౬౩ శివాపరార్ధభంజనస్తోత్రం ౬౪ శివానందలహరి ౬౫ పట్టపా
౬౬ సంకటనాశన లక్ష్మీనృసింహస్తోత్రం ౬౭ సునగమాల ౬౮ సుబ్రహ్మణ్య
భుజంగప్రయాతం ౬౯ సౌందర్యలహరి ౭౦ హనుమాన్మృంచకం ౭౧ హరిమీద
స్తోత్రములు ౭౨ సుందరు పాదుకాస్తవము ఇవన్నియును అనువాద సహితముగ
శృతీయసంపుటమున వెలువడుచున్నవి.

వీనిలో శివానందలహరి, సౌందర్యలహరి, ఆనందలహరి, లక్ష్మీనృసింహ,
హరిమీదే, కనకధారా, ఓక్షికామార్తరి స్తోత్రములను అమలతోబాటు వాణ్ణ
వారు ప్రకటించియున్నారు. శివానందలహరికి బలిజేసుని లక్ష్మీకాంత కవి
మున్నగువారును, సౌందర్యలహరికి దుర్భాసుబ్రహ్మణ్యకవి, ఈశ్వర సర్వ
నారాయణకవి, మున్నగువారి పద్యానువాదములు బహుశముగను కలవు.
అన్నపూర్ణాదిస్తోత్రముల కొన్నిటిని విశ్వనాథ చెంకి టేకెన్లు మున్నగువారు
అక్కడక్కడ అప్పడప్పడు పుణికిలలో పద్యరూపమున ప్రకటించి యుండ
వచ్చును గాని, వానిని ఎంతిచూపుట గుట్టము. సుందరు పాదుకాస్తవమును
వాణ్ణాశమునువారు ప్రకటించియున్నారు.

భాష్యగ్రంథములు : వీనిని మరల న్యాయ, శ్రుతి స్మృతి ప్రసానముల
క్రింద విభజింప నగును. ౧ వేదాంతిసూత్ర భాష్యము న్యాయప్రస్థానము
౨ ఈశాన ద్వాదశోపనిషద్భాష్యములు ఐదమూడు. ౩ గీతా, విష్ణుసహస్రనామ
లలితాత్రిశత్, సనత్కుశాతీయ హస్తామలకీ, ఆప సంహిత, గాయత్రీ, సాంఖ్య
కారికా, సుభగోదయస్తోత్రవాసనాభాష్యములు తొమ్మిదియును, యోగసూత్ర
న్యాయభాష్య టీకయును కలిసి ఐది. మొదలము భాష్యగ్రంథములు ఇగుచని
నాలుగు. ద్వాదశోపనిష ద్భాష్యములలో శ్వేతాశ్వతర, సృసింహ తాపనీ
భాష్యములు శంకరకృతియైనవి విషయము వివాదాస్పదము.

మొదటి వినిమిది ఉపనిషత్తులను భాష్యభావముననుసరించి, రాయ
ప్రోలు లింగన సోమయాజిగారు రచించిన తెలుగువివరణ ఇటీవలనే వెలువడి
యున్నది. పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారిొక్కరుమటుకు ఒక్క
ఈశోపనిషత్ - భాష్యమును తిదితరటికిలతోబాటు అనువదించి ప్రకటించి
యున్నారు.

వీనిలో కేవలము ఒక్క విష్ణుసహస్రనామ - భాష్య - అనువాదమును
మటుకు వాచ్ఛివారును, శుద్ధశ్రుతిస్వామిలవారును ప్రకటించియున్నారు.

మూలములేని గీతాభాష్యనువాదములను చదలువాడ నుండరరామ శాస్త్రి, బహుశ త్యాగరాయ శాస్త్రి వారును రాజమండ్రి నుండి మరియొకరును ప్రకటించియున్నారు. వల్లూరి జగన్నాధరావు, త్యాగరాయశాస్త్రి, వావిలూరి శివాపదాని, చదలువాడ నుండరరామశాస్త్రి, పురాణపండ్ల మల్లయ్యశాస్త్రి మున్నగువారు వేదాంతసూత్రములనుగూర్చి పెద్దవియును, చిన్నవియును ఆగు భాష్యనుగత గ్రంథములను ప్రకటించి యున్నారే కాని, ఏ ఒక్కరును మూలానువాదములతో సమగ్రగ్రంథమును ప్రకటించలేదు. కేవలము శ్రీకళ్యాణానంద భారతీస్వాములవారు మాత్రము లోగడ ‘కల్యాణసుధ’ యను పేరుతో ‘చతుస్సూత్రి’ ని ముట్టుకు మూలానువాదముతో వెలువరించి యున్నారు. కనుక భగవత్పాదులవారి ప్రధానరచనయగు భాష్యగ్రంథములులేని లోటు తీరవలసి యున్నది. కనుక మూలముతో బాటు ప్రస్తానత్రయభాష్యమును ముందుగ ప్రకటింపవలెనని, మా యభీప్సము. ♦

3

ఈ గ్రంథరాశిసంతటిని ఎట్లు దేనినిమిత్తము పఠింపనగును? సారాంశ మేమి? అను ప్రశ్నలు సహజముగనే కలుగును. వానికి సంగ్రహముగ సమాధానము నొసగుచు ఈ నివేదనను ముగింతును.

శంకరుని ప్రస్తానత్రయవిభజనను గమనించినచో, అప్పటికే గాదిగా ప్రోగైన గ్రంథజాలమునుండి వేదాంతసూత్రములను, గీతలను, దిశోపనిషత్తులను ముముక్షువులకు ముఖ్యపఠనీయములుగ గ్రహించి నిర్ణయించినట్లు లోచును. ఈ ప్రస్తానత్రయమునను పూర్వాపరముల నుండిన గ్రంథజాలము యొక్క సారాంశమును ఒక్కముక్కలో చెప్పవలెనని; “బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్యా జీవో బ్రహ్మైవ నాపరః” అనదగును.

బ్రహ్మనుగా వ్యవహారదృష్టికి జగత్సృష్టిస్థితిలయముల నొనర్చుచున్నట్లు లోచుచు, సచ్చిదానందస్వరూపముగటవలన, సాన్యత్వ జడత్వ దుఃఖత్వములు లేని పారమార్థికస్వరూపముతో నిర్ధర్మకమై, నిర్వికేషమై, నిర్వికల్పమై అద్వితీయమై, స్వయంప్రకాశమై, దేశకాలనిమిత్తములకు అతీతమై సత్యమై యొప్పునది.

♦ “వివేకచూడామణి” మరియుక విపులమైనటీకతో ప్రస్తుతము నెల నెల “యధార్థభారతి” పత్రికలోను; “గీతాభాష్యము” మూలానువాదములతో “గీతావాణి” పత్రికలోను ప్రకటింపబడు చున్నవి. ఇంకను అసంపూర్ణములు.

జగత్తు అనగా వ్యవహారదృష్టికి దృశ్యమై గోచరించుచు, జ్ఞేయమగుచు, సంధ్యాపుత్రాదులవలె నిరాకృతముగాక, ఉండినది లేనిదియు అని జేర్కొనుటకు వీలులేనిది. ఈ రీతిగ సదనత్ - శబ్దనిర్వచనమునకు లొంగనిదియే మిథ్య. రజువున భ్రాంతదృష్టికి గోచరించు సర్పముకూడ ఇట్టిదే. ఇది త్రికాలములలో లేనిదేయైనను, జ్ఞానవిషయము (జ్ఞేయము) అగుచు భయమును గొల్పుచున్నది. అధిష్ఠానమగు త్రాటిని గ్రహించి, సర్పమువలె జగత్తుయును లీన మగుచున్నది. ఇట్లు లేనిదేయైనను ఎరుగబడుచు, అధిష్ఠానజ్ఞానమున అంతి ర్విలతమగునదియే. సదనదనిర్వచనీయమును, మిథ్యయును అగు జగత్తు : మిథ్య యన హుళక్కికాక, ఇట్టిదని గ్రహింపవలెను.

వృత్తి - జ్ఞానమునకు ఆశ్రయమగు జ్ఞాతయే వీర్రుదు. ఈ జీవుడు బ్రహ్మమే. అనగా : అంగాంశ శక్తిరూపమునగాక, సాక్షాత్తుగానే బ్రహ్మము. ఎవరేదియో అది సాధారణముగ తెలియజెప్ప నక్కలేదు. అయినను జ్ఞానవశమున జీవభ్రమ ఏర్పడినందువలన ఈ జ్ఞాపక వాక్యమును ఉచ్చరింపవలసి వచ్చుచున్నది. ఇదియే సంగ్రహతత్త్వము.

ఈ జ్ఞానము దృఢమై అపరోక్ష మనిపించుకొననంతవరకు, వ్యవహారము ననుసరించి, అధికారిక - యోగ్యతనుబట్టి కర్మమును, ఉపాసనలను ఆచరింపవలసియే యున్నది. ఋషి, దేవ, గురు, ఈశ్వర, ఆవతారభక్తి యొండవలెను. యాగ యజ్ఞములు, జపహోమములు (ఇష్టకర్మములు) లోకోపకారకరములగు ఆరామతేటాకాది నిర్వహణము, (పూర్వకర్మము) దాన ధర్మములు (దత్తకర్మము) పూజా, పాత, సన, స్తుతులను (తిపోకర్మము) వదలిపెట్టవలెను. కర్మములు చిత్తశుద్ధినొసగి మనస్సును ఉపాసనావ్రణగా మొనర్చును. ఉపాసన చిత్తైకాగ్రత నొసగి, క్షురధారానిశిత మొనర్చును. ఈ రెండును మొత్తముమీది భగవత్కృపనందుటకు జీవుని, అర్హునిగా నొనర్చును. ఇదంతయును మరల గురువుగీసిన గీటుననుసరించి జరుగవలెను. ఈ రీతిగ గురు, దేవభక్తియుతునకే, అద్వైతజ్ఞానఫలము లభింపగలదు. ఈ రీతిగ జ్ఞానోపాసనాకర్మముల క్రమసముచ్చయము అంగీకరింపబడుచు, స్వరూపసముచ్చయము నిరాకృత మగుచున్నది.

ఈ సాధనాశలముగ క్రమముక్తియును జీవన్ముక్తియును లభింపగలవు. క్రమముక్తియన: బ్రహ్మలోకమును [విష్ణు, శివాదిలోకములు] మరణానంతరము జేరుకొన, అక్కడ భగవత్కృపవలన క్రమముగ బ్రహ్మైక్యజ్ఞానము లభిం.

చును. జీవన్ముక్తియన, ఈ లోకముననే ఆత్మసంత్తికదుఃఖ నివృత్తిరూపమును, పరమానందప్రాప్తియును అగు బ్రహ్మానందమును బొందుట.

ప్రత్యక్ష, శబ్ద, అనుమాన, ఉపమాన, అర్థావృత్తి, అనుపల్లాలను ఆరు ప్రమాణము లంగీకరింపబడినను, శబ్దప్రమాణముగు శ్రుతియే బలవత్తును. ఇది యును అవిద్యాంతర్గత మగుటవలన, జీవన్ముక్తుని అస్మదాదులనలె, విఘ్నపేష నియమితు నొనర్పజాలరు.

నూత్రాకారముగ వైనజెప్పిన విషయములను గ్రహించి, చేర్చిండుకొనుటకు శ్రద్ధాభివృద్ధులగు పాఠకులు శ్రిచిత్తముతో పఠింపదగిన ముఖ్యగ్రంథములను పేర్కొనుచున్నాను. అవి :— ౧. తర్కసంగ్రహము, ౨. సాంఖ్యకారిక, ౩. యోగసూత్రములు (భోజవృత్తితో), ౪. అర్థసంగ్రహము, ౫. వేదాంతసారము, ౬. వేదాంతపరిభాష, ౭. పంచదశి, ౮. సిద్ధాంతబిందు, ౯. సిద్ధాంతలేఖ సంగ్రహము, ౧౦. అద్వైతసిద్ధి. ఈ పక్షి గ్రంథములను చక్కగ పఠించిన యెడలనే శంకరులవారి ప్రస్తావిత్రయ భాష్యమహిమ తేటతెల్లమగును. మిడిటి నాలుగు గ్రంథములును పూర్వపక్షములను గ్రహించుటకును, మిగిలినవి సిద్ధాంతమును ఆకళింపుటకును తోడ్పడుగలవు. వీని అన్నిటికిని అంగీకారములున్నవి. ఈ భాష తెలిసినవారు స్వామీ వివేకానందునియొక్కయు, సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణయ్యగారియొక్కయు ఉపన్యాసములనుగూడ చూడ గలరు.

ప్రస్తావిత్రయభాష్యము చదువుటకుముందు ఇన్ని గ్రంథములను పఠించి ఓర్పులేనివారు, అథమపక్షము “సిద్ధాంత బిందువు” నైన చక్కగ పఠింపవలెను. అనుకూలముగనుండిన రామానుజ, మధ్వ, వల్లభ, నింబార్క, భాస్కర, శ్రీకంఠ, విజ్ఞానభిక్షు, బలదేవాదులు వేదాంతసూత్రములను పఠించిన భాష్యములను గూడ అనుశీలించవగును. ఇన్ని భాష్యములు చూచుటకు వీలుపడెరి వారు ఒక్క శ్రీభాష్యమునైనను, వైన చెప్పిన సిద్ధాంతబిందువుపని బ్రహ్మతో పఠింపవగును. జేమ్స్, బాన్స్, ఎడింగ్టన్ ఇన్ సయిన్ల ప్రిజానికి సిద్ధాంతములను, ప్రాక్ థిల్లీ, విల్ డ్యూరెండ్, బర్క్లిండ్ రెనోల్ : వీరిలో ఏ ఒకరచనను పాశ్చాత్యదర్శన చరిత్రనుగూడ చదువవగును.

ఈ పఠనానుశీలనముకంటెను ముఖ్యమైన వేమన : ఆధికారిక గూఢ సంపత్తి, శమదమాదిగుణములును, గురువాక్యమున శ్రద్ధా విశ్వాసములును. కొరపడిన అంతయును బూడిదలో పోసిన పన్నీరే ! సాధనయును, గ్రంథపఠనమును అనగా : శ్రవణమననములు సాహచర్యము నందినయెడలనే, తీవ్రధ్యానసిద్ధికి

తోడ్పడును. కనుక సాధనసంపత్తి లేనివారు ఈ శాస్త్రమును ముట్టినచో, మిడిమిడిజ్ఞానము మిడిసిపాలునకే యగునను భయముతో, కొందరు సగ్నాస్యస పూర్వకముగ వేదాంతశాస్త్రశ్రవణమునే విధించుచున్నారు.

ఆయునను ఎంతటి అనుపయుక్తుడైనను శ్రద్ధాపూర్వకముగ గురువేదాంత వాక్యములయందు విశ్వాసముంచి భక్తితో ఈ శాస్త్రము నభ్యసించిన క్రమముగ ఉపయుక్త - అధికారి యగుటయేగాక; అనివార్యముగ జ్ఞానఫలమునుబొందును.

అద్వైతదర్శనము వేదాంతవిజ్ఞాన సునిశ్చితజ్ఞానము లేకుండిన ముక్తి మర్లభమని ఎంత నిష్కర్షగ నుడువుచున్నదో; మరల అంత నిష్కర్షగ స్త్రీ పూద్రాది సహితముగ సర్వులకును ఈ జ్ఞానమును, జ్ఞానఫలమును లభింపగలదని చెప్పదున్నది. ఏలయన, జ్ఞానముహిను అట్టిది ఎవరైనను జ్ఞానమును బొందుదు నని సంకల్పించుకొనినచో, ముగ్ధోకములును అడ్డుపడజాలవు. అట్టివానికి ఈ జ్ఞానమును, ముక్తియును లభించితీరును.

సన్యోముక్తియే ఈ శాస్త్రఫలము. అస్థాపక్రమ జనకునకు “అధునైవ సుఖీ శాస్త్రో బధ్ధముక్తో భవిష్యసి — ఇష్టుడే నీవు సుఖమును, శాంతిని, బంధముక్తిని బొందుగలవు” అని చెప్పినట్లు, కేవలము ఈ శాస్త్రము నుపదేశించు ఆచార్యుడొక్కడే శిష్యునకు ధైర్యసాహసములతో వక్కాణింపగలడు. ఈ శాస్త్రము నభ్యసించిన; ధ్రుమకల్పితముగ జీవిత్యమును, దాని ననుసరించి కలిగిడు దుఃఖమును తొలగిపోవును. శత్రుమిత్రుల యెడ సమభావము కలుగును. సృష్టియంతయును నాయందే ఆశ్రితమై యున్నది. నాకంటె వేరగున దేమియు లేదు. అనంతకోటిబ్రహ్మాండములతో గూడిన ఈ సృష్టి, సూర్యచంద్ర సక్షత్ర నదీ కానన పర్వత సాగరములతోగూడిన ఈ జగత్తు, నారూపమే అను అనుభవము కలుగును.

అద్వైతశాస్త్రపర్యాయోచనమువలన కర్మయోగి శ్రేష్ఠత్వమునందును. భక్తుడు భక్తులలో మిన్నయగును. జ్ఞానిబ్రహ్మవిద్యాగరిష్ఠుడగును. బ్రాహ్మణుడు తపోనిరతుడగును. క్షత్రియుడు స్వదేశధర్మరక్షణకై వెనుదీయడు. చైత్య సూద్రులు తమ వృత్తులయందు అధికతర శుభుత్వమును జూపుదురు. మానవుడు నిర్భయుడై సంజేహరహితుడై ఆనందపూర్ణుడై సంచరించును.

అవస్థాత్రయమును, దాని కతీతమగు సీత్యందుండి, పరీక్షించి ఫలిత మగు ఏకాత్మదర్శనమును నిరూపించునది, అద్వైతశాస్త్రమొక్కటియే. సత్య మొక్కటియేగాని, - పలువిధములు కాజాలరు కదా! అవస్థాత్రయమును వల

లోనే చిక్కుబడి, దానిని పరీక్షింపబూనుకొని సందుననే వలకన్నులవలెనే పెక్కులగు ద్వైతదర్శనములు ప్రాచ్యపాశ్చాత్యదేశముల ఏర్పడి, ప్రతియొక్కటియును స్వోత్కృష్టతను నిరూపింప వ్యర్థముగ ప్రశ్నించుచున్నవి. ఇట్టిశ్రమ మనకు కలుగకుండ, అద్వైతజ్ఞానము బ్రహ్మత్వైక్యమును ప్రదర్శించు చున్నది.

ద్వైతశ్రేణికి జేందిన ప్రతియొక్కమతమును స్వోత్కృష్టతను నిరూపించుటకు పరిశ్రమించుటయే గాక; స్వకత్వను చేరిని అన్యవిధద్వైత దృష్టి సవలంబించిన వారికిని, అద్వైతులకును పునరుద్ధారణలేని పాతిత్వమునే విధించుచున్నది. ఇది అద్వైతదర్శనమో; సర్వము ఆత్మయే అగుటవలన, మీతో మాకెట్టి వాదును లేను. — “తేజయం న విరుద్ధ్యతే” అని పలుకుచు, క్రమముక్తి పథమును నిర్దేశించు చున్నది. అందరును దివ్యులే. ఈ దివ్యత్వము నేడు కాకుండిన మాపు వికసించి, సర్వలను నిరాఘాటముగ బ్రహ్మపదమునే పొందగలరు. అనుచున్నది. ఇట్టి జగన్మంగళకర శాస్త్రమును అధ్యయన మొనర్చి, దేవగురు కటాక్షమున ఎల్లరును తరింతురు గాక !

౪

ఏవిధమైన అంగబలమును ఆర్థికబలమును లేకపోయినను, నిపుచ్చరము కార్చిచ్చువలె ఎదురుకొనుచున్నను; ఆంధ్రమహాజనులకు ఆధ్యాత్మికవాణిని వినిపింప ఉబలాటపడుచు, గడచిన ఏడేండ్లనుండి పరిశ్రమించుచుండిన సత్పురుషుడు శ్రీ బలుసు నూన్యప్రకాశశాస్త్రై. వీరి గ్రంథప్రచురణాప్రయత్నమునకు తోడ్పడుట లోకోద్ధరణము కాదు, ఆత్మోద్ధరణమే. కలవారును, లోనెలుగును గనదలచువారును సర్వవిధముల ఈయనకు తోడ్పడుదురు గాక !

శ్రీ జానకిరాంప్రెస్ అధిపతులు ఈ గ్రంథముద్రణవిషయమున సర్వాత్మనా సర్వవిధముల సహకరించివారు. వారి తోడ్పాటు లేకుండిన, ఈ గ్రంథము ఈ రీతిగ వెలువడుట అసంభవమే అయియుండెడిది. “జానకిరాముడు ఐహికాముష్మికముల వారికి తోడునీడ యగునుగాక !” — అని ఆ పుంసాం మోహనుని, ఆ నీలమేఘశ్యాముని, ఆ వేదాంతవేద్యుని సంప్రార్థించుచు ఈ నివేదనను ముగించుచున్నాను.

శ్రీ రామకృష్ణమఠ్,
బేలూరు మఠ్, (పోస్టు)
హఠా రాజిల్లా, (కలకత్తా)
సెప్టెంబర్ ౧౯౦౯.

ఇట్లు

శ్రీ నిర్వికల్పానందస్వామి

ప్రణతి

ఓమ్ విశుద్ధ విజ్ఞాన మగాధ సౌఖ్యం
విశ్వస్య బీజం కరుణావయోధిః,
అనాద్యనస్తం ప్రకృతేః పరస్తాత్
తత్త్వే మేకం భువి రామకృష్ణః.

౧

న నేతి భీత్యా శ్రుతయో వదన్తి
వదన్తి సాక్షాన్న చ యం కదాచిత్,
చిదేకరూపః శివ ఈశ్వరాణాం
మహేశ్వరోఽసౌ భువి రామకృష్ణః.

౨

— శ్రీప్రపదదాసమిత్ర.

వితరితుమవతీర్ణం జ్ఞానభక్తి ప్రశాంతిః
ప్రణయగలితచిత్తం జీవదుఃఖా సహిష్ణుమ్,
ధృతసహజసమాధిం చిన్మయం కోమలాజ్ఞం
విమల పరమహంసం రామకృష్ణం భజామః.

౩

హరి హర దేవా మూర్తిభేదాస్తవైతే
నిరుపమ బహుమూర్తీ గ్మాయయా కల్పయస్తమ్,
అమితగుణచర్మితం దీనబంధుం దయాలుం
విమల పరమహంసం రామకృష్ణం భజామః.

౪

శ్రుతి నిగదిత మార్గస్థాపనాయావతారం
జననయ బహువాదభ్రాన్తి మున్ములయస్తమ్,
భువన విజయభ్యాతిం శక్కరం భాష్యకారం
విమల పరమహంసం రామకృష్ణం భజామః.

౫

— శ్రీమత్ అభేదానందస్వామి.

ఓమ్ నమో బ్రహ్మచర్యో బ్రహ్మవిద్యా సంస్కృత్యాః
కర్తృభ్యో వంశముషీభ్యో మహద్భ్యో నమో గురుభ్యః. ౧

ఓమ్ సర్వోపస్థవ రహితః ప్రజ్ఞానఘనః ప్రత్యగర్థో
ప్రైవైనాహ మస్మి. ౨

ఓమ్ నారాయణ పద్మభవం వసిష్ఠం
శక్తిం చ తత్పుత్ర పరాశరం చ,
వ్యాసం శుకం గౌడపదం మహానందం
గోవింద యోగీంద్ర మథాస్య శిష్యమ్. ౩

శ్రీ శంకరాచార్యమథాస్య పద్మ
పాదం చ హస్తామలకమ్ చ శిష్యమ్,
తం తోటకం వార్తికకారమన్యా
నస్మద్గురూ న్నంతమానతోఽస్మి. ౪

శ్రుతి స్మృతి పురాణానామాలయం కరుణాలయమ్,
నమామి భగవత్పాదం శంకరం లోకశంకరమ్. ౫

శంకరం శంకరాచార్యం కేశవం గౌడరాయణమ్,
సూత్రభాష్య కృతో వంద్యే భగవంతా పునః పునః. ౬

ఈశ్వరో గురురాత్మేతి మూర్తిభేద విభాగినే,
వ్యోమవద్వ్యాప్తదేహాయ ఓషణమూర్తయే నమః. ౭

— సప్తమదాయపరమపూర్ణోకాని.

ఓమ్ నమః శ్రీ యతిరాజాయ వినోకానంద సూరయే,
సచ్చిత్సుఖ స్వరూపాయ స్వామినే తాపహరిణే. ౮

— శ్రీమద్ రామకృష్ణానందస్వామి.

విషయ సూచిక

విషయము	శ్లోక సంఖ్య	పుట సంఖ్య
౧ అద్వైతానుభూతిః	౮౬	౧
౨ ఆత్మనాత్మ శ్రీవిగ్రహ సకరణమ్	౧౨	౧౯
౩ ఆత్మపట్నమ్ (ఆత్మపచ్చకమ్, అద్వైతపచ్చకమ్, అద్వైతపచ్చకత్నాని)	౬	౨౫
౪ ఆత్మపూజా (పరాపూజా)	౧౪	౨౭
౫ ఆశ్మబోధః	౬౧	౩౦
౬ ఏకశ్లోకః	౧	౪౪
౭ కాశీపచ్చకమ్	౫	౪౫
౮ కేవలోఽహమ్	౮	౪౭
౯ కాశీపచ్చకమ్	౫	౫౦
౧౦ గుగ్గపచ్చకమ్	౧౦	౫౨
౧౧ చర్మపచ్చకా-౧ (భజగోవిందమ్)	౧౭	౫౬
౧౨ చర్మపచ్చకా-౨ (మోహముద్ధరః)	౧౫	౬౦
చర్మపచ్చకా-౩ (అధిక శ్లోకాని)	౮	౬౫
౧౩ జీవన్ముక్తానందహరీ	౧౮	౬౭
౧౪ తత్త్వోపదేశః	౮౮	౭౪
౧౫ ధన్యాష్టకమ్	౧౦	౯౨
౧౬ నిగజ్జనాష్టకమ్	౮	౯౬
౧౭ నిర్వాణపట్నమ్	౬	౯౯
౧౮ నిర్వాణదశకమ్ (దశశ్లోకీ, సిద్ధాంతలిప్త)	౧౦	౧౦౨
౧౯ నిర్వాణమజ్జరీ	౧౨	౧౦౬
౨౦ నిర్గుణమానసపూజా	౨౫	౧౧౦
౨౧ ప్రాతః స్మరణ	౪	౧౧౬
౨౨ ప్రశోఽత్తర-రత్నమాలికా	౬౭	౧౧౮

విషయము	శ్లోక సంఖ్య	పత్ర సంఖ్య
3 ప్రశోన్నతర-మణిరత్నమాలా	3౨	౧౩౨
౪ ప్రాణానుభూతిః	౧౭	౧౪౩
౫ బ్రహ్మజ్ఞానావలీమాలా	౨౨	౧౫౧
౬ బ్రహ్మానుచిన్తనమ్ (ఆత్మానుచిన్తనమ్)	౨౯	౧౫౬
౭ మనీషాపచ్చికమ్	౯	౧౬౩
౮ మాయాపచ్చికమ్	౫	౧౬౬
౯ మఠామ్నాయః	౬౫	౧౬౮
౧ యోగతారావలీ	౩౦	౧౮౪
౧ వాక్యవృత్తిః	౫౩	౧౯౪
౨ లఘువాక్యవృత్తిః	౧౮	౨౦౬
౩ వాక్యసుధా	౪౬	౨౧౦
౪ విజ్ఞాననాకా (స్వరూపానుసంధానమ్)	౮	౨౨౧
౫ వేదాన్తడిణ్డిమమ్	౯౩	౨౨౪
౬ నదాచారః (నదాచార ప్రకరణమ్)	౫౫	౨౪౪
౭ సాధనపచ్చికమ్ (ఉపదేశపచ్చికమ్)	౬	౨౫౬
౮ సారతత్త్వోపదేశః	౩	౨౫౯
౯ స్వాత్మప్రకాశికా	౬౮	౨౬౦
౧౦ హస్తామలకమ్	౧౪	౨౭౫

(మొత్తం శ్లోక సంఖ్య = (౧౦౭౪)

మ విశ: ద్వితీయసంపుటమున ౪౧ అజ్ఞానబోధిని, ౪౨ ఆత్మజ్ఞానోపదేశవిధి, ౪౩ ఆత్మానాత్మవివేకము, ౪౪ తత్త్వబోధ, ౪౫ పశ్చిమకరణమ్ అను పంచగ్రంథములును; ౪౬ పశ్చిమకరణ-వార్తికము, ౪౭ అపరోక్షానుభూతి (సురేశ్వరులు), ౪౮ ప్రబోధసుధాకరమ్, ౪౯ శతశ్లోకి, ౫౦ స్వాత్మనిరూపణ అను శ్లోకగ్రంథములును వెలువడుచున్నవి. తృతీయ సంపుటమున ౭౫ స్తోత్రములుండును.

శంకరగ్రంథరత్నావళి

౧. అద్వైతానుభూతిః

సర్గ సిద్ధిప్రలయ హేతుమచింత్య శక్తిం
విశ్వేశ్వరం విదితవిశ్వమనంతమూర్తిమ్,
నిర్ముక్తబంధనమపారనుఖాంబురాశిం
శ్రీవల్లభం విమలబోధఘనం నమామి.

౧

యస్య ప్రసాదాదహమేవ విష్ణు
ర్మయ్యేవ సర్వం పరికల్పితఞ్చ,
ఇత్యం విజానామి నదాత్మరూపం
తస్యోఽప్రీయుగ్మం ప్రణతోస్మి నిత్యమ్.

౨

అహమానందసత్యాదిలక్షణః కేవలః శివః,

అనానందాదిరూపం యత్ తన్నాహమచలోఽద్వయః. ౩

సృష్టి సిద్ధి ప్రళయములకు కారణమైనవాడును, అచింత్యనీయగోచరమును, విశ్వేశ్వరుడును, విశ్వవిజ్ఞాతయును, అనంతమూర్తియును, నాయాహాళినిగృహ్యుడును, అపారనుఖస్వరూపుడును, నిర్ములభావమూర్తియును నగు లక్ష్మీనాథికి నమస్కరించుచున్నాను.

౧

“నేనే విష్ణుడను, విష్ణుస్వరూపుడనగు నాయుండే ఈవిశ్వమంతయును పరికల్పితమైనది.” అను జ్ఞానము ఎవని యనుగ్రహమువలన లభించుచున్నదో, మరియు నెవ్వడు నిత్యాత్మస్వరూపుడో, అతని చరణాయుగళమునకు నిత్యము నమస్కరించుచున్నాను.

౨

నా స్వరూపము సత్యజ్ఞానానందలక్షణము. కేవల శివస్వరూపము. నిరానందస్వరూపముగనది నేనుకాదు. ఏలయన, నేను నిర్చలుడను. అద్వితీయుడను. ౩

అక్షిదోషాద్ యదైకోఽపి ద్వయవద్భృతి చంద్రమాః,
ఏకోష్టాత్మా తథా భృతి ద్వయవన్మాయయా మృషా. ౪

అక్షిదోషవిహీనానామేక ఏవ యథా శశీ,
మాయాదోషవిహీనానామాత్మైవైక స్తథా సదా. ౫

ద్విత్వం భృత్యక్షిదోషేణ చంద్రే స్వే మాయయా జగత్,
ద్విత్వం మృషా యథా చంద్రే మృషా ద్వైతం తథాత్మని.

ఆత్మనః కార్య ఆకాశో విశత్తానం న సంభవేత్,
కార్యస్య పూర్ణతా సిద్ధా కిం పునః పూర్ణతాత్మనః. ౬

కార్యభూతో యథాకాశ ఏక ఏవ న హి ద్విధా,
హేతుభూతస్తథాత్మాయ మేక ఏవ విజానతః. ౭

నేత్రదోషమువలన ఒకే చంద్రుడు రెండైనట్లు తోచుచుండునది, మాయవలన
విశ్వాజ్ఞానము కలుగగా, అద్వయాయత్మయందు ద్విత్వభ్రాంతి కలుగుచున్నది. ౪

నేత్రదోషము లేనివారు సదా ఒకే చంద్రుని చూచుచుండునట్లు, మాయా
దోషరహితులు సర్వదా ఒకే ఆత్మను దర్శన మొనర్చుచుందురు. ౫

నేత్రదోషమువలననే చంద్రునియందు ద్విత్వభ్రాంతి; అట్లే మాయా
దోషమువలన ఆత్మయందు ద్వైతరూపముగ జగద్భ్రాంతి తోచుచున్నది.
చంద్రునియందు ద్విత్వము విధ్యున్నట్లే, ఆత్మయందు ద్వైతముకూడవిధ్యయే.

ఆకాశము ఆత్మయొక్క కార్యము. ఆత్మ లేనిచో ఆకాశముండును
కార్యముయొక్క పూర్ణత సిద్ధించుచుండు, కారణముయొక్క పూర్ణత సిద్ధింప
కుండునా? ౬

కార్యముగ ఆకాశ మొక్కటియేగాని రెండు కాదు; అట్లే జ్ఞానికి
హేతుభూతముగ ఆత్మ యొక్కటియే. ౭

ఏకోఽపి ద్వయవత్పాతి యథాకాశ ఉపాధితః,
ఏకోఽపి ద్వయవత్ పూర్ణ స్తథాత్మాయుముపాధితః. ౧

కారణోపాధితైతస్య కార్యసంస్థదితోఽధిమే,
న ఘటాభ్రాన్మృదాకాశః కుత్రచిన్నాధికో భవేత్. ౧౧

నిర్గతోపాధిరాకాశః ఏక ఏవ యథా భవేత్,
ఏక ఏవ తథాత్మాయం నిర్గతోపాధిః సదా. ౧౧

అకాశాదన్యదాకాశమాకాశస్పృక్ యథా న హి,
ఏకత్వాదాత్మనో నన్య ఆత్మా సిద్ధ్యతి చాత్మకః. ౧౨

మేఘయోగాద్ యథా నీరం కరకాకారతామియాత్,
మాయాయోగాత్తత్తేనాత్మా ప్రపంచాకారతామియాత్.

ఒకే ఆకాశము (ఘటాది) ఉపాధిభేదిముల ననుసరించి అనేకవిధములుగ
దోచునట్లు, పూర్ణముగు ఆత్మయును (బుద్ధ్యాది) ఉపాధిభేదిములవలన అనేక
విధముల ప్రతీయమాన మగుచున్నది.

కార్యోపాధిసముదాయమంతయును చైతన్యమే. అనగా కారణోపాధి
చైతన్యమగు ఈశ్వరుడు జీవునికంటె నేరుకాదు. వీలయిన, మృదాకాశము
ఘటాకాశముకంటె నేరు కాదు కదా !

ఉపాధులనుండి వేరొనర్పబడిన ఆకాశము ఒక్కటియగునట్లు, శరీరా
ద్యుపాధులనుండి వెలువడిన ఆత్మ ఎల్లప్పుడును ఒక్కటిగనే యుండును. ౧౧

ఒక్కటియేయగు ఆకాశము (వేరొకటిగాతోచు) ఇంకొక ఆకాశము
నుండి వేరుకానట్లు, ఏకత్వహేతువువలన ఇంకొక ఆత్మ సిద్ధింపదు. ౧౨

మేఘసంపర్కమువలన నీరు మంచుగడ్డయగునట్లు, మాయాయోగమువలన
ఆత్మ ప్రపంచాకారము నందుచున్నది. 3౧

వహ్నిపల ఇవాభాతి నీరమేనాభ్రయోగతః,
వహ్నిపలవినాశేన నీరవాశో యథా న హి.

౧౪

ఆత్మైవాయం తథా భాతి మాయాయోగాత్ ప్రపంచవత్
ప్రపంచస్య వినాశేన స్వాత్మనాశో న హి క్వచిత్.

౧౫

జలాదస్య ఇవాభాతి జలోద్ధో బుద్బుదో యథా,
తథాత్మనః పృథగివ ప్రపంచోఽయమనేకథా.

౧౬

యథా బుద్బుదనాశేన జలనాశో న హి క్వచిత్
తథా ప్రపంచనాశేన నాశః స్వాదాత్మనో న హి.

౧౭

అహినిర్లవ్యయినీజాతః శుచ్యాదిర్నాహిమాపూర్ణయాత్
తథాస్థూలాదిసంభూతః శుచ్యాదిర్నాపూర్ణయాదిమమ్.

౧౮

నీళ్లే మబ్బుతోకూడి వడగళ్లుగా మారునట్లును, వడగళ్లు కరిగిపోయినను
నీటికి నష్టము లేనట్లును -

౧౪

ఈ ఆత్మయే మాయాసంపర్కమువలన ప్రపంచముగ తోచుచున్నది
ఆ ప్రపంచము వినష్టమైనను ఆత్మ కెన్నడును నష్టములేదు.

౧౫

నీటినుండి లేచిన బుడగలు నీటికంటె వేరుగా తోచునట్లు, ఆత్మనుండి
వేరుగ నానారూపమగు ఈ ప్రపంచము ఆభాసించుచున్నది.

౧౬

బుడగ పోయిన నీటికి వినాశనము లేనట్లు, ప్రపంచము వినష్టమైనను
ఆత్మ కెన్నడును నష్టము లేదు.

౧౭

శుబుసముయొక్క శుద్ధత్వాదిగుణములు పామును స్పృశింపజాలనట్లు,
నూలివస్తుగుణము లాత్మ నెన్నడును తాకజాలవు.

౧౮

త్యక్తం త్వచమహిర్వద్యజాన్త్యేన స మవ్యతే,
ఆత్మత్యేన తథా జ్ఞానీ శ్రీత్తదేహాన్త్యయం సదా. ౧౯

అహినిర్ల్యయిననాచానపే త్వాశో యథా న హి,
దేహత్రయనిన తేన న త్వనాశస్తథా భవత్. ౨౦

తక్రాది లవదోపేతమజైకగణవద్ యథా,
ఆత్మా స్థూలాదిసంయుక్తో దృశ్యతే స్థూలకాదివత్. ౨౧

అయఃకాష్ఠాదుం యవ్యవ్యహ్నాన వ్యహ్నయోగతః,
భాతి స్థూలాదికం సర్వమాకృవత్ స్వాత్మయోగతః. ౨౨

దాహతో నైవ దాహ్యం స్యాద్దాహ్యం యద్వన్న దాహకః,
న చాత్మాయమనాత్మా స్యాదనాత్మాయం న చాత్మకః.

విడువబడిన మునుషును పాము గన్నుగా భావంపన్నా, స్థానితత్వస్థ
దేహత్రయమును ఆత్మగా ఎంచడు. ౧౯

పాముయొక్క, మునుషును స్వరూప పాము విస్మయకాననా, దేహత్రయ
వినాశమైనను, ఆత్మ విస్మయత నందదు. ౨౦

మజ్జిగలో ఉన్నచేర్చినవ్వను తెలియనినారికిని లవణమయముగ గోచ
రించునట్లు, ఆత్మయును స్థూలదేహగులతో సంయుక్తమై స్థూలముగనే గోచ
రించుచున్నది. ౨౧

ఇనుపకమ్మలు మున్నగునవి అగ్నితోగూడి అగ్నివలె తోచునట్లు, ఈ
స్థూలజగత్తు ఆత్మతో సంయోగమునంది అగ్నివలె ప్రతీయమాన మగుచున్నది.

దహించబడు వస్తువు గాహ్యమగు అగ్ని ఎన్నటికిని కాజాలదు. దాహ్య
వస్తువుకూడ దాహకమగు అగ్నికాజాలదు. అట్లే ఈ ఆత్మయును అనాత్మ
కాజాలదు. అనాత్మయును ఆత్మ కాజాలదు. ౨౩

ప్రమేయాదిత్రయం సాక్షి భావనా ఘటకుడ్యవత్,
యేన భాతి స ఏవాహం ప్రమేయాదివిలక్షణః. ౨౬

భానుస్ఫురణతో యద్వత్ స్ఫురతీవ ఘటాదికమ్,
స్ఫురతీవ ప్రమేయాది స్వాత్మస్ఫురణతస్తథా. ౨౭

పిష్టాది ద్గుణసంయోగాత్ గుడవత్ ప్రీతిమాన్ యథా,
ఆత్మయోగాత్ ప్రమేయాదిరాత్మవత్ ప్రీతిమాన్ భవేత్.

ఘటనీరాన్నపిష్టానాముష్ణత్వం వహ్నియోగతః,
వహ్నిం వినా కథం తేషాముష్ణత్వం స్యాద్ యథాశ్వాచిత్.

భూతభౌతికదేహానాం స్ఫూర్తిశ్చ స్వాత్మయోగతః,
వినాత్మానం కథం తేషాం స్ఫూర్తితా స్యాత్ తథాశ్వాచిత్.

సూర్యునివలన ఘటకుడ్యాదులు ప్రకాశింపబడునట్లు, ఎవనివలన ఇంద్రియ
సహితములగు ప్రమేయ, ప్రమాణ, ప్రమాల్పత్రయము ప్రకాశింపబడుచున్నవో,
నే నా ప్రమేయాదిభిన్నముగు పరమాత్మను. ౨౮

సూర్యప్రకాశమువలన ఘటాదిపదార్థములు స్ఫురించునట్లు, ఆత్మప్రకా
శమువలన ప్రమేయాదికమంతయును స్ఫురించుచున్నది. ౨౯

రొట్టె మున్నగునవి బెల్లముతోగూడిన, బెల్లమువలెనే ప్రీతికరమగునట్లు
ప్రమేయాదికము ఆత్మతోగూడి ఆత్మవలెనే ప్రియమగుచున్నది. ౩౦

కుండయందలి నీరు, అన్నము, పిండి మున్నగునవి ఎట్లు అగ్నిసంయో
గమువలననే వేడియగుచు, అగ్ని లేకుండిన వేడిని బొందజాలనున్నవో — ౩౧

ఆట్లే ఆత్మసంయోగముననే భూతభౌతికములగు శరీరములు ప్రకాశము
నందుచున్నవి. ఆత్మవస్తువులేకుండిన ఇవి అన్నమును ప్రకాశము నందజాలవు. ౩౨

నానావిధేషు కుంభేషు వసేదేశం సభో యథా,
నానావిధేషు దేహేషు ర్మథావో వసాన్మహామ్. ౨౯

నానావిధత్వం కుంభానాం స యాత్మేవ యథా సభః
నానావిధత్వం దేహానాం తద్వదేవ స యామ్యహమ్ 30

యథా ఘటేషు నష్టేషు ఘటాశాళో వ నశ్యతి,
తథా దేహేషు నష్టేషు నైవ నశ్యామి సర్వః. 30

ఉత్తమాదీని పుష్పాని వర్తన్తే సామ్రాజే యథా,
ఉత్తమాద్యాస్తథా జేహా వర్తన్తే మయి వర్మగే. 39

యథా న సంస్పృశేత్ సూత్రం పృష్ఠానాముత్తమాదితా,
తథా నైవం సర్వగం మాం దేహానాముత్తమాదితా. 33

పలువిధములగు కుండలలో ఒకటి ఆకాశముండునట్లు, మేమే నానావిధములగు శరీరములలో ననించుచున్నాను.

కుంభములు నానావిధములైనను అకాశము నానావిధము కానట్లు,
శరీరములు పెక్కురకములైనను అశ్వు నానావిధములు గలందును.

కుంజలు పగిలిపోయినను అంబి అక్కా మనస్సు వివాహము లేనట్లు,
శరీరములు నానావిధములగునవి వివస్థల నంపెను, సర్వగోరువనగు నామ
వినాశము లేదు.

ఒకే స్థానమున ఈ ప్రకారముగా పుష్కరములు తీర్చిదిద్దుచుండునపుడు
అనునట్లు, సర్వకారమునకు నానందము ఈ ప్రకారముగా పుష్కరములకు తీర్చి
శరీరములు వెలయుచున్నవి.

భువ్వసంబంధములగు ఉత్తమాదికణములు గారమునకు చెందినట్లు, సర్వ
గతుడను, ఏకస్వరూపుడను నగు నాది. తరేమనకును చెందిన ఉత్తమాది కణ
ములు అంటువు.

పుష్పేషు తేషు నష్టేషు యద్యత్ సూత్రం న నశ్యతి,
తథా నేహేషు నష్టేషు నైవ నశ్యామి సర్వగః. 3౪

రజ్జురస్థస్థదోషాది సూర్యాభం న స్పృశేద్ యథా,
తథా క్షేత్రస్థదోషాది సర్వగం మాం న సంస్పృశేత్. 3౫

తద్ రజ్జురస్థ్రవాశేషు నైవ నశ్యతి సూర్యభా,
తథా క్షేత్రవివాశేషు నైవ నశ్యామి సర్వగః. 3౬

దేహీనానాహం పద్యశ్యత్వాత్పృథికత్వాన్న చేంద్రియమ్,
ప్రాణో నాహ మనేకత్వా న్మనో నాహం చలత్వతః 3౭

బుద్ధిర్నాహం వికారిత్వాత్ తమో నాహం జడత్వతః,
దేహేంద్రియాదికం నాహం వినాశిత్వాద్ ఘటాదివత్.

ఆచారమున గ్రుచ్చబడిన పుష్పములన్నియును చెడిపోయినను చారము
చెడకుండునట్లు, ఈ శరీరము లన్నియును వినష్టత నందినను సర్వగతుడనగు
నాకు చెరువులేదు. 3౪

రజ్జువు, రంధ్రము, మున్నగువానియందుండు దోషములు సూర్యకాంతిని
స్పృశింపజాలనట్లు, నానావిధశరీరములయందుండు దోషములు సర్వగతుడనగు
నన్ను ముట్టజాలవు. 3౫

రజ్జువు, రంధ్రము, మున్నగునవి నశించినను సూర్యప్రభి నశించకుండు
నట్లు, శరీరములన్నియును నశించినను సర్వగతుడనగు నాకు వినాశము లేదు. 3౬

దృశ్యమాన మగుటవలన నేను శరీరమును గాను; భౌతికపదార్థము లగుట
వలన నేను ఇంద్రియములను గాను; అనేకమగుటవలన నేను ప్రాణమును గాను;
చంచలమగుటవలన నేను మనస్సును గాను. 3౭

వికారయుక్త మగుటవలన నేను బుద్ధిని గాను; జడమగుటవలన నేను
తమస్సును గాను. ఘటాదులవలె వినాశము నందునడగుటవలన దేహేంద్రి
యాదికము నేను కాను. 3౮

జేహేంద్రియప్రాణమనో బుద్ధ్యజ్ఞానాని భాసయన్,
అహంకారం తథా భామి చైతేహంశ్చాభిమానినమ్. ౩౯

శర్యం జగదిదం నాహం విషయత్వాదికం ధియః,
అహం నాహం సుషుప్త్యాదౌ అహమః సాక్షీతః సదా. ౪౦

సుప్తా యథా నిర్వికారస్తథావస్థాద్వయేఽపి చ,
ద్వయోర్మాత్రాదియోగేన చ వికారీ భవామ్యహమ్. ౪౧

ఉపాధినిలరక్తాద్యైః స్ఫటికో నైవ లిప్యతే,
తథాత్మాకోశజైః సద్యైః కామాద్యైర్నైవ లిప్యతే ౪౨

ఘటేన భ్రామ్యమాణేన భ్రమతీవ యథా మహీ,
అగోఽప్యాత్మా విమూఢేన చలతీవ ప్రదృశ్యతే. ౪౩

శరీరము, ఇంద్రియములు, ప్రాణము, మనస్సు, బుద్ధి, ఆజ్ఞానము, మున్నగువానిని ప్రకాశింప జేయుచు, ఈ శరీరాదులయందు ఆత్మభిమానమును వహించెడు అహంకారమును గూడ నేనే ప్రకాశింప జేయుచున్నాను. ౩౯

ఈ సమస్త జగత్తుయును, నేను కాదు. బుద్ధియును, విషయ సమూహమునుగూడ నేను కాదు. సుషుప్తియందు సాక్షిస్వరూపమున నా సత్త్వయే ప్రకాశించుచున్నది. ౪౦

సుషుప్తిస్థితియం దేరీతిగ నేను నిర్వికారుడనో అట్లే జాగ్రత్స్వప్నములయందుకూడ నిర్వికారుడను. స్వప్నజాగరణ విషయ స్ఫుర్భవలన నేను వికృతిని బొందను. ౪౧

ఉపాధిస్థితములగు నీలరక్తాది వర్ణములు స్ఫటికము నంటినట్లు, శరీరము నుండి కలిగిన కొమ్మకొద్దాది దోషముల నలన ఆత్మ లిప్తము కాదు. ౪౨

నాగలి తిరుగునప్పుడు భూమికూడ తిరుగుచుండునట్లు, తోచునట్లు, మాఘవృక్షులకు నిశ్చలముగు ఆత్మ చలస్వభావముగ తోచుచున్నది. ౪౩

దేహాత్రయమిదం నిత్యమృత్యుశ్చైవాభిమన్యతే,
యావత్తాపదయం మూఢో నానాదూనిషు జాయతే. ౪౪

నిద్రాదేహజదుఃఖాది జాగ్రద్దేహం న సంస్పృశేత్,
జాగ్రద్దేహజదుఃఖాది స్తథాత్మానం న సంస్పృశేత్. ౪౫

జాగ్రద్దేహవదాభాతి నిద్రాదేహస్తు నిద్రయా,
నిద్రాదేహవిచారేన జాగ్రద్దేహో న నశ్యతి. ౪౬

తథాయమాత్మవస్థాతి జాగ్రద్దేహస్తు జాగరే,
జాగ్రద్దేహవినాశేన నాత్మా నశ్యతి క్షణిచిత్. ౪౭

హిత్యాయం స్వప్నగం దేహం జాగ్రద్దేహమవేక్షతే,
జాగ్రద్దేహం ప్రబుద్ధోఽయం హిత్యాత్మానం యథా తథా.

దేహాత్రయమును ఆత్మగా అభిమానించుచు, నిత్యముగా విశ్వసించు
నంతవరకు మూఢుడు నానావిధయోసులందు జన్మించుచున్నాడు. ౪౪

స్వప్నమున ప్రతీతమగు శరీరమునకు సంభవించెడు దుఃఖాదులు జాగ్రదవస్థ
యందలి శరీరమునకు అంటనట్లు, జాగ్రదవస్థయందలి శరీరమునకు సంభవించెడు
దుఃఖాదులు ఆత్మ నంటవు. ౪౫

స్వప్నావస్థయందు తోచెడు శరీరము జాగ్రదవస్థయందలి శరీరమువలెనే
సత్య మనిపించును. స్వప్నకల్పితమగు శరీరము వినష్టమైనను, జాగ్రదవస్థయందలి
శరీరము నశింపకుండును. ౪౬

అట్లే జాగ్రద్దేహమున ఆత్మప్రతీతి జాగ్రదవస్థయం దేర్పడినను, ఈ జాగ్ర
ద్దేహము వినష్టమైనప్పుడు ఆత్మ వినష్టము కాదు. ౪౭

స్వప్న శరీరమును విడచి జాగ్రద్దేహమును వీక్షించునట్లు, జాగ్రద్దేహ
ప్రాంతినుండి ప్రబోధమునంపిన యతడు దానిని విడచి ఆత్మనే వీక్షించు
చుండును. ౪౮

స్వప్నభోగే యత్రావేచ్ఛా ప్రబుద్ధస్య నవిద్యతే,
అనత్స్వరాదికే భోగే నైవేచ్ఛా జ్ఞానిసన్తథా. ౪౯

భోక్తా బుద్ధీ యథా భోగ్యః సర్వో దృషది కల్పితః,
యావం శిలానయోరాత్మా భోక్తృభోగ్యస్వరూపకః. ౫౦

జ్ఞస్య నాస్త్యేవ సంసారో యద్వదజ్ఞస్య తర్హిణః,
జానతో నైవ భీర్యద్వద్ రజ్జుశర్పమజానతః. ౫౧

సైంధవస్య ఘనో యద్వజ్జలయోగాజ్జలం భవేత్,
ఆత్మయోగా శ్చ ధా బుద్ధిరాత్మనద్ బ్రహ్మనేదినః. ౫౨

తోయాశయేషు సర్వేషు భానురేకోఽవ్యనేకవత్,
ఏకోఽప్యాత్మా తథా భాతి సర్వక్షేత్రేష్వనేకవత్. ౫౩

మేల్కొనినవాడు స్వప్న కల్పితములగు సుఖభోగములయందు నాంధ
గొననట్లు, జ్ఞానులు అనిత్యములగు స్వర్గాదిభోగములను వాంఛింపకుండును. ౪౯

రాతియందు మయూరము భోక్తృగను, సర్పము భోగ్యముగను నులవబడి
వది. కాని ఈ రెంటియొక్క స్వరూపము శిలయే. అట్లే ఆత్మయందు భోక్తృ
భోగ్యభావము కల్పింపబడుచున్నది. ౫౦

ఎరుగనివాడు తాటినిజూచి పామని కాయపడునట్లును, తెలిసినవాని
కాభయము లేకుండునట్లును, గ్రహరహితుడగు జ్ఞానికి సంసారమును, తననిగ
మగు తాపత్రయ భీతియును లేవు. అజ్ఞాదును కామ్యకర్మ నిరసుడును అగు
వ్యక్తికే ఈ సంసారచక్ర పరిభ్రమణము. ౫౧

సైంధవలహరిండుము జలసంపర్కమున ద్రవీభావమునంగునట్లు, బ్రహ్మ
జ్ఞాని బుద్ధిహృద ఆత్మసంయోగమున ఆత్మాకారము నందును. ౫౨

వివిధ జలాశయములలో ఒకే సూర్యుడు ప్రతిబింబించుచు నానావిధ
ముల దోచునట్లు, ఒకే ఆత్మ సర్వక్షేత్రములలో భాసించుచు అనేకవిధములుగ
తోచుచున్నది. ౫౩

భానోరన్య ఇవాభాతి జలభానుర్జలే యథా,
ఆత్మనోఽన్య ఇవాఽభానో భాతి బుద్ధౌ తథాత్మనః. ౫౪

బింబం వివా యథా నీరే ప్రతిబింబో భవేత్ కథమ్,
బింబాత్మానం తథా బుద్ధౌ చిదాభానో భవేత్ కథమ్.

ప్రతిబింబచలత్వాద్యా యథా బింబస్య కర్త్రిచిత్,
న భవేయ స్తథాఽభానకర్తృత్వాద్యాస్తు నాత్మనః. ౫౬

జలే శైత్యాదికం యద్వత్ జలభానుం న సంస్పృశేత్
బుద్ధేః కామాదికం తద్వచ్చిదాభానం న సంస్పృశేత్.

బుద్ధేః కర్తృత్వభోక్తృత్వదుఃఖత్వాద్యైస్తు సంయుతః,
చిదాభానో వికారీవ శరావస్థామ్బుభానువత్. ౫౮

జలప్రతిబింబితుడగు సూర్యుడు బింబభూతుడగు సూర్యునికంటె అన్యుడగు రీతిని దోచునట్లు, బుద్ధిప్రతిబింబితమగు ఆత్మాభానకూడ ఆత్మకంటె వేరైనట్లు ప్రతితమగుచున్నది. ౫౪

బింబము లేకుండిన నీటియందు ప్రతిబింబముండనట్లు, ఆత్మయే లేకుండిన బుద్ధియందు చిదాభాన ప్రతిఫలించదు. ౫౫

ప్రతిబింబసూర్యుని చంచలత్వాదిగుణములు బింబసూర్యునికి చెందనట్లు, చిదాభానుని కర్తృత్వాదిగుణములు ఆత్మకు సంక్రమింపవు. ౫౬

నీటికి సంబంధించిన చల్లదనము మొదలైన గుణములు జలప్రతిబింబిత సూర్యుని సంస్పృశింపనట్లు, బుద్ధికి సంబంధించిన కామక్రోధాదులు చిదాభానునికి తగులజాలవు. ౫౭

నీటికుండయందు ప్రతిఫలించినసూర్యుడు వికారయుతునివలె దోచునట్లు, బుద్ధికి సంబంధించిన కర్తృత్వభోక్తృత్వదుఃఖత్వాదిగుణసంబంధమున చిదాభానుడు వికారివలె దోచుచున్నాడు. ౫౮

శరావస్థాదకే నష్టే తత్ సభానుర్వనప్తవత్,
బుద్ధేర్థమే తథా నుప్తో నష్టవత్ ప్రతిభాత్యయమ్. ౫౯

జలస్థాంకం జలభ్రష్టం భాసయన్ భాతి భాస్కరః,
ఆత్మభాసం ధియం బుద్ధేః కర్తృత్వాదీశయం తథా, ౬౦

మేఘావభాసకో భానుర్మేఘాచ్ఛన్నోఽపి భాసతే,
మోహావభాసకస్తద్వన్నోహాచ్ఛన్నోఽపి భాత్యయమ్ ౬౧

భాస్యం మేఘాదికం భానుర్భాసయన్ ప్రతిభాసతే,
తథా స్థూలాదికం భాస్యం భాసయన్ ప్రతిభాత్యయమ్.

సర్వప్రకాశకో భానుః ప్రకాశ్యైర్నైవ దూష్యతే,
సర్వప్రకాశకో హ్యత్తా సర్వైస్తద్వన్న దూష్యతే. ౬౩

కుండయందలి నీరుపోగా అందలి సూర్యుడు విస్తృతనందినట్లు తోచు
రీతిగ, బుద్ధి లయమందిన అందలి చిదాభానుకుకూడ వినాశనమును బొందినట్లు
తోచును. ౫౯

ప్రతిబింబసూర్య, జల, తరంగములను ప్రకాశింపజేయుచు, సూర్యుడు
తాను వెలుగొందుచున్నట్లు, ఆత్మయును చిదాభానుని, బుద్ధిని, బుద్ధినిష్ఠము
లగు కర్తృత్వాదికమును ప్రకాశింపజేయుచు తాను వెలుగొందుచున్నది. ౬౦

మబ్బునలన కప్పబడినను, సూర్యు డామబ్బును ప్రకాశింపజేయుచు,
తానుగూడ వెలుగొందుచున్నాడు. అట్లే, జీవుడును అజ్ఞానాచ్ఛన్నుడయ్యును;
అజ్ఞానమును ప్రకాశింపజేయుచు, తానుగూడ వెలుగొందుచున్నాడు. ౬౧

స్వయంప్రకాశమానుడగును సూర్యుడు ప్రకాశ్యములగు మేఘాదులను
ప్రకాశింపజేయునట్లు, ఆత్మయును స్థూలవస్తునముదాయము సంపత్తిని ప్రకా
శింపజేయుచు, తానుగూడ వెలుగొందుచున్నది. ౬౨

సర్వప్రకాశకుడగు సూర్యుడు ప్రకాశ్యవస్తువులవలన దోషమునందనట్లు,
సర్వప్రకాశకమగు ఆత్మ వస్తునముదాయమువలన దోషమునందనబాదు. ౬౩

ముకురస్థం ముఖం యద్యన్మృతత్ ప్రథతే మృషా,
బుద్ధిసాభానశస్త్రవ్యత్ ఆత్మపత్ ప్రథతే మృషా. ౬౪

ముకురస్థస్య నాశేన ముఖనాశో భవేత్కథమ్,
బుద్ధిసాభాననాశేన నాశో నైవాత్మనః క్వచిత్. ౬౫

తామ్రకల్పితజేనాదిస్తామ్రాదన్య ఇన స్ఫురేత్,
పతిభార్యాదిరూపేణ తాథాత్మోత్పదం జగత్. ౬౬

ఈశజేనాదివద్యాతి యతైకమపి తామ్రకమ్,
ఏకోఽప్యాత్మా తథైవానామీశజేనాదివన్మృషా. ౬౭

యథేశత్వాదినాశేన తామ్రనాశో న విద్యతే,
తథేశత్వాదినాశేన నాశో నైవాత్మనః సదా. ౬౮

అదమునందలిమోము వాస్తవమగునట్లు తోచినను మిథ్యయేమైనట్లు;
బుద్ధిసమగు చిదాభాస విధ్యయయ్యను ఆత్మవలెనే తోచుచున్నది. ౬౯

దర్పణప్రతిబింబితవదనము నప్పమైన, మోమునకు చెడుగు లేదుకదా!
అట్లే బుద్ధిసితమగు ఆభాస నప్పమైనను ఆత్మకెన్నడును వినాశము లేదు. ౭౦

రాగితో చేయబడిన దేవవిగ్రహాదులు రాగకంటే కేరైనట్లు తోచు
నట్లు, ఆత్మనుండి ఉత్పన్నమైన ఈజగత్తు సతి, పతి మున్నగు రూపముల
తోచుచున్నది. ౭౧

ఒకేతామ్రలోహఖండము ఈశ్వరుడు, జీనజంతువులు, పాత్రలుమున్నగు
రూపముల గోచరించునట్లు ఒకేఆత్మ జీవేశ్వరాది బహువిధ మిథ్యారూపముల
విభిన్నమై ప్రతీయమాన మగుచున్నది. ౭౨

ఈశ్వరాదిరూపములు నాశనమైనను తామ్రఖండమునకు వినాశము
లేనట్లు, జీవేశ్వరత్వాదులు విసంభవమైనను ఆత్మకు వినాశము లేదు. ౭౩

అధ్యస్తా రజ్జసర్పౌచయం శత్రువద్రజ్జసత్తయా,
తథా జగదిదం భాతి శత్రువత్ న్వాత్మశత్రయా. ౧౯

అధ్యస్తా హేరభావేన రజ్జశేవానభివ్యతే,
తథా జగదాభావేన సవాత్మైవావశివ్యతే. ౨౦

స్ఫటికే రక్తతా యద్వసువాధేర్నీలతాఃబలే,
యథా జగదిదం భాతి తథా సత్యమివాద్యయే. ౨౧

స్ఫటికే రక్తతా మిథ్యా మృషా ఖేసలతా యథా,
తథా జగదిదం మిథ్యా త్వేకస్మిన్నద్వయే మయి ౨౨

జీవేశ్వరాదిభావేన భేదం ఐశ్వరి తూఢధీ,
నిర్భేదే నిర్విశేషేఽస్మిన్ కళం భేదా భవేద్ గ్రువమ్. ౨౩

తాటియందు పాము ఆరోపింపబడినట్లును, ఆ పాము రజ్జసత్తవలననే వాస్తవమైనట్లు తోచుచున్నది. అట్లే ఆత్మసత్తవలన ఈ జగత్తు సత్యమునలె అనుభూతి మగు చున్నది. ౧౯

భ్రాంతి - సర్పము లేకుండిన మిగులునక రజ్జవే. అట్లే జగత్ - భావము తొలగిపోయిన శేషించునది సద్రూపమగు ఆత్మయే. ౨౦

ఉపాధికతములగు రక్త నీలవర్ణములు స్ఫటికాకాశముల గోచరించునట్లు, ఈ జగత్తుకూడ సత్యమువలె అప్రియమగు ఆత్మయందు గోచరించుచున్నది. ౨౧

రక్త నీలవర్ణములు స్ఫటికాకాశముల మిశ్రమములు, ఈ జగత్తుకూడ మిథ్యయే; ఏకస్వరూపుడను, అద్వితీయుడను అగు నాయందు కల్పితము. ౨౨

మూఢబుద్ధియే జీవేశ్వరాది భేదభావమును జూచును. కాని నిర్విశేషమును, భేదరహితమును అగు ఆత్మయందు భేదభావము లేట్లు గ్రువనుగును? ౨౩

లింగస్య భారణాచేద్య చుతోఽయం జవతాం ప్రజేత్,
లింగనాశే నివస్యస్య జవతాశేతతా కుతిః. ౨౪

శివ ఏవ సదా జివో జీవ ఏవ సదా శివః,
వేత్త్యేమనయోర్యస్తే న లక్ష్మణో న చేతరః. ౨౫

క్షీరయోగాద్దయభా సీరం క్షీరవద్దృశ్యతే మృషా,
అస్మయోగాదనాత్మాయమాత్మవద్దృశ్యతే తథా. ౨౬

నీరాత్క్షీరం పృథక్కృత్య హంసో భవతి నాస్యథా,
స్థూలాదేః స్వం పృథక్కృత్య చుక్తో భవతి నాస్యథా. ౨౭

క్షీరనీరవివేకజ్ఞో హంస ఏవ న చేతరః,
అత్మానాత్మవివేకజ్ఞో యతిరేవ న చేతరః. ౨౮

చిత్స్వరూపమగు ఆత్మ లింగధారణము, అనగా, ఉపాధాధారణమునలన
జీవునివలె దోచుచున్నది. కాని లింగనాశమైన, అనగా ఉపాధులు తొలగి
పోయిన శివస్వరూపమగు పరమాత్మయందు జీవేష్వరత్వాదు లేమియును
ఉండవు. ౨౯

ఎల్లకాలముల శివుడే జీవుడు, జీవుడే శివుడు, ఈ ఉభయుల వికృతము
నెరిగినవాడే ఆత్మజ్ఞుడు. ఇతరులు కారు. ౩౦

నిక్కము కామండినను నీరు పాలతోగలసి పాలవలె గోచరించునట్లు,
అనాత్మరూపమగు ఈ జగత్తు ఆత్మతోగలసి ఆత్మవలె నోచుచున్నది. ౩౧

నీటనుండి పాలను పేరుచేయగలిగినయే హంస యగుచున్నది. అట్లే
స్థూలములగుశరీరాదులనుండి ఆత్మను పేరుచేయగలిగినవాడే ముత్తడగుచున్నాడు.
ఇంకొక ఉపాయము లేదు. ౩౨

హంస ఒక్కదానికే క్షీరనీరవివేకజ్ఞునము కలదు. అత్మానాత్మ వివేక
జ్ఞునయెందుడే యతి. ఇతరులు యతులగుడజాలరు. ౩౩

అభ్యస్తచోరజః స్థాణోర్వికారః స్యాన్న హి క్వచిత్,
నాత్మనో నిర్వికారస్య వికారో బింబజస్తథా. ౭౯

జ్ఞాతే స్థాణౌ కృతశ్చైర్శ్చైర్చరాభావే భయం కుతః,
జ్ఞాతే న్వస్మిన్ కుతో విశ్వం విశ్వాభావే కుతోఽభయమ్ ౮౦

గుణమూర్తిత్రయం భాతి పరస్పరనిలత్వణమ్,
సత్త్వాదిలక్షణో యస్మిన్ స ఏవాహం నిరంశకః. ౮౧

దేహత్రయమిదం భాతి యస్మిన్ బ్రహ్మణి సత్యవత్,
తదేవాహం పరబ్రహ్మ దేహత్రయ విలయణమ్. ౮౨

జాగ్రదాదిత్రయం యస్మిన్ ప్రత్యగాత్మని సత్యవత్,
స ఏవాహం పరం బ్రహ్మ జాగ్రదాది విలయణమ్. ౮౩

స్థాణువున చోరభ్రాంతి కలిగినను దాని కెట్టి వికారమును ఏర్పడనట్లు నిర్వికారమగు ఆత్మయందు శబ్దభ్రాంతి కలిగినను, దాని కెట్టి వికృతమును కలుగదు. ౭౯

స్థాణువును స్థాణువుగా గ్రహించినప్పుడు దొంగ ఎక్కడ? దొంగ లేనంటే ఇక భయమెక్కడ? ఆత్మత్వానము ఏర్పడిన విశ్వమెక్కడ నుండు గలదు? సంసారము లేనిచో నానావిధవస్తుజాల మెట్లుగలదు? ౮౦

పరస్పరవిరుద్ధములును, సుగుణములును అగు మామూలుస్తులు స్రుతాశించు చున్నవి. వీనిలో నత్త్వాదిగుణసంపన్నమును, అంతరసిద్ధమును, అనగా, పరిపూర్ణమగునది ఏది కలదో, అదియే నేను. ౮౧

ఏ బ్రహ్మమున శరీరత్రయము సత్యమువలె నగుననుచు, ప్రతీయమానమును చున్నదో, ఏ బ్రహ్మము దేహత్రయాతిరిక్తమో, అదియే నేను. ౮౨

ఏ ఆత్మయందు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులనబడు ఆపహత్రయము సత్యమునలె నోచుచున్నదో, ఏది ఈఅవస్థల కతీతమైయున్నదో, అదిపరబ్రహ్మమే నేను. ౮౩

విశ్వాదికం త్రయం యస్మిన్ పరమాత్మని సంస్థితమ్,
స ఏవ పరమాత్మాహం విశ్వాదికవిలక్షణః. ౧౪

విరాడాదిత్రయం భాతి యస్మిన్ బ్రహ్మణి నశ్వరమ్,
స ఏవ సచ్చిదానందలక్షణోఽహం స్వయంప్రభః. ౧౫

విశ్వైజనప్రాజ్ఞానబడు ముగ్ధరసును అవస్థానమగుదు, ఈమువ్వరకును
అతీతమగు పరమార్పయే నేను. ౧౩

ఏపరబ్రహ్మమన విరాట్టా, హిరణ్యగర్భమ, ఈశ్వరమను మువ్వరకు
ప్రకాశించుచున్నారో, మరియు ఏవ సచ్చిదానందస్వరూపమును, స్వయం
ప్రభయును అయి వెలుగొందుచున్నదో, ఆపరబ్రహ్మ మే నేను. ౧౪

ఇతి శ్రీమద్భగవత్ పూజ్యపాద గోవిందపాదాచార్యశిష్య, పరమహంస
పరివ్రాజకాచార్య, శ్రీశంకరభగవత్పూజ్యపాద
విరచిత అద్వైతానుభూతిః. ౧

ఇతి శ్రీనిర్వికల్పనందకృత అద్వైతానుభూతి - ఆంధ్రానువాదము ౧

౨. అనాత్మ శ్రీ విగర్హణ ప్రకరణమ్

లభ్యా విద్యా రాజమాన్యా తతః కిం

ప్రాప్తా సంపత్ ప్రాభవాఢ్యా తతః కిమ్;

భుక్తా నారీ సుందర్యా తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్. ౧

కేయూరాద్యైర్భూషితో వా తతః కిం

కాశేయాద్యైరావృతో వా తతః కిమ్,

తృప్తో మిష్టాన్నాదినా వా తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్. ౨

దృష్టా నానా చారుదేశాస్తతః కిం

పుష్టాశ్చేష్టా బంధువర్గాస్తతః కిమ్,

నష్టం దారిద్ర్యాదిదుఃఖం తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్. ౩

రాజమాన్యతనూనాంబువిద్య లభించనాతి, ఫలమేని? ప్రభుక కితో గూడిన సంపదను బొందినను ఫలమేని? సుందరాంగియును దసునితో భోగము ననుభవించినను ఫలమేని? — ఆత్మసాక్షాత్కారము లభింపలేదు. అట్టివో ఇవి అన్నియును వ్యర్థములే!

ఏ వ్యక్తి ఆత్మసాక్షాత్కారమును బొందలేనో, అందు చేయూరారి — అలంకారములవలన భూషితుడైనను, పుష్టపుష్టములను గల్గినను, మనురూ న్నాదులవలన తృప్తి నందినను ఫలమేని? ౪

మనోహరములగు పెక్కుదేశములను పీడించినాడు. ఇట్టివలన బంధువర్గమును పోషించినాడు. దారిద్ర్యమును నశింపజేసికొనినాడు. — కాని, ఆత్మసాక్షాత్కారము నందలేదు. లాభమేమి? ౫

స్నాతం తీర్థే జహ్నుజాచా తతః కిం

వానం వత్తం ద్వ్యప్తసంఖ్యం తతః కిమ్,
జప్తా మస్త్రాః కోటిశో వా తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్.

౬

గోత్రం సమ్యక్ భూషితం వా తతః కిం

గాత్రం భస్మాచ్ఛాదితం వా తతః కిమ్,
రుద్రాక్షాడిః సుధృతో వా తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్.

౭

అన్యైర్విప్రాస్తర్పితా వా తతః కిం

యజ్ఞైర్దేవాస్తోషితా వా తతః కిమ్,

కీర్త్యా వ్యాప్తాః సర్వలోకాస్తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్.

౮

ఎననికి ఆత్మస్వరూపదర్శనము లభించులేదో అరడు, గంగాతీర్థముల
స్నానమొనర్చిన నేమి ఫలము? షోడశదానముల నొనర్చిన ఏమి ఫలము?
కోటి మంత్రజప మొనర్చిన ఏమి ఫలము?

౯

గోత్రము (వంశము) అలంకృతమైనవి. గాత్రము భస్మాచ్ఛాదిర మైనది
రుద్రాక్షాడులు చక్కగ ధరింపబడినవి. కాని ఆత్మానుభవము కాదు. వీనివలన
కలుగు ఫలమేమి?

౧౦

ఆత్మసాక్షాత్కారమునందనివాడు విప్రులను అన్న భోజనముతో సంతోష
పెట్టగ కలుగు ఫల మేమి? యజ్ఞమున దేవతలను సంతోషపరచిన ఫల మేమి?
స్తోత్రో సర్వలోకములను వ్యాపింపజేసిన కలుగు ఫల మేమి?

కాయః క్లిష్టశ్చోనవాపైస్తతః కిం

లభ్యాః పుత్రాః స్వీయపత్న్యాస్తతః కిమ్,
ప్రాణాయామః సాధితో వా తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్ . ౧

యుద్ధే శత్రుర్నిర్జితో వా తతః కిం

భూయో మిత్రైః పూరితో వా తతః కిమ్,
యోగైః ప్రాప్తాః సిద్ధయో వా తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్ . ౨

అభిః పద్భ్యాంబష్టితో వా తతః కిం

వాయుః కుంభే సాపితో వా తతః కిమ్,
మేరుః పాణావృద్ధితో వా తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్ . ౩

ఆత్మసాక్షాత్కారము లభింపలేదు, ఉపవాసము లోనవై, కానుక్లీషా
మొనర్చిన లాభమేమి ? స్వభావ్యసలన పుత్రులను బడసిన లాభమేమి ? ప్రాణా
యామమును సాధించిన ఫలమేమి ? ౪

ఆత్మసాక్షాత్కారము నందనివాడు యుద్ధమున శత్రువులను నింజించినను,
మిత్రులతో నిండియున్నను, యోగసిద్ధులను పొందినను లాభ మేమి ? ౫

సముద్రమును అడుగులతో దాటినను, నాయువును మంకప్రాణి
యామమున నిల్చినను, మేనువును చేతితో నెట్టినను, ఆత్మసాక్షాత్కారము
నందకుండిన లాభ మేమి ? ౬

క్షేపః వీతో దుగ్ధవద్వా తతః కిం
 వహ్నిర్జ్వల్యో లాజవద్ వా తతః కిమ్,
 ప్రాప్తశ్చారః పక్షివత్ ఖే తతః కిం
 యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్ . ౧౮

బద్ధాః సమ్యక్ పాపకాద్యాస్తతః కిం
 సాక్షాద్ నిధా లోహవర్యాస్తతః కిమ్,
 లబ్ధో నిక్షేపోఽజ్ఞనాద్యైస్తతః కిం
 యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్ . ౧౯

భూషేన్ద్రత్వం ప్రాప్తముర్వాత్వం తతః కిం
 దేవేన్ద్రత్వం సంభృతం వా తతః కిమ్,
 మునీన్ద్రత్వం చోపలబ్ధం తతః కిం
 యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్ . ౨౦

విషమును పాలవలె త్రాగగలడు, నిప్పును కేలావలె తినగలడు, పక్షి
 వలె ఆకాశమున దిరుగగలడు— కాని ఆత్మసాక్షాత్కారము సంపదేదు. ఫల
 మేమి ? ౧౦

అగ్న్యైదులను లోబరచుకొనినను, సుదృఢలోహములను విరచినను,
 అంజనాదులవలన ధననిక్షేపములను బొందినను, ఆత్మసాక్షాత్కార మొనర్చు
 కొనని యెడల లాభమేమి ? ౧౧

ఉర్వియందు రాజేంద్రత్వము లభించినది, లాభమేమి ? స్వర్గమున దేవేం
 ద్రత్వము లభించినది, లాభమేమి ? వనమున యతీంద్రత్వము లభించినది, లాభ
 మేమి ?— ఆత్మసాక్షాత్కారము లభింపకుండిన ? ౧౨

మనైః సర్వః స్తమ్భితో వా తతః కిం

బాణైర్ల్యత్క్యో భేదితో వా తతః కిమ్,

కాలజ్ఞానం చాపి లబ్ధం తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్. ౧౩

కామాతజ్ఞః ఖణ్డితో వా తతః కిం

కోపావేశః కుణ్డితో వా తతః కిమ్,

లాభాశ్లేషో వృత్తితో వా తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్. ౧౪

మోహధ్వాంతః పేషితో వా తతః కిం

జాతో భూమా నిర్మదో వా తతః కిమ్,

మాత్సర్యాత్రిరీలితా వా తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్. ౧౫

మంత్రబలమున సమస్తమును స్తంభింపజేసినను, బాణముతో చక్రమును భేదించినను, కాలజ్ఞానమును బడసినను ఆత్మసాక్షాత్కారము మొక్కటి భేదించినచో మిగిలిన వన్నియును స్వర్గములు.

౧౬

కామావేశము ఖండింపబడినది, కోపావేశము కుంఠితమైనది, లాభపరివృత్తింగము వర్జింపబడినది. అయినను ఆత్మసాక్షాత్కారము లభించలేదు. లాభ మేమి?

౧౭

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయము

మోహంధకారము నలుగ గొట్టబడినది. పుణ్యవియము యైనాడు. మాత్సర్యసేవ ప్రవృత్తి మైనది. అయినను ఆత్మదర్శనము లభించకుండిన వీనివలన లాభమేమి?

నమోమ పంతులు

ధాతుర్లోకః సాధితో వా తతః కిం

విష్ణుర్లోకో వీక్షితో వా తతః కిమ్,

శమ్భూర్లోకః శాసితో వా తతః కిం

యేన స్వాత్మా నైవ సాక్షాత్కృతోఽభూత్. ౧౬

యస్యేదం హృదయే సమ్యగనాత్మశ్రీ విగర్హణమ్,

సదోదేతి స ఏవాత్మసాక్షాత్కారస్య భాజనమ్. ౧౭

అన్యేతు మాయికజగద్ భ్రాంతి వ్యామోహమోహితాః,

న తేషాం జాయతే క్వాపి స్వాత్మసాక్షాత్కృతిర్భువి. ౧౮

బ్రహ్మలోకమును సాధించినను, విష్ణులోకమును వీక్షించినను, శివలోకమును శాసించినను, ఆత్మలోకమును సాక్షాత్తుగ జూడకుండిన, లాభమేమి? ౧౬

ఎవని హృదయమున సంపూర్ణముగ ఈవీతిగ ఎల్లప్పుడును ఆనాత్మవస్తు సౌందర్య - నింద ఉదయించు చుండునో, అతడే ఆత్మసాక్షాత్కారమునకు అర్హుడు. ౧౭.

మిగిలినవారు జగద్ - భ్రాంతి వ్యామోహ మోహితులు. వారికి జగత్తున ఎన్నడును ఆత్మసాక్షాత్కారము లభింపదు. ౧౮

ఇతి శ్రీశంకరభగవత్పాదజ్యోపాదపరచిత ఆనాత్మశ్రీవిగర్హణ ప్రకరణమ్. ౨

ఇది శ్రీనిర్వికల్పనందకృత ఆనాత్మశ్రీ, విగర్హణ అనువాదము. ౨

3. ఆ త్మ షట్క మ్

(అర్చ్యపఞ్చకమ్, అద్వైతపఞ్చకమ్, నిర్వాణపఞ్చకమ్)

నాహం దేహీ నేన్ద్రియాణ్యస్తరణః

నాహంజ్ఞానః ప్రాణస్థో న బుద్ధిః,

దారాపత్య తేత్ర విత్తాదిదూరః

సాక్షీ నిత్యః ప్రత్యగత్మా శివోఽహమ్.

రజ్జ్వజ్ఞానాద్ భాతి రజ్జౌ యథాఽహిః

స్వాత్మజ్ఞానాదాత్మనో జీవభావః,

అప్రోక్త్యాఽహిభ్రాన్తినాశేన రజ్జః

జిహ్వా నాహం దేశికోక్త్యా శివోఽహమ్.

మత్తో నాన్యత్ కిచ్చదత్రాస్తి విశ్వం

సత్యం బాహ్యం వస్తు మాయోపకన్తమ్,

అదర్శాన్తర్భాసమానస్య తుల్యం

మయ్యద్వైతే భాతి తస్మాచ్ఛివోఽహమ్.

నేను శరీరమునుగాను, సేత్రములు మొదలగు ఇంద్రియములును గాను, అంతరంగమును అనగా అహంకారమును గాను, సంపదానములును గాను, బుద్ధియును గాను. పుత్ర, కళత్ర, తేత్ర, విద్ధిములును గాను. సాక్షియును, నిత్యుడును, ప్రత్యక్షుయును, శిష్ట్యరూపమును అగు ఆత్మతన సేను.

త్రాడు అని తెలియకపోవుటవలన త్రాటియందు పాము గోచరించునట్లు. స్వాత్మజ్ఞానమువలననే జీవభావము. ఆప్తులగునారు చెప్పగా స్వీభాంతిపోయి త్రాడు త్రాటి యగుచున్నది. ఈవిధమున నేను గురూపదేశములకు జీవుడను గాననియు శిష్ట్యరూపుడననియు తెలిసికొంటిని.

నాకంటె వేరను విశ్వమునన చొకటి లేదు. బాహ్యవస్తువు ఏవైనను ప్రతిబింబిత మగునట్లు, సత్యవస్తువు మాయాత్మమై అద్వైతరూపుడగు నాయందు ప్రకాశము నందుచున్నది. కనుక నేను శిష్ట్యరూపుడను.

అభాతీదం విశ్వమాత్మన్యసత్యం
 సత్యజ్ఞానాన్తరూపే విమోహాత్,
 నిద్రామోహాత్ స్వప్నవత్ తన్న సత్యం
 శుద్ధః పూర్ణో నిత్య ఏకః శివోఽహమ్.

౪

నాహం జాతో న ప్రవృద్ధో న నష్టో
 దేహస్యోక్తాః ప్రాకృతాః సర్వధర్మాః,
 కర్తృత్వాదిచ్ఛిన్నయన్యాస్మి నాహం
 కారస్యైవ హ్యస్మిన్ మే శివోఽహమ్.

౫

నాహం దేహీ జన్మమృత్యుః కుతో మే,
 నాహం ప్రాణో ఊర్జివాసా కుతోమే
 నాహం చిత్తం శోకమోహకా కుతో మే,
 నాహం కర్తా బద్ధమోక్షౌ కుతో మే.

౬

ఇతి శ్రీశంకరభగవత్పావనవిరచిత ఆత్మపట్రిమ్. ౩

నిద్రయందు అజ్ఞానమువలన నిజముకాకపోయినను, స్వప్నస్వప్న నిజ
 మనిపించునట్లు, సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపాత్మడనగు నాయందు అజ్ఞానప్రాబ
 ల్యమువలన ఈజగత్తు గోచరించుచున్నది. ఇది మిథ్యయే. నేను నిత్యుడను,
 శుద్ధుడను, పూర్ణుడను, అద్వితీయుడను, శివస్వరూపుడను.

౭

పుట్టుక, పెరుగుట, చావు — నాకు లేవు. ఇవి ప్రకృతినుండి కలిగిన
 శరీరధర్మములని శాస్త్రము లనుచున్నవి. చిత్తయాత్మడనగు నాకు కర్తృత్వ
 భోక్తృత్వములు లేవు. ఇవి అహంకార ధర్మములు. నేను శివస్వరూపుడను.

౮

నేను శరీరమును గాను, జననమరణములు నాకెక్కడ? నేను ప్రాణ
 మును గాను, తుష్టివాసలు నాకెక్కడ? నేను చిత్తమును గాను, శోక
 మోహములు నాకెక్కడ? నేను కర్తనుగాను, బంధమోక్షములు నాకెక్కడ?

ఇది ఆత్మపట్రి ఆంధ్రానువాదము. ౩

౪. ఆ శ్లోపా జా

(వా, వ రా పూ జా)

అఖండ్తే సచ్చిదానందే నిర్వికల్పైకరూపిణి,
స్థితేఽద్వితీయభావేఽస్మిన్ కథం పూజా విధీయతే. ౧

పూర్ణస్యానాహంనం కుత్ర సర్వాధారస్య చాసనమ్,
స్వచ్ఛస్య పాథ్యమర్ఘ్యం చ శుద్ధస్యాచమనం కుతః. ౨

నిర్మలస్య కుతః స్నానం వస్త్రం విశ్వోదరస్య చ,
అగోత్రస్య త్వవర్ణస్య కుతస్తస్యోపనితకమ్. ౩

నిర్దేవస్య కుతో గర్భః పుష్పం నిర్వాసాస్య చ,
నిర్విశేషస్య కా భూషా కోలక్మారో నిరాకృతేః ౪

నిరంజనస్య కిం ఘాత్రేఽపైర్వా సర్వసాక్షిణః,
నిజానందైకతృప్తస్య నైవేద్యం కిం భవేదిహ. ౫

నిర్వికల్పమును, ఏకస్వరూపమును, అద్వితీయమును, అఖండమునునగు
సచ్చిదానందబ్రహ్మమును పూజించు తెట్లు ? ౧

పూర్ణవస్తువును ఆహ్వానించు తెట్లు ? సర్వాధారముగుదాని కానర
మెక్కడ ? నిర్మలముగుదానికి అర్ఘ్యపాద్యము లెందుచు ? శుద్ధముగుదానికి
ఆచమన మెందుచు ? ౨

పవిత్రముగుదానికి స్నాన మెందుచు ? విశ్వోదరమును వస్త్ర మెనుగు
తెట్లు ? అగోత్రులరహితులను ఉపనిత మెందుచు ? ౩

నిర్దేవునకు గంభము నలము తెట్లు ? గంభరహితులకు పుష్పము లేల ?
నిర్విశేషులకు భూషణము ఎందుచు ? నిరాకారులకు అలంకార మెయ్యది ? ౪

నిరంజనునకు ఘాత్ర మెందుచు ? సర్వసాక్షికి దీప మెందుచు ? నిజా
నందతృప్తున కేమి నైవేద్యము సమర్పించ గలము ? ౫

విశ్వానందయితుస్తస్య కిం తాన్ముఖం ప్రకల్ప్యతే,
స్వయంప్రకాశచిద్రూపో యోఽసావర్కాదిభాసకః. ౬

వ్రదక్షిణా హ్యనస్తస్య హ్యద్వయస్య కుతో నతిః,
వేదవాక్యైకవేద్యస్య కుతః స్తోత్రం విధీయతే. ౭

స్వయంప్రకాశమానస్య కుతో నీరాజనం విభోః,
అస్తగ్భహిశ్చ పూర్ణస్య కథముద్వాసనం భవేత్. ౮

ఏవమేవ పరాపూజా సర్వావస్థాను సర్వదా,
ఏకబుద్ధ్యా తు దేవేశే విధేయా బ్రహ్మనిత్యమైః. ౯

దేహా దేవాలయః స్తోత్రో జీవో దేవః సదాశివః,
త్యజేదజ్ఞాననిర్మల్యం స్తోఽహంభావేన పూజయేత్. ౧౦

సమస్త విశ్వమునకును ఆనందము నొసగువానికి తాంబూల మేమొసగి
సంతోషమును గూర్చుగలము? స్వయంప్రకాశచిద్రూపుడై సూర్యచంద్రాదులను
భాసింపజేయువానికి హరితి ఏమిటి? ౬

అనంతకు ప్రదక్షిణ మొనర్చు టెట్లు? అద్వయునకు ప్రణామ
మొనర్చు టెట్లు? వేదవేద్యుని ఏస్తోత్రమున స్తుతింపగలము? ౭

స్వయంప్రకాశమానునకు నీరాజనము నర్పించుటెట్లు? లోకీపలను,
వెలుపలను, అంతటను నిండియుండువాని కుద్వాసన మేమి? ౮

బ్రహ్మవిత్ శ్రేష్ఠులగువారు ఏకాగ్రచిత్తమున సర్వదా సర్వావస్థల
యందును ఈతీతిగ పరమేశ్వరుని పరాపూజా నొసర్పనగును. ౯

శరీరమే దేవాలయము. జీవుడే సదాశివుడగు దేవుడు. అజ్ఞాననిర్మల్య
మును త్యజించి స్తోఽహంభావపూజ నొనర్ప నగును. ౧౦

తుభ్యం మహ్యమనన్తాయ మహ్యం తుభ్యంశివాత్మనే,
నమో దేవాదిదేవాయ పరాయ పరమాత్మనే. ౧౧

యోగీ దేహభిమానీ స్వాద్ భోగీ కర్మణి తత్పరః,
జ్ఞానీ మోక్షాభిలాషీ చ తత్త్వజ్ఞే నాభిమానితా. ౧౨

కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి కిం గృహ్లామి త్యజామి కిమ్,
ఆత్మనా పూరితం సర్వం మహాకల్పాంబునా యథా. ౧౩

ఆత్మా త్వం గిరిజా మతిః సహచరాః ప్రాణాః శరీరం గృహం
పూజా తే వివిధోపభోగరచనా నిద్రా సమాధిస్థితిః,
సచ్చారస్తు పదోః ప్రదక్షిణవిధిః స్తోత్రాణి సర్వా గిరో
యద్యద్ కర్మ కరోమి తత్తదఖిలం శనో తనారాధనమ్.

ఇతి శ్రీశంకరాభిగనత్పూజ్యపాద విరచితా ఆత్మపూజా. ||౪||

నీవును నేనును అనంతస్వరూపులమే. ఉభయులయు శివస్వరూపులమే.
దేవాది దేవుడును, క్రేతుడును నగు పూజార్థమే నమస్కారము. ఆపరమాత్మ
స్వరూపుడగు నామగూడ నమస్కారము. ౧౧

యోగి దేహభిమాని యగును. భోగీ కర్మతత్పరు డగును. జ్ఞానీ మోక్షము
సందగోరును. నిరభిమాని తత్త్వజ్ఞుడు ఉత్కృష్టుడే. ౧౨

మహాప్రళయజలమువోలె సర్వమును ఆత్మతో నిండియున్నది! ఏమెన
ర్తును? ఎక్కడ కేగుదును? దేనిని గ్రహించును? దేనిని వ్యజింతును? ౧౩

నీవే ఆత్మవు. గిరికన్య దాస్య. పరివ్రాజకులు సహచరులు. శరీరమే
గృహము. భోగములే నీపూజ. నిద్రయే సమాధి. తిరుగుటయే ప్రదక్షిణము.
పలుకుటయే నుతి. నేనొనర్చెడు సర్వకర్మములును నీ ఆరాధనయే! ౧౪

ఇది ఆత్మపూజ - ఆంధ్రానువాదము ||౪||

గ. ఆత్మబోధః

తపోభిః క్షీణపాపానాం శాంతానాం వీతరాగిణామ్,
ముముక్షుగాణామపేక్ష్యోఽయమాత్మబోధో విధీయతే. ౧

బోధోఽన్యసాధనేభ్యో హి సాక్షాన్మోక్షైకసాధనమ్,
పాకస్య పహ్నివజ్జ్ఞానం వినా మోక్షో న సిద్ధ్యతి. ౨

అవిరోధితయా కర్మ నావిద్యాం వివివర్తయేత్,
విద్యాఽవిద్యాం నిహన్త్యేన తేజస్తిమిరస్థువత్. ౩

పరిచ్ఛిన్న ఇరాజ్ఞానాత్ తన్నాశే సతి కేవలః,
స్వయం ప్రకాశతేహ్యత్మా మేఘాపాయేఽంశుమానివ. ౪

వివిధములగు తపోకర్మములవలన పాపమును బోగొట్టుకొనిన వారును, శాంతచిత్తులును, నిష్కామలును అగు ముముక్షువుల నుద్దేశించియే ఈ ఆర్య బోధయను గ్రంథము చెప్పబడుచున్నది. (ఆయాగుణములు లేనివారి నిమిత్తము కాదు. వారు అద్వైతజ్ఞానమున కనర్హులు.) ౧

ఇతర సాధనలు మోక్షము నొసగజాలవు; జ్ఞాన మొక్కటియే మోక్ష సాధనము. ఎన్నియుండినను నిప్పులేకుండిన పంట జరుగనట్లు, జ్ఞానము లేకుండిన ముక్తి లేదు. ౨

అవిద్యతో కర్మమున కెట్టి విరోధమును కాపండుటవలన, అది ఎన్నడును అవిద్యను బోగొట్టజాలదు. కాంతి చీకటిని బోగొట్టనట్లు విద్యయే అవిద్యను తొలగించుచున్నది. ౩

అజ్ఞానమువలన ఆత్మ పరిచ్ఛిన్నమైనట్లుగ తోచుచున్నది; అది నాశనమైన మట్లు తొలగిపోయిన నూర్యునివలె, శుద్ధముగు ఆత్మ స్వయముగ ప్రకాశించును. ౪

అజ్ఞానకలుషం జీవం జ్ఞానాభ్యాసాద్ వినిర్మలమ్,
కృత్వా జ్ఞానం స్వయం నశ్యేజ్వలం కతకరేణవత్ . ౫

సంసారః స్వప్నతుల్యో హి రాగద్వేషాదినఙ్కులః,
స్వకాలే సత్యవద్యాతి ప్రబోధేనసత్యవద్యవేదే . ౬

తావత్ సత్యం జగద్యాతి శుక్తికారజతం యథా,
యావన్న జ్ఞాయతే బ్రహ్మ సర్వాధిష్ఠానమద్వయమ్ . ౭

ఉపాదానేఽఖిలాధారే జగన్తి పరమేశ్వరే,
సర్గస్థితిలయాన్ యాన్తి బుద్ధుదాసీవ వాడిణిః . ౮

పచ్చిదాత్యమసూయతే నిత్యే విస్తా వికల్పితాః,
వ్యక్తయో వివిధాః సర్వా హాటకే కటకాదివత్ . ౯

ఇండుపగింజపాడ నీటియందలి మాలిన్యమును తొలగించి లీన మగునట్లు జ్ఞానము (అనగా బ్రహ్మకారమును అంతఃకరణవృత్తి) అజ్ఞానకలుషమునను జీవుని ఆత్మంత నిర్మలునొనర్చి, తాను లీనమైపోవుచున్నది. ౧౦

రాగద్వేషాదులతో నిండిన ఈసంసారము స్వప్నతుల్యము. చూచునంత వరకు సత్యముగనే యున్నట్లునిపించును. జ్ఞానప్రబోధము కలిగిన మిగ్గుయే యగును. ౧౧

సర్వమునకును అధిష్ఠానమును, అద్వయమును అగు బ్రహ్మమును తెలిసి కొననంతవరకు, మత్స్యపుచ్చిప్పను వెండియునుకొని ధ్రుమించునట్లు, జగత్తు సత్యముగనే తోచును. ౧౨

అఖిలాధారమగు, ఉపాదానస్వరూపుడగు అగు పరమేశ్వరునియందు, నీటియందు బుడగలవలె, అసంలకోటిబ్రహ్మాండములు సృష్టిస్థితియుములు బొందుచున్నవి. ౧౩

మహామున కటకకుండలాద్యలంకారములు కల్పితమైనట్లు, సకలాను సూత్రమును, పచ్చిదానందస్వరూపమును, ఆత్మయును, నిత్యమును అగు విష్ణువున (సర్వవ్యాపి) డేవ మనుష్య తిర్యగాది రూపములు కల్పించబడు చున్నవి. ౧౪

యథాకాశో హృషీకేశో నానోపాధిగతో విభుః,
తద్భేదాద్ భిన్నవద్భూతి తన్నాశే కేవలో భవేత్. ౧౦

నానోపాధివశాదేవ జాతినామాశ్రమాదయః,
అత్యన్యోపితాస్తాయే రసవత్త్వాదిభేదవత్. ౧౧

పఞ్చీకృతమహాభూతసంభవం కర్మరంజితమ్,
శరీరం సుఖదుఃఖానాం భోగాయతనముచ్యతే. ౧౨

పఞ్చప్రాణ మనో బుద్ధి దశేంద్రియ సమన్వితమ్,
అపఞ్చీకృతభూతోత్థం సూక్ష్మోంగం భోగసాధనమ్. ౧౩

అనాద్యవిద్యాఽసిర్వాచ్యా కారణోపాధిరుచ్యతే,
ఉపాధిత్రయో దన్యమాత్మాన మవధారయేత్. ౧౪

ఆకాశము సర్వవ్యాపి. కాని ఘటపటాది ఉపాధులవలన నానావిధముగను, నాశయుక్తముగను తోచుచున్నది. అట్లే హృషీకేశుడు (బ్రహ్మము) కూడ వివిధశరీరోపాధులవలన నానావిధముగను, తన్నాశమున వినాశనము నందునట్లును తోచుచున్నాడు. ౧౦

రుచియును, రంగుయునులేని నీరు ఉపాధివశమున నానావిధరసవరములను బొందుచున్నది. అట్లే ఉపాధివశమున అత్మకు జాతియును, నామమును, ఆశ్రమమును ఆరోపింపబడుచున్నవి. ౧౧

సంచిత కర్మఫలమగుచు పంచీకృత, మహాభూత పంచకములవలన కలిగిన ఈ స్థూలశరీరమే సుఖదుఃఖములను అనుభవించుటకు ఏర్పడినది. కనుక భోగాయతనమని చెప్పబడుచున్నది. ౧౨

పంచప్రాణములు, పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచకర్మేంద్రియములు, మనస్సు, బుద్ధి వీనితో గూడిన సూక్ష్మశరీరము అపంచీకృత, పంచమహాభూతములవలన కలిగి, భోగసాధన మగుచున్నది. ౧౩

అనాదియును, అనిర్వచనీయమును అగు అవిద్యయే కారణోపాధియని చెప్పబడుచున్నది. ఇదియే అత్మకు కారణశరీరోపాధి. అత్మను ఈమాటికిని అతీతమైన దానిగ అవధరింప నగును. ౧౪

పశ్యంతోశాదియోగేన తత్తత్సమయ ఇవ స్థితః,
శుద్ధాశ్చా నీలనస్తాదియోగేన స్వలోయథా. ౧౫

నస్తుస్తూతిభిః కోనైర్మృత్యం యుక్త్యవసూతతః,
అత్మానమాస్తరం శుద్ధంవివిన్యాత్ బుద్ధయి యథా. ౧౬

నమా నర్వృతోన్యాయాత్మా స సర్వత్రావభావతే,
బుద్ధావేదావభావతే బుద్ధచ్ఛేపం ప్రతివిన్వవత్. ౧౭

దేహేంద్రియ మనోబుద్ధి ప్రకృతిభ్యో విలక్షణమ్,
తద్వృత్తిరాక్షిణం నిర్మాణాద్భావం రాజవత్ సదా. ౧౮

వ్యాప్యతేష్వింద్రియైర్మృత్యా వ్యాపారేవా వివేకినా,
దృశ్యతేభ్రేషు ధావత్సు ధావన్నివ యథా శశే. ౧౯

శుద్ధమగు స్థితీమ నీలాది న చులుగుల పనువులతో గలసి ఆయానగ
ములతో గోచనట్లు, శుద్ధమగు ఆత్మ పంచకోశములతో గలసి అయాయాపను
లతో నున్నట్లు తోచుచున్నది. ౧౫

దంచుటవలన పొట్టును బోగొట్టి బియ్యశుగింజలను వేరుచేచునట్లు,
హృదయాంలర్వర్తియును శుద్ధమును అగు ఆత్మను (పైనజెప్పిన త్రిభోపాధుల
నుండియు) యుక్తి అనగా విచారము నాశ్రయించి వేరుపరచునను. ౧౬

ఆత్మ సర్వకాలముల సర్వస్వాపియే; కాని స్వచ్ఛములగు దర్పణాదుల
యందే ప్రతిబింబము గోచరించునట్లు, నిర్మలముగు బుద్ధయందే గోచరించును. ౧౭

శరీరము, ఇంద్రియములు, మనస్సు, బుద్ధి ప్రకృతి — వీనికి ఆతీతమైనది
ఆత్మ; అయ్యు రాజావతే వీని వృత్తులను పాక్షిగ్ను నిరీక్షింపుచున్నది. అని
గ్రహింపనగును. ౧౮

మేఘములు పరుగిడుచుండిన చంద్రుడు పరుగిడుచున్నాడని తలచు
నట్లు, అవివేకులు ఇంద్రియములు స్వకార్యమును నిర్వర్తింపుచుండ ఆత్మయే
వ్యవహరించు చున్నదని తలపోయుచున్నారు. ౧౯

ఆత్మచైతన్యసూక్రిత్య శోపేన్ద్రియమనశోధియః,
 స్వకీయాద్భేషు వర్తన్తే సూర్యాలోకం యథా జనాః. ౨౬
 దేహేన్ద్రియగుణాన్ కర్మాభ్యుచలే నచ్చిదాత్మని
 అధ్యాప్య తేఽవివేకేన గగనే నీలతాఽవత్. ౨౭

అజ్ఞానాన్మానసోపాధేః కర్తృత్వాదీని చాత్మని,
 కల్ప్యతేఽస్పృగతే చంద్రే చలనాన్యథాస్థితః. ౨౮

రాగేచ్ఛాసుఖదుఃఖాని బుద్ధౌ సత్యాం ప్రసర్తతే,
 సుషుప్తా నాస్తి తన్నాశే తస్మాద్ బుద్ధేస్తు నాత్మనః.
 ప్రకాశోఽర్కస్య తోయస్య తైత్వమగ్నేర్యగ్నేష్టతా,
 స్వభావః సచ్చిదానంద నిత్యనిర్మలతాత్మనః. ౨౯

లోకులు సూర్యుని నెలుగుండుటచే తమతమ పనులను నిర్వహించుకొన-
 నట్లు, ఆత్మచైతన్యము నాశ్రయించియే శరీరేంద్రియ మనోబుద్ధులు స్వవిషయ-
 ముల ప్రవర్తిల్లుచున్నవి. ౩౦

వివేకము లేకపోవుటవలన జనులు నిర్మలాకారమును నీలిమాది వర్ణముల
 నాలోపించునట్లు, విశుద్ధమును సత్చైతన్యరూపమును అగు ఆత్మయందు శరీరేం-
 ద్రియ సంబంధములగు గుణకర్మములను అధ్యస్త మొనర్చుచున్నారు. ౩౧

నీటి కడలికను అందు ప్రతిఫలించిన చంద్రున క్కాలోపించునట్లు, అజ్ఞాన
 వశమున మనస్సునకు సంబంధించిన కర్తృత్వ భోక్తృత్వాదులగు ఉపాధులను
 ఆత్మకు ఆలోపించుచున్నారు. ౩౨

బుద్ధి పనిచేయుచుండిన యెడలనే అనురాగము, ఇచ్ఛ, సుఖము,
 దుఃఖము మున్నగునవి కలుగుచున్నవి. సుషుప్తియందు బుద్ధి మరుగుపడిపోగా
 ఇచ్ఛాదులు గోచరించుచుండుట లేదు. కనుక అవి బుద్ధిధర్మములు. ఆత్మధర్మ-
 ములు కావు. ౩౩

సూర్యునకు ప్రకాశమును, నీటికి చల్లదనమును, నిప్పుకు వేడియును
 స్వభావములు. ౩౪

అత్మను సచ్చిదంతన్న బుద్ధేర్వృత్తిరితి ద్వయమ్,
సంయోజ్య చావివేకేన జానామితి ప్రవర్తతే. ౨౫

అత్మిన్ ఏప్రియా నాస్తి బుద్ధేర్బోధో న జాత్యపి,
జీవః సర్వమలం జ్ఞాత్వా జ్ఞాతా ద్రష్టేతి ననుశ్ఛతి. ౨౬

అజ్ఞానీర్నవజాత్మానం జీవో జ్ఞాత్వా భయం వహేత్,
నాహం జీవః పరాత్మేతి జ్ఞానశ్చేన్నిర్భయో భవేత్. ౨౭

ఆత్మావభాసయత్యేవో బుద్ధ్యాదీనిద్రియాణి చ,
దీపో ఘటాదినో ధ్యాయో జడైస్తైర్నానభాస్యతే. ౨౮

స్వబోధే నాన్యబోధేచ్ఛా బోధరూపతయాత్మనః,
న దీపస్యాన్యదీపేచ్ఛా తథా స్వాత్మా ప్రకాశతే. ౨౯

ఆత్మయొక్క సచ్చిదంతమును, బుద్ధియొక్క వృత్తిని గలిపి లోపిలు
‘నేను ఎరుగుదును’ అని అవేకమున స్వరూపించుచుచున్నారు. ౨౫

ఆత్మను వికారములేదు. బుద్ధికి జ్ఞానశక్తియును లేదు. కాని జీవుడు
మిథ్యాజ్ఞానమువలన తన్ను జ్ఞాతగను, ద్రష్టగను భావించుకొని మోహము నందు
చున్నాడు. ౨౬

త్రాటిని పాముగా భావించి భయపడునట్లు, ఆత్మను జీవునిగ భావించు
భయము కలుగుచున్నది. ‘నేను జీవుడను గాను, పరమాత్మనే’ అను జ్ఞానము
కలిగిన నిర్భయుడగును. ౨౭

దీపము ఘటాదినస్తవలను ప్రకాశింపజేయునట్లు, ఆత్మయే బుద్ధిని
యాదులను ప్రకాశింప జేయుచున్నది. జడములగు వానివలన ఆత్మ ప్రకాశిత
మగుచుండుటలేదు. ౨౮

ఆత్మ జ్ఞానస్వరూపమగుటవలన దానిబోధనిర్లభము అన్యవస్తుజ్ఞానముతో
ప్రయోజనము లేదు. దీపము ప్రకాశించుటకు మరియొక దీపము అక్కరలేనట్లు,
ఆత్మ స్వయంప్రకాశము. ౨౯

నిషిధ్య నిఘోషాన్ శిరి నేతీతి వాక్యతః,
విద్యావైఖ్యం యహోవాత్యై స్త్వివాత్మ పరిమాత్మనోః. 30

అవిద్యకం శరీరాదిదృశ్యం బుద్బుదవత్ తురిన్,
ఏతద్వీలతుణా విద్యాదహం బ్రహ్మణి నిర్మలమ్. 31

దేహాన్యత్వాన్న మే దస్మజరాకార్మ్యచూదయః,
శబ్దాదివిషయైః సజ్జోన నిర్దియతా న చ. 32

అమనస్త్యాన్న మే దుఃఖరాగద్వేష భయాదయః,
అప్రాణో హ్యమనాః శుభ్ర ఇత్యాది శ్రుతిశాసనాత్. 33

నిర్గుణో నిష్క్రియా నిత్యో నిర్వికల్పో నిరజ్జనః,
నిర్వికారో నిరాకారో నిత్యముక్తోఽస్మి నిర్మలః. 34

‘శరీరము ఆత్మ కాదు. ఇంద్రియములు ఆత్మ కాదు’ — ఇత్యాది శ్రుతి వాక్యములు ‘నేతి’ వాక్యములు; వానిని అదలంకించి శరీరేంద్రియాదులగు ఉపాధులను నిషిద్ధ మొనర్చునగును. మరియు లత్యమస్యాది మహావాక్యముల వలన జీవబ్రహ్మైక్యమును సాధింపనగును. 30

శరీరాది దృశ్యపదార్థములు అవిద్యాకల్పితములు, జలబుద్బుదములవలె నశ్వరములు. నేను ఈ శరీరాదులను అతీతుడను. నిర్మల బ్రహ్మస్వరూపుడను అని తెలిసికొననగును. 31

నేను శరీరముకంటె వేరు. కనుక శరీర ధర్మములగు జరామరణకృత్యాదులు నాయందు లేవు. నేను ఇంద్రియములను గాను. కనుక శబ్దస్పృశాది విషయ_సంసరము నాకులేదు. 32

నేను మనస్సును గాను. కనుక నాయందు మనోధర్మములగు శుఖదుఃఖ రాగద్వేష భయాదులు లేవు. ఏలయన, ఆత్మ ప్రాణమునకును మనస్సునకును భిన్నమైనదని శ్రుతి ఆదేశించుచున్నది. 33

నేను నిర్గుణుడను, నిష్క్రియుడను, నిత్యుడను, నిర్వికల్పుడను, నిరంజ నుడను, నిర్వికారుడను, నిరాకారుడను, నిత్యము కుడను. నిగూఢుడను.

అహమ-కాళవత్ సర్వబహిరస్తర్గతోఽచ్యుతః,
సదా దర్శనమః శుద్ధో నిష్కళో నిష్కలోఽచలః. ౩౫

నిత్యశుద్ధవిముక్తత మఖిన్దాగ్ధమద్వయమ్,
సత్యం జ్ఞానమనంతం యత్ పరం బ్రహ్మైవాహమేవ చ.

ఏవం నిరంతరకృతా బ్రహ్మైవాస్మీతి వాసనా,
హరత్యచిద్యాచిక్షేపాన్ తోగానివ రసాయనమ్. ౩౬

వివిక్తగత ఆసీనో విరాగో నిశిత్యైర్హయః.

భావయేదేక మాత్మానం చియగైవమనన్త్యమ్. ౩౭

అత్మస్వేవాఖిలం దృశ్యం ప్రవిలాప్య ధియా నుశీః,
భావయేదేకమాత్మానం నిర్విలాకాశవత్ సదా. ౩౮

నేను ఆకాశమువలె నిర్మలము కలుగుట కోరుకొని యున్నాను.
అమృతుడను. సర్వసముడను. పుష్కడను. నిష్కలముడను. నిర్మలుడను, నిర్భలుడను.

నేను నిత్యశుద్ధవిముక్తస్వభావుడను. అఖండాంబ స్వయాభవను. సత్య
జ్ఞానానంతస్వరూపముగ పరబ్రహ్మమేది కలనో, అదిమే నేను. ౩౬

“నేను బ్రహ్మమును” అని నిరంతరము భావించుచుండుటచేత పాప
సంస్కారము, రసాయనము గోగములను బోగొప్పముగ అవిద్యావృత్తములను
విక్షేపములను చొలగించును. ౩౭

ఏకాంతప్రదేశమున గూరుచుండి, పైరాగ్యమును, ఇంద్రియజయమును
బొంది, అనన్య చిత్తముతో అద్వితీయమును, ఆంలేయను అను అర్చన
భావింపనగును. ౩౮

స్వబుద్ధిబలమున బుద్ధిమంతుడగువాడు దృశ్యప్రపంచము నంగీకరింపక
యందే విలీన మొనర్చునగును. అనంతరము అనన్యచిత్తముతో అద్వితీయమును,
నిర్మలాకాశమును బోలునదియు, అనగా అనంతమును అను అర్చన భావింప
నగును. ౩౯

రూపవర్ణాదికం సర్వం విహాయ సరమాస్థితే,

పరిపూర్ణ చిదానంద స్వరూపేనావ తిష్ఠతే. ౪౦

జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయ భేదః పరాత్పరి న విద్యతే,

చిదానందస్వరూపత్వాదీస్యతే స్వయమేవ హి. ౪౧

ఏవమాత్మారణౌ ధ్యానమథనే సతతం తృతే,

ఉదితాపగతిజ్ఞానా సర్వాజ్ఞానేభ్యసం దహేత్. ౪౨

ఆరుణేనైవ బోధేన పూర్వం తత్తిమిరే హతే,

తత ఆవిర్భవేదాత్తా స్వయమేవాంశుమానివ. ౪౩

ఆత్మా తు సతతం ప్రాప్తోఽప్యప్రాప్తవదవిద్యయా,

తన్నాశే ప్రాప్తవద్భృతి స్వకంతాభరణం యథా. ౪౪

పరమార్థవిదుడు రూపవర్ణాదికముల నన్నిటిని త్యాగ మొనర్చి, పరిపూర్ణ చిదానంద స్వరూపముననే వెలయుచుండును. ౪౦

జ్ఞాత, జ్ఞానము, జ్ఞేయము — అను భేదములు పరమాన్వేయమందు లేవు. అది చిదానందస్వరూప మగుటవలన స్వయంప్రకాశకము. ౪౧

ఈరీతిగ ఆత్మారణియందు సర్వదా ధ్యానమగున నున్నప్పుడెవల జ్ఞానాగ్నిశిఖ వెలువడి అజ్ఞానకాష్ఠముల నన్నిటిని దహించివేయును. ౪౨

ఆరుణోదయమున చీకటులు తొలగిపోగా స్వయంప్రకాశ మానుడగు సూర్యు డావిర్భవించునట్లు, జ్ఞానమువలన అవిద్య కళింపగా స్వయంప్రకాశ మానుగు ఆత్మ ఆవిర్భవించును. ౪౩

స్వకంతాభరణమువలె ఆత్మ యెల్లప్పుడును ప్రాప్తమయియున్నది. కాని కంతహారము తన మెడలో నుండగా ఎక్కడనో పోయినదని వెదికి కొనుచు, తుదకు దానిని గుర్తించినట్లు, అవిద్యవలన అప్రాప్తముగ తోచు ఆత్మ, అవిద్య తొలగిపోగా లభ్యమైన దనిపించును. ౪౪

సాక్షాత్తుడువచ్చాడని కృతా బ్రహ్మచారి జీవితా,
 జీవన్ముక్తి తాత్పర్యమును దాని తత్వమును నిర్ణయించును. ౪౫
 తత్త్వస్వరూపమును భవాద్ ఉత్పన్నజ్ఞానమునా,
 అహం మమేతి నాత్మానం బాధతో దిగ్ భ్రమాదివత్. ౪౬
 సమ్యక్ విజ్ఞానవాన్ యోగీ స్వాత్మన్యేవాఖిలం జగత్,
 ఏకత్వ సర్వమాత్మానమీక్షతే జ్ఞానచక్షుషా. ౪౭
 ఆత్మైవేదం జగత్ సర్వమాత్మనోఽన్యత్ విద్యతే,
 మృదా యదేవత్ ఘటాదీని స్వాత్మానం సర్వమీక్షతే.
 జీవన్ముక్తస్థు తద్విద్వాన్ పూర్వోపాధిగుణాన్త్యజేత్,
 సచ్చిదానందరూపస్త్వం భజేద్ భ్రమరకీటవత్. ౪౮

(దూరమునుండి) సాక్షాత్తు (ఎందుకంటే) ను జూచి మానవుని భ్రమ
 వలన తలచునట్లు, బ్రహ్మమును జీవన్ముక్తి ఏర్పడుచున్నది. జీవుల యథార్థభావ
 మగు బ్రహ్మమును సాక్షాత్కరించుకొనిన జీవభూతము తొలగిపోవును. ౪౫

దిక్ నిర్ణయమైన దిక్ ప్రమ పోవునట్లు, తత్త్వస్వరూపమును సమ్యక్
 జ్ఞానముముకలిగి, జీవులగుల నేను నాది అను భావమును విడిగొట్టును. ౪౬

పరిపూర్ణ విజ్ఞానయంత్రుడగు యోగి జ్ఞాననేత్రమున తనయందే సర్వ
 జగత్తును; సర్వమును ఆత్మస్వరూపముగను, వీక్షించును. ౪౭

ఈజగత్తంతయును ఆత్మస్వరూపమే. ఆత్మభిన్నమగు వస్తువే లేదు.
 ఘటాదులు మృత్తికకంటె వేరుకానట్లు, సర్వమును ఆత్మమయముగనే వీక్షించును. ౪౮

కనుక, జీవన్ముక్తుడగు విద్వాంసుడు పూర్వోపాధికి వేరైన గుణము
 లనుసరించి, భ్రమరకీటన్యాయమున, సచ్చిదానందస్వరూపమును బ్రహ్మ
 నగును. (నిరంతర బ్రహ్మధ్యానమున బ్రహ్మమే యగును.) ౪౯

శీర్ష్యా మోహోల్లవం హత్వా రాగద్వేషాదిరాక్షసాన్,
యోగీ శస్త్రమాయుక్తో హ్యత్కారామో విరాజతే. ౫౦

బాహ్యైః నిర్వృతృణాం క్షీణే హి త్వాన్మనుషినిర్విృతేః,
ఘటస్థడివ త స్వస్థం న్వాత్మస్వేన ప్రకాశతే. ౫౧

ఉపాధిస్థోఽపి తద్దత్తైర్మిర్రిచ్ఛో వ్యోమవస్కునిః,
సర్వవిన్యాసవతో తిష్ఠేదనక్తో వాయువచ్ఛరేత్. ౫౨

ఉపాధివిలయాద్ విచ్ఛేద నిర్వశేషం విశేష్యునిః,
జలే జలం వియద్వ్యోమై తేజస్తేజసి వా యథా. ౫౩

యల్లాభాన్నాపరో లాభో యత్ సుఖాన్నాపరం సుఖమ్,
యద్జ్ఞానాన్నాపరం జ్ఞానం తద్బ్రహ్మైవధారయేత్

యోగిపురుషుడు మోహసముద్రమును చాటి, రాగద్వేషాది-రాక్షసులను
జంపి, శాంతిలోగూడి, ఆత్మారాముడై విలసిల్లును. ౫౦

బాహ్యములును, అనిర్వములును అగు సుఖములయందలి అనురాగమును
త్యజించి, ఆత్మానందమునందు యోగి, ఘటస్థదీపమువలె, తనయందు తానే
వెలుగొందు చుండును. ౫౧

ముని శరీరోపాధియందుండినను శరీరధర్మములనల అంటబడక ఆకాశము
వలె నిశ్చేష్టయైయుండును. అంతయును ఎరిగి మూఢునివలె కనిపించును. అనా
సక్తుడై వాయువువలె తిరుగాడుచుండును. ౫౨

నీరు నీటి లోడను, మిన్ను మింటిలోడను, వెలుగు వెలుగులోడను
కలిసిపోవునట్లును, శరీరోపాధి లోలిగిపోయినప్పుడు తత్త్వజ్ఞుడు విష్ణువున
అనగా, సర్వవ్యాపకమగు పరబ్రహ్మమున సంపూర్ణముగ ఐక్యమునందును. ౫౩

దేనిని పొందుటకంటె ఉత్తమమగు లాభము లేదో, ఏది సర్వోత్తమ
మగు సుఖమో, ఎద్దాని జ్ఞానముకంటె శ్రేష్ఠజ్ఞానము వేరుగ లేదో, అదియే
బ్రహ్మమని గ్రహింపుము. ౫౪

యద్దృష్ట్యా నావరం దృశ్యం యద్భూత్వా న పునర్భవః,
యత్క్షాత్వా నావరం క్షేయం తద్ బ్రహ్మశ్యవధారయేత్.

తిర్యగూర్ధ్వమహః పూర్ణం కచ్చిదానందమద్వయమ్,
అనంతం నిర్విమేకం యత్ తద్ బ్రహ్మశ్యవధారయేత్.

అతద్వ్యావృత్తిరూపేణ వేదాన్తైశ్చ తేఽద్వయమ్,
అఖణ్డానందమేకం యత్ తద్ బ్రహ్మశ్యవధారయేత్.

అఖణ్డానందరూపస్య తస్మాన్దలవాశ్రితః,
బ్రహ్మద్వాస్తాంతరిమ్యేన భవన్త్యానన్దినోఽఖిలాః. ౫౮

తద్ యుక్తమఖిలం వస్తు వ్యవహారస్తదన్వితః,
తస్మాత్ సర్వగతం బ్రహ్మ షీలే నర్పిరీవాఖిలే. ౫౯

బ్రహ్మమును జూచిన మని దృశ్యపదార్థము అగచడము. బ్రహ్మమైన యెడల మఱి జన్మము లేదు. బ్రహ్మము నెరిగిన, ఇది తెలిసికొనిచగినది యుండుదు. బ్రహ్మ మిట్టిదని గ్రహించునగును. ౫౮(

కిందుగను, మీదుగను, వంకరగను, నిండి నచ్చిదానంద స్వరూపమై, అద్వితీయమై అనంతమై, నిత్యమై, ఏకమై ఏది వెలయుదున్నది అనియే బ్రహ్మమని గ్రహింపుము. ౫౯

ఏ అద్వితీయజన్తువు వేదాంతవాక్యములవలన “నేతి నేహి” అని సూచించు బడుచున్నదో, ఏది అఖండానంద స్వరూపమును, ఏక వస్తువును అగుచున్నదో, దానినే బ్రహ్మమని గ్రహింపుము. ౫౯

బ్రహ్మనందితవలేశమును అవలంబన మొనర్చుకొనినో హిరణ్యగర్భాదులగు సమస్త జీవులును మనుచున్నారు. హెచ్చుతగ్గులుగ అందరును ఆనందమునే అనుభవించుచున్నారు. ౬౦

బ్రహ్మచైతన్య - సమన్వితములైన యెడలనే వస్తువులన్నియును వ్యవహారయోగ్యము లగుచున్నవి. పాలయందు (సారమును) నేతిపలె బ్రహ్మము సర్వగతమై వెలయుచున్నది. ౬౧

అణుమస్థూలమహాస్వమదీర్ఘమజమవ్యయమ్,
అరూపగుణవిజ్ఞాన్యం తద్ బ్రహ్మైత్యవధారయేత్. ౬౦

యద్భాసా భాస్యతేఽర్కాదిర్భాసైస్త్వత్తు న భాస్యతే,
యేన సర్వమిదం భాతి తద్ బ్రహ్మైత్యవధారయేత్. ౬౧

స్వయమస్తర్భహిర్వాస్య భాసయన్నిజలం జగత్,
బ్రహ్మ ప్రకాశతే వహ్నిప్రతప్తాయసపిణ్డవత్. ౬౨

జగద్విలక్షణం బ్రహ్మ బ్రహ్మణోఽన్యన్న కిచ్ఛన,
బ్రహ్మస్యద్భాసతే మిథ్యా యథా మరుమరీచికా. ౬౩

దృశ్యతే శ్రూయతే యత్తద్ బ్రహ్మణోఽన్యన్న విద్యతే,
తత్త్వజ్ఞానాచ్చ తద్ బ్రహ్మ సచ్చిదానందమద్వయమ్. ౬౪

బ్రహ్మము అణువు కాదు, స్థూలమును కాదు. పాడుగుకాదు, పొట్టియును కాదు, జన్మము, వినాశము, రూపము, గుణము, వర్ణము లేనిది - ఈ రీతిగ బ్రహ్మము నెరుగవలెను. ౬౦

సూర్యచంద్రాగ్ను లెల్లానిని ప్రకాశింప చేయజాలవో, అవి డేనివలన ప్రకాశితము లగుచున్నవో, మరియును డేనివలన ఈ సమస్తమును ప్రకాశిత మగుచున్నదో, దానినే బ్రహ్మమని గ్రహింపవలెను. ౬౧

అగ్నితత్త్వమగు లోహపిండమువలె, బ్రహ్మము బహిరంతరముల వ్యాపించి, సమస్త జగత్తును ప్రకాశింపజేయుచు, తానును ప్రకాశించుచున్నది. ౬౨

బ్రహ్మము జగత్తుకంటె విలక్షణమైనది. బ్రహ్మము గాక వేరొకవస్తువు కాదు. బ్రహ్మముకంటె అన్యమగు వస్తువు ప్రకాశించిన, అది ఎండమావివలె మిథ్య. ౬౩

కనబడునదియును, వినబడు నదియును బ్రహ్మముకంటె వేరుకాదు. తత్త్వజ్ఞానము లభించిన, అది అంతయును ఏకరస స్వరూపమగు సచ్చిదానంద బ్రహ్మమే యగును. ౬౪

సర్వగం సచ్చిదాత్మానం జ్ఞానచక్షుర్నిరీక్షతే,
అజ్ఞానచక్షుర్నీక్షతే భాస్వంతం భానుమన్థవత్. ౩౫

శ్రవణాదిభిరుద్దిప్తో జ్ఞానాగ్ని పరితాపితః,
జీవః సర్వమలాన్ముక్తః సువర్ణవత్ ద్యోతతే స్వయమ్.

హృదాకాశోదితో హ్యత్మాబోధభానుస్తమోఽపహృత్,
సర్వవ్యాపీ సర్వధారీ భాతి సర్వం ప్రకాశతే. ౩౬

ద్విగేశ కాలాద్యనపేక్ష్య సర్వగం
శీతాదిహృన్నిత్యసుఖం నిరఙ్గానమ్,
యః స్వాస్మత్పీఠం భజతే వినిష్క్రియః
స సర్వవితీ సర్వగతోఽమృతో భవేత్. ౩౭

ఇతి శ్రీశంకర భగవత్పుజ్యపాద విరచిత ఆత్మబోధః ॥౨॥

జ్ఞాననేత్రములు కలవారు సర్వవ్యాప్తమైన సచ్చిదానంద స్వరూపమగు
ఆత్మను విక్షిందుచున్నారు. అందును, ప్రకాశమగును సూర్యుని వలె
జాలనట్లు, అజ్ఞాననేత్రములు బ్రహ్మమును జూడజాలరు. ౩౫

శ్రవణ - మనన - నిదిధ్యాసనముల వలన ప్రదీప్తమై, జ్ఞానాగ్ని శుభ్ర సము
జ్వలతనంది, సర్వపాప వినిర్ముక్తమై బంగారమువలె, భీష్మను స్వరూప్రకాశిం
నందును. ౩౬

బోధ - భాను - స్వరూపమున హృదయాకాశమున ఆర్మ ఉదయించి
తమస్సును బోగొట్టి సర్వవ్యాపియును, సర్వాధారమును అగుదు, సర్వమును
ప్రకాశింపజేయును. ౩౭

ఆత్మశీఘ్రము ద్విగేశకాలాదుల నపేక్షింపక సర్వత్ర వెలయును, శీతో
షాదులగు ద్వంద్వముల పరిహరించును, సుఖశరమగును, సుఖిత్రయే, సుఖకరమై
వెలయుచున్నది. ఏ నిష్క్రియుడు దీనిని నేవించుచున్నాడో, అతడు సర్వ
వేత్తయై, సర్వగతుడై అమృతత్వమును బొందును. ౩౮

ఇది ఆత్మబోధ ఆంధ్రానువాదము ॥౨॥

౬. ఏ కళ్ళోకి

కిం జ్యోతిస్తవ భానుమానహని మే రాత్రౌ ప్రదీపాదికం
స్వాదేవం రవిదీపదర్శనవిధౌ కిం జ్యోతిరాఖ్యాహి మే,
చక్షుస్తస్య నిమిలనాదిశనుయే కిం ధర్మియోదర్శనే
కిం తత్రాహమతో భవాన్ పరమకం జ్యోతిస్తదస్మి ప్రభో.

ఇతి శ్రీకృష్ణార్ ధ్యక్షవత్సూజ్యపాచ విరచితా ఏకశ్లోకః ॥౬॥

గురువు శిష్యుని ప్రశ్నించెను : వత్సా! పన్నప్రకాశకమగు జ్యోతి ఏదియని నీ యభిప్రాయము ? [శిష్యుడు :] పగలు సూర్యుడును, రాత్రి ప్రదీప చంద్రాదులును, [గురువు :] అగుచో సూర్యప్రదీపాదులను గుర్తించుజ్యోతి ఏది ? [శిష్యుడు :] సేత్రము. [గురువు :] కర్ణమునాసికొని నప్పు డేది జ్యోతి యగుచున్నది. [శిష్యుడు :] బుద్ధి. [గురువు :] ఈ బుద్ధిని జూచునా ఏమి ? [శిష్యుడు :] సేను, అనగా ఆత్మయే. కనుక మీరును సేనునుగూడ, ప్రభూ! పరంజ్యోతి స్వరూపమగు ఆత్మయే.

ఇతి ఏకశ్లోకి ఆంధ్రానువాదము ॥౬॥

౯. కాశీ పంచకమ్

మనోనివృత్తిః పరమోపకాంతిః

స తీర్థవర్యా మణిర్లక్ష్మికాత్రీ,
జ్ఞానవ్రవాహో విమలాదిగజ్ఞా

స కాశికాహం నిజబోధరూపా.

౧

యస్యామిదం కల్పితమింద్రిజాలం

చరాచరం భాతి మనోవిలాసమ్,

సచ్చిత్సుప్తైకా పరమాత్మరూపా

స కాశికాహం నిజబోధరూపా.

౨

కోశేషు పంచస్వధిరాజమానా

బుద్ధిర్భవానీ ప్రతిదేహగేహమ్,

సాక్షీ శివః సర్వగతోఽన్తరాత్మా

సా కాశికాహం నిజబోధరూపా.

౩

ఎచ్చటనో మనోవృత్తిపూర్వకమగు పరమశాంతి వెలయుచున్నదో, అచ్చటనే తీర్థక్షేత్రమును మణిర్లక్ష్మికా జ్ఞానవ్రవాహముతో నొప్పెడు ఆదిగంగలో వెలయుచు కాశీక్షేత్రమును సృష్టించుచున్నది. బోధయే ఇచ్చింది. బోధస్వరూపమగు నేనే కాశికాస్వరూపుడను.

౪

దేనియందు మనోవిలాసమును, ఇంద్రజాలమును అగు ఈ కల్పితప్రపంచము విలసిల్లుచున్నదో, ఏది సచ్చిత్సుప్తస్వరూపమును, నీకమును, పరమాత్మస్వరూపమును, ప్రకాశస్వరూపమును అగును వెలయుచున్నదో ఆకాశికయే నేను.

పంచకోశముల వ్యాపించి ప్రతిదేహమును గేహముగా (స్థూలముగా) నొనర్చుకొనిన బుద్ధియే భవాని; అంతరాత్మయును, సర్వోత్తమును, సాక్షియును అగువాడే శివుడు. ఈ ఉభయులకును సమ్మిశ్రితమగునదియే కాశి; ఈ కాశికయే నేను. అది బోధస్వరూపము,

౫

కాశ్యాం హి శాశ్వతే కాశీ కాశీ నర్వద్రశాశితా,
సా కాశీ విదితా యేన తేన ప్రాప్తాహి కాశితా. ౪

కాశీక్షేత్రం శరీరం త్రిభువనజననీ వ్యాపిని జ్ఞానగంగా
భక్తి శ్రద్ధా గయేయం నిజగురుచరణధ్యానయోగః ప్రయాగః,
విశ్వేశోఽయం తురీయఃసకలజనమనఃసాక్షిభూతోఽస్తరాత్మా
దేహే నర్వం మదీయే యది వసతి పునస్తీర్థసున్యతోకిమస్తి.

ఇత శ్రీశంకర భగవత్పూజ్యపాద విరచిత కాశీపంచకమ్ ||౭||

కాశికయందే, అనగా ఆత్మజ్ఞానముననే కాశిక ప్రకాశించును. ఈ
జ్ఞానరూపమగు కాశికయే అన్నిటిని ప్రకాశింప జేయుచున్నది. ఈ జ్ఞానరూప
కాశికను ఎరిగిన నానికే కాశీప్రాప్తి. ౪

త్రిభువన జననియగు జ్ఞానగంగయే ప్రవాహము. శరీరమే కాశీక్షేత్రము.
భక్తి శ్రద్ధలే గయ. నిజ గురు చరణ ధ్యాన యోగమే ప్రయాగ. తురీయుడే
విశ్వేశ్వరుడు; ఈయనయే అంతరాత్మయును, సకల జన మనః సాక్షియును.
ఈనర్వమును నాశరీరముననే వెలయుచుండగా, ఇతర తీర్థములతో ప్రయోజన
మేమి? ౫

ఇది కాశీపంచక ఆంధ్రానువాదము ||౭||

౯. కేవలోహమ్

విశోకః సంస్థమయో విదక్ష్పిత్

స్వయం కుతశ్చిన్న విభేత కశ్చిత్,

నాన్యోఽస్తి పథా భవభస్థముత్తై

వివా స్వతత్త్వావగమం సు సూక్ష్మకమ్.

౧

నిత్యం విభుం సర్వగతం సు సూక్ష్మం

అస్తర్భహిః శూన్యమనన్య మాత్మనః,

విజ్ఞాయ నమ్యక్ నిజతత్త్వమేకతే

పుమాన్ విచాప్తా విరజో విమాత్యుః.

౨

బ్రహ్మభిన్నత్వవిజ్ఞానం భవమోక్షస్య కారణమ్,

యేవాద్వితీయమానందం బ్రహ్మ నమ్పద్యతే బుధైః

౩

అశోకుడును, ఆనందమయుడును అగు విద్వాంసుడు, తా నెన్నడును ఎబనుండియు భయమును బొందడు. అత్యంతసూక్ష్మమగు ఆత్మజ్ఞానము గాక, సంసారబంధమునుండి ముక్తి నొసగు ఉపాయము వేరొకటి లేదు.

౧

నిత్యమును, సర్వవ్యాపియును, సర్వగతమును, సుసూక్ష్మమును, భేదరహితమును అగు ఆత్మస్వరూపమును చక్కగ తెలిసికొనిన పురుషుడు, పాపమును, రజస్సును బోగొట్టుకొని మృత్యురహితు డగును.

౨

బ్రహ్మత్వైక్యజ్ఞానమే సంసారము క్రికి గారణము. ఈ జ్ఞానమునలననే బుధులు అద్వితీయానందస్వరూపమగు బ్రహ్మమును బొందుచున్నారు.

౩

బ్రహ్మభూతస్తు సంస్కృత్యై విద్వాన్నావర్తతే పునః,
విజ్ఞాతవ్యమతః సమ్యక్ బ్రహ్మభిన్నత్వమాత్మనః. ౪

ఋదిదం సకలం విశ్వం నానారూపం ప్రతీతమజ్ఞానాత్,
తత్సర్వం బ్రహ్మైకం ప్రత్యయేశేషభావనాదోషమ్. ౫

మృత్ కార్యభూతోఽపి మృదో న భిన్నః
కుమ్భాఽస్తి సర్వత్ర తు మృత్ స్వరూపాత్,

న కుమ్భరూపం పృథగస్తి కుమ్భః

కుతో మృషా కల్పిత నామమాత్రః. ౬

కేనాపి మృద్భిన్నతయా స్వరూపం
ఘటస్య సద్దర్శయితుం న శక్యతే,

అతో ఘటః కల్పిత ఏవ మోహాత్

మృదేవ సత్యం పరమార్థభూతమ్. ౭

బ్రహ్మమునెరిగి బ్రహ్మమైనవాడు మరి తిరిగి సంసారమునకు రాడు.
కనుక ఆత్మ బ్రహ్మముతో అభిన్నమను విషయమును చక్కగ గ్రహింపనగును. ౪

అజ్ఞానమునలన నానారూపమునదోడు ఈ విశ్వమంతయును అద్వితీయ
బ్రహ్మముగాక వేరొకటికాదు. భేదభావనాదోషమున బ్రహ్మమే ఇట్లు ప్రత్యక్ష
మగుచున్నది. ౫

మృత్తికతో చేయబడిన వస్తువులు మృత్తికకంటె వేరు కావు. సర్వా
వస్తువులు మన్నుగాక కుండ యను వేరొక వస్తువు లేదు. కనుక ఘటమును
వేరు మిథ్య - మృత్తికయందు కల్పితము. ౬

మృత్తికకంటె వేరగు ఘటస్వరూపమును ఎవ్వరును ప్రదర్శింపజాలరు.
కనుక అజ్ఞానవశముననే మంటియందు కుండ కల్పిత మగుచున్నది - ఘట
రూపము మిథ్య. మృత్తికయే సత్యమును, పరమార్థమును అగుచున్నది. ౭

సద్బ్రహ్మ కార్యం సకలం సదేవ
 తన్నాత్రమేతన్న తతోఽన్యదస్తి,
 అస్తితి యో వక్తి న తస్య మోహా
 వినిర్గతో నిద్రితవత్ ప్రకల్పః.

౫

ఇతి క్రిశ్చరభగవత్పూజ్యపాద విరచిత కేవలహమ్ ||౭||

బ్రహ్మము సత్స్వరూపము, కార్యము సత్స్వరూపము. కనుక కార్యము
 బ్రహ్మస్వరూపమే యగుచున్నది. బ్రహ్మముకంటె వేరగున దేదీయును లేదు.
 బ్రహ్మముకంటె వేరగు సత్యవస్తువు వలదనువాని వాక్యము నిద్రితుని ప్రలా
 పోక్తిని బోలునది. అలాని మోహ మింకను బోలేదు.

౫

ఇతి కేవలహమ్ ఆంధ్రానువాదము ||౮||

—

౯. కాపీనపచ్చకమ్

(య తి ప చ్చ క మ్)

వేదాంతవాక్యేషు సదా రమన్తః
భిక్షాన్నమాత్రేణ చ తుష్టిమన్తః,
అశోకమన్తః కరణే చరన్తః
కాపీనపన్తః ఖలు భాగ్యవన్తః.

౧

మూలం తరోః కేవలమాశ్రయన్తః,
పాణిద్వయం భోక్తుమమన్త్రయన్తః,
కన్థామివ శ్రీమపి కుత్ స యన్తః
కాపీనపన్తః ఖలు భాగ్యవన్తః.

౨

స్వానద్ధభావే పరితుష్టిమన్తః
సుశాన్తసర్వేంద్రియవృత్తిమన్తః,
అహర్నిశం బ్రహ్మసుఖే రమన్తః
కాపీనపన్తః ఖలు భాగ్యవన్తః.

౩

స్వద్వా ఉపనిషద్వాక్యములను చింతించువారును, భిక్షవలన లభించిన అన్నముతో తృప్తినందువారును, ఆనందమయముగు అంతఃకరణమున చరించు వారును అగు ఏ కాపీనధారులగు పురుషులు గలరొ, వారు అదృష్టవంతులు. ౧

చెట్టు నీడయే నివాసభూమి. కరద్వయమే భోజనపాత్ర. ఐశ్వర్యమనిన బొంతవలె ఆనన్దము. కాపీనమే వస్త్రము - ఇట్టి పురుషులే ధన్యులు. ౨

ఆత్మానంద - పరిశృప్తులును, జితేంద్రియులును, అహర్నిశము బ్రహ్మ నందమున క్రిడించువారును, కాపీనధారులును అగు వ్యక్తులే భాగ్యవంతులు. ౩

దేహాదిభావం పరివర్తయన్తః,

స్వాత్మానమాత్మన్యవలోకయన్తః,

నాన్తం న మధ్యం న బహిః స్మరన్తః

కౌపీనవన్తః ఖలు భాగ్యవన్తః

౪

బ్రహ్మక్షరం పావనముచ్ఛరన్తో

బ్రహ్మైహమస్మీతి విభావయన్తః,

*[వచ్చాక్షరం పావనముచ్ఛరన్తో

పతిం పశూనాం హృది భావయన్తః]

భిక్షాశిరో దిక్షుపరిభ్రమన్తః

కౌపీనవన్తః ఖలు భాగ్యవన్తః.

౫

ఇతి శ్రీశంకర భగవత్పూజ్యపాద విరచిత కౌపీన పచ్చకమ్ ॥౧॥

దేహాత్మభావమును తొలగించువారును, తమలో తమ్ము పీక్షించుకొను వారును, నెలుపల, లోపల, మధ్యమును గల వస్తువులను సంస్కరింపనివారును అగు ఏ కౌపీనధారులు గలరో, వారే ధన్యులు.

౪

పవిత్రమగు ఓంకారమంత్రమును ఉచ్చరించువారును, 'నేను బ్రహ్మ మను' అని బోధించువారును * [లేక పాపమును చంచాక్షరమంత్రమును ఉచ్చరించువారును, పశుపతియగు శివుని హృదయమున ధ్యానించువారును] భిక్షాన్నమును గ్రహించుచు నలుదిక్కుల తిరుగువారును, కౌపీనధారులు అగు యెవరే ధన్యులు.

౫

ఇది కౌపీనపంచక ఆంధ్రానువాదము. ॥౧॥

* ఈభాగము పాఠాంతరము.

౧౦. గుర్వష్టకమ్

శరీరం సురూపం తథా వా కలత్రం

యశశ్చాదు చిత్రం ధనం మేరుతుల్యమ్,
మనశ్చేన్న లగ్నం గురోరఘ్నిపద్యే
తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్.

౧

కలత్రం ధనం పుత్రపౌత్రాది సర్వం

గృహం బాంధవాః సర్వమేతద్ధి జాతమ్,
మనశ్చేన్న లగ్నం గురోరఘ్నిపద్యే
తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్.

౨

షడ్జ్ఞాదివేదో ముఖే శాస్త్రవిద్యా

కవిత్యాది గద్యం సుపద్యం కరోతి,
మనశ్చేన్న లగ్నం గురోరఘ్నిపద్యే
తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్.

౩

సందరమగు శరీరము, రూపనతియగు భార్య మనోహరమును విచిత్రమును అగు యశస్సు, మేరుతుల్యమగు ధనము ఇన్నియుండినను మనస్సు గురు పాదపద్మముల సంలగ్నము కాకుండిన ఫలమేమి ?

౧

భార్య కలదు. ధనమున్నది. పుత్ర పౌత్రాది సర్వస్వమును కలదు. గృహము, బంధుగులు మొదలగున వన్నియును లభించినవి. అయినను గురుచరణారవిందభక్తి లేకుండిన ఫలమేమి ?

౨

శిక్షా, కల్ప, వ్యాకరణ, నిరుక్త, ఛందో జ్యోతిషములను ఆరు అంగములతో గూడిన నాలుగు వేదములను, మిగిలిన శాస్త్రవిద్యలును కంఠస్థములైనవి. కవిత్యమును, గద్యపద్యములను చెప్పగలడు. అయినను గుర్వంఘ్రి కమలమున మనస్సును నిల్వజాలనిచో లాభమేమి ?

౩

విదేశేషు మాస్యః స్వదేశేషు థన్యః
 సదాచారవృత్తేషు మత్తో న చాన్యః,
 మనశ్చేన్న లగ్నం గురోరఙ్ఘ్రిపద్మే
 తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్.

౪

క్షమాషడ్ధలే భూవభూపాలబృందైః
 సదా సేవితం యస్యపాదారఃస్థమ్,
 మనశ్చేన్న లగ్నం గురోరఙ్ఘ్రిపద్మే
 తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్.

౫

యశో మే గతం దిక్షు దాన ప్రతాపాత్
 జగద్వస్తు సర్వం కరే యత్ ప్రసాదాత్,
 మనశ్చేన్న లగ్నం గురోరఙ్ఘ్రిపద్మే
 తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్.

౬

విదేశములయందు సన్మానము లభించినది. స్వదేశమున ఖ్యాతి గడించి నాడు. నాకంటె సదాచారపరు డింకొకడు లేడను నెలపు. అయినను గురు పాదపద్మభక్తి లేనిచో లాభమేమి ?

౪

భూమండలమున గల రాజులును సార్వభౌములును నీన పాదములను సర్వకాలముల గొలుచుచున్నారు. అయినను తన మనస్సున గురుపాదములను నెలకొల్పుకొన జాలనిచో లాభ మేమి ?

౫

“దానవీరుడ నని నాకీర్తితో దిక్కులు నిండినవి. జగత్తున బొందవగిన వస్తువులన్నియును నాచేతికి వచ్చినవి.” అని భావించుచున్నను, ఇది యంతయును ఎవ్వని ప్రసాదమువలన లభించినచో, ఆగురువుయొక్క పాద పద్మముల భక్తి నిలుప జాలనిచో లాభ మేమి ?

౬

న భోగో న యోగో న వా వాజిరాజౌ
 న కాన్తానుభో నైవ విత్తేషు చిత్తమ్,
 మనశ్చేన్న లగ్నం గురోరఙ్ఘ్రిపద్మే
 తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్.

౭

అరణ్యే న వా న్వస్య గేహే న కార్యో
 న దేహే మనో వర్తతే మే త్వనర్హ్యే,
 మనశ్చేన్న లగ్నం గురోరఙ్ఘ్రిపద్మే
 తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్.

౮

అనర్హ్యాణి రత్నాని భుక్తాని నన్యక్
 సమాలింగితా కామినీ యామినీషు,
 గురోరఙ్ఘ్రిపద్మే మనశ్చేన్న లగ్నం
 తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్.

౯

యోగ భోగములు లేవు. (రాజ్య రథ గజ) తురగాదుల కోర్కె లేదు.
 కాంతా కనక స్పృహ లేదు. అయినను, మనస్సు గురుపాదపద్మముల నిలువని
 యెడల లాభ మేమి ?

౧౦

“ గార్హస్థ్య వానప్రస్థముల కోర్కె లేదు. ఏకార్యమునను అభిలాష
 లేదు. శరీరవిషయమున మనస్సు ప్రవర్తిల్లుట లేదు. అమూల్యమగు దానిని
 బొందగోరుచున్నాను” — అని చెప్పినాతని మనస్సు గురుపాదపద్మముల
 దగుల్కొనని యెడల లాభ మేమి ?

౧౧

వెలలేని రత్నములు లభించినవి, యామిను (రాత్రు) లయందు కామినీ
 సమాలింగనము లభించినది. అయినను గురుపాదపద్మములయందు మతి
 తేమండిన గతిలేదు. [ఈ శ్లోకము అధిక పాఠము.]

౧౨

గురోరప్తకం యః పఠేత్ పుణ్యదేహీ

యతిర్భూపతిర్బ్రహ్మచారీ చ గేహీ,

లభేత్ వాఙ్మితార్థం పరం బ్రహ్మరంజః

గురోరుక్తవాక్యా మనో యస్య లగ్నమ్.

౧౦

ఇతి శ్రీశక్తార భగవత్పూజ్యపాద విరచిత గుర్వప్తకమ్ ॥౧౦॥

యతి, భూపతి, బ్రహ్మచారి, గృహీ — ఎవరైనను కానిమ్ము! ఈ

గురు అప్తకమును పఠించువాడు పుణ్యపురుషుడే. గురువాక్యమున విశ్వాసము కలవాడు బ్రహ్మ మనబడు పరమకాంక్షార్థమును లభింపఁను.

౧౧

ఇది గురు అప్తకాండ్రానువాదము ॥౧౦॥

—*—

౧౧. చర్చిత పజ్జారికా స్తోత్రమ్.

(భజ గోవింద స్తోత్రమ్)

జినమపి రజనీ సాయం ప్రాతః, శిశిరవసంతా పునరాయాతః,
కాలః క్రిడతి గచ్ఛత్యాయుస్తదపి న ముచ్చత్యాశావాయః.
* భజ గోవిందం భజగోవిందం, భజగోవిందం మూఢమతే,
ప్రాప్తే సన్నిహితే మరణౌ, నహి నహి రక్షతి డుకృష్ణో కరణే. ౧
అగ్రేవహ్నిః పృష్ఠే భానూ రాత్రౌ, చి(మ)బుక సమ్ప్రతజానుః
కరతలభిక్షౌ తరుతలవానస్తదపి న ముచ్చత్యాశాపాశః. ౨

రాత్రింబగళ్లు, ఉదయాస్తమయములు, శిశిరవసంత ఋతువులు మరల మరల వచ్చుచు (పోవు) న్నవి. కాలము క్రిడించుచున్నది. ఆయువు క్షీణించుచున్నది. కాని ఆశయను గాలి (పట్టి) విడవకున్నది. * మూఢమానవుడా! గోవిందుని భజింపుము. గోవిందుని భజింపుము. గోవిందుని భజింపుము. మృత్యువు సమీపించినప్పుడు “డుకృష్ణో కరణే కృధాతువు అర్థము చేయుట” అను ధాతు గణ పాఠము నిన్ను రక్షింప జాలదు. అనగా తత్త్వజ్ఞానమునుబొందక అనాత్మ బోధకములగు అన్యశాస్త్రములను పఠించి కాలమును గడుపువారికే గతి లేదు. ఇక విషయ సుఖలేఖలమాట వేరుగ చెప్పవలెనా? - అని భావము. ౧

[దిగంబరినై నీవు శీతనివారణార్థము] ఎదుట నిప్పుపెట్టుకొని వెనుక సూర్యుని ఉంచుకొనినావు. రాత్రి మోకాలు మీద బుగ్గలనంటిపెట్టుకొని కాలము గడుపుచున్నావు. కరతల భిక్ష. తరుతల వాసము. అయినను ఆశాపాశము విడువకున్నది. ౨

* ఈ చెండు పాదములను ఇక రాబోవు ప్రతి శ్లోకముతోడను గలిపి చదువుకొనవలయును.

యావద్ విత్తోచారణశక్తస్తావన్నిజపరివారో రక్తః,
 వత్పాద్ భావతి జ్వరదేహీ వార్తాం సృచ్ఛతి కోఽపి న గేహే.
 జ్యోతిః ముద్ధే లుచ్చితకేశః, కాషాయాంబు బహుకృతదేహః,
 వశ్యన్నపి న చ పశ్యతి మూఢః, ఉపరనిమిత్తంబహుకృతదేహః.
 భగవద్గీతా కిచ్చిదధీతా గన్ధజలలవకణికావీతా,
 సకృదపియస్య మురారిసమర్పితస్య యమః కింకురుతేచర్చామ్.
 అజ్ఞం గలితం పలితం ముద్ధం, దశసలిహీనం జాతం తుడ్డమ్,
 వృద్ధో యాతి గృహీత్వా దడ్డా, తదపి న ముచ్చత్యాశాపిడ్డమ్.
 బాలస్తావత్ క్రీడాసత్తరుణస్తావత్ తరుణీరక్తః,
 వృద్ధస్తావత్ చింతామగ్నః, పరే బ్రహ్మణి కోఽపి న లగ్నః.

ధనోపాజ్ఞానాసామగ్ధ్య మున్నంతవరపు పుత్రకళ్యాణి పరివారము అను
 రాగమును చూపుదురు. దేహము జరాగ్రస్తమై శక్తిహీనమైనప్పుడు, ఇంట
 నుండిన వారెవ్వరును ఎట్లుంటి? ననిగూడ అడుగరు. ౩

జటలును ధరించినను, తలగొరిగించుకొనినను, జుట్టు ఊపపెరుగుకొనను,
 కాషాయము కట్టినను, విశేష మేమి? ఈ వేషము లన్నియును ఉపరిపాత
 జాగ్రమే. నీవు గమనించియు, గమనింపన ట్లుంటివి? ౪

కొలిదియైనను భగవద్గీతను పఠించి, గంగాజల కణమును పానమొనర్చు
 ఒకమార్తైనను మురారిని అర్పించినానిని యము డేమి చేయగలడు? ౫

శరీరావయవములు స్పృహ దక్కినవి. రుచి నెరిసినవి. పుష్టాదినవి. ఇట్టి ఆకా
 రముతో వృద్ధుడు చేర కట్టును ఎట్లుకొని నడచునున్నాడు. అయినను ఆకా
 పిండము పడలుట లేదు. ౬

బాలుడు క్రీడాసత్తుడు, యువకుడు లలనాలోలుడు. వృద్ధుడు చింతా
 మగ్నుడు. పరబ్రహ్మమున యనస్సును నిశ్చిన వాడెప్పుడును గోచరింపడు. ౭

పునరపి జననం పునరపి మరణం, పునరపి జవనీ జహలే శయనమ్
 ఇహ సంసారే భయ దుష్టాచే, స్వప్నయాచారే పాపి మూరారే.
 పునరపి రజనీ పునరపి దినః, పునరపి సత్తః పునరపి నూనః,
 పునరవ్యయనం పునరపి వర్షం, తపిపి స మూర్ఖత్వాశావర్షమ్.
 వయసి గతే కః రామభికారః, శుష్కే నీలే కః కాశారః,
 నష్టే ద్రవ్యే కః పరివారో, జ్ఞాతే తష్ట్యే కః స-సారః. ౧౦
 నారీస్తనభర నాభినివేశం, మిథ్యామాయామోహనేశమ్,
 ఏతన్మాంస వసాది వికారం, మనసి విచారియ వారం వారమ్.
 కస్త్యం కోఽహం కుతి ఆచూతః, కా మే జననీ కో మే తాతః
 ఇతి పరిభావయ సర్వమసారం, విశ్వం త్యక్త్వా స్వస్థ విచారమ్.

మరల పుట్టుక, మరల చావు; వానిల మాతృగర్భశయనము. మురారీ
 అపారమగు ఈ సంసార సముద్రమునుండి నన్ను దయతో రక్షింపుము. ౮

మరల మరల రాత్రిం బగ్గడను, పక్ష, మాసాయన, సం-త్సరములు
 వచ్చుచు బోవుచున్నవి. కాని ఆశమాత్రము వదులుట లేదు. ౯

వయస్సు మల్లిన కామ మెక్కడ ? నీ రెండిన చెరు నెక్కడ ? ధనము
 పోయిన పరివార మేది ? తత్త్వ మెరిగిన సంసార మేమి ? ౧౦

యువతి కుచములయెడ కలుగు అనురాగము మిథ్యయగు మాయా
 మోహమే ! ఆస్తనములు, మాంసము, వసమున్నగువాటి వికారస్వరూపమే అని
 మనస్సున మాటిమాటికి విచారించి చూడుము. ౧౧

నీ వెవ్వడవు ? నే నెవరు ? నీ వెటునుండి వచ్చితివి ? నాతల్లి ఎవరు ?
 తండ్రెవరు ? విచారమువలన స్వప్నమును బోలిన ఈ విశ్వమును పరిత్యజించి,
 సర్వమసారమని భావింపుము. ౧౨

గేయం గీతా గామకహరం, ద్యేయం ద్రేవతిరూపమజరమ్,
 నేయం నజ్జవచ్చే చిత్తం, దేయం దీనజనాయ చ విత్రిమ్. ౧౩
 మావజ్జివో వివసతి దేహే, కుశలా తాపత్ సృచ్ఛతి గేహే,
 గతివతి నాయూ దేహాచాయే, భార్యా విభ్యతి తస్మిన్ కామే.
 సుఖతిః క్రియతే రామాభోగః, వత్సాద్ధస్త శరణే రోగః,
 యద్యపి లోకే మరణం శరణం, తదపి ని ముచ్ఛతి పాపచరణమ్.
 రిధ్యాచర్పట విచిత కన్ధ, పుశ్యాపుణ్య వివిజ్ఞతి పథః,
 నాహం న త్యో నాయం లోక స్తస్మి కిమర్థం క్రియతే శోకః,
 పుగుతే గర్హాసాగరమనం, ప్రశంశాలన ముపనా దానమ్,
 జ్ఞానగోహీచే చర్పమనేన, ముక్తిర్న భవతి జన్మశతేన. ౧౪

ఇతి శ్రీ చంద్రాక్షర గణపత్యుత్సాహ శరచిర చర్పట వజ్జరికా స్తోత్రమ్ ॥౧౧॥
 (ప్రశంశోంఽ) స్తోత్రమ్ ॥౧౧॥

భగవద్గీతలను, విష్ణుసహస్రనామమును చదివుము. నిరంధకము నారా
 యణధ్యాని మొనర్చుము. చిత్తమును సాధుసంగమున నుంచుము. క్రియమును
 దీనుల కొనగను.

జీవుడు బొందెలో నుండినంతవరకు ఇంటనందరును పుకలమునడుగుదును.
 ప్రాణవాయువు శరీరమును విడచినప్పుడు, కృత్యమైన దానిని జూచి కృత్య
 కూడ భయపడును.

సుఖముగ కామినీతో క్షీడింపుచున్నాడు, శుభము కరీరమునకు నొప్పున.
 లోకమున మరణమే పర్యవసానమైనను పాపాచరణమును విడువరలేదు.
 కూడలియందు పడియున్న చినుగుపీడికలో నొంతునుచేసి కట్ట
 కొనుము. భర్తాధర్మరహితమగు మానయు నవలంబించుము. నీతి, నేను, ఈ
 భూలోక మనునవియే లేవు. శోక పెంచులను ?

గంగాసాగరసంగమతీగమును నేకించినను, ప్రళయం నాశించినను,
 దాన మొనర్చినను, తత్త్వజ్ఞానము లేకుండిన నూరుజన్మలక్షనను ముక్త లేను.

ఇది భజగోవింద స్తోత్రాంత్రానువాదము ॥౧౧॥

౧౨ చర్చిత పజ్జారికా స్తోత్రమ్. (౨)

(మోహముద్గరః)

మూఢ జహీహి ధనాగనుత్పన్నాం

కురు తనుబుద్ధే మనసి విత్పన్నామ్,

యల్లభసే నిజకర్మపాత్రం

విత్తం తేన వినోదయ చిత్తమ్.

౧

*కా తవ కాంతా కస్తే పుత్రః, సంసారోయమతీవ విచిత్రః,
కస్య త్వం వా కుత ఆయాత స్తత్త్వం చింతయ తదిదం భ్రాతః.

మా కురు ధన జన యశావన గర్వం

హరతి నిమేషాత్ కాలః సర్వమ్,

మాయామయ మిదమఖిలం హిత్యా,

బ్రహ్మపదం ప్రవిశాశు విదిత్వా.

౩

మూఢుడా! ధనతృప్తిను పరిత్యజింపుము. అప్పుమతీ! మనస్సున వైరా
గ్యమును ఆవలంబింపుము. స్వప్రయత్నమున సంపాదించినంత దానితో, మనస్సును
సంతోషపెట్టుకొనుము.

౧

నీ భార్య ఎవరు? పుత్రు డెవరు? ఈ సంసారము చాల అద్భుత
మైనది. నీ వెవరివాడవు? ఎటునుండి వచ్చితివి? సోదరుడా! ఈతత్త్వమును
చక్కగ చింతింపుము.

౨

ధన జన యశావనములనుగూర్చి గర్వింపకుము. ఏలయన, సర్వమును
కాలుడు నిముషములో ఎత్తికొని పోగలడు. మాయాకార్యమగు ఈసర్వమును
త్యజించి, తత్త్వమును గ్రహించి, బ్రహ్మపదమును బొందుము.

౩

నలినీదలగత జలమతితరలం

తడవజీవన మతిశయ చపలమ్,

క్షణమపి నష్టనశ్చతిరేకా

భవతి భవార్ణవ తరణే నౌకా.

౪

*యావజ్జననం తావన్నరణం

తావజ్జననీ జరరే శయనమ్,

ఇతి సంసారే న్పుటతర దోషః

కథమిహ మానవ! తవ సస్తోమః.

౫

దినయామిన్యో సాయం వ్రాతః శిశిరవనస్తో పునరామీతః,

కాలః క్రీడతి గచ్ఛత్యాయు స్తపి న ముచ్చత్యాశావాయుః.

*అజ్ఞం గతితం పలితం ముగ్ధం, దస్తవిహీనం జాతం తుణ్డమ్,

కరధృతకమ్పితశోభితదణ్డం, తదపి న ముచ్చత్యాశాభాణ్డమ్. ౧

తామరామూది నీటిబొట్టునదె, జీవనము అన్యంత చండలము. [అనగా ప్రాణము ఏముహూర్తమున పోయినను పోవద్దును.] కాన ఒక్కక్షణకాల మైనను సాధుసంగ మొనర్చుము; అదియే సంసారసాగరమును దాటించు నౌక కాగలదు.

౬

పుట్టిన గిట్టుట చచ్చును. మరల మార్తెగర్భమున శయనము. నానవుడా! ఇట్టి వోషము సంసారమున స్పృష్టముగ తోచుచుండగా, ఇది నీ కట్టు సంతోషమును గూర్చగలదు ?

౭

రాత్రింబగళ్లు, ఉదయాస్తమయములు, శిశిరవసంతములు మరలమరల పచ్చుచు బోవుచున్నవి. కాలము క్రీడించుచున్నది. ఆయువు పోవుచున్నది. కాని ఆశ (తృప్తి) మాత్రము పోవుట లేదు.

౮

అంగము గల్గితమైనది. ముండము పలితమైనది, నోరు బోసిపోయినది. చేత ఊతగా బుచ్చుకొనిన కట్టుకూడ పలుకుచున్నది, అయినను ఆకాభాంషమును పదలజాలకున్నాడు.

౯

సుర వర ముద్దిర తగులల వానః, నందరాస్య భూల ముచనం వానః,
 సర్వపరిగ్రహ భోగత్యాగః, కస్య సుఖం న కరోతి వైరాగ్యం
 శత్రౌ మిత్రే పుత్రే బంధౌ, మా కురు యన్నిం విగ్రహానస్తే.
 భసనమచిత్తః సర్వత్ర త్వం, వాఙ్మన్యచిరాద్ యది విష్ణుశ్చిత్.
 అష్టకులాచల కర్తవ్యముద్రాః, బ్రహ్మ పురస్తర దినకర సుద్రాః,
 న త్వం నాహం నాయం లోక స్తదపి కిమర్థం క్రియతే శోకః.
 త్వయి మయిచాన్యత్రైకోవిష్ణుః, వ్యర్థం కుప్యసిమయ్యనహిష్ణుః,
 సర్వస్మిన్నపి వశ్యత్యాగం సర్వత్రోత్సృజ భేదజ్ఞానమ్. ౧౧

దేవాలయ ప్రాంతముననున్న చెట్టునీడయే నివాసస్థానము. భూమి
 శయ్య. అజిన వల్లల ధారణము. అపరిగ్రహ వ్రతము. భోగత్యాగము. ఇట్టి
 వైరాగ్య మెవ్వరికి సుఖ మొనగకుండును ?

శీఘ్రముగ నీవు విష్ణుత్వమును బొందగోరువా, శత్రుమిత్రులయందును,
 బంధుపుత్రాదులయందును, విగ్రహసంఘలయందునను ఉదాసీనుడవు కమ్ము !—
 సమచిత్తుడవు కమ్ము.

మహేంద్ర, మలయ, సహ్యా, శుక్తిమంత, ఋక్ష, వింధ్య, పారియాత్ర,
 హిమాలయములను, అష్టకుల పర్వతములును, లవణ, ఇషు, సురా, ఘృత, దధి,
 దుఘ్న, జలములను స్పృశముద్రములును, బ్రహ్మ, ఇంద్ర, సూర్య, గురులును,
 నీవును, నేనును, ఈలోకములును ఏమియును గావు; అనిత్యములు. ఇక
 శోకించుట దేని కొరకు ?

సర్వమును విష్ణుమయుము. నీలోన, నాలోన, ఇతర పుష్కలలలోన
 ఉండినది విష్ణువాక్కడే. ఈవిషయమును గ్రహింపక నీవు అనందముగ కలవర
 పడుచుంటివేమి ? సర్వత్ర ఆత్మనే చూడుము. సహవా శేషజ్ఞానమును పరిత్య
 జింపుము.

— బాలస్తావత్ క్షీణనక్తః తదాస్తావత్ తరుణీరక్తః,
 వృద్ధస్తావచ్చిన్నాచుగ్నః పరమే బ్రహ్మణి కోఽపి నలగ్నః. ౧౨
 అర్థశుద్ధం భావయ నిర్విం, వాస్తి తతః సుఖలేతః సత్యమ్,
 పుత్రాదపి ధనభాజాం భాతి, సర్వత్రైమా తథితాః సీతిః. ౧౩
 *యావత్ విత్తోపార్జన శక్తస్తావన్నిజపరివారో రక్తః,
 తదను చ జరయా జర్జర దేహే వార్తా కోఽపి న పృచ్ఛతిగేహే.

కామం క్రోధం లోభం మోహం

త్వీక్వాత్కానం పశ్యతి కోఽహం,

అత్మజ్ఞాన సిహీనా మూఢాః

తే పచ్యంతే నరకనిగూఢాః.

౧౪

బాల్యము క్షీణలతోను, యౌవనము ప్రౌఢముతోను, పృథ్వాస్యము
 చింతలతోను గడిచి పోవుచున్నది. వీరితీయందునను బ్రహ్మధ్యాన మొనర్చు
 వాడు కనిపించుట లేదు. ౧౨

‘అథము అన్యమునే కలిగించును.’ అని నిత్యము భావంపును. దీని
 చలన కొంచెము సుఖముకూడ లేదు. తుదకు ధనిమనసు కొడుకనినను భయమే.
 ఈ సీతి సర్వకాలముల చెల్లును. ౧౩

ధనార్జనశక్తి ఉండినంతవరకు పరివారసర్వము అనురాగమును ఒలికించు
 చుండును. తరువాతనో, శరీరము జరాజర్బితముకాగా. నీవిషయమును పట్టించు.
 కొనువారే ఇంట నుండురు. ౧౪

కామ, క్రోధ, లోభ, మోహములను నడలి “నే నెప్పుడను?” అని
 విచారించి అత్మదర్శన మొనర్చును. అత్మజ్ఞానరహితులగు మూఢులు ధూళి
 నరక యాతల ననుభవించుదురు. ౧౫

పోదశప యోగ్యుటికాభిరశేషం, శిష్యాశాం కథా శోభ్యుచదేశం,
యేషాం నైష కరోతి వివేకం, తేషాం కః కురుతా మతిరేకమ్.

ఇతి శ్రీకృష్ణర భగవద్గోపామ విలాసో మోహముగ్ధః ||౧౦౦||

శిష్యుల నిమిత్తము పోదశపయోగ్యుటికా శ్లోకముల పాపజేష సారము
చెప్పబడినది. దీనిలన వివేకమును బొందని వారికి ఇంకెవరేమి చెప్పగలరు? ||౧౦౦||

ఇది మోహముగ్ధర ఆంధ్రానువాదము ||౧౦౧||

—*—

చర్పట పజ్జారికా స్తోత్రమ్. (2)

(అధిక శ్లోకాని)

సత్సజ్జత్వే నిఃసజ్జత్వం, నిస్సజ్జత్వే నిర్మోహత్వమ్,
నిర్మోహత్వే నిశ్చలతత్త్వం, నిశ్చలతత్వే జీవన్ముక్తిః. ౧

కా తే కాంతాధనగతచింతా, వాతుల కిం తవ నాస్తి నియంతా,
యస్త్యాం హస్తే నుదృఢనిబద్ధం బోధయతి ప్రభవాది విరుద్ధమ్.
యోగరతో వా భోగరతో వా సంజ్గరతో వా సజవిహీనః,
యస్య బ్రహ్మణి రమతే చిత్తం, సద్దతి నద్దతి సద్దత్వేన. 3

*రథ్యా కర్పట విరచిత కథః పుణ్యాపుణ్యా వివర్జిత వన్ధః,
యోగీ యోగనియోజితచిత్తో, రమతే బాలోన్మత్తవచేవ. ౪

సాధుసంగ మొనర్చిన నిష్కామి యగును. అనానప్రదైన మోహము తొలగిపోవును. మోహము తొలగిన నిశ్చలతత్త్వమును బ్రహ్మము లభించును. బ్రహ్మలాభమైన జీవన్ముక్తియే ఇహలోకముననే ముప్పుడుగును. ౧

పిచ్చివాడా! ఎల్లప్పుడును నీకు కాంతా ధన చింతయేనా? నిన్నుడ్డు వారెవరును లేరా? నీచేతితో నిన్ను నీవు బంధించుకొంటిని గదోయి - ఇట్టి నిన్ను ఆయీ దోషములనుండి విడిపింపగల నియంత ఎక్కడ? ౨

యోగరతుడె యగు గాక, భోగరతుడే యగుగాక! సంగిడే యగు గాక, నిస్సంగియే యగుగాక! ఎవ్వని చిత్తము బ్రహ్మమున క్రీడించుచుండునో, అతడే ఆనందించును. 3

దారిలో పడియున్న చినుగుపేలికలను ధరించి, పుణ్యపాపముల కతీత మగు మార్గమున చరించుచు, చిత్తమును యోగముననిల్పి, యోగిపురుషుడు బాలునివలెను ఉన్నతనివలెను తిరుగుచుండును. ౪

ప్రాణాయామం ప్రత్యాహారం, నిత్యానిత్యవివేకవిచారమ్,
జాప్యసమేత సమాధిః ధానం, కుర్వవధానం మహాదవధానమ్
గురుచరణామ్బుజ నిర్భరభక్తః

సంసారాదచిరాత్ భవ ముక్తః,

సేన్ద్రియ మానస నియమాదేవం,

ద్రక్ష్యసి నిజహృదయస్థం దేహమ్.

౩

కా తే అష్టాదశదేశే చింతా, వాతుల తవ నాస్తి నియంతా,
యస్తాం హస్తే సుదృఢనిబద్ధం బోధయతి ప్రభవాది విరుద్ధమ్.
ద్వాదశః పంచాంగకామయ ఏవః శిష్యాణాం కథితో హు ఏదేశః
యేషాం చిత్తే వైవ వివేకః తే పశ్యంతే నరకమనేకమ్.

౪

ఇతి శ్రీశంకరాభగవత్ పూజ్యపాద విరచిత ద్వాదశ పంచాంగ స్తోత్రమ్॥౧౨॥

ప్రాణాయామ ప్రత్యాహారములను, నిత్యానిత్య వస్తువివేకమును, జపము
తోగూడిన సమాధినిష్ఠను, ఏకాగ్రచిత్తమును సావధానుడవై సంపాదించుకొనుము.

గురుపాదపద్మములయందు భక్తిపిశ్వాసములనుంచి, శీఘ్రముగనే ముక్తు
జన్మకమ్ము. మనస్సును ఇంద్రియములను నిరోధించిన నిజహృదయాంతర్గతుడగు
దేవుని కనుగొన గలవు.

౬

ఉన్నట్టుడా ! నీమనస్సు పదునెనిమిది దేశములకు పరుగిడుచున్న దేల ?
నిన్ను నిరోధించి, స్వహస్తమున బద్ధుడవైన నిన్ను విడిపించి, కర్తృత్వభోక్తృ
త్వభావములు నీకు విరుద్ధములు - స్వాభావికములు కావు - అని బోధించెడి
నాయకుడు లేడా ?

౭

ద్వాదశ పంచాంగకా మయమగు ఈ ఉపదేశము శిష్యుల నిమిత్తము. దీని
వలన వివేకము నందనివారు నరకమున బడుదురు. *

౮

ఇది ద్వాదశ పంచాంగక-అంగధానువాదము ॥౧౨॥

* చుర్బల మంచరిక, ద్వాదశపంచరిక, పోడశపంచరిక, చతురశ పంచరిక,
మోహముద్గరము, భజగోవింద స్తోత్రములు— ఇన్ని పేర్లతో భారతదేశము

౧౩. జీవన్ముక్తానన్దలహరీ

పురే పౌరాన్ పశ్యన్ నవయువతినామాకృతి మయాన్
సువేషాన్ స్వర్ణాలంకరణకలితాంశ్చిత్ర నదృశాన్,
స్వయం సాక్షి ద్రష్టేతపి చ కలయంతైః సహ రమన్
మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షిత తమాః. ౧

గురుదీక్షనుబొంది ఆజ్ఞానతమమును వీడిన ముని, పట్టణములలో యువతీ యువకులు అను ఆకారములను, చక్కగా నలంకరించి బంగారు నగలతో నొప్పుచు బొమ్మలవలె తోచుటవారిని చూచుచున్నను; తన్ను చూచు సాక్షిగా నెరిగికొనుచు, వారితో కలిసిమెలసి తిరిగినను వ్యామోహమును బొందడు. ౧

నందలి వివిధరాష్ట్రములలో వివిధ పాఠములతో ఈశ్లోకములు ప్రచారములో నున్నవి. పాఠాంతరములలో అక్షరముల మార్పుగాని, భావమున మార్పులేదు. కాని, క్రమము పైనచూపిన శీర్షికలలో విభేదమున్నది. వీనిని దొరికినంత మటుకు సరిచూచి, నేను కొంతగా స్వతంత్రించి ఈ మూడు భాగములుగ విభజించితిని. అందు ద్వితీయభాగమున * ఈ చిహ్నముగల శ్లోకములు పునరుక్తములేయైనను, ఒక ప్రతి నమనరించి అట్లే నిల్పితిని. వీనిలో పదునాల్గు శ్లోకములు శంకర రచితములుగాన, పద్యపాద, తోటక, హస్తామలక, సుబోధ, కార్తికకార, నిత్యానంద, ఆనందగిరి, దృఢభక్త, నిత్యనాథ, యోగానంద, సురేంద్ర, మేధాతిథి, భారతీవంశు, లవని ఆంధ్రదేశ ప్రతులందు గలదు. వీరు శంకరశిష్యులనియు అందే కలదు. — అను.

వనే పృథ్విః పశ్యత్ దలభలభరాన్ సమ్రునుశిఖాన్
 ఘనచ్ఛాయాచ్ఛన్నాన్ బహులకలకూజద్విజగణాన్,
 భజన్ ఘ్రోరాత్రాదపనితలకల్పైక శయనో
 మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౨

కదాచిత్ ప్రాసాదే క్వచిదపి చ సాధేషు ధనినాం
 కదా కాలే శైలే క్వచిదపి చ కూలేషు సరితామ్,
 కుటీరే దాంతానాం మునిజనవరాణామపి వనన్
 మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౩

క్వచిద్ బాలైః సార్థం కరతలగతాలైః, సహస్రితైః
 క్వచిత్ తారుణ్యలక్ష్మితనరవధూభిః సహ రమన్,
 క్వచిద్ వృద్ధైశ్చైత్రాకులితహృదయైశ్చాపి విలపన్
 మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౪

కొమ్మలతోడను పండలతోడను వంగి, దట్టమగు నీడ నొసగుచు, తియ్యగ
 కూయుచున్న పెక్కుపక్షులతో నొప్పుచుండిన వనవృక్షములను జూచుచు,
 వానినే రాత్రింబగళ్లు ఉనికిపట్టుగా జేసికొని, నేలనే పక్కగా యొనర్చుకొని
 ముని వ్యామోహము నందకుండును. గురుదీక్షామహిమ ఇట్టిది. అది తమమును
 బోనడచును. ౨

గురుదీక్షను బొంది అజ్ఞానమును బరిహరించిన ముని, ఒకప్పుడు మేడల
 మీదను, మరొకప్పుడు ధనికుల సౌధములలోను, ఇంకొకప్పుడు పర్వతముల
 మీదను, అన్యసమయముల నదీకూలములయందునను, ఇతరకాలముల జితేంద్రియ
 లగు యతుల కుటీరమునను నివసించుచు మోహము నందకుండును. ౩

గురుదీక్షాబలమున జ్ఞానియైన మాని, ఒకప్పుడు చేతితో బొమ్మల
 పట్టుకొని నవ్వుచుండెడి పిల్లలతోడను, మరొకప్పుడు సోయగముతో నొప్పు
 పడుచులతోడను, అనందించుచుండినను; మరొకప్పుడు చింతలతో హృదయ
 వ్యధనందు వృద్ధులతోజేరి రోదన మొనర్చుచుండినను వ్యామోహము నంద
 కుండును. ౪

కదాచిత్ వివృద్ధిర్వివిధభిరిత్యస్తనిరతైః
కదాచిత్ కావ్యాలజ్జుతంసంసారైః కవివరైః,
కదాచిత్ సత్తర్కైరనుమితవరై స్తార్కికవరైః
మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౫

కదా ధ్యానాభ్యాసైః క్వచిదపి సపర్యాచికసితైః
సుగంధైః సత్పుష్పైః క్వచిదపి దిలైశేవ విమలైః,
ప్రకుర్వత్ దేవస్య ప్రముదితమహః సంస్తుతిపరో
మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౬

శివాయః శమోర్వా క్వచిదపి చ విష్ణోరపి కదా
గణాధ్యక్షస్యాపి ప్రకటతసనస్యాపి చ కదా,
పఠక వై నామాలిం నయనరచితానందస్వలితో
మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౭

గురుదీక్షను బొంది అజ్ఞానమును దూరమొనర్చిన మహాని, ఒకప్పుడు ఏకాగ్రనిష్ఠతో జ్ఞానాస్వేషణము సోనర్చు జ్ఞానులతోడను, ఒకప్పుడు కావ్యాలంకారరస రసికులగు కవులతోడను కలిసి మేలసి యుండును; మరొకప్పుడు అనుమానప్రమాణమునే ప్రధానముగ నెంచెడి తార్కికులతో శ్రుతి, అవిరోధియగు తేర్క మొనర్చుచుండును; అయినను వ్యామోహము నందహండును. ౮

గురువునుండి దీక్షనుబొంది తమస్సును తీయమొనర్చిన మహాని, ఒకప్పుడు ధ్యానాభ్యాస మొనర్చుచును; మరొకప్పుడు వికసిత సుగంధ పుష్పములతో దేవపూజ యొనర్చుచును, ఇంకొకప్పుడు కేవలము తులసి బిల్వాలాత్రములతోడనే పూజ యొనర్చుచును, వ్యామోహము నందహండును. ౯

గురుదీక్షను బొంది జ్ఞానియైన మహాని, ఒకప్పుడు పార్శ్వశ్రీదేవియొక్కయు, మరొకప్పుడు శివునివియును, ఇంకొకప్పుడు గణపతివియును, మరొకప్పుడు విష్ణునివియును, ఇంకొకప్పుడు నూర్పునివియును అగు నామావళిని పఠించుచు, కంట అనందాశ్రువులను రాల్చుచు, నిర్మోహుడై యుండును. ౧౦

కదాచిజ్ఞాగృత్యాం విషయకిరణైః సంవ్యవహరన్
 కదాచిత్ స్వప్నస్థానపి చ విషయానేవ చ భజన్,
 కదాచిత్ సోమస్తం సుఖమునుభవన్నేవ సతతం
 మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౮

కదాప్యాశావాసాః క్వచిదపిచ దివ్యామ్బరధరః
 క్వచిత్ పంచాస్యస్థితాం త్వచమపి దధానః కటిరశే,
 మనస్వీ నిఃశబ్దః సుజనహృదయానన్ద జనకో
 మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౯

కదాచిత్ సత్త్వస్థః క్వచిదపి రజోవృత్తిసుగత-
 స్తమోవృత్తిః క్వాపి త్రితయరహితః క్వాపి చ పునః,
 కదాచిత్ సంసారి శ్రుతిపదవిహారి క్వచిదహా-
 మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౧౦

గురుదీక్షను బొంది అజ్ఞానమును విడచిన మాని, వ్యామోహమునందక, ఒకప్పుడు జాగ్రదవస్థయందు నిలచి, విషయేంద్రియములతో వ్యసహించు చుండును; ఇంకొకప్పుడు స్వప్నస్థానముననుండి అందలి విషయములను భోగించును. ఇంకొకప్పుడు సుషుప్తుడై అందలి సుఖమును నిరంతరముగ అనుభవించు చుండును.

గురుదీక్షవలన జ్ఞానమునంది వ్యామోహమును విడచినమాని, ఒకప్పుడు దిగంబరియై, మరియొకప్పుడు దివ్యాంబరధారియై, ఇంకొకప్పుడు పులితోలు పుట్టమును మొలకు చుట్టియు, మనస్వీయై, శంకారహితుడై, సజ్జనుల హృదయమున కానందము నొసగుచు ఒప్పుచుండును.

గురుదీక్షితుడై జ్ఞానియైన మాని, ఒకప్పుడు సత్త్వగుణమున నెలకొని యుండును. ఇంకొకప్పుడు రజోగుణ వ్యవహారముల ప్రవేశించును. ఇంకొకప్పుడు తమోవృత్తియుక్తుడై యుండును. ఒకప్పుడు సంసారి; ఇంకొకప్పుడు శ్రుతివార్ధవిహారి. ఆహా, ఏమి ఆశ్చర్యము! అయినను వ్యామోహము నందకుండును.

కదాచిత్ మహాస్థః క్వచిదపి చ వాగ్వాదనిరతః
కదాచిత్ స్వానందే హసతి రభసా త్యక్తవచసా,
కదాచిల్లొకానాం వ్యవహృతిసమూలోకనపరో
మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౧౧

కదాచిచ్ఛ్రీనాం వికచముఖపద్మేషు కమలాన్
క్షీవంతాసాం క్వాపి న్వయమపి చ గృహ్లాన్వముఖతః,
తదద్వైతం రూపం నిజపరివిహీనం ప్రకటియన్
మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౧౨

క్వచిచ్ఛైవైః సార్థం క్వచిదపి చ శాస్త్రైః సహ రమన్
కదా విష్ణోర్భక్తైః క్వచిదపి చ సారైః సహ వనన్,
కదా గాణపత్యైర్గత సకల భేదోద్దవ్యయతయా

మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౧౩

గురుదీక్షవలన జ్ఞానమునందిన మోని, ఒకప్పుడేమియును మాట్లాడుకుండును. మరొకప్పుడు వాగ్వాద మొనర్చును. ఇంకొకప్పుడు ఆత్మానందపరవశుడై తొందరగా మాట్లాడును. ఇంకొకప్పుడు లోకుల వ్యవహారములను చూచుచుండును. అయినను ఎట్టిసిద్ధియందునను అతడు వ్యామోహము నందడు. ౧౧

గురుదీక్షను బొంది జ్ఞానియైన మోని, ఒకప్పుడు పద్మములను శక్తి రూపిణులగు స్త్రీల ముఖపద్మములయందుంచుచు (అనగా వానిని పూజించుచు) మఠియొకప్పుడు ఆపద్మములనే తన ముఖమున నుంచుకొనుచు (అనగా తన్ను పూజించుకొనుచు) స్వపర భేదరహితమును, స్త్రీ పురుష లింగాతీతమును అగు అద్వైతభావమును ప్రదర్శించుచు వ్యామోహము నందకుండును. ౧౨

గురువునుండి దీక్షను గ్రహించుటవలన తమమును దూరమొనర్చుకొనిన మోని, ఒకప్పుడు శైవులతోడను, మరొకప్పుడు శాక్తులతోడను, ఇంకొకప్పుడు వైష్ణవులతోడను, అన్యసమయముల గాణపత్యులతోడను వినోదించుచు, అద్వయబ్రహ్మస్వరూపమును గ్రహించినవా డగుటవలన భేదరాహిత్యమునంది వ్యామోహము నందకుండును. ౧౩

నిరాకారం క్వాపి క్వచిదపి చ సాకారముమలం
నిజం శైవం సాపం వివిధగుణభేదేన బహుధా,
కదాశ్చర్యం పశ్యత్ కిమిదమితి హృష్యన్నపి కదా
మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౧౪

కదా ద్వైతం పశ్యన్నీఖలమపి సత్యం శివమయం
మహావాక్యార్థానా మవగతి సమభ్యాస పశతః,
గతద్వైతాభాసః శివ శివ శివేత్యేవ విలక్ష
మునిర్న వ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః. ౧౫

ఇమాం ముక్తావస్థాం పరమశివసంస్థాం గురుకృపా
సుధాపాష్ణావాప్యం సహజసుఖవాప్య మనుదినమ్,
ముహూర్మజ్జన్ మజ్జన్ భజతి సుకృతీ చేన్నరవర -
స్తదా యోగీ త్యాగీ కవిరితి వదన్తీహ కవయః. ౧౬

గురుదీక్షను బొంది జ్ఞానియైన మాని, వివిధసమయములలో వివిధపీఠు
లుగ నిరాకారసాకారములను, గుణభేదములతో నొప్పురు నిజస్వరూపమును
ఆశ్చర్యముతో పరికించుచు, “ఇదేమి” అని ఆనందించుచు, ఎన్నడును
మోహము నందకుండును. ౧౪

గురుదీక్షనుబొంది జ్ఞానియైన మాని, ఒకప్పుడు ద్వైతవస్తువులను వీక్షిం
చినను, శివస్వరూపమే సత్యమును మహావాక్యార్థమును అభ్యాసమువలన
గ్రహించి, ద్వైతాభాసమవీడి “శివా! శివా! శివా!” అని మాత్రమే ఉచ్చ
రించుచు మోహము నందకుండును. ౧౫

పుణ్యాత్ముడును, నరశ్రేష్ఠుడును అగువాడు గురుకృపాసుధా - కటాక్ష
మును సరోవరమున-ఇదియే సహజసుఖముగు బ్రహ్మసరోవరముప్రతిదినము మాటి
మాటికి గ్రంథులిడుచు, పరమశివస్వరూపముగు ఈముక్తావస్థను నేవించుచో;
అతనినే పండితులు యోగియనియు, త్యాగియనియు, కవియనియు నుడువుదురు.

మానే మానీ గుణిని గుణవాన్ పణ్డితే పణ్డితశ్చ
 దీనే దీనః సుఖని సుఖవాన్ భోగిని ప్రాప్తభ్లోగః,
 మూర్ఖే మూర్ఖో యువతిషు యువా వాగ్మిని ప్రాథవాగ్మీ
 ధన్యః కోఽపి త్రిభువనజయీ యోఽవధూతేఽవధూతః. ౧౭

ఇతి శ్రీ శంకర భగవద్భాష్యపాద విరచిత జీవన్ముక్తానంద లహరీ ||౧౩||

ఎవడు మానప్రతర్ధారులకడ మానియై, గుణవంతులలో గుణియై, పండి
 తులలో, పండితుడై, దీనులలో దీనుడై, సుఖాత్ములలో సుఖాత్ముడై, భోగు
 లలో భోగియై, మూర్ఖులలో మూర్ఖుడై, యువకులలో యువకుడై, వక్తలలో
 ప్రాథవక్తయై, సన్న్యాసులలో సన్న్యాసియై మెలగగలుగునో, ఆ ధన్యస్యక్తి
 త్రిభువనములను జయించినవా డగును. ౧౭

ఇది జీవన్ముక్తానందలహరీ ఆంధ్రానువాదము ||౧౩||

౧౪ తత్వోపదేశః

తత్త్వం వదార్థశుద్ధ్యర్థం గురుః శిష్యం వచోఽబ్రవీత్,
వాక్యే తత్త్వమసీత్యగ్ర త్వం వదార్థం విశేచయ. ౧

న త్వం దేహాఽసి దృశ్యత్వాదువజాత్వాదిమత్వతః,
భౌతికత్వా దశుద్ధత్వా దనిత్యత్వాత్ తద్దేవచ. ౨

అదృశ్యో రూపహీన స్త్వం జాతిహీనోఽప్యభౌతికః,
శుద్ధనిత్యోఽసి దృగ్ రూపా ఘటో యద్ ఎన్న దృగ్ భవేత్.

న భవానింద్రియాణ్యేషాం కరణత్వేన యా శ్రుతిః,
ప్రేరక స్త్వం పృథక్ తేభ్యో న కర్తా కరణం భవేత్. ౪

గురువు శిష్యునితో ఇట్లు నెను : ‘తత్త్వమసి’ [తత్, త్వమ్, అసి-ఆది
నీవు, అగుదువు] అను శ్రుతి [ఉపనిషద్] వాక్యము నందలి ‘తత్, త్వం’
పదములు ప్రతిపాదించు అర్థమును నిర్ణయించుటకుగాను, మొదట ‘త్వం’ పద-
అర్థమును వివేకింపుము అనగా శరీరాదులనుండి ఆత్మ వేరని గ్రహింపుము. ౧

త్వం - పదప్రతిపాద్యుడవగు నీవు శరీరమవు కావు. ఏలయున దృశ్య
మును, జడమును, బ్రాహ్మణత్వాది అనాంతరజాతియుక్తమును, పంచభూత
నిర్మితమును, అశుద్ధమును, అనిత్యమునుగూడ అయిననున్నది. ౨

[త్వం - పద ప్రతిపాద్యుడవగు] నీకు రూపము లేదు; జాతి లేదు; నీవు
పంచభూత సంభూతుడవు కావు. నీవు శుద్ధుడవు, నిత్యుడవు, జ్ఞానరూపుడవు.
ఘటాదులనువలె, శరీరముగూడ జ్ఞానస్వరూపము కాదు, ౩

[త్వం - ప్రతిపాద్యుడవగు] నీవు ఇంద్రియములు గూడ కాదు. శ్రుతి
ఇంద్రియములను కరణము [పని చేయునవి] అని చెప్పుచున్నది. కనుక నీవు వాని
కంటె వేరు. నీవు ప్రేరకుడవు మూర్తిమే. క ర ఎన్నటికిని కరణము కాదు. ౪

- నానైతాన్యేకరూపస్త్వం భిన్నస్తేభ్యః కుతః శృణు,
 న చైకేంద్రియరూపస్త్వం సర్వత్రాహం ప్రతీతితః. ౫
- న తేహం సముదాయోఽసి తేహం న్యతమస్యచ,
 వినాశోఽప్యస్మిన్నేవదస్తి నా నైవమన్యథా. ౬
- ప్రత్యేకమపి తాన్యాత్మా నైవ తత్ర వయం శృణు,
 నానాస్వామికదేహాయం నశ్యేద్భిన్నమతాశ్రయః. ౭
- నానాత్మాభిమతం నైవ విగుఢవిషయత్వతః,
 స్వామ్యైక్యే తు వ్యవస్థా న్యదేకపార్థివదేశవత్, ౮
- న మనస్త్వం న వా ప్రాణో జడత్వాదేవ చైతయోః,
 గతమన్యత్ర మే చిత్తమిత్యన్యత్వానుభూతితః. ౯

ఇంద్రియములు పెక్కు; నీవు ఏకరూపుడవు. కనుక నీవు వాటికంటె
 భిన్నుడవు. కారణమేమియో వినుము. సర్వత్ర “నేను” అని స్ఫురణ కలుగు
 చుండుటవలన, నీవు ఒకే ఇంద్రియమ జెల్లుగుదువు? కాజాలవు. ౫

ఇంద్రియ సముదాయముగూడ నీవు కాదు. కాక దానిలో ఏఒక్కటి
 యునుగూడ నీవు కాదు. ఇంద్రియములు నష్టమైనను “నేను” అను ఆత్మ
 జ్ఞానము అవ్యాహతముగనే యుండును. కానిచో, “నేను చూచితిని, ఆ నేనే
 స్మరించుకొను చుంటిని” అను అనుభవము కలుగదు. ౬

అయీ ఇంద్రియములలో ప్రతి ఒకటియును ఆత్మ యనుటకు వీలు లేదు.
 ఈవిషయమున యుక్తి వినుము : అట్లుగనో పలువురు యజమానులుగల ఈ
 శరీరము వివిధములగు అభిప్రాయములను అనుసరించిన, నశించును. ౭

ఈదేహమునకు ప్రభువులు పెక్కుమంది యగుచో, వారికి అభిప్రాయ
 భేదము కలుగును. కనుక నానాత్మను ఏవాదియును అంగీకరింపడు. రాజు
 ఒక్కడేయైన దేశమున ఏర్పాట్లుచక్కగనుండుట్లు, ఈశరీరవిషయమునగూడ. ౮

నీవు మనస్సువు కాదు, ప్రాణమును కాదు. ఏలయున ఈరెండును జడ
 పదార్థములు. “నామనస్సు ఎచ్చటికో ఏగినదో అను అనుభవమునకెంతయు
 కంటె ఆత్మ వేరు. ౯

క్షుతీ తృష్ణభ్యాం వీడితః స్రాణో మచూయం చేతి భేదతః,
 తయోర్ద్రష్టా సృథక్ తాభ్యాం ఘటద్రష్టా మటాద్ యథా.
 సుప్తా లీనాస్తి యా బోధే సర్వం వ్యాప్నోతి దేహకమ్,
 చిచ్ఛాయయా చ సమృద్ధా న స బుద్ధిర్భవాద్ ద్విజ. ౧౧
 నానారూపవతీ బోధే సుప్తా లీనాతిచచ్ఛలా,
 యతో దృగేకరూపస్త్వం సృథక్ తస్య ప్రకాశకః. ౧౨
 సుప్తా దేహద్యభావేఽపి సాక్షీ తేహం భవాన్ యతః,
 స్వానుభూతిస్వరూపత్వాన్నాస్యస్తస్యాస్తి భాసకః. ౧౩
 ప్రమాణం బోధయంతం తం బోధం మానేన యే జనాః,
 బుభుత్స్యంతే త ఏధోభిర్దగ్ధం వాఙ్మన్త్రి సావకమ్. ౧౪

కుండ కంటే కుండను జూచువాడు వేరైనట్లు : “నా ప్రాణము
 ఆకలి దప్పులవలన పీడింపబడినది.” అను భేదజ్ఞానము కలుగుచుండుటవలన, ఈ
 పీడితప్రాణమునకు ద్రష్టయగు అత్మి, ప్రాణముకంటే భిన్నము. ౧౦

ద్విజాడా ! సుషుప్తికాలమున లయమంది, జాగ్రదవస్థయందు చైతన్య
 బింబసమన్వితమై, సమస్త శరీరమును వ్యాపించియుండు బుద్ధికూడ నీవు కాదు.

మేలుకొని యున్నప్పుడు బుద్ధి నానా రూపములను ధరించుచు, అశి
 చంచల మగుచున్నది. నిద్రించునప్పుడు కారణమున లీనమగుచున్నది. (ఈ పరి
 స్థితుల రెంటిని పరికించుచు) నీవు దృక్కువై, బుద్ధిని ప్రకాశింపజేయుచు, బుద్ధి
 కంటే వేరుగ నున్నావు. కనుక, బుద్ధి ఆత్మ కాజాలదు. ౧౨

సుషుప్తికాలమున దేహదులకు అభావము ఘటిల్లినను నీవు వానికి సాక్షివి
 కనుక నీవు అనుభూతిస్వరూపుడవు. నీవుగాక దేహదులను ప్రకాశింపజేయువా
 రెవ్వరును లేరు. ౧౩

బోధయే ప్రమాణమును అవబోధిత మొనర్చుచున్నది. ప్రమాణమువలన
 బోధనైర్దుగ్ధోర్ధ్వవాక్యైః కాష్ఠములతో నగ్నిని దహింప గోరుచున్నారు. ౧౪

విశ్వమాత్మానుభవతి తేనాసా నానుభూయతే,
 విశ్వం ప్రకాశయత్యాత్మా తేనాసా న ప్రకాశ్యతే. ౧౫
 ఈదృశం తాదృశం నైతన్న పరోక్షం సదేవ యత్,
 తద్బ్రహ్మ త్వం న దేహాదిదృశ్యరూపోఽసి సర్వదృక్. ౧౬
 ఇదస్తేనైవ యద్భూతి సర్వం తచ్చ నిషిధ్యతే,
 అవాచ్యత త్వమనిదం న వేద్యం స్వప్రకాశతః. ౧౭
 సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మలక్షణముచ్యతే,
 సత్యత్వాజ్ఞానరూపత్వాదనంతత్వాత్ త్వమేవ హి. ౧౮

విశ్వమునే ఆత్మ విగుచున్నది కాని, విశ్వము ఆత్మను అనుభవించుట
 లేదు. ఆత్మయే విశ్వమును ప్రకాశింప జేయుచున్నది. కాని, విశ్వమువలన
 ఆత్మ ప్రకాశిత మగుచుండుట లేదు. ౧౫

“ఇట్టిది అట్టిది” అని చెప్పటకు వీలు కానిదియును, పరోక్షము కాని
 దియును, సత్స్వరూపమే యగునదియును, ఏదికలదో, అదియే బ్రహ్మము.
 అదియే నీవుకాని దేహాదిదృశ్యరూపుడవు కావు. నీవు సకలమునకును ద్రష్టవు.

ఏది ఇదంతా (ఇది, ఇది అను) రూపమున ప్రకాశిత మగుచున్నదో,
 అది నిషేధింప బడుచున్నది. అది బ్రహ్మము కాదు. ఇదియని వాక్కుతో
 చెప్పటకు వీలుకానిదియును, ఇదియని ప్రతిపాదించి బడనిదియును, బుద్ధితో
 ఎరుగ బడనిదియును, స్వప్రకాశస్వరూప మగునదియును అగు వస్తువే బ్రహ్మము.
 [బ్రహ్మము అవాఙ్మనసగోచరము.] ౧౬

బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంత లక్షణముగా చెప్పబడుచున్నది. సత్యత్వ,
 జ్ఞానరూపత్వ, అనంతత్వ - కారణముగ నీవే ఆ బ్రహ్మమువు. ౧౮

ఇతి దేహద్యుపాధౌ స్యాజ్జీవస్తస్య నియామకః,
 ఈశ్వరః శక్త్యుపాధిత్వాత్ ద్వయోర్హృదే స్వయంప్రభా. ౧౯
 అపేక్షతేఽఖిలైర్మానైః స యన్మాన మపేక్షతే,
 వేదవాక్యం ప్రమాణం తద్బ్రహ్మత్వావగతౌ మతమ్. ౨౦
 అతో హి తత్త్వమస్యాది వేదవాక్య ప్రమాణతః,
 బ్రహ్మణోఽస్తి యయా యుక్త్యా సాస్మాభిః సంప్రకీర్త్యతే.
 శోధితే త్వం పదార్థే హి తత్త్వమస్యాది చిన్మితమ్,
 సమ్యవేన్నాస్యథా తస్మాచ్ఛేధసం కృతమాదితః. ౨౧
 దేహేంద్రియాదిధర్మా యః న్వాన్యోన్యారోపయన్ మృషా,
 కర్తృత్వాద్యభిమానీ చ వాచ్యార్థస్త్వం పదస్య సః. ౨౨

శరీరాదులగు ఉపాధులుండిన వానితోగల సంబంధము ననుసరించి బ్రహ్మమే, ఆ శరీరాదుల నియంతయును జీవు డనటగును. మాయాశక్తి ఉపాధితోగల సంబంధము ననుసరించి బ్రహ్మమే ఈశ్వరుడు నాటను. ఈ రెండును తొలగిపోయిన మిగులునది స్వయంప్రభయగు బ్రహ్మమే. ౧౯

సమస్తప్రమాణములును దేనిని అపేక్షించుచున్నవో, ఏది ఎట్టి ప్రమాణమును అపేక్షించదో, ఆ వేదవాక్యమే బ్రహ్మస్వరూపమగు ఆత్మావగతికి ప్రమాణము. ౨౦

కనుక బ్రహ్మవిషయమున 'తత్త్వమసి' మున్నగు వేదవాక్యములు ప్రమాణిత మొనర్పగోరి, ఏ యుక్తులను ప్రదర్శించెనో, వానివే మేమును జెప్పుచున్నాము. ౨౧

త్వం - పదార్థము శోధితమైనయెడలనే తత్త్వమస్యాది వాక్యచింత సంభవ మగును; అన్యథా కాజాలదు. కనుక మొదట ఆ శోధన మొనర్పబడుచున్నది. ౨౨

మిథ్యాభూతములగు శరీరేంద్రియ భగ్నములను ఆత్మయం దారోపించుకొని ఎవడు కర్తృత్వభోక్తృత్వాదులయం దభిమానమును వహించుచున్నాడో అతడే త్వం పదమునకు వాచ్యార్థము. ౨౩

దేహేంద్రియాదిసాక్షీ యస్తేభ్యో భాతి విలక్షణః,
 స్వయంబోధస్వరూపత్వాల్లక్ష్యార్థస్త్వంపదస్య సః. ౨౪
 వేదాస్తపాక్యసంవేద్య విశ్వాతీతాక్షరాద్వయమ్,
 విశుద్ధం యత్ స్వసంవేద్యం లక్ష్యార్థస్త్వద్విదస్య సః. ౨౫
 సామానాధికరణ్యం హి పదయోస్తత్త్వయోర్ద్వయోః,
 సమృద్ధస్తేన వేదాన్తైర్భృహ్మైక్యం ప్రతిపాద్యతే. ౨౬
 భిన్నప్రవృత్తిహేతుత్వే పదయోరేకవస్తుని,
 వృత్తిత్వం యత్తదేవైక్యం విభక్త్యంతకమోస్తయోః. ౨౭
 సామానాధికరణ్యం తత్ సమృద్ధాయభిరీరితమ్,
 తథా పదార్థయోరేవ విశేషణ విశేష్యతా. ౨౮

శరీరేంద్రియాదులకు సాక్షియును, వానికంటె వేరుగ ప్రకాశించు వాడును స్వయంబోధస్వరూపుడును అగువాడే త్వం పదమునకు లక్ష్యార్థము.

వేదాంతవేద్యుడును, విశ్వాతీతుడును, అవినాశియును, అద్వితీయుడును, విశుద్ధుడును అగు స్వయంప్రకాశ స్వరూపుడే (ఈశ్వరుడే) తత్పదమునకు లక్ష్యార్థము. (౪౧-వ శ్లో. చూ) ౨౫

“తత్, త్వమ్-అసి, నీవు” అను ఈరెండుపదములకును గల సంబంధము సామానాధికరణ్యము. కనుక వేదాంతవాక్యములవలన జీవబ్రహ్మైక్యము ప్రతిపాదింప బడుచున్నది. ౨౬

ఏతావున విభిన్నరూపములగు రెండుపదములు ఒకే వస్తువును ప్రతిపాదించుచుండునో, అట్టి సమాన విభక్తియుక్తములును, ఏకార్థప్రతిపాదకములును అగు పదద్వయము సామానాధికరణ మనడును. వాని సంబంధమే సామానాధికరణ్యము. “తత్, త్వమ్” అను ఈరెండు పదములకును ఈసంబంధమే కలదు. వేదాంతసంప్రదాయముల అభిప్రాయమే ఇది. ఇట్టి పదములకు విశేష్య-విశేషణ సంబంధము కూడఁగలదు. ౨౭-౨౮

అయం సః సోఽయమితివత్ సమ్భన్తో భవతి ద్వయోః,
ప్రత్యక్త్వం సద్వితీయత్వం పరోక్షత్వౌచా పూర్ణతా. ౨౯

పరస్పరవిరుద్ధం స్యాత్ తతో భవతి లక్షణా,
లక్ష్యలక్షణసమ్భన్ధః పదార్థ ప్రత్యగాత్మనోః. ౩౦

మానాస్తరోవరోధాచ్చ ముఖ్యార్థస్యాపరిగ్రహే,
ముఖ్యార్థస్యావినాభూతే ప్రవృత్తిర్లక్షణోచ్యతే. ౩౧

త్రివిధా లక్షణా జ్ఞేయా జహత్యజహతీ తథా,
అన్యోభయాత్మికా జ్ఞేయా తత్రాద్యా నైవ సమ్భవేత్. ౩౨

“అయం సః - వీడే వాడు; సః అయం - వాడే వీడు” అను వాక్యములలో వీరితిగ ఒకమారు ‘అయం’ పదము విశేష్యమును, ‘సః’ పదము విశేషణమును, ఇంకొకమారు ‘సః’ పదము విశేష్యమును, ‘అయం’ పదము విశేషణమును అగుచున్నవో, ఆరీతిగనే “తత్, త్వం” పదములకుగూడ విశేష్యవిశేషణ సంబంధము. కాని, “తత్, త్వం” పదముల పరోక్షత్వ - ప్రత్యక్త్వములును, పూర్ణతా - పూర్ణతలును విరుద్ధధర్మము లగుచున్నవి. కనుక, ఈ పదముల అర్థ నిర్ణయమునకు గాను, ఐక్యసిద్ధికి గాను, లక్షణార్థమును గ్రహించవలెను. అగుచో, ఇట్టిపదముల వాచ్యార్థము అనగా తత్, త్వం ప్రతిపాదనస్తువునకును ప్రత్యగార్థ్యమును, లక్ష్యలక్షణసంబంధ మేర్పడును. అందు తత్, త్వం పదప్రతిపాద్యము వాచ్యార్థము, లక్షణ. ప్రత్యగాత్మ, లక్ష్యము. ౨౯-౩౦

అన్యప్రమాణమువలన ముఖ్యార్థము బాధితమైనట్లు, ముఖ్యార్థముతో నుండు అవినాభావసంబంధమునే లక్షణ యందురు. ౩౧

లక్షణ మూడు విధములు : జహత్, అజహత్, జహదజహత్తు లని. వీటిలో మొదటిది ఇటు అనువర్తింపదు. ౩౨

వాచ్యార్థమఖిలం త్వత్త్వా వృత్తిః స్యాద్ యా తదన్వితే,
గంగాయాం ఘోష ఇతివజ్జహతీ లక్షణా హి సా. 33

వాచ్యార్థస్యైకదేశస్య ప్రకృతే త్యాగ ఇష్యతే,
జహతీ సస్ఫువేన్నైవ సమ్ప్రదాయవిరోధతః. 3౪

వాచ్యార్థమపరిత్యజ్య వృత్తిరన్యైగ కే తు యా,
కథితేయమజహతీ శోణోఽయం ధావతీతివత్. 3౫

న సమ్భవతి సోఽవ్యత్ర వాచ్యార్థోఽతి విరోధతః,
విరోధాంశపరిత్యాగో దృశ్యతే ప్రకృతే యతః. 3౬

వాచ్యార్థము సంతటిలి పరిత్యజించు వృత్తి జహల్లక్షణ. దీని అన్వయ విధానమిది. “గంగాయాం ఘోషః - గంగలో గొల్లపల్లె.” (గంగలో గొల్లపల్లె ఉండదుకాన, గంగనే పరిత్యజించి, తీరమును గ్రహింపనగును.) 33

వాచ్యార్థముయొక్క ఒకభాగమును పరిత్యజించుటయే జహల్లక్షణ. అది సంప్రదాయమునకు విరోధముగ నుండుటవలన “తత్త్వమసి” యనుపట్ల కుదురిదు. (ఈ రెంటి ముఖ్యార్థమును వదలి చైతన్యమాత్రమునే గ్రహింపవలసి యుండును.) 3౪

వాచ్యార్థమును పరిత్యజింపక అన్యార్థకమగు వృత్తిని గ్రహించుటె అజహల్లక్షణ. ఉదాహరణ: “శోణోధావతి - ఎరుపు పరుగిడు చున్నది.” (ఎరుపు పరుగిడజాలదుగాన, శోణశబ్దవాచ్యార్థమగు ఎరుపును పరిత్యజింపకుండ, ఎట్టిటిదియగు గుట్టము అని అర్థము చెప్పుకొనుట.) 3౫

“తత్ త్వమసి” యనుపట్ల విరోధాంశ - పరిత్యాగ - రూపముగ అజహల్లక్షణకూడ అనువర్తింపదు. ఈ రెండు పదముల వాచ్యార్థము అత్యంత విరుద్ధముగ నున్నది. 3౬

- వాచ్యాత్థస్యైకదేశశ్చ పరిత్యజ్యైక దేశకమ్,
యా బోధయతి సా జ్ఞేయా తృతీయా భాగలక్షణా. 32
- సోఽయం విప్ర ఇదం వాక్యం బోధయత్యాదిత స్తథా,
తత్కాలత్వవిప్లవృత్తైతత్కాల సంయుతమ్. 3౩
- అతస్తయోర్విగుద్ధం తత్ తత్ కాలత్వాది ధర్మకమ్,
త్యక్త్వా వాక్యం యథా ప్రసిద్ధం బోధయతీతిత్. 3౪
- తదైవ ప్రకృతే తత్త్వమసీత్యన్త్ర శ్రుతౌ శృణు,
ప్రత్యక్త్వాదీక పరిత్యజ్య జీవధర్మాస్త్యమః పదాత్. ౪౦
- సర్వజ్ఞస్య సరోక్షాదీక పరిత్యజ్య తరిః పదాత్,
శుద్ధం కూటస్థమదైవతం బోధయత్యాదరాత్ పరమ్. ౪౧

వాచ్యాగ్రమునందలి ఒక భాగమును విడచి, ఇంకొక భాగమును బోధించు నదియే మూడవదియగు భాగలక్షణ. (జహదజహల్లక్షణ) 32

(ఉదాహరణ :) “సోఽయం విప్రః - ఆ బ్రాహ్మణుడే ఇతడు” అను పట్ల : మొదట “సః - అతడు, ఆ” అను పదము (నేను పూర్వమాతని చూచియుండిన) కాలనైశిష్ట్యమును, “అయం - ఇతడు” అను పదము (ఇప్పుడు నేను చూచుచుండిన) ఈ కాలనైశిష్ట్యమును దెల్పుచున్నది. 3౩

కనుక “అదిడే ఈ విపుడు” అను వాక్యమున ఆయా కాలములకు సంబంధించిన విరుద్ధగర్భములను పరిశ్రేణించి బ్రాహ్మణవృత్తినే తెలుపుచున్నది. (తేనిచో ఒకరు ఇంకొకరు కావాలను కదా!) 3౪

అట్లే ఈ సందర్భమున “తత్త్వమసి” అను శ్రుతివాక్య విషయమున గూడ (భాగలక్షణమును.) వినుము. త్వం - పదవాచ్యుడగు జీవుని ధర్మములగు ప్రత్యిక్కు మున్నగువానిని విడచి, తత్ - పదిప్రతిపాద్యుడగు ఈశ్వరుని సర్వజ్ఞత్వము, పరోక్షత్వము మున్నగు ధర్మములను విడచి శ్రుతి ఆదిర పూర్వకముగ శుద్ధమును, కూటస్థమును అగు అదైవత వస్తువునే బోధించుచున్నది. ౪౦ - ౪౧

- తత్త్వమోః పదయోరైక్యమేవ తత్త్వమసీత్యలమ్,
ఇత్థమైక్యావబోధేన సమ్యగ్జ్ఞానం దృఢం నమైః. ౪౨
- అహం బ్రహ్మేతి విజ్ఞానం యస్య శోకం తరత్యసా,
అత్మా ప్రకాశమానోఽపి మహావాక్యై స్తథైరతా. ౪౩
- తత్త్వమార్బభ్యతేఽథాసి పౌర్వాపర్యానుసారతః,
తథాపి శక్యతే నైవ శ్రీగురోః కరుణాం వినా. ౪౪
- అపరోక్షయితం లోకా మూఢైః పణ్డితీమానిభిః,
అన్తఃకరణసంశుద్ధౌ స్వయం జ్ఞానం ప్రకాశతే. ౪౫
- వేదవాక్యైరతః కిం న్యాద్ గురుణాతి న సామ్యైతమ్,
ఆచార్యవాక్ పురుషో హి వేదేత్యేవం శ్రుతిర్జగౌ. ౪౬

ఈరీతిగ 'తత్త్వమసి' వాక్యము "తత్ త్వం" పదముల వికృతమును ప్రస్తావించుచున్నది. (దీనిని విని) వికృతజ్ఞానమును బడసిన అనంతరము యుక్తి (మననము) వలన దృఢమగును. ౪౨

'నేనే బ్రహ్మమును' అను జ్ఞానమును బొందినవాడు శోకమును ఆతి క్రమించును. ఆత్మ స్వయంప్రకాశస్వరూపము. అయినను మహావాక్యములు పూర్వాపరముల ననుసరించి, "తత్ త్వం" పదముల వికృతమును బోధించుచున్నవి. తమ్ము పండితులుగా ఎన్నుకొని అహంకారమునందు మూఢులకు, ఆత్మ ప్రత్యక్షము కాదు. శ్రీగురుకరుణ ఆవశ్యకము. అంతఃకరణశుద్ధి యుండవలెను. అప్పుడే ఈ జ్ఞానము స్వయముగ ప్రకాశించును. ౪౩ - ౪౫

"వేదవాక్యముల వలననే జ్ఞానము లభించును. గురువుతో ఏమి ప్రయోజనము?" అని ఎంచుకూడదు. "ఆచార్యవంతుడగు (గురువుగల) పురుషుడే ఎరుగును" అని శ్రుతియే చెప్పుచున్నది. ౪౬

అనాదావిశా సంసారే బోధకో గురురేవ హి,
 అతో బ్రహ్మశ్శ్రవస్తైవ్యం జ్ఞాత్వా దృశ్యమసత్తయా. ౪౭
 అద్వైతే బ్రహ్మణి స్థేయం ప్రతగ్ బ్రహ్మస్మిన్ సదా,
 తత్ ప్రత్యక్షాత్ పరిజ్ఞాతమద్వైత బ్రహ్మచిద్భవమ్. ౪౮
 ప్రతిపాద్యం తదేవాద్రీ వేదాన్తైర్న ద్వయం జడమ్,
 సుఖరూపం చిదద్వైతం దుఃఖరూపమసజ్జవమ్. ౪౯
 వేదాన్తైర్న ద్వయం సమ్యక్ విర్జీతం వస్తుతో నయాత్,
 అద్వైతమేవ సత్యం త్వం విద్ధి ద్వైతమసత్ సదా. ౫౦
 శుద్ధే కథమశుద్ధః స్యాద్ దృశ్యం మాయామయం తతః,
 శుక్తౌ రూఢ్యం మృషా యద్వత్ తథా విశ్వం పరాత్మని.

అనాదియును (అపారమును) అగు ఈ సంసారమున బోధకుడు గురు
 వొక్కడే. బ్రహ్మశ్రోతృత్వమును గురువువలన నెరిగి దృశ్యవస్తువులను మిథ్యాహుల
 ముగ భావించి అద్వైతబ్రహ్మమున ప్రత్యేకబ్రహ్మముగ నెలకొని యుండద
 గును. ఆత్మసాక్షాత్కారమున చిద్భవ రూపియగు అద్వైతబ్రహ్మము ఎరుకకు
 వచ్చును. ౪౭ - ౪౮

సర్వవేదాంత (ఉపనిషత్) ప్రతిపాద్య మాయద్వైతబ్రహ్మమే - ద్వైత
 మును జడమును బోధించుట లేదు. జ్ఞానస్వరూపమగు అన్వేషితబ్రహ్మము
 అనందస్వరూపము; జడరూపమగు ద్వైతవస్తువులు మిథ్యయును దుఃఖరూపము
 లును. ౪౯

ఉపనిషత్తులు చిజ్జడస్వరూపమును యుక్తియుక్తముగ నిగ్రహించినవి.
 నీవు సర్వదా అద్వైతబ్రహ్మమును సత్యముగను, ద్వైతవస్తువును మిథ్యగను
 గ్రహింపుము. ౫౦

శుద్ధవస్తువున అశుద్ధవస్తు వెట్లుండగలదు? కనుక, దృశ్యజగత్తు మాయా
 మయును అనగా, మిథ్య. శుక్తియందు రజతము మిథ్యమైనట్లు, పరమాత్మ
 యందు జగత్తు మిథ్య. ౫౧

విద్యతే న స్వతః సత్త్వ నానతః సత్త్వమస్తి వా,
 బాధ్యత్వానైవ సద్వైతం నాసత్ ప్రత్యక్షభావతః. ౫౨

సదసన్న విరుద్ధత్వాతోఽనిర్వాచ్యమేవ తత్,
 యః పూర్వమేక ఏవాసీత్ సృష్ట్యా పశ్యాదిదం జగత్ . ౫౩

ప్రవిష్టో జీవరూపేణ స ఏవాత్మా భవాన్ పరః,
 సచ్చిదానంద ఏవ త్వం విస్మృత్యాశ్చతయా పరమ్. ౫౪

జీవభావమచప్రాప్తః స ఏవాత్మాసీ బోధణః,
 అద్యయానందచిన్మాత్రః శుద్ధః సామ్రాజ్యమాగతః. ౫౫

కర్తృత్వాదీని యాన్యాసం స్వయి బ్రహ్మస్వయే వరే,
 తానీదానీం విచార్య త్వం కిం స్వరూపాణి వస్తుతః. ౫౬

సాన్వభావికముగనే జగత్తునకు నైజమగు సత్త్వము లేదు. అసద్గస్తువు నకు సత్త్వ మెట్లుండును? బాధితమగుచుండుటవలన, ద్వైతము సత్త్వముకాదు. కాక, (శశశృంగాదులవలె) అసత్త అసగా అభీకమును గాదు. ఏలయన, ద్వైతమునకు ప్రత్యక్షభావము కలదు. ౫౨

జగత్తు సదసత్త్వరూపమును కాదు. ఏలయన, అవి విరుద్ధములు. కనుక అనిర్వాచ్యము. పూర్వ మెనడేకముగ్గుడై యుండెనో, అరడే తిరువార తజగత్తును సృష్టించి, జీవరూపమును రాల్చి ప్రవేశించెను. నీవే అట్లు ప్రవేశించిన పరమాత్మవు. నీవు సచ్చిదానంద స్వరూపుడవు. నీవు నీ పరమాత్మ భావమును విస్మరించి, జీవత్వమును బొందెనాడవు. జ్ఞానము లభించిన, నీ వా అద్వితీయగా నంద చిత్స్వరూపశుద్ధ సామ్రాజ్యమును బొందిన పరమాత్మ స్వరూపుడవే యగుదువు. ౫౩-౫౫

అద్వితీయబ్రహ్మస్వరూపుడవగు నీయందే కర్తృత్వ భోక్తృత్వాది ధర్మములు (జీవుడనని భావించినప్పుడు) ఉండెనో, వానిని ఇచ్ఛను విచారించి చూడుము:- వాస్తవమునకు వీని స్వరూప మేమి? ౫౬

అత్రైవ శృణు వృత్తాంతమపూర్వం శ్రుతిభాషితమ్,
 కల్చిద్ గాంధారదేశీయ మహారత్నపభూషితః. ౫౭

స్వగృహే స్వాజ్ఞతే సుప్తః స్రమతః శన్ కదాచన,
 రాత్రౌ చారః సమాగత్య భూషణానాం ప్రలోభతః. ౫౮

బద్ధ్వా దేశాంతరం చారైర్నీతః శన్ గహనే పనే,
 భూషణాన్యవహృత్యాపి బద్ధాక్షరపాదకః. ౫౯

నిషిప్తో పవిత్రేనీలకుశకణ్డకవృశ్చికైః,
 వ్యాలవ్యాఘ్రాదిభిశ్చైవ సజ్కులే తరుసజ్కుటే. ౬౦

వ్యాలాదిదుష్టసత్తేభ్యో మహారణ్యే భయాతురః,
 శిలాకణ్డక దర్భదైన్యద్రేహస్య ప్రతికూలకైః. ౬౧

క్రియమాణే విలుతనే విశీర్ణాజ్ఞోఽనమర్థకః,
 తుత్తమతప వాయ్వగ్నాదిభిస్తప్తోఽతితాపకైః. ౬౨

ఈ సందర్భమున శ్రుతి నుడివిన అపూర్వ వృత్తాంతమును నినుము. గాంధారదేశీయుడగు ఒకానొక వ్యక్తి ఒకప్పుడు అమూల్యరత్నములతో నలంకరించుకొని నిజగృహప్రాంగణమున విమరి నిద్రించుచుండెను. రాత్రివేళ దొంగలు వచ్చి, అలంకారములయందలి ఆశుచే అతనిని కట్టి దేశాంతరమునకు గొనిపోయిరి. భూషణములను అపహరించి, అతని కళ్లను కాలునేతులను గట్టి వైచి, అత్యంతము కుశకంటకములతోను, వృశ్చిక సర్ప వ్యాఘ్రములతోడను నిండిన, నిబిడారణ్యమున పారవైచి బెడలిపోయిరి. ౫౭-౬౦

నిబిడారణ్యమున సర్పాది దుష్టజంతుభయమున ఆతురుడై, శరీరప్రతికూలములగు శిలాకంటకావృతస్థానమున శయనించుటవలన శరీరాంగములు విశీర్ణములును, శక్తిరహితములును నయ్యెను. అత్యంత దుఃఖిప్రపములగు ఆకలిదప్పలును, ఎండయును, గాలియును, నిప్పును మున్నగునవి తాపము నొసగుచుండెను. ౬౧-౬౨

బద్ధయై తథా దేశప్రాప్తావేన సుమఖధీః,
దద్మశే కల్పిదాక్రోశన్నైకం తలైవ తస్మాత్. ౬౩

తథా రాగాదిభిర్వైః శత్రుభిర్దుఃఖదాయిభిః,
చౌరైర్దేహభిమానాద్యైః స్వానందధనహారిభిః. ౬౪

బ్రహ్మనందే ప్రమత్తః స్వాజ్ఞాననిద్రావశీకృతః,
బద్ధస్త్యం బద్ధనైర్భోగతృష్ణాజ్వరాదిభిర్ద్వైధమ్. ౬౫

అద్వయానందరూపాత్ త్వాం ప్రచ్యాయాఽతీవ ధూర్తకైః,
దూరానీతోఽపి దేహేషు సంసారార్యా భూమిషు. ౬౬

సర్వదుఃఖ నివానేషు శరీరాదిత్రయేషు చ,
నానాయోనిషు కర్మాన్తహిననానిర్మితాసు చ. ౬౭

అక్కడనుండి ఆవృత్తి బంధమున్నదై సర్వదేశమునకు వెళ్లుటగాను,
అన్యంతదుఃఖితచిత్తమున ఉచ్చైఃస్వరమున రోదింపవొడగెను. కాని ఎవ్వరును
కనిపించలేదు. ౬౩

అట్లే నిపుడు బ్రహ్మనందము నవగరింపక, అజ్ఞాన నిద్రావశీభూతుడ
వైతివి. దుఃఖపదులగు రాగద్వేషాది శత్రువులు, స్వాత్మానందభవము నపహ
రించిరి. శరీరాభిమానమును చోరుడే, భోగతృష్ణాదిరూపముగు బంధమును నిన్ను
బంధించినాడు. ౬౪-౬౫

ధూర్తులగు చోరులు గాంధారదేశముని అత్యమోహనమునకు గొనిపోయి
నట్లు, రాగాదులు నిన్ను అద్వితీయానందస్వరూపమునుండి భ్రష్టుని జేసి, శరీర
మును దూర దేశమునకు, సంసారాణ్యమునకు తీసికొనివచ్చినవి. ౬౬

సర్వదుఃఖములకును కారణము స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరములు. ఈ
మాడిటియందును, (లేక, శరీరేంద్రియాలకారణములయందునను) కర్మము

ప్రవేశితోఽసి సృష్టోఽసి బద్ధః స్వానందృష్టితః,

అనాదికాలమారభ్య దుఃఖంచానుభవః సదా.

౬౮

జన్మమృత్యు జరాదోష నరకాది పరమృరామ్,

నిరంతరం విషణ్ణోనుభవన్నత్యంత శోకవాక్.

౬౯

అవిద్యాభూతబన్ధస్య నివృత్తౌ దుఃఖదస్య చ,

స్వరూపానందసంప్రాప్తౌ సత్వోపాయం న లభ్యవాక్.

౭౦

యథా గాంధారిదేశీయశ్చిరం దైవాద్దయాలుభిః,

కైశ్చిత్ పాన్థైః పరిప్రాప్తైర్గృక్తదృష్ట్యాబిబన్ధనః.

౭౧

నకుసు, ఆజ్ఞానమునకుసు సంబంధించిన సంస్కారమువలన నిర్మించబడిన నానా విధయోనులందు నీవు ప్రవేశించితివి. ఇట్లు (నీవు నిన్ను) సృష్టించుకొని, ఆనందలోభమున బద్ధుడవైతివి. అనాదికాలమునుండి సగృహ దుఃఖము ననుభవించుచుంటివి. జన్మమృత్యుజరా నరకముల బొందుచు విషణ్ణుడవగుచున్నావు. దుఃఖప్రదమగు అవిద్యయొక్క నిస్సృత్తియును, స్వరూపానంద ప్రాప్తియును లభించెడు మార్గమును కనుగొన జాలకుంటివి.

౬౭ - ౭౦

ఏరీతిగా ఆగాంధారినివాసి చాలకాల మటు పడియుండి, అదృష్ట వశమున ఆమర్గమున బోవువారును, దయాళులురును అగు వ్యక్తులవలన నేత్రాది బంధనమునుండి ముక్తి నంది స్వచ్ఛచిత్తులగు పాంధులవలన ఉపదిష్టుడై పండితుడును, మేధావియును, నిశ్చితమతియును, పథకుశలుడును అగుచు గ్రామము నుండి గ్రామాంతరమును జేరుకొనుచు నిజగృహమును బ్రవేశించి బంధుగులవలన కాగిలింపబడి పూర్వమువలెనే సుఖముగ నుండునో ఆరీతిగనే నీవును దుఃఖ ప్రదములగు బహుజన్మముల పరిధ్రమించి ఆనంతరము అదృష్టవశమున శుభప్రదమగు ఉపాయమున శ్రద్ధనుబూని, ఉత్తమకర్మముల ననుష్ఠించుచు వర్ణాశ్రమ ధర్మపరాయణుడవై దానివలన లభించిన పుణ్యబలమున మహోన్నతినంది, ఈశ్వరానుగ్రహమున బ్రహ్మవేత్తయగు గురువునుబొంది, యథాకాస్త్రము సన్న్యసించినవాడును, వివేకాది గుణసంపన్నుడును అగు ఆగురువునుండి నేడు

స సస్థైరపదిప్తశ్చ పణ్డితో నిశ్చితాత్మకః,

గ్రామాద్ గ్రామాంతరం గచ్ఛన్మేధావీ మార్గతత్పరః. 2౨

గత్వా గాన్ధారదేశం సస్వగృహం ప్రాప్య పూర్వవత్,
బాన్ధవైః సమ్మతివ్యక్తః సుఖీ భూత్వా స్థితోఽభవత్. 23

త్వమప్యేవమనేకేషు దుఃఖదాయిషు జన్మసు,
భ్రాన్తో దైవాచ్ఛభే మాగ్నే జాతశ్రద్ధః సుకర్మకృత్. 2౪

వర్ణాశ్రమాచారవిరోఽవాప్తపుణ్యమహిమాదయః,
ఈశ్వరానుగ్రహలబ్ధో బ్రహ్మావిద్ గురుసత్తమః. 2౫

విధివత్ కృతసన్నాప్యసో వివేకాదియుతః సుధీః,
ప్రాప్తో బ్రహ్మోపదేశోఽద్య వైరాగ్యాభ్యాసతః పరమ్.

పణ్డితస్తత్ర మేధావీ యుక్త్యా వస్తువిచారయన్,
నిదిధ్యాసన సమ్పన్నః ప్రాప్తో హి త్వం పరం పదమ్. 26

అతో బ్రహ్మోత్పత్తిజ్ఞాన ముపదిష్టా యథావిధి,
మయాచార్యేణ తే ధీర సమ్యక్ తత్ర ప్రయత్నవాన్. 2౭

భూత్వా విముక్తబన్ధస్త్వం భిన్నద్వైతాత్మసంశయః,
నిర్ద్వంద్వో నిస్పృహా భూత్వా విచరస్య యథాసుఖమ్.

బ్రహ్మోపదేశమును బొందితివి. కేవలము వైరాగ్యము నభ్యసించుటవలననే పండితుడవును, మేధావియును అగు నీవు యుక్తివలన వస్తువిచార మొనర్చి, ధ్యాన పరాయణుడవై పరమపదమును (ముక్తిని) బొందినావు. 2౭ - 28

ధీరుడా! ఆచార్యుడనగు నేను నీకు యథావిధిగ బ్రహ్మోత్పత్తిజ్ఞానమును ఉపదేశించినాను. నీవు ఇక నీ ప్రయత్నప్రాబల్యమున బంధమునుడవు కమ్ము. ద్వైతసందేహమును బోగొట్టుకొనుము. నిర్ద్వంద్వుడవు, నిష్కాముడవునయి యథాసుఖము విహరింపుము. 2౮ - 2౯

వస్తుతో నిష్ప్రభోఽసి నిర్విముక్తః స్వభావతః,
న తే బద్ధవిమోక్షాస్తః కల్పితౌ తే యిల స్త్యయి. ౮౦

న నిరోధో న చోత్పత్తిర్న బద్ధో న చ సాధకః,
న ముముక్షుర్న వై ముక్త ఇత్యేష పరమార్థతా. ౮౧

శ్రుతిసిద్ధాంతసారోఽయం తథైవ నిన్దం స్వయా ధియా,
సంవిచార్య నిదిభ్యాస్య నిజానందాన్నికం పరిమ్ ౮౨

సాక్షాత్ కృత్వాఽపరిచ్ఛన్నద్వైబ్రహ్మరం స్వయమ్,
జీవన్నేవ వినిర్ముక్తో విశ్రాంతః శాన్తిమాత్రయ. ౮౩

విచారణీయా వేదాంతా ఎన్దనియో గురుః సదా,
గురుణాం వచనం పథ్యం దర్శనం సేవనం నృణామ్. ౮౪

యథార్థమునకు నీవు ప్రపంచాతీతుడవు. నీవు స్వాభావికముగనే నిత్యముక్తస్వరూపుడవు. నీయందు బంధమోక్షములు లేవు. ఏలయన, (బ్రహ్మ స్వరూపుడవగు) నీయందు అవి కల్పితములు. ౮౦

నిరోధము లేదు, ఉత్పత్తి లేదు. బద్ధుడు లేడు, సాధకుడును లేడు. ముముక్షువు లేడు, ముక్తుడును లేడు. ఇదియే పరమార్థదృష్టి. (అనగా ఉన్న దొకటియే; అదియే బ్రహ్మము.) ౮౧

ఇది ఉపనిషత్ సిద్ధాంత సారము. నీవు స్వబుద్ధివలన నిజానందస్వరూప మగు పరబ్రహ్మమును చక్కగ విచారించి, భ్యాసించి, స్వయముగ అపరిచ్ఛిన్నమును, అక్షరమును, అద్వైతమును అగు పరబ్రహ్మమును సాక్షాత్కారమొనర్చుకొని, జీవన్ముక్తుడవు కమ్ము. విశ్రాంతిని బొందుము. శాంతిని ఆశ్రయింపుము. ౮౨-౮౩

వేదాంత (ఉపనిషద్-) వాక్యములు విచారణీయములు. గురువు సదా సమదసీయుడు. సరులకు గురువాక్యశ్రవణమును, దర్శనమును, సేవయును హితకరములు. ౮౪

* గురుర్బ్రహ్మ స్వయం సాక్షాత్ సేవ్యో వంద్యో ముముక్షుభిః
నోద్వేషనీయ ఏవాయం కృతిజ్ఞేన వివేకినా. ౮౫

* యావదాయు స్త్వయా వంద్యో వేదాంతో గురురీశ్వరః,
మనసా కర్మణా వాచా శ్రుతిరేవైషనిశ్చయః. ౮౬

* భావాద్వైతం నదా కుర్యాత్ క్రియాద్వైతం న కర్మిచిత్,
అద్వైతం త్రిషు లోకేషు వాద్వైతం గురుణా సహ. ౮౭

ఇత్యేవం బోధితో బ్రహ్మమృతబోధాన్మూలా ద్విజః,
గురుణా భాష్యకారేణ విద్వాన్ భ్యుకపిర్మహాన్. ౮౮

ఇతి శ్రీశంకర భగవత్పూజ్యపాద విరచిత తత్త్వోపదేశః ||౧౪||

గురువే ప్రత్యక్షబ్రహ్మము. ముముక్షువులకు గురువు సేవనీయుడు, సంప
నీయుడు. కృతజ్ఞుడును వివేకియును అగువాడు గురువున కెట్టి ఆరాటమును
కలిగింపకూడదు. ౮౫

ఆయువు ఉండినంతవరకు త్రికరణశుద్ధిపూర్వకముగ - మనోవాక్కాయ
ములతో - వేదాంతములను, గురువును, ఈశ్వరుని నమస్కరింపుము. ఇది శ్రుతి
వాక్యము. ఇది నిశ్చితమగు సిద్ధాంతము. ౮౬

భావాద్వైతము నవలంబింపుము - అనగా, అద్వైతభావమును హృదయ
ముననే నిల్పికొనుము. కర్మవేశల అద్వైతభావమును ప్రదర్శించుము. (అగుచో,
కర్మమే నిర్వహింపబడదు.) ముల్లొకముల అద్వైతము చెల్లును. కాని గురువు
పట్ల కూడదు. (ఏలయన ఐక్యము ఘటిల్లిన గురుపూజయును, ఫలమగు గురుకృప
యును లభింపవు.) ౮౭

భాష్యకారుడును, గురుడును అగు శతకరుడు, బ్రాహ్మణుడును,
మహాత్ముడును, చండితుడును అగు మండనమిత్రునకు ఈరీతిగ బ్రహ్మమృతమగు
జ్ఞానస్వరూపమును బోధించెను. ౮౮

ఇది తత్త్వోపదేశ ఆంధ్రానువాదము ||౧౪||

* ఈ మాడుల్లోకములును సారతత్త్వోపదేశమును వేరు కిరికతోగూడ
భారతదేశమునం దంతటను ప్రచారములో నుండి, వేరొక గ్రంథముగకూడ
పరిగణింపబడుచున్నవి.

౧౫. ధన్యాష్టకమ్

తజ్జ్ఞానం ప్రశమశరం యద్విద్వియాణాం
తజ్జ్ఞేయం యమపనిషత్ సునిశ్చితాత్మమ్,
తే ధన్యాభువి పరమార్థనిశ్చితేహః
శేషాస్తు భ్రమనిలయే పరిభ్రమన్తి.

౧

అదౌ విజత్య విషయాన్ మదమోహరాగ
ద్వేషాదిశత్రుగాః మాహృతయోగరాజ్యాః,
జ్ఞాత్వా మతం సమనుభూయ పరాస్మివిద్యా
కాంతానుఖం వనగృహే విచరన్తి ధన్యాః.

౨

త్యక్త్వా గృహే రతిమథోగతిహేతుభూతా
మాత్మేచ్ఛయాపనిషదర్థగమం పిబన్తః,
నీతస్సహా విషయభోగపదే విగత్కా
ధన్యాశ్చరన్తి విజనేషు విరక్తసక్తాః.

౩

ఇంద్రియములను విషయములనుండి మరల్చునదియే జ్ఞానము. ఎరుగదగినది ఉపనిషత్తుల నిశ్చితార్థమే. పరమాగత్యర్థమును నిగ్రయింప పాటుపడువారే ఈ లోకమున ధన్యులు. మిగిలినవారు భ్రమపడి తిరుగాడుచున్నారు. ౧

మొదట మదమోహరాగద్వేషాదులగు శత్రువులను నిర్మించి, యోగరాజ్యమును కైవసమొనర్చుకొని, అభిమతవస్తవు నెరిగి, పరాత్మవిద్యయను కాంతితో సుఖము ననుభవించి, ధన్యులగువారు వనగృహమున విహరించుచున్నారు. ౨

అథోగతి కారణముగు విషయప్రీతిని పరిత్యజించి, యధేచ్ఛగా ఉపనిషద్ - సార - రసమును గ్రోలుచు, నిస్సంగులగుచు, విషయభోగముల విరక్తినంది, లోకాలయమును త్యజించి ధన్యులగువారు ఏకాంత ప్రదేశముల విహరించుచున్నారు. ౩

త్యక్త్వా మమాహమితి బంధకరే వదే ద్వే
మానావమానసదృశాః సమదర్శినశ్చ,
కర్తామన్యమవగమ్య తదర్పితాని
కుర్వన్తి కర్మపరిపాకఫలాని ధన్యాః.

౪

త్యక్త్యేషణాత్రయ మవేశీతమోక్షమార్గా
భైష్యైష్యమృతేన పరికల్పితదేహయాత్రాః,
జ్యోతిః పరాత్ పరతరం పరమాత్మసంజ్ఞం
ధన్యా ద్విజా రహసి హృద్యవలోకయన్తి.

౫

నాసన్ న సన్ న సదసన్ న మహాన్ న చాణు
న స్త్రీ పుమాన్ న చ నపుంసక మేవబీజమ్,
యైర్భ్రహ్మ తత్సమనుపాసితమేకచిత్తైః
ధన్యా విరేజురితరే భవపాశబద్ధాః.

౬

ధన్యవృత్తులు “ మమ, ఆహం - నాది, నేను ” అను పదములను
రెంటిని, బంధదాయకము లగుటవలన, వదలి, దూషణభూషణములను సమముగ
వీక్షించుచు, సర్వత్ర సమస్వరూపముగు ఆత్మనే వీక్షించుచు, ఈశ్వరునే
కర్తగ గ్రహించి, ఈశ్వరార్పణబుద్ధితో పూర్వకర్మపరిణామ ఫలములగు కార్య
ములను నిర్వహించుచున్నారు. (లేక : ఆత్మాతిరిక్తమగు బుద్ధినే కర్తగ
గ్రహించి, ఆ కర్త యొసగిన తస్త్వవులను కర్మఫలముగ గ్రహించుచున్నారు.)

ధన్యులగు ద్విజులు మోక్షోపాయము నెరిగి, పుత్రవిత్తలోకైషణలను
త్యజించి, భిక్షాన్నమును అమృతిమువలన దేహయాత్రను నిర్వహించుకొనుచు,
నిర్జనప్రదేశ నిష్ణులై హృదయమున పరంజ్యోతి స్వరూపముగు పరమాత్మను
వీక్షించుచున్నారు.

౭

సత్తయును అసత్తయును కానిదియును, సదసత్తులు కానిదియును,
అణుమహాత్తులు కానిదియును, స్త్రీనపుంసకపురుషమూర్తి కానిదియును, సర్వ
కారణమును అగు బ్రహ్మమును ఎవ రేకాగ్రచిత్తమున తపాసించుచున్నారో,
వారే ధన్యులు. మిగిలినవారు సంసారపాశబద్ధులు.

౮

అజ్ఞానసజ్జనరిమగ్నమపేతసారం
 దుఃఖాలయం మరణజన్మజరావసక్తమ్,
 సంసారబంధనమనిత్యమవేక్ష్యధన్యా
 జ్ఞానాసినా తదవశీర్య వినిశ్చయన్తి.

శాన్తైరనన్యమతిభిర్మధురస్వభావైః
 ఏకత్వనిశ్చితమనోభిరపేతమోహైః,
 సాకం వనేషు విజితాత్మవదస్వరూపం

శాస్త్రేషు సమ్యగనిశం విమృశన్తి ధన్యాః.

అహిమివజనయోగం సర్వదావర్తయేద్ యః
 కుణపమివ సునారీం త్యక్తుకామో విరాగీ,
 ఇషమివ విషయాన్ యో మన్యమానో దురన్తాన్
 జయతి పరమహంసో ముక్తిభావం సమేతి.

“సంసారము, అనిత్యము, బంధనస్వరూపము. ఇది అజ్ఞానమును బురదలో
 దిగబడియున్నది. ఇది నిస్సారము. దుఃఖమునకు పుట్టిలు. జన్మజరామరణములతో
 చిక్కుబడియున్నది.” అని గ్రహించి ధన్యులగువారు జ్ఞానఖడ్గముతో దానిని
 ఛేదించి, యధార్థతత్త్వమును చక్కగ గ్రహించుచున్నారు.

శాంతులును, ఏకాగ్రచిత్తులును, మధురస్వభావులును, జీవబ్రహ్మైక్య
 విషయమున సందేహము లేనివారును, మోహరోహితులును నగు వ్యక్తులతో గూడి,
 తనమధ్యమున ధన్యపురుషులు, శాస్త్రములలో ఆత్మస్వరూపముని నిర్ణయింప
 బడినదానిని గ్రహించి, చక్కగ విమర్శించుచున్నారు.

జనసంగమును సగ్గుమువలె భావించి సర్వదా పరిత్యజించువాడును,
 చక్కటి అందగతెను చూచి పీసుగవలె విడుచునంతటి వైరాగ్యముగలవాడును,
 దురంతములగు భోగవిషయములను విషమువలె భావించువాడును అగు పరమ
 హంసకు జయమగును. అతడే ముక్తిని బొందును.

సమూర్ణం జగదేవ నందనవనం సర్వేఽపి కల్పద్రుమాః
 గాఙ్గం వారి సమస్తవారివివహాః పూత్యాః సమస్తాః క్రియాః,
 వాచః ప్రాకృతసంస్కృతాః శ్రుతిగిరో వారాః సీ మేదినీ
 సర్వావస్థితరస్య వస్తువిషయాదృష్టే పరబ్రహ్మణి. ౧౦

ఇతి శ్రీశంకర భగవత్పూజ్యపాద విరచిత ధన్యాష్టకమ్ ||౧౫||

బ్రహ్మసాక్షాత్కారమైనయెడల, జగత్తే నందనవన మగును. తరువులన్ని
 యును కల్పద్రుమములే. జలమంతయును గంగయే. సమస్తకార్యములును పుణ్య
 క్రియలే. ప్రాకృత సంస్కృతవాక్కులు వేదవాక్యము లగును. భూమండల మంత
 యును కాశీక్షేత్రమే. ఇట్టి జ్ఞాని ఏదీతిగ నుండినను బ్రహ్మముననే వెలయు
 ముడిడును. ౧౧

ఇది ధన్యాష్టక ఆంధ్రానువాదము ||౧౫||

౧౬. నిరర్జునాష్టకమ్

స్థానం నమానం నచనాద-బిన్దు-రూపంసరేఖానచధాతువర్ణమ్,
 ద్రష్టానదృశ్యంశ్రవణంన శ్రావ్యంతస్మైనమోబ్రహ్మనిరర్జునాయ.
 వేదోనశాస్త్రం నచశౌచసస్థ్యే, మన్త్రోనజాప్యంసచధాన-ధేయమ్,
 హోమోనయజ్ఞోనచ దేవపూజా, తస్మైనమోబ్రహ్మనిరర్జునాయ.
 వృత్తోనమూలంనచబీజమాలం, శాఖానప్రసవంనచవల్లిపల్లవమ్,
 పుష్పం నగన్ధోన ఫలంనచాయా, తస్మైనమోబ్రహ్మనిరర్జునాయ.
 అఘోనచోద్ధ్వంనశివోనశక్తిః, పుమాన్ నారీనచలిజ్గమూర్తిః,
 బ్రహ్మ నవిష్ణుర్న చ దేవరుద్రస్తస్మై, నమో బ్రహ్మ నిరర్జునాయ.

స్థానమానములు ♦ లేక, నాదబిందువులుగాక, రూపురేఖలు లేక, ధాతు
 వర్ణరహితమై, దృక్ - దృశ్యములుగాక, శ్రవణశబ్దములుగాక ఒప్పుచుండెడు
 నిరంజనబ్రహ్మమునకు నమస్కారము. ౧

వేదశాస్త్రములుగాక, శౌచసంధ్యలుగాక, మంత్రజపములుగాక, అఘాత
 ఆధేయములుగాక, హోమయజ్ఞములుగాక, దేవపూజయునుగాక ఒప్పుచుం
 డెడు నిరంజనబ్రహ్మమునకు నమస్కారము. ౨

చెట్టును విత్తుయునుగాక, బోదెయునుగాక, కొమ్మలును ఆకులును
 గాక, తీగెలును చిగుళ్లునుగాక, పూవులును తావియునుగాక, కాయయును
 కుండునుగాక, నీడయునుగాక, ఒప్పుచుండెడు నిరంజన బ్రహ్మమునకు
 నమస్కారము. ౩

ఊర్ధ్వాధోదేశములుగాక, శివశక్తులుగాక, స్త్రీ పురుషమూర్తిగాక,
 లింగమూర్తిగాక, బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులలో నెవ్వరునుగాక ఒప్పుచుండెడు
 నిరంజనబ్రహ్మమునకు నమస్కారము. ౪

ఈ శ్లోకములకు శ్రీ శంకరులవారు రచించిన భాష్యము కలదు.

♦ మానము = పరిమాణము, హద్దు.

అఖండఖండం న చ దండవన్ద్యం

కాలోఽపి జీవో న గురుర్నశిష్యః,

గ్రహా న తారా న చ మేఘమాలా

తస్మై నమో బ్రహ్మనిరంజనాయ.

౫

శ్వేతం న పీతం న చ రక్తశేతో

హ్రౌమం న శాప్యం న చ వర్ణవర్ణమ్,

చంద్రాగ్నివహ్నేరుదయో న చాస్త్రం

తస్మై నమో బ్రహ్మనిరంజనాయ.

౬

స్వర్గే న మర్త్యే నగరే న సత్రే

జాతేఽతీతం న చ భేదభిన్నమ్,

నాహం న లత్యం న పృథక్ పృథక్త్వాత్

తస్మై నమో బ్రహ్మనిరంజనాయ.

౭

ఖండఖండములుగాక, దండదండనీయులుగాక, కాలముగాక, జీవుడుగాక, గురుశిష్యులుగాక, గ్రహనక్షత్రములుగాక, మేఘమాలగాక ఒప్పుచుండెడు నిరంజనబ్రహ్మమునకు నమస్కారము.

౫

తెలుపుయును పనుపుయునుగాక, రక్తవీర్యములుగాక, వెండిబంగారములుగాక, చాతుర్వర్ణ్యముగాక, కీర్తిగాక, మార్మచంద్రాగ్నులుగాక, పీఠి ఉదయాస్తమయములుగాక ఒప్పుచుండెడు నిరంజన బ్రహ్మమునకు నమస్కారము.

౬

స్వర్గమర్త్యములుగాక, నగరసత్రములుగాక, జన్మముగాక, భేదభిన్నత్వములుగాక, అహంతత్త్వములుగాక, పృథక్తత్త్వములుగాక ఒప్పుచుండెడు నిరంజనబ్రహ్మమునకు నమస్కారము.

౭

గన్ధీరధీరం న ఘనం న శూన్యం
 సంసారసారం న చ పాపపుణ్యమ్,
 వ్యక్తం న చావ్యక్తమభేదభిన్నం
 తస్మై నమో బ్రహ్మనిరంజనాయ.

౯

ఇతి శ్రీశంకర భగవత్పూజ్యపాద విరచిత నిరంజనాష్టకమ్ ||౧౬||

ధీరగాంధీర్యములుగాక, శూన్యఘనములుగాక, సంసారమును దాని
 సారమునుగాక, పాపపుణ్యములుగాక, వ్యక్తావ్యక్తములుగాక, అభేదభిన్నత్వ
 ములుగాక ఒప్పుచుండెడు నిర్వికేషనిరంజన బ్రహ్మమునకు నమస్కారింము.

ఇది నిరంజనాష్టక ఆంధ్రానువాదము ||౧౬||

౧౭. నిర్వాణషట్కమ్

(అత్మ షట్కమ్)

మనోబుద్ధ్యహక్ష్మరచిత్తాని నాహం
న శ్రోత్రం న జిహ్వ న చ ఘ్రాణనేత్రమ్,
న చ వ్యోమ భూమిర్న తేజో న వాయు
శ్చిదానందరూపః శివోఽహం శివోఽహమ్.

౧

అహం ప్రాణబ్జో న వై పంచవాాయు
ర్న వా నప్తనాతుర్న వా పంచకోశః,
న వాక్పాణిపాదౌ న చోపస్థపాయూ
చిదానందరూపః శివోఽహం శివోఽహమ్.

౨

మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారము, చిత్తము: ఇవి నేను కాను. కరణము, జిహ్వ, ఘ్రాణము: ఇవియును నేను కాదు. ఆకాశము, భూమి, తేజస్సు, వాయువు: (జలము) ఇవియును నేను కాదు. నేను (కర్మేంద్రియములకును, జ్ఞానేంద్రియములకును, పంచభూతములకును, అతీతుడనగు) చిదానందరూప శివుడను. నేను శివుడనే.

౩

నేను ప్రాణమును కాను. కాక ప్రాణాపానవ్యానసమానోదానము లనబడు పంచవాయువులును కాదు. రక్తమాంసమేదోస్థిమజ్జా రసశుక్రములను సప్తధాతువులుకూడ నేను కాదు. అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయానందిమయము లనబడు పంచకోశములు కూడ నేను కాదు. వాక్కుయును, హస్తపాదములుకూడ నేను కాదు. పాయూపస్థులుకూడ నేను కాదు. నేను చిదానందరూపుడను. శివుడనే నేను. నేనే శివుడను.

౪

న పూర్వం న పాపం న సౌఖ్యం న దుఃఖం
 న మన్రో న తీర్థం న వేదా న యజ్ఞా,
 అహం భోజనం నైవ భోజ్యం న భోక్తా
 చిదానందరూపః శివోఽహం శివోఽహమ్.

౩

న మే ద్వేషరాగో న మే లోభమోహకా
 మదో నైవ మే నైవ మాత్సర్యభావః,
 న ధర్మో నచార్థో న కామో న మోక్ష
 శ్చిదానందరూపః శివోఽహం శివోఽహమ్.

౪

న మృత్యుర్న శజ్జా న మే జాతిభేదః
 పితా నైవ మే నైవ మాతా న జన్మ,
 న బంధుర్న మిత్రం గురుర్నైవ శిష్య
 శ్చిదానందరూపః శివోఽహం శివోఽహమ్.

౫

నాకు పుణ్యపాపములు లేవు. సుఖదుఃఖములు లేవు. మంత్రజపము లేదు.
 తీర్థసేవ లేదు. వేదయజ్ఞములు లేవు. భోజనపదార్థము, భోజనము, భోక్త
 (భుజించువాడు) ఇవి నేను కాదు. నేను చిదానందస్వరూపుడనగు శివుడను.
 నేను శివస్వరూపుడను.

౩

నాకు రాగద్వేషములు లేవు. లోభమోహములు లేవు. మహనాత్మిత్వ
 ములు లేవు. ధర్మార్థకామమోక్షములు లేవు. నేను చిదానందస్వరూపుడను.
 నేనే శివుడను. శివస్వరూపమే నేను.

౪

మృత్యువు, భయము, జాతిభేదము; ఇవి నాకు లేవు. నాకు జన్మమును
 (దాని వొసగు) తల్లిదండ్రులును లేరు. నాకు బంధుమిత్రు లెవ్వరును లేరు. నాకు
 గురువెవ్వడును లేడు, శిష్యుడును లేడు. నేను చిదానందస్వరూపిని. శివుడే
 నేను. శివుడే నేను.

౫

అహం నిర్వికల్పో నిరాకారరూపో
విభుత్వాచ్చ సర్వత్ర సర్వేంద్రియాణామ్,
న వా బంధనం నైవ ముక్తిర్న బంధః
చిదానందరూపః శివోఽహం శివోఽహమ్.

౬

ఇతి శ్రీశంకరా భగవత్పూజ్యపాద విరచిత నిర్వాణషట్కమ్ ||౧౭||

నేను నిర్వికల్పుడను, వికల్పరహితుడను. సర్వవ్యాపినిగూటవలన నిరాకారరూపుడను. సర్వేంద్రియములతోడను నాకెప్పుడును సంబంధము లేదు. నాకు బంధమోక్షములు లేవు. నేను సచ్చిదానంద స్వరూపుడను. శివస్వరూపుడను. నేనే శివుడను. శివోఽహమ్.

౭

ఇది నిర్వాణషట్క ఆంధ్రానువాదము ||౧౭||

౧౮ నిర్వాణదశకమ్ *

(దశశ్లోకీ - సిద్ధాంత బిందుః)

న భూమిర్న తోయం న తేజో న వాయు
ర్న ఖం నేన్ద్రియం వా న తేమాం సమూహః,
అనై కాన్తికత్వాత్ సుషుప్త్యకసిద్ధ
స్తదేకోఽవశిష్టః శివః కేవలోఽహమ్.

౧

న వర్ణా న వర్ణాశ్రమాచారధర్మా
న మే ధారణాధ్యానయోగాదయోఽపి,
అనాత్మాశ్రయాఽహం మమాధ్యాసహానాత్
తదేకోఽవశిష్టః శివః కేవలోఽహమ్.

౨

నేను పృథివీభూతమును కాను, తేజస్సుయును కాదు, వాయువును
కాదు, ఆకాశమును కాదు. నేను ఏకైక ఇంద్రియమును గాను; లేక వాని
సమష్టియును గాను. ఏలయన, ఇవి అనైకాంతికములు, వ్యభిచారదోషయుక్త
ములు, కనాశశీలములు. కాని నేను సుషుప్తికి ఏకమాత్రసాక్షిగ సిద్ధుడ నగు
చున్నాను. నేను అద్వితీయుడను, అవశిష్టస్వరూపుడను - అనగా సమస్తైష్వర
వస్తువులును బాధితములుకాగా అబాధితముగురు మిగిలేడు నడేదియో అదియే
నేను. అది శివస్వరూపమును, పరమానందజ్ఞానస్వరూపమును, ధృఢిహితమును
అయియున్నది. నేను కేవల శివస్వరూపుడను.

౩

నాకు బ్రాహ్మణత్వాది - వర్ణములు లేవు. వర్ణమునకును ఆశ్రమమున
కును సంబంధించిన ఆచారధర్మములు లేవు. నాకు ధ్యాన, ధారణా, యోగ
ములు లేవు. ఆత్మవిరోధియగు అవిద్యకు (అనాత్మ్య) ఆశ్రయముగు నా అధ్యాస
తత్త్వజ్ఞానమువలన తొలగిపోవుటవలన, నేను ఆ అద్వితీయమును, అవశిష్టమును,
శుద్ధమును అగు శివస్వరూపమే యగుచున్నాను - నేను కేవలము శివుడనే.

౪

* ఈ పది శ్లోకములకును విశ్వేశ్వరసరస్వతి శిష్యుడగు మధుసూదన
సరస్వతివీరచితముగ “సిద్ధాంబిందు” వను విఘటకయ్యను, దానికి పరమానంద
సరస్వతి శిష్యుడగు (గౌడ) బ్రహ్మనందసరస్వతి వీరచితమును, తతోధిక విఘట
మును అగు “న్యాయరత్నావళి” యను టీకయును కలవు.

న మాతా పితా వా న దేవా న లోకా

న వేదా న యజ్ఞా న తీర్థం బ్రువన్తి,

నుషుప్తా నిరస్తాతిశూన్యాత్మకత్వాత్

తదేకోఽవశిష్టః శివః కేవలోఽహమ్.

౩

న సాంఖ్యం న శైవం న తత్ సాఞ్చరాత్రం

న జైనం న మీమాంసకాదేర్మతం వా,

విశిష్టానుభూత్యా విశుద్ధాత్మకత్వాత్

తదేకోఽవశిష్టః శివః కేవలోఽహమ్.

౪

న చోర్ధ్వం న చాధో న చాంతర్న బాహ్యం

న మధ్యం న తిర్యజ్ న పూర్వాపరా దిక్,

వియద్వ్యాపకత్వాదఖణ్డైకరూప

స్తదేకోఽవశిష్టః శివః కేవలోఽహమ్.

౫

నుషుప్తీకాలమున నాకు తల్లిదండ్రులును, దేవతలును, లోకములును, వేదములును, యజ్ఞములును, తీర్థములును ఉండవు - అని శ్రుతివాక్యము లన్నియును నుడువుచున్నవి. నుషుప్తీకాలమున నా అతిశూన్యాత్మకత్వము నిరాకృతమగుటవలన నేను ఆ అద్వితీయ - పరిశిష్ట - కేవల - శివస్వరూపిని. ౩

సాంఖ్య, శైవ, పాంచరాత్ర, జైన, మీమాంస, తార్కికాదిమతములు (“తత్త్వమసి” అను మహావాక్యమునందలి) తత్ - పద - అర్థమగు పరబ్రహ్మమును ప్రతిపాదించునందువలన యుక్తియుక్తములు కావు. విశుద్ధాత్మస్వరూపత్వహేతు - విశిష్టమగుటవలన, అనగా సవికల్పానుభూతికంటె భిన్నమును, తత్త్వమస్మాదివాక్య - జన్యమును అగు ఏ అఖండనిర్వికల్పానుభూతికలతో, దానివలన నేను అద్వితీయ-పరిశిష్ట-శుద్ధ-శివస్వరూపుడనగుచున్నాను.

కిందా, మీదా, లోపల, వెలుపల, నూటి, వంకరా, తూర్పు, పడమర, అను దేశభేదములు నాయందు లేవు. నేనే ఆకాశమునంతటిని వ్యాపించియున్నాను. కనుక నేనే అఖండాకృతిని. అద్వితీయమును, పరిశిష్టమును, కేవలమును శివస్వరూపమును అగునదియే నేను. ౪

న శుక్లం న కృష్ణం న రక్తం న పీతం
 న కుబ్జం న పీనం న హ్రస్వం న దీర్ఘమ్,
 అయాపం తథా జ్యోతిరాకారకత్వాత్
 తదేకోఽవశిష్టః శివః కేవలోఽహమ్.

౩

న శాస్తా న శాస్త్రం న శిష్యో న శిష్యా
 న చ త్వం న చాహం న చాయం ప్రపఞ్చః,
 స్వరూపావబోధో వికల్పాసహిష్టుః
 తదేకోఽవశిష్టః శివః కేవలోఽహమ్.

౪

నా జాగ్రన్న మే స్వప్నకో వా నుషుప్తిః
 న విశ్మో న వా తైజసః ప్రాజ్ఞకో వా,
 అవిద్యాత్మకత్వాత్ త్రయాణాం తురీయః
 తదేకోఽవశిష్టః శివః కేవలోఽహమ్.

౫

తత్పదార్థమగు బ్రహ్మమునకు శుక్ల, కృష్ణ, లోహిత, పీతాది వర్ణము లేనియును లేవు. అణు, మహత్, దీర్ఘ, హ్రస్వములను పరిమాణములును దానికి లేవు. అది అయాపము - అప్రమేయము. అది సూర్యచంద్రాది జ్యోతులకుగూడ అవరకము. కనుక దాని నెవరు ప్రకాశింప జేయగలరు? ఇట్టి వీ బ్రహ్మవస్తువు తానొక్కటియగుచు మిగులువడు చున్నదో, ఆ శుభస్వరూపమగు కేవలుడనే నేను.

౬

గురువు లేడు, శాస్త్రము లేదు, శిష్యుడు లేడు, శిక్షయును లేదు - ఈ పదేశకర్తృకరణ కర్మక్రియలు లేవు. నీవు లేవు, నేను లేను - శ్రోతయును, శక్తయునుగూడ లేరు. బ్రహ్మస్వరూపజ్ఞానము ఈవికల్పములను సహింప లేదు. కనుక నేను ఆ అద్వితీయావశిష్ట - కేవల - శివస్వరూపుడ నగుచున్నాను.

౭

నాకు జాగ్రత్స్వప్ననుషుప్తులు లేవు. విశ్వ, తైజస, ప్రాజ్ఞాలలో నే నెప్పుడను గాను. ఈత్రయము అవిద్యాకల్పితము. కనుక నేను ఈ అవస్థాత్రయమునకు అతీతుడనగు తురీయుడను, అద్వితీయుడను, పరిశుద్ధుడను, శివస్వరూపుడను, కేవలుడను.

౮

అపి వ్యాపకత్వాద్ హితత్వప్రయోగాత్
 స్వః సిద్ధభావాదనన్యాశ్రయత్వాత్,
 జాత్ సుచ్చమేతి సమస్తం తదన్యత్
 తదేకోఽనశిష్టః శివః కేవలోఽహమ్.

౯

న చైతన్యం తదన్యద్ ద్వితీయం కుతః స్వాత్
 న నా కేవల్యాం న చాఽకేవలత్వమ్,
 న శూన్యం న చాఽశూన్యమద్వైతకత్వాత్
 కథం సర్వవేదాంతైః తద్ బ్రవీమి.

౧౦

ఇతి శ్రీ శబ్దరథగవత్ పూజ్యపాదవిరచిత నిర్వాణదశకమ్ ||౧౦||

వ్యాపకు డగుటవలనను, బాధావధి యగుటవలనను, భ్రమాధిష్ఠాన మగుట వలనను, అజ్ఞానిమగుటవలనను, ప్రపంచబోధకు గ్రాహకాంతరము లేకుండుట వలనను, ప్రియత్నోపదేశము వలనను, స్వయంసిద్ధ మగుచుండుటవలనను, అనన్యా శ్రయ మగుటవలనను, సాక్షిగాక మిగిలిన జగత్తంతయును తుచ్ఛము - మిథ్య. నేను అ అద్వితీయ - పరిశిష్ట - కేవల - శివస్వరూపుడను.

౯

ఆత్మ అద్వైతస్వరూపమగుట వలనను, ఏకత్వ - సంఖ్యావిశిష్టము కాదు. కనుక తద్విన్నమగు ద్వితీయవస్తు వెట్లనుండి వచ్చును? దానికి ఏకత్వ ముగాని, అనేకత్వముగాని లేవు. అది శూన్యమును గాదు, అశూన్యమును గాదు. కనుక సమస్త వేదాంతసిద్ధమగు (ఉపనిషత్ - సిద్ధమగు) వస్తువును గురించి (వాక్కుతో) ఎట్లు చెప్పగలము?

౧౦

ఇది నిర్వాణదశక ఆంధ్రానువాదము ||౧౦||

౧౯. నిర్వాణ మజ్జిమీ

అహం నామరో నైవ మర్త్యో న దైత్యో

న గన్ధర్వయక్షః పిశాచప్రభః,

పుమాన్ నైవ న స్త్రీ తథా నైవ పక్షః

ప్రకృప్తః ప్రకాశస్వరూపః శివోఽహమ్.

౧

అహం నైవ బాలో యువా నైవ వృద్ధో

న వర్ణీ న చ బ్రహ్మచారీ గృహస్థః,

వనస్థోపి నాహం న సన్న్యస్తధర్మా

జగజ్జన్మనాశైకహేతుః శివోఽహమ్.

౨

అహం నైవ మేయస్తిరోభూతమాయా

తదైవేక్షితుం మాం పృథజ్ నాన్యకాయః,

సమాశ్లిష్టకాయత్రయోఽవ్యద్విరీయః

సదాతీంద్రియః సర్వరూపః శివోఽహమ్.

౩

నేను దేవతను గాను, మానవుడను గాను, దైత్య - గంధర్వ - యక్ష - పిశాచములలో నెవ్వడను గాను. స్త్రీ - పురుష - నపుంసక - మూర్తి ని గాను. శ్రేష్ఠప్రకాశస్వరూపుడగు శివుడనే నేను.

౧

నేను బాలుడను గాను, యువకుడను గాను, వృద్ధుడను గాను. (శరీర సంబంధములకు అపస్తాభేదములకు నేను సతీకుడను.) బ్రాహ్మణాది వ్యధర్మములు నాకు లేవు. నేను బ్రహ్మచారిని గాను, గృహస్థుని గాను, వానప్రస్థుడను గాను, సన్న్యాసినిగూడ కాదు. నాకాశ్రమధర్మములు లేవు. జగత్ - సృష్టినితీలియములకు ఏకమాత్రకారణమగు శివుడనే నేను.

౨

నేను ఏ ప్రమాణమునకును విషయమును గాను, అప్రమేయుడను మాయ నానుండి అంతర్ధాన మైనది. అయినను (దృక్ దృశ్యదర్శనములు లేండువలన) నన్ను వీక్షించుటకు వేరుగా ఎట్టి ఉపాయమును లేదు. నేను (స్థూల - సూక్ష్మ - కారణము లనబడు) శరీరత్రయము నావలించుకొని యున్నను, అస్వీతీయుడనే, సర్వదా అతీంద్రియస్వరూపుడను. సర్వరూపుడగు శివస్వరూపుడను.

౩

అహం నైవ మస్తా న గస్తా న వక్తా
న కర్తా న భోక్తా న ముక్తాశ్రమస్థః,
యథాహం మనోవృత్తిభేఃస్వరూపః
తథా సర్వవృత్తిప్రదీః శివోఽహమ్.

౪

న మే లోకయాత్రాప్రవాహప్రవృత్తిః
న మే బంధబుద్ధ్యా దురీహానివృత్తిః,
ప్రవృత్తేష్చిత్తస్య చిత్తస్య వృత్తిః
యత స్తస్యహం తస్మిన్మూఢః శివోఽహమ్.

౫

నిదానం యదజ్ఞానకార్యస్య కార్యం
వినా యస్య సత్త్వం స్తతో నైవ భాతి,
యవాద్యన్త మధ్యాన్తరాంతరాంత
ప్రకాశాత్మకం స్యాత్ తదేవాఽహమస్మి.

౬

నేను మంత్రను (చింతించువాడను) గాను, గంతను (నడచువాడను) గాను, వక్తను గాను, కర్తను గాను, భోక్తయును గాను. నేను ముక్తపురుషులుండు ఆశ్రమమునకును జేందను. నేను అంతఃకరణ - వృత్తి - స్వరూపమై నట్లు, అయావృత్తులను ప్రకాశింపజేయువాడను గూడ. శివుడనే నేను.

౪

నాకు సంసారయాత్రా ప్రవాహమనిన ప్రవృత్తి (వాంఛ) లేదు. నన్ను బద్ధునిగా భావించిశాని, ఈదున్నున్నది లోలిండుకొనెడు ప్రయత్నమును లేదు. నా చిత్తవృత్తులు నివృత్తి (నిరోధము) నందినవి. నేను చిత్తవృత్తులను ప్రకాశింపజేయు శరణుశివుడను.

౫

కార్యములేకుండ వీ అజ్ఞానసత్త స్వతఃప్రకాశితము కాకుండునో, ఆ అజ్ఞానకార్యమగు సంసారమును ప్రకాశింపజేయునదియును, ఆద్యంత మధ్యాంత రాళ్ళముల హృదయము నేది ప్రకాశింపజేయుచున్నదియో, అదియే నేను.

౬

యతోఽహం న బుద్ధిర్న మే కార్యసిద్ధిః
యతో నాహమజ్ఞః సమే లిజ్జభజ్జమ్,
హృదయాకాశవర్తి గతాజ్ఞత్రయార్తిః
సదా సచ్చిదానందమూర్తిః శివోఽహమ్.

2

యదానీద్విలాసాద్ వికారం జగత్ యద్
వికారాశ్రయం నాద్వితీయత్వతః స్యాత్,
మనోబుద్ధిచిత్తాహమాకారవర్తిః
ప్రవృత్తిర్యతః స్యాత్ తదేవాహమస్మి.

౪

యదస్తర్బహిర్వాప్యపకం నిత్యశుద్ధం
యదేకం సదా సచ్చిదానందకస్తమ్,
యతః స్థూలసూక్ష్మవప్రచ్ఛస్య భాసం
యతస్తత్ ప్రసూతిస్తదేవాహమస్మి.

౬

నేను బుద్ధినికాను, కనుక “కార్యము సిద్ధించునా” యనెడు చింత
యును లేదు. నేను శరీరమునుకాను, కనుక ఏ అవయవమైన పోషణ అను
పంతలేదు. (లేక: ఏలైన నేను అంగమును కాను. నా చిత్తమునకు హానిలేదు.)
నేను హృదయాకాశవర్తిని. శరీరత్రయసంబంధమును ఆర్తి నాకు లేదు. నేను
సర్వదా సచ్చిదానందస్వరూపమును పరమశివుడనే.

2

అవిద్యావిలాసవికారమును ఈ జగత్తు ఉండనప్పుడు, అద్వితీయతా -
హేతువువలన వికారాశ్రయమును వస్తువేదియును లేకుండెను. (జగత్తు బ్రహ్మ
మున ఆరోపితమైనదేకాని, బ్రహ్మముయొక్క పరిణామము-వికారము - కాదు.)
మనో, బుద్ధి, చిత్త, అహంకారము లెద్దానినుండి ప్రవృత్తము లగుచున్నవో,
అదియే నేను.

౪

లోపలను, వెలుపలను నిండియుండినదియును, నిత్యశుద్ధమును. ఉనికి,
తెలివిడి, ఉబ్బు ఈ మాటికిని మూలమైనదియును, స్థూల సూక్ష్మ సుపంచ
ముల ప్రకాశమునకును, ఉత్పత్తికిని కారణమైనదియును అగున దేదియో
అదియే నేను.

౬

- యగర్కేంద్రవిద్యుత్ప్రభాజాలమాలా
విలాసాస్పదం యత్ స్వభేదాదిశూన్యమ్,
సమస్తం జగద్ యశ్య పాదాత్మకం స్యాద్
యతః శక్తిభాసం తదేవాహమస్మి.

౧౦

యతః కాలమృత్యుభేది ప్రకామం
యశ్చిత్తబుద్ధిద్వియాణాం విలాసః,
హం బ్రహ్మ రుద్రేష్ట్ర చంద్రాదినామ
ప్రకాశో యతః స్యాత్ తదేవాహమస్మి.

౧౧

యదాకాశవత్ సర్వగం శాస్త్రరూపం
పరంజ్యోతిరాకారశూన్యం వరేణ్యమ్,
యదాద్యస్తశూన్యం పరం శబ్దరాఖ్యం
యదస్తర్విభావ్యం తదేవాహమస్మి.

౧౨

ఇతి శ్రీ శబ్దరథగపత్పూజ్యపాద విరచిత - నిర్వాణమజ్జరీ. ||౧౯||

సూర్య, చంద్ర, విద్యుత్ప్రభాసమూహ విలాసమున కేది ఆశ్రయమో;
స్వజాతీయ, విజాతీయస్వగత భేదములు లేనిదేదియో, జగత్తు దేనియొక్క చతు
ర్థాంశమో, దేనినుండి సమస్త శక్తియును ప్రకాశించుచున్నదో అదియే నేను. ౧౦

ఏదియునిన కాలరూపయగు మృత్యువుకూడ అత్యంతము భీతి నందునో,
దేనినుండి చిత్తమును బుద్ధియును, ఇంద్రియములును వికాసము నొందుచున్నవో,
హరి, హర, బ్రహ్మాండ చంద్రాది నామములు దేనివలన ప్రకాశము నంద
తున్నవో అదియే నేను. ౧౧

అకాశమువలె సర్వవ్యాపియును, శాంతరూపమును, పరంజ్యోతియును,
నిరాకారమును, వరణీయమును, ఆవృంతరహితమును, హృదయంతరమునను,
(వైలపలను) ధ్యానింపఁగినదియును, శ్రేష్ఠమును అగు ఏ శంకరస్వరూపము
కలదో, అదియే నేను. ౧౨

ఇది నిర్వాణమంజరి - ఆంధ్రానువాదము. ||౧౯||

౨౦. నిర్గుణమానసపూజా *

ఆరాధయామి మణిశన్నిభమాత్మలిజమ్

మాయాపురీ హృదయపజ్జజ సన్నివిష్టమ్,

శ్రద్ధానదీ విమలచిత్త జలాభిషేకైః

నిత్యం సమాధికుసుమైరపు నర్భవాయ. ౧

అయమేకోఽవశిష్టోఽస్మిత్యేవ మావాహయేచ్ఛినమ్,

ఆసనం కల్పయేత్ పశ్చాత్ స్వప్రతిష్ఠాత్మచిన్తనమ్. ౨

పుణ్యపాపరజఃసర్గో మమ నాస్తీతి వేదనమ్,

పావ్యం సమర్పయేద్ విద్వాన్ సర్వకల్మషనాశనమ్. ౩

(గురువు:) మాయాపురియనదగు హృదయపద్మమున ధవళమణికాంతుల సీనుచు వెలయు ఆత్మలింగమును, నేను శ్రద్ధానదీ - నిర్మలజల - మనదగు చిత్తముతో నభిషేకించుచు, సమాధి పుష్పములతో సర్వదా అర్చించుచున్నాను. నాకు పునర్జనము కలుగకుండునుగాక. ౧

నేనొక్కడనే పరిశిష్టఁడను: అను చింతయే ఆవాహనము. స్వస్వరూప ప్రతిష్ఠా భావనయే ఆసనము. ఇట్లు శివున కావాహనాసనముల నర్చింపుము. ౨

నాకు పుణ్యపాపసంబంధమగు మాలిన్యము లేదు - అను జ్ఞానమునే శర్వకల్మషనాశనమగు పాద్యముగ భావించి అర్చింపనగును. ౩

* పరాపూజ లేక ఆత్మపూజ యనునది శిష్యవాక్కుగాను, ఈ నిర్గుణ మానసపూజ గురువువాక్కుగాను కొన్నిప్రతులలో కలదు. ఆ ప్రతులలో పరాపూజయందు ఈ అధికశ్లోకము లున్నవి.

“గీయతే శ్రుతిభి స్తస్య నీరాజనవిధిః కుతః,

ప్రదక్షిణమన స్తస్య ప్రణామోద్వేషవస్తునః.”

“వేదవాచామవేద్యస్య కిం వా స్తాత్రం విధీయతే,

ఆత్తర్చహిః సంస్థితస్యోద్వాసనావిధిః కుతః.” ౨

అనాదికల్పవిధృత మూలాజ్ఞానజలాశ్శలిమ్,
విస్మజేవాత్మలిజ్జస్య తదేవార్ఘ్య సమర్పణమ్. ౪

బ్రహ్మనద్వాభికల్లోలకణకోట్యంశ లేశకమ్,
పిబ స్తీన్ద్రాదయ ఇతి ధ్యానమాచమనం మతమ్. ౫

బ్రహ్మనద్దజలేనైవ లోకాః సర్వే పరిపుటాః,
అచ్ఛేద్యోఽయమితి ధ్యానమభిషేచనమాత్మనః. ౬

నిరావరణచైతన్యం ప్రకాశోఽస్మీతి చిన్తనమ్,
ఆత్మలిజ్జస్య సద్వస్తుమిత్యేవం చిన్తయేన్మునిః. ౭

త్రిగుణాత్మాశేషలోకమాలికాసూత్రమస్య హమ్,
ఇతి నిశ్చయమేవాత్ర వ్యవసవీతం పరం మతమ్. ౮

ఈఆత్మలింగమున కర్ఘ్యమేమన : అనాదికాలమునుండి సంచితమైన
మూలాజ్ఞానమును జలాంజలిగ సమర్పించుటయే. ౪

బ్రహ్మనందతరంగకణముయొక్క కోట్యంశబిందువు నేఇంద్రాదులు పాన
మొనర్చుచున్నారను ధ్యానమే ఆచమనము. ౫

బ్రహ్మనందజలము లోకము లన్నియును నిండియున్నవి. ఇది అచ్ఛే
ద్యము : అను భావనయే ఆత్మాభిషేకము. ౬

‘నేను ఆవరణరహితమైన చైతన్యస్వరూపుడను, ప్రకాశస్వరూపుడను’
అను చింతయే ఈఆత్మలింగమున కర్పింపదగిన చక్కనివస్తువు. ఈలింగ ముని
యగువాడు ధ్యాన మొనర్పదగును. ౭

ఇక ఉపవీత మెట్టిదనిన : సత్త్వరజస్తమోగుణయంతములగు భవనము
లను జూలలోని జూత్రమును నేనే, అను నిశ్చయము. ౮

అనేకవాసనామిత్రప్రపఞ్చోయం ధృతో మయా,
నాన్యేనేత్యనుసంధానమాత్మనశ్చందనం ఖవేత్.

౯

రణః సత్త్వతమోవృత్తిత్యాగయాపై స్థిలాక్షుతైః,
ఆత్మలింగం యశేన్నిత్యం జీవన్ముక్తి ప్రసిద్ధయే.

౧౦

ఈశ్వరో గురురాత్మేతి భేదత్రయవివర్జితైః,
విల్వః త్రైరద్వితీయైరాత్మలింగం యశేచ్ఛివమ్.

౧౧

సమస్తవాసనాత్యాగం ధూషం తస్య విచిన్తయేత్,
జ్యోతిర్మయాత్మవిజ్ఞానం దీపం సందర్శయేద్ బుధః.

౧౨

నైవేద్యమాత్మలింగస్య బ్రహ్మాన్దాఖ్యం మహాదనమ్,
పిబానందరసం స్వాదు మృత్యురస్యోపసేచనమ్.

౧౩

పెక్కు వాసనతో (సంస్కారములతో) నిండిన ఈ ప్రపంచమును
నేనే ధరించియున్నాను. ఇతరులు కాదు, అను అనుసంధానమే చందనము. ౯

త్రిగుణవృత్తిత్యాగమును తిలలతోడను, ఆక్షతలతోడను, జీవన్ముక్తిని
బొందునిమిత్తము, నిత్యము ఆర్పింపనగును. ౧౦

ఈశ్వరుడు, గురువు, ఆత్మ : ఈ మాటికిని భేదము లేదను భావనయే
అద్వితీయమగు విల్వపత్రముకాగా, దానితో శివస్వరూపమగు ఆత్మలింగమును
తూజింప నగును. ౧౧

ప్రాజ్ఞత్యక్తి సమస్తవాసనాత్యాగమునే ధూషణుగ భావించునగును.
జ్యోతిర్మయమగు ఆత్మవిజ్ఞానమును దీపమును చూపింపనగును. ౧౨

బ్రహ్మాండమును అన్నమే ఈ ఆత్మలింగమునకు మహానైవేద్యము.
మృత్యువే ఆధరువు - ఇట్టి చక్కటి బ్రహ్మసందరసమును త్రాగుము. ౧౩

అజ్ఞానోచ్ఛిష్టహస్తస్య తైలనం జ్ఞానవారిణా,
విశుద్ధస్యాత్మలిజ్జస్య హస్తప్రతైలనం భవేత్.

౧౪

రాగాదిగుణశూన్యస్య శివస్య పరమాత్మనః,
సరాగవిషయాభ్యాసత్యాగస్తానూబలచర్వణమ్.

౧౫

అజ్ఞానధ్వాస్తవిధ్వంసప్రచణ్డమతిభాస్కరమ్,
ఆత్మనో బ్రహ్మతా జ్ఞానం సీరాజనమిహాత్మనః.

౧౬

వివిధబ్రహ్మశందృష్టిర్హాలికాభిరలంకృతమ్,
పూర్ణానందాత్మతాదృష్టిం పుష్పాంజలిమనుస్మరేత్.

౧౭

పరిభ్రమన్తి బ్రహ్మాణ్ణానహస్రాణి మయీశ్వరే,
కూటస్థాచలయాపోఽచామితి ధ్యానం ప్రదక్షిణమ్.

౧౮

అజ్ఞానమే ఎంగిలి. ఇట్టి ఎంగిలితోకూడిన చేతిని, జ్ఞానమను నీటితో
కడుగుము. విశుద్ధమగు ఆత్మలింగమునకు ఇదియే హస్తప్రతైలనము. ౧౪

విషయాభ్యాసమునందలి అనురాగమును త్యజించుటయే రాగాదిరహి-
తుడును, శివస్వరూపుడును అగు పరమాత్మకు తాంబూలము నర్పించుట. ౧౫

అజ్ఞానాంధకారమును వినాశమొనర్చు సూర్యుడనదగు వీశ్రవరబుద్ధి
కలదో, ఏడి ఆత్మను, బ్రహ్మముగ గ్రహించుచున్నదో అదియే సీరాజనము. ౧౬

ఈ ఆత్మలింగమును, వివిధవస్తువులలో బ్రహ్మమును దర్శించు ప్రక్రియనే
మాలగా నొనర్చి, అలంకరింపుము. పూర్ణానందస్వరూపముగు ఆత్మదర్శనమే
పుష్పాంజలి. ౧౭

ఈశ్వరుడనగు నాయందు అనంతకోటి బ్రహ్మాండములు పరిభ్రమించు
చున్నవి. నేను కూటస్థుడను, అచలుడను అను ధ్యానమే ప్రదక్షిణము. ౧౮

ఋశ్వవన్యోఽచూమేనాస్మి నాస్తి వన్యో మరన్యథః,
ఇత్యాలౌచనమేనాత్రి న్యాస్మిలిజస్య వస్తనమ్.

౧౯

అస్మిన్ సత్కీర్ణా ప్రోక్తా కర్తవ్యభావభావనా,
నానురూపవ్యతిత్యాచింతనం నామకీర్తనమ్.

౨౦

శ్రవణం తస్య దీవస్య శోతవ్యాభావచింతనమ్,
మననత్వా స్మిలిజస్య మస్తవ్యాభావచింతనమ్.

౨౧

ధ్యాతవ్యాభావవిభానం నిదిధ్యాసనమాత్మనః,
సమస్తప్రాప్తిః క్షేపరాహిత్యేనాత్మనిష్ఠతా.

౨౨

సమాధిరాగ్నినో నామ నాన్యచ్ఛిత్తస్య విభ్రమః,
తత్రైవ బ్రహ్మాణి సదా చిత్తవిశ్రాంతిరిష్యతే.

౨౩

నేను జగత్పూజ్యుడను, నాకంటే వందనీయు లెవ్వరును లేదు - అను
చింతియే ఆత్మలింగవందనము.

౧౯

ఆత్మ కెట్టికర్తవ్యమును లేను, అను చింతయే సత్కారము. నామరూప
రహితమగు ఆత్మచింతనమే, నామకీర్తనము.

౨౦

ఆత్మభిన్నమగు శ్రోతవ్యవస్తువు లేదనుధ్యానమే, ఈతూజాంగమగు
శ్రవణము; అన్యమగు మననవస్తువు లేదనుచింతనమే, ఆత్మలింగమననము.

౨౧

జగద్భ్రాంతియును మనశ్చాంచల్యము లేకుండ ఆత్మనిష్ఠయందుండి,
ధ్యానయోగ్యమగు వస్తువు మరియొక్కటి లేదను జ్ఞానమే, నిదిధ్యాసనము.

౨౨

బ్రహ్మమున చిత్తము సదా, విభ్రమమునందకుండ, నెలకొనియుండు అవ
యే సమాధియని చెప్పబడుచున్నది.

౨౩

ఏనః వేదాంతకల్పోక్తస్వాస్థ్యలిజ్జప్రపూజనమ్,
కుర్వన్నామరణం వాపి త్మణం వా సుసమాహితః. ౨౪

సర్వదుర్వాసనాజాలం పదపాంసుమివ స్మితేత్,
విఘ్నాయాజ్ఞానదుఃఖౌఘం మోక్షోన్ద్రం సమశ్నుతే. ౨౫

ఇది శ్రీ శంకరభగవత్పూజ్యపాద విరచిత నిర్గుణమానసపూజా ||౨౦||

ఈరీతిగ వేదాంతకల్పమున ఆత్మలింగపూజ విధింపబడినది. ఆమాణాంత
సుగాని, లేక ఒక్కత్మణముగాని, ఈ పూజనొనర్చినయెడల దుర్వాసనలన్ని
యును పాదఘృతివలె పరిత్యక్తము లగును. అజ్ఞాన సంభూతమగు దుఃఖసమూ
హము విధూత మగును. మోక్షోన్ద్రము లభించును. ౨౪-౨౫

ఇది నిర్గుణమానసపూజ ఆంధ్రానువాదము ||౨౦||

౨౧. ప్రాతః స్మరణమ్

ప్రాతః స్మరామి హృదినంస్ఫురదాత్మతత్త్వం
 సచ్చిత్సుఖం పరమహంసగతిం తురీయమ్,
 యత్ స్వప్నజాగర సుషుప్తిమవైతి నిత్యం
 తద్బ్రహ్మ నిష్కలమహం న చ భూతసంఘః ౧

ప్రాతర్భజామి మనసాం వచసామగమ్యం
 వాచో విభాన్తి నిఖిలా యదనుగ్రహేణ,
 యన్నేతి నేతి వచనైర్నిగమా అవోచం
 స్తం దేవదేవ మజమచ్యుత మాహురగ్యమ్. ౨

సచ్చిదానంద స్వరూపమును, పరమహంసలకు గూడ అశ్రయమగుననియును, తురీయమును, హృదయమున ప్రకాశించునదియును, అగు ఆత్మతత్త్వమును ప్రాతఃకాలమున స్మరించుచున్నాను. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తుల నెరుగుననియును, నిత్యమును, నిష్కళమును అగు బ్రహ్మమే నేను. పంచభూత నిర్మితమగు శరీరమును నేను గాను.

మనోవాక్కులకగోచరమగుచు, మనోవాక్కులను బ్రకాశింపజేయుచు, జేదములచే “నేతి, నేతి” అని వర్ణింపబడుచు, పరదేవతయై, “అజ, అచ్యుత, అదిత్యుడు” శబ్దములచే వర్ణింపబడు పరబ్రహ్మమును ప్రాతఃకాలమున భజించుచున్నాను.

ప్రాతర్నమామి తమసః పరమర్కవర్ణం
 పూర్ణం సనాతనవదం పురుషోత్తమాఖ్యమ్,
 యస్మిన్నిదం జగదశేషమశేషమూర్తై
 రజ్జ్వం భుజ్జమ ఇవ ప్రతిభాసితం వై. ౩

శ్లోకత్రయమిదం పుణ్యం లోకత్రయవిభూషణమ్,
 ప్రాతఃకాలే పఠేద్దయన్తు స గచ్ఛేత్ పరమం పదమ్. ౪

ఇతి శ్రీ శబ్దరథగపత్పజ్యపాద విరచిత ప్రాతః స్మరణమ్ ॥౨౧॥

అజ్ఞానాతీతమును, నూగ్యప్రభాసదృశమును, పూర్ణమును, సనాతనమును
 అగు పురుషోత్తమాఖ్య-శరభహృమును ప్రాతఃకాలముననమస్కరించుచున్నాను.
 సర్వమూర్తి స్వరూపుడగు ఈ అశేషమూర్తియందే, జగత్తంతయును, రజ్జువున
 సర్పమువలె, ప్రకాశించుచున్నది. ౩

లోకత్రయాలంకారముగు ఈ శ్లోకత్రయమును ప్రాతఃకాలమున పఠించు
 వాడు ముక్తి నందును. ౪

ఇది ప్రాతఃస్మరణ ఆంధ్రానువాదము ॥౨౧॥

౨౨. ప్రశ్నోత్తర రత్నమాలికా

క: ఖలు నాలంక్రియతే ద్విష్టాదృష్టార్సాధనపటియాన్,

అనయా కంఃస్థితయా ప్రశ్నోత్తరరత్నమాలికయా.

౧

భగవత్కిమువాదేయం గుగువచనం హేయమపిచ కిమ కార్యమ్,

శో గుగురధిగతి తత్త్వః శిష్యహితాయోద్యతః సతతమ్.

౨

త్వగితం కిం కర్తవ్యం సుధియా సంసారసంతతిచ్ఛేదః,

కిం మోక్షనిరోద్భవం సమ్యక్జ్ఞానం క్రియాసిద్ధమ్.

౩

క: పథ్యతిరోధ్మః క: శుచిరిహ యస్య మానసం శుద్ధమ్,

క: పణ్డితో వివేకి కిం కమమవధీరణా గురుషు.

౪

ఈ ప్రశ్నోత్తరగత్నమాలికను కంఠహారముగ ధరించిన, విహికాముష్మికముల రెంటిని సాధించు సామర్థ్యమునుబొంది, ఏపుడప్పుడు శోభింపకుండును? (అనగా దీనివలన లోకదివ్యజ్ఞానములు రెండును లభింపగలవు.)

౧

(శిష్యుడు): భగవంతుడా! గ్రహింపదగిన దేది?

(గురువు): గురువాక్ష్యము. * త్యజింపదగిన దేది? అనత్కార్యము. గురుజెవరు? తత్త్వజ్ఞుడును, నిరంతర శిష్యవత్సలుడును.

బుద్ధిమంతుడగువాడు తొందరగా నిర్వహింపదగిన దేది? సంసారము భేదించుట. మోక్షవృక్ష బీజమేమి? - వర్ణాశ్రమోచిత కర్మాన్తమానమున (చిత్త శుద్ధిద్వారమున) లభించెడు తత్త్వజ్ఞానము.

౩

అత్యంతము హితకరముగు వస్తువేది? ధర్మము. పవిత్రుడెవ్వడు? శుద్ధచిత్తుడే. పండితుడెవ్వడు? అత్రానాత్మ-వివేకజ్ఞుడు. ఏది విషయ? గుర్వవజ్ఞః.

* ఈమీదిట ప్రశ్నలన్నియును శిష్యవాక్యములుగను, సహాధాశము అన్నియును గురువచనములుగను గ్రహింప వగును.

- కిం సంసారే సారం జహుశోఽపి విచిన్యమానమిదమేవ,
కిం మనుజేష్విష్టకమం న్వపరహితాయోద్యతం జన్మ. ౫
- మదిరేవ మోహజనకః కః స్నేహః కే చ దస్యవో విషయాః,
కా భవన్లీ తృష్ణా కో వైరీ యస్తస్యమద్యోగః. ౬
- కస్మాద్ భయమిహ మరణాద్ అన్యసి కో విశిష్యతే రాగీ,
కః శూరో యో లలనాలోచనబాజైర్న చ వ్యధిగః. ౭
- పాతుం కర్ణాశ్శాలిభిః కిమమృతమివ యుద్యతే సుపదేశకః,
కిం గురుతయా మూలం యదేతద్గ్రాహ్యం వామ. ౮
- కిం గహనం స్త్రీచరితం కశ్చతురో యో న ఖణ్ణిశిస్తేన,
కిం దుఃఖమనన్త్రం కిం లాఘవమథమతో యాచ్ఛా. ౯

సంసారమున సారమెయ్యది? అనేకులు చింతించి నిరయించినది. మానవులు అమితముగా కోరున దేది? తనకును ఇతరులకును ఉపకారమును జేయువాని జన్మము. ౫

కలువలె మత్తెక్కిలమున దేది? స్నేహము. చోరు లెవ్వరు? విషయములే. సంసారపాశ మేది? తృష్ణ. శత్రు వెరు? సోమరియే. ౬

ఇట్ల భయప్రదమగున దేది? పృథ్వువు. పుట్టుగ్రుడ్డి కంటెను గ్రుడ్డి ఎవరు? విషయానక్తుడు. శూరు డెవడు? - లలనా - లోచన - బాణముల వలన వ్యధ నందనివాడు? ౭

ఎద్దానిని అమృతమువలె కరాంజితో పాన మొనర్పదగును? సదుపదేశము. గౌరవమునకు మూల మేమి? యాచింపకుండుట. ౮

గహనమగున దేది? స్త్రీ చరిత్ర చతురు డెవ్వడు? - స్త్రీలవలన జయింపబడనివాడు. దుఃఖకరమగున దేది? - అశృష్టి. లాఘవమగున దేది? - అధముని యాచించుటయే. ౯

కిం జీవితమునవద్యం కిం జాడ్యం పాతతోఽవ్యవభ్యాసః,
కో జాగర్తి వివేకి కా నిద్రా మూఢతా జన్తోః. ౧౦

నలినీపలగతజలవల్ తరలం కిం యకావశం ధనం చాయుః,
కథయ వునః కే శశినః కిరణసమాః నజ్జనా ఏవ. ౧౧

కో నరకః పరవశతా కిం సౌఖ్యం సర్వసజ్జవిరతిర్యా,
కిం సాధ్యం భూతిహితం ప్రియం చ కిం ప్రాణినామననః.

కోఽనర్థఫలో మానః కా సుఖదా సాధుజనమైత్రి,
సర్వవ్యథసవినాశే కో దక్షః సర్వథా త్యాగీ. ౧౩

కిం మరణం మూర్ఖత్వం కిం చానర్థం యదవసరే దత్తమ్,
అమరణం కిం శల్యం ప్రచ్ఛన్నం యత్కృతం పాపం. ౧౪

జీవన మేది ? దోషరహితమగునదే జీవనము. జాడ్యమేది ? పఠించినను
పట్టుబడకుండుట. జాగరూకు డెవ్వడు ? వివేకి. నిద్ర ఏది ? మూఢత్వము. ౧౦

పద్మపుత్రసజలమువలె చంచలమేది ? - యకావశము, ధనము, ఆయువును,
చంద్రకిరణమువలె నిర్మలమగు చరిత్ర కలవారెవరు ? - సజ్జనులు. ౧౧

నరక మేది ? పరాధీనత. సుఖ మేది ? సర్వసంగ నివృత్తి. సాధింపదగిన
దేది ? ప్రాణిహితము. జీవులకు ప్రియమగున దేది ? ప్రాణము. ౧౨

అనర్థదాయకమగున దేది ? మానము. సుఖదాయక మగునదేది ? సాధు
జనమైత్రి. సర్వవ్యథసములను బోగొట్టుకొనగలవా డెవరు ? త్యాగి. ౧౩

మరణ మేది ? మూర్ఖత్వమే. అమూల్యమగున దేది ? అపమరణమును
దోడ్పడిన దానము. అమరణము మనశ్శల్యమగున దేది ? ప్రచ్ఛన్నముగ నొన
రేరచిన పాపము. ౧౪

కుగ్ర విధేయో యతో విద్యాభ్యాసే సదాపథే దానే,
అవధీరణా క్య కార్యా ఖల - పరయోపిత్ - పరధనేషు. ౧౫

కాఽహ్నిశమనుచిన్త్యా సంసారసారతా న ప్రమదా,
కా ప్రేమసీ విధేయా కరుణా దీనేషు సజ్జనమైత్రీ. ౧౬

కంతగతైంష్యసుఖిః కన్య హ్యత్నా న శక్యతే జేతుమ్,
మూర్ఖస్య శిష్టితస్య చ విషాదినో వా కృతఘ్నస్య. ౧౭

కః నాథుః సద్యస్తతః కమధమమాచక్షతే త్వసద్వృత్తమ్,
కేం జిహం జగ దేశత్ స్యాతితియోవతా వుంసా. ౧౮

కస్మై నమాంసి దేవాః కుర్వంతి దయాప్రథానాయ,
కస్మాద్ ఆద్యేగః స్యాత్ సంసారారణ్యతః సుధియః. ౧౯

యన్నింపదగున వేవి? విద్యాభ్యాసము, మంచిజ్ఞానము, దానము.
సైరింపదగని వేవి? ఖలుదు, పరస్మై, పరధనము. ౧౫

అహ్నిశము చింతింపదగిన దేది? సంసారాసారతయే కాని, స్త్రీ
చింతనము కాదు. అత్యంతము ప్రియకరములుగ భావింపదగిన వేవి? దీనులయెడ
కరుణ, స్వనులతో మైత్రియును. ౧౬

ప్రాణము పోయినను ఎవరి చిత్తము కరుగకుండును? మూర్ఖుడును,
సంకోహయుతుడును, విషాదగ్రస్తుడును, కృతఘ్నుడును; వీరి చిత్తమును జయిం
చుట అసాధ్యము. ౧౭

సాధు వెనరు? సచ్చరిత్రుడు. అధము డెవడు? అసచ్చరిత్రుడు. ఎవ
జీజగత్తును జయింప గలడు? సత్యనిష్ఠుడును, సహిష్ణువును అగువాడు. ౧౮

దేవత లెవరికి నమస్కరింతురు? దయాహృదయునను. సంసారారణ్యమనిన
ఆద్యేగము నందువా డెవడు? బుద్ధిమంతుడు. ౧౯

శస్య వశే ప్రాణిగణః సత్యప్రియభాషిణో వినీతస్య,
త్వస్థాశ్రయ్యో న్యాయ్యే వథి దృష్టార్థాభాయ. ౨౦

కోఽస్థో యోఽకార్యరతః కో బధిరో యోహితాని నశ్యణోతి,
కో మూఱో యః కాలే ప్రియాణి వక్తుం న జానాతి. ౨౧

కిం బానమనాకాంతం కిం మిత్రం యో నివారయతి పాపాత్,
వోఽలక్ష్మీరః శీలం కిం వాచాం మద్దానం సత్యమ్. ౨౨

విద్యుద్విలసితచపలం కిం దుర్జనసంగతిర్యవతయశ్చ,
కులశీలనిష్ప్రకమ్భాః కే కలికాలేఽపి సజ్జనా ఏవ. ౨౩

చింతామణిరివ దుర్లభమిశా కిం కథయామి తచ్చతుర్భద్రమ్,
కిం తద్వన్తి భూయో విధూతతమసో వికేషేణ. ౨౪

జను లెవ్వరికి వశమగుదురు? సత్యమును, ప్రియమునుబట్టించు వినయము
సగుబరచువానికి. దృష్టాంతముగు లాభమును బొందగోరువాడు అవలంబించ దగిన
మార్గ మేది? న్యాయ్యమార్గము. ౨౦

అంధు డెవ్వడు? - అసత్కార్యనిరతుడు. బధిరు డెవ్వడు? హితో
క్తుల నాదరింపనివాడు. మూగ ఎవరు? యథాకాలమున ప్రయవచనముల బల్కు
నేరనివాడు. ౨౧

దాన మేది? - నిష్కామమగునదే. మిత్రు డెవ్వడు? - పాపమునుండి
మరల్చువాడు. అలంకార మేది? - శీలమే. వాక్కును భూషించునదేది? -
సత్యము. ౨౨

మెరుపుతీగవలె చంచల మేది? - దుర్జనన్నేహము. యువతులును,
కులశీలయుతు లెవ్వరు? - కలిలోగూడ సజ్జనులే. ౨౩

ఇహలోకమున చింతామణివలె దుర్లభమగున దేది? - అది చతుర్భద్రము.
జ్ఞానులు తాని నెట్లు వివరింతురు? - ౨౪

దానంప్రియవాక్యసహితంజ్ఞానమగర్వం త్సమాన్వితం శౌర్యమ్,
విత్తం త్యాగసమేతం దుర్లభమేతచ్ఛత్రుర్భద్రమ్. ౨౫

కిం శోచ్యం కార్పణ్యం సతి విభవే కిం ప్రశస్తమాదార్యమ్,
కః పూజ్యో విద్యద్భిః స్వభావతః సర్వదా వినీతో యః. ౨౬
కః కులకమలదినేకః సతి గుణవిభవేపి యో నమ్రః,

కస్య వశే జగదేతత్ ప్రియహితవచనస్య ధర్మనిరతస్య. ౨౭
విద్యన్మనోహరా కా సత్కవితా బోధనిరతా చ,

కం న స్పృశతి ఏవ త్రిః ప్రబుద్ధవచనానువర్తినం దాంతమ్. ౨౮
కస్మై స్పృహయతి కమలా త్వసలసచిత్రాయ నీతివృత్తాయ,
త్యజతి చ కిం సహనా ద్విజగురు నుర నిందాకరం చ సాలస్యమ్.

అదుర్లభ చతుర్భద్ర మేమనః : ప్రియవాక్యములతో గూడిన దానము
గర్వరహితముగ జ్ఞానము, త్సమాగుణముతో గూడిన శౌర్యము. దానముతో
గూడిన విశ్వర్యము. ౨౫

శోచనీయ మేది ? వైభవముండగా పీనానియగుట. ప్రశంసించదగిన
దేది ? ఔదార్యము. విద్యతో - పూజ్యు డెవడు ? - వినయస్వభావుడు. ౨౬

కుల - పద్మభాస్కరు డెవడు ? పెక్కుగుణములుండియును, నమ్ర
డగువాడు. ఎవ డీజగత్తును లోబరచుకొన గలడు ? ప్రియహితవచనముల బలుక్కు
వాడును, ధర్మనిరతుడును. ౨౭

విద్యన్మనోహర మగున దేది ? - సత్కవితయును, జ్ఞానప్రబోధమును.
ఆపద లెవ్వని నంటుండును ? - పెద్దలమాటను లక్షించువానిని, ఇంద్రియ
నిగ్రహవంతుని. ౨౮

లక్ష్మీప్రసన్ను డెవడు ? సోమరికనము లేనివాడును, నీతిమంతుడును.
లక్ష్మీ హఠాత్తుగ ఎవరిని పదలిపెట్టును ? బ్రాహ్మణ, గురు, దేవతానిండుకుని,
శోమిని. ౨౯

కేనాశోచ్యః పురుషః ప్రణతకల్తేన ధీరవిభవేన,
 ఇహ భవచే కః శోచ్యః స్యౌపి విభవే నయో దాతా. ౩౦

కుత్ర విధేయో వాసః సజ్జనకపేక్షవా కాశ్యామ్,
 కః పరిహార్యో దేశః పిశునయతో లుబ్ధభూషశ్చ. ౩౧

కిం లఘురయా మూలం ప్రాకృతపురుషేషు యా యాఙ్గా
 రామాదపి కః శూరః స్మగశరనిహతో న యశ్చలతి. ౩౨

కిమహర్నిశమనుచి స్త్యం భగవచ్ఛరణం న సంసారి,
 చక్షుష్మన్తోఽవ్యథాః కే స్యుర్యే నాస్తికా మనుజాః. ౩౩

కః పజ్జురిహ ప్రథితో ప్రజతి చ యో వార్థకే తీర్థమ్,
 కిం తీర్థమపి చ ముఖ్యం చిత్తమలం యన్నివర్తయతి. ౩౪

దుఃఖము నందనివా డెవడు? లొంగుబాటులోనున్న భాగ్యయును,
 నిలుకడగల సిరియును గల వ్యక్తి. దుఃఖమునందువా డెవడు? కలిగియు యివి
 లేనివాడు. ౩౦

వాసయోగ్యప్రదేశ మేది? సజ్జనులకడ, లేదా కాశీక్షేత్రము. విడువ
 దగిన దేశ మేది? క్రూరుడును, లోభియును అగు రాజుగల రాజ్యము. ౩౧

లాఘవము నందుటకు కారణమేమి? ప్రాకృతజనుల నర్హించుట. రాముని
 కంటెను శూరు డెవడు? కాముని బాణముల లాకిడికి చలించనివాడు. ౩౨

నిరంతరము ధ్యానింపదగిన దేది? భగవంతుని పాదపద్మములు, కాని
 సంసారము కాదు కల్లుండియు గ్రుడ్డియగువా రెవరు? నాస్తికులగు మానవులు.

కుంటివా డెవడు? వృద్ధ్యావృత్తమున తీర్థనేవకు వెడలువాడు. ప్రధానతీర్థ
 మేది? చిత్తమాలిన్యమును బోగొట్టునది. ౩౪

కిం శ్చర్తవ్యం పురుషైః హరినామ సదా సయావసీ భాషా,
కో హి స వాచ్యః సుధియా పరదోషశ్చాన్వతం తద్వత్.

కిం సమ్మాద్యం మనుజైః విద్యా విత్తం బలం యశం పుణ్యమ్,
కః సర్వగుణవినాశీ లోభః శత్రుశ్చ కః కామః. ౩౬

కా చ సభా పరిహార్యా హీనా యా వృద్ధసచివేన,
ఇహ కుత్రావహితః స్యాత్ మనుజః కిల రాజసేనాయామ్.

ప్రాణాదపి కో రమ్యః కులధర్మః సాధుసజ్జత్స,
కా సంరక్ష్యో కీర్తిః పతివ్రతా నైజబుద్ధిశ్చ. ౩౭

కా కల్పలతా లోకే సచ్చిష్టాయార్పితా విద్యా,
కోఽక్షయవటవృక్షః స్యాత్ విధివత్ సత్పత్రక త్రదానంయత్.

సర్వదా స్మరింపదగిన దేవి ? హరినామము, కాని యవనభాష కాదు
బుద్ధిమంతులు నుడువదగని దేవి ? పరదోషమును, అన్యతమును. ౩౮

మానవుడు సంపాదించ దగిన వేవి ? విద్య, విత్తము, బలము, కీర్తి,
పూజము. సర్వగుణ వినాశకరమగున దేవి ? లోభము. శత్రు వెవరు ?
కామము. ౩౯

త్యజింపవలసిన సభ ఏది ? వృద్ధామాత్యుడు లేనిది. మానవుడు సావధాన
ముగ నుండువలసిన విషయ మేది ? రాజసేవ. ౪౦

ప్రాణముకంటెను రమణీయమగున దేవి ? కులధర్మము, సాధుసాంగత్య
మును. రక్షింపదగిన దేవి ? కీర్తి, పతివ్రత, స్వబుద్ధియును. ౪౧

లోకమున కల్పనల్లియగున దేవి ? సత్ శిష్యున కొసగిన విద్య. అక్షయ
వటవృక్ష మేది ? కాస్త్రవిధినుసరించి సత్పత్రున కొసగిన దానము. ౪౨

కిం కాస్త్రం సర్వేషాం యుక్తిర్మాతా చ కా ధేనుః,
 కిం ను బలం యద్ధైర్యం కోమృత్యుర్యదవధానరహితత్వమ్.
 కుశ్ర విషం దుష్టజనే కిమిహశౌచం భవేద్దృఢం నృణామ్,
 కిమభయమిహ వైరాగ్యం భయమపి కిం విత్తమేవ సర్వేషామ్.
 కా దుర్లభా నృణాం హరిభక్తిః సాతకం చ కిం హింసా,
 కోహి భగవత్ప్రియఃస్యాద్ యోఽన్యం నోద్వేజయేదనుద్విగ్నః.
 కస్మాత్స్థితిస్తపసో బుద్ధిః క్వ ను భూసురే కులో బుద్ధిః,
 వృద్ధోవసేవయా కే వృద్ధా యే ధర్మతత్త్వజ్ఞాః. ౪౩

సమ్భావితస్య మరణావధికం కిం దుర్యశో భవతి,
 లోకే సుఖభవేత్ కో ధనవాక్ ధనమపి కిం యతశ్చేష్టమ్.

సర్వులకును కాస్త్ర మేది? యుక్తి. మాత ఎవరు? గోవు. బలమేది?
 ధైర్యము. మృత్యువేది? సావధానముగ లేకుండుట. ౪౦

విష మెక్కడ నుండును? దుష్టులయందు. అశౌచ మేమి? ఋణమే.
 అభయవస్తు వేది? వైరాగ్యము. సర్వులకును భయప్రదమగున దేది? ధనమే.

మానవులకు దుర్లభమగున దేది? హరిభక్తి. పాపమేది? హింస.
 భగవంతునకు ప్రియా డెవడు? ఇతరులకు ఉద్వేగము నొసగక, తా నుద్వేగము
 నందనివాడు. ౪౧

సిద్ధికి కారణ మేది? తపస్సు. బుద్ధిని ఎవరిమీద నిలుప నగును?
 బ్రాహ్మణులయందు. బుద్ధి ఎట్లు లభించును? వృద్ధులను నేవించుటవలన. వృద్ధు
 లెవరు? ధర్మతత్త్వజ్ఞులు. ౪౨

లోకమాన్యులకు మరణముకంటె అధికమగున దేది? నింద. లోకమున
 సుఖపడువా డెవడు? ధనికుడు. ధనమునగా నేమి? అభిలషింపవస్తువును బొంద
 కేయనది. ౪౪

సర్వసుఖానాం బీజం కిం పుణ్యం దుఃఖమపి కుతః పాపాల్,
కస్యైశ్వర్యం యః కిల శక్జరమారాధయేద్భక్త్యా. ౪౫

కో వర్ధతే వినీతః కో వా హీయతే యో దృస్తః,
కో న ప్రత్యేతవ్యో బ్రూతే యశ్చాస్మతం శశ్వత్. ౪౬

కుత్రాస్మతేష్యపాపం యచ్ఛక్తం ధర్మరక్షార్థమ్,
కో ధర్మోఽభిమతో యః శిష్టానాం నిజకులీనానామ్. ౪౭

సాధుజలం కిం దైవం కః సాధుః సర్వదా తుష్టః,
దైవం కిం యత్సుకృతం కః సుకృతీ శ్లాఘ్యుః తే చ యఃసద్భిః.
గృహమేధినశ్చ మిత్రం కిం భార్యా కో గృహీ చ యోయజ్ఞతే.

క్షో యజ్ఞో యః శ్రుత్యా విహితః శ్రేయస్కరో నృణామ్. ౪౮

సమస్త సుఖములకును బీజ మేది? పుణ్యము. దుఃఖమెట్లు కలుగు
నున్నది? పాపమువలన. విశ్వర్య మెవని కుండును? భక్తితో శంకరుని ఆరా
ధించువానికి. ౪౫

అభివృద్ధిలోనికి వచ్చువా డెవడు? వినయవంతుడు. నశించువా
డెవడు? గర్వితుడు. నమ్మదగనివా డెవడు? వెనుకాడక అబద్ధము
చెప్పవాడు. ౪౬

అన్యతము నుడివినను పాపములేని పక్షేది? ధర్మరక్షణ మొనర్చవలసిన
చోట. దేనిని ధర్మముగా నంగీకరింప నగును? కులపరంపరాగతమై, శిష్టులచే
గ్రహింపబడినదానిని. ౪౭

సాధువ్యక్తికి బలమేమి? - దైవము. సాధు వెవరు? - సర్వదా సంతు
ష్టుడు దైవమునగా నేమి? - పుణ్యము. సుకృతి ఎవడు? - సత్పురుష
ప్రశంస నందినవాడు. ౪౮

గృహస్థునకు హితు లెవరు? భార్య. గృహస్థు ఎవడు? యాగముల
మొనర్చువాడు. యజ్ఞమనగా నేమి? వేదవిహితమును శ్రేయస్కరమును
అగునది. ౪౯

కన్య క్రియా హి సఫలా యః పునరాచారవాక్ శిష్టః,
 కః శిష్టో యో వేదప్రమాణవాక్ కో హతః క్రియాభ్రష్టః.
 కో ధన్యః సన్న్యాసీ కో మాన్యః పణ్డితః సాధుః,
 కః సేవో యో దాతా యోఽర్థితృప్తిమారనుతే. ౫౧
 కిం భాగ్యం దేహవతా మారోగ్యం కః ఫలీ కృషికృత్,
 కన్య స పాపం జపతః కః పూర్ణో యః ప్రజావాక్ స్యాత్.
 కిం దుష్కరం నరాణాం యన్మనసో నిగ్రహః సతతమ్,
 కో బ్రహ్మచర్యవాక్ స్యాద్ యశ్చాస్థలితోర్ధ్వరేతస్కః.
 కా చ పరదేవతోక్తా చిచ్ఛక్తిః కో జగత్ భర్తా,
 సూర్యః సర్వేషాం కో జీవనహేతుః స పరమ్యః. ౫౪

ఎవరి యజ్ఞములు సఫలము లగును ? శిష్టుడును, ఆచారవంతుడును అగు
 శ్లోక్తి క్రియలు. శిష్ట డెవడు ? వేదప్రమాణ విశ్వాసి. హతు డెవడు ? కన్య
 భ్రష్టుడు. ౫౦

ధన్య డెవడు ? సన్న్యాసి. మాన్య డెవడు ? పండితుడును పాశువును.
 నేవింపదగినవా డెవడు ? దాత.దాత ఎవరు ? యాచకులను తృప్తిపరిచుచువాడు.

శరీరధారులకు భాగ్య మేమి ? ఆరోగ్యము. సఫలు డెవడు ? కృషీ
 పలుడు. నిష్పాపి ఎవడు ? శపకర్త. పూర్ణ డెవడు ? సంతానవంతుడు. ౫౨

మానవులకు దుష్కరమగున దేది ? మనోనిగ్రహము. బ్రహ్మచారి ఎవడు?
 అస్థిర రేతస్కుడును, ఊర్ధ్వరేతస్కుడును అగువాడు. ౫౩

పరదేవత ఎవరు ? చిత్ శక్తి. జగద్భర్త ఎవరు ? సూర్యుడు. సర్వుల
 కును జీవనహేతు వేది ? మేఘుడు. ౫౪

కః శూరో యో భీతత్రాతా త్రాతా చ కః స గురుః,
 యో హి జగద్గురురుక్తః శమ్భుర్జ్ఞానం కుతః శివాదేవ. ౫౫
 ముక్తిం లభతే కస్మాద్ ముకుందభక్త్యా ముకున్దః కః,
 యస్తారయేదవిద్యాం కా చావిద్యా యదాత్మినోఽస్ఫూర్తిః.
 కస్య స శోశో యః స్యాద్ అక్రోధః కిం సుఖం తుష్టిః,
 యో రాజా రజ్జానకృత్ కశ్చ శ్వా నీచనేవకో యః స్యాత్.
 యో మామూ పరమేశః క ఇన్ద్రజాలాయతే ప్రపశ్చాయమ్,
 కః స్వప్ననిభో జాగ్రద్ వ్యవహారః సత్యమపి చ కిం బ్రహ్మ.
 కిం మిథ్యా యద్ విద్యానశ్యం తుచ్ఛం తు శశవిషాణాది,
 కా చానిర్వచనీయా మాయా కిం కల్పితం చైవతమ్. ౫౯

శూరు డెవడు ? - భీతులను రక్షించువాడు. రక్షకు డెవడు ? - గురువు.
 జగద్గురు వెవడు ? - శంభువు. జ్ఞాన మేవనినుండి లభించును ? - శివునినుండియే.

ముక్తి దేనివలన లభించును ? - ముకుంద - భక్తివలన. ముకుందు డెవడు ? -
 అవిద్యను దాటించువాడు. అవిద్యయనగా నేమి ? - ఆత్మప్రకాశమును అడ్డునది.

ఎవనికి శోకము కలుగదు ? - కోపము లేనివానికి. సుఖ మేది ? - తృప్తి.
 రాజెవడు ? - ప్రజలకు సంతోషమును గూర్చువాడు. శునక మెవడు ? - నీవులను
 నేవించువాడు. ౫౭

మాయావి ఎవడు ? - ఈశ్వరుడు. ఇంద్రజాలతుల్య మగున దేది ? - ఈ
 ప్రపంచము. స్వప్నసదృశ మగునదేది ? - జాగ్రత్కాల వ్యవహారము. సత్యవస్తు
 వేది ? - బ్రహ్మము. ౫౮

మిథ్య యనగా నేమి ? - ఎరుకవలన (జ్ఞానము వలన) నశించునది. తుచ్ఛ
 మేది ? - కుం దేటికొమ్మ మొదలగునవి. అనిర్వచనీయము ఏది ? - మాయ. కల్పిత
 మెవ దేది ? - ద్వైతము. ౫౯

కిం పారమార్థికం స్యాదదై వ్యతం చాజ్ఞతా కుఱోఽనాదిః,
వపుశ్చ పోషకం కిం ప్రారబ్ధం చాన్నదాయ కిం చాయుః.

కో బ్రాహ్మణై రుపాస్యో గాయత్రిర్కాగ్ని గోచరః శమ్భుః,
గాయత్ర్యామాదిత్యేచాగ్నా శమ్భుచ కిం నుతత్ తత్త్వమ్.

ప్రత్యక్షదేవతా కా మాతా పూజ్యో గురుశ్చ సంతాః,
తః సర్వదేవతాత్మా విద్యాకర్మాన్వితో బ్రాహ్మణః. ౬౨

కశ్చ కులక్షయహేతుః సంతాపః సజ్జనేషు యోఽకారి,
కేసామమోఘవచనం యే చ పునః సత్యమానశమ శీలాః.

కిం జన్మ విషయసజ్గః కిమత్రరం జన్మ పుత్రః స్యాత్,
కోఽపరిహార్యో మృత్యుః కుశ్ర పదం విద్యసేచ్ఛ ద్విక్పూతే.

పారమార్థికము యథార్థము ఏది? అదై వ్యతము. అజ్ఞాన మెటునుండి వచ్చినది? అనాది కాలమునుండి కలదు. శరీరమును నిలబెట్టిన దేది? ప్రాణబల కర్మము. అన్నము నొసగున దేది? ఆయువు ౬౦

బ్రాహ్మణుల కుపాస్య మేది? గాయత్రి, అగ్ని, సూర్యుడు. వీని ద్వార మున శివుని ఉపాశింపనగును. వీని నుపాసించుట ఏల? అదియే తత్త్వము, సత్యవస్తువు. ౬౧

ప్రత్యక్షదేవత ఎవరు? తల్లి. పూజ్యాడగు గురు వెవరు? తండ్రి. సర్వ దేవతాస్వరూపు దేవడు? జ్ఞానకర్మశోభితుడగు బ్రాహ్మణుడు. ౬౧

కులక్షయకారణ మేది? సజ్జనులకు కలిగించిన దుఃఖము. అమోఘవ చన్ము. రెవరు? సత్యమాన జితేంద్రియగుణములు కలవారు. ౬౩

జన్మ మేల? విషయాసక్తివలన. ఉత్తరజన్మ మేది? పుత్రుడే. అపరి హార్య మేది? మృత్యువు. అడు గెక్కడ నుంచనగును? దృష్టి చక్కగా నిలిచిన తావున. ౬౪

ప్రాత్రం కిమన్నదానే తుధితం కోఁఁర్చ్య హి భగవదవతారః,
 కశ్య భగవాన్ మహేశః శఙ్కరనారాయణాత్మైకః. ౬౫
 ఫలమపి భగవద్భక్తాః కిం తత్ప్రలోకస్వరూపసాక్షాత్త్వమ్,
 మోక్షశ్చ కో హ్యవిద్యాస్తమయః కః సర్వవేదభూ రథచోమ్.
 ఇశ్యేషా కంఠస్థా ప్రశ్నోత్తర రత్నమాలికా యేషామ్,
 తే ముక్తాభరిణా ఇహ విమలాశ్చభాన్తి సత్సమాజేషు. ౬౬
 ఇతి శ్రీశిష్టర భగవద్వాఙ్మహిమ నిశ్చిత ప్రశ్నోత్తర రత్నమాలికా ||౨౨||

అన్నదానప్రాత్రం యేషామ్? - తుధాత్తుడు. అర్చింపడుగిన దేది? - భగవదవ
 తారము. భగవంతు యేషామ్? - హరిహరనాథుడగు మహేశుడు. ౬౫

భగవద్భక్తికి ఫల మేమి? - ఆలోకస్వరూపసాక్షాత్కారములు. మోక్ష
 మనగా నేమి? - అవిద్యాస్తమయము. సర్వవేదములకు ఉత్పత్తిస్థాన మేది? -
 ఓంకారము. ౬౬

ఈ ప్రశ్నోత్తరరత్నమాలికను కంఠస్థ మొనర్చినవారు, ముత్యాలమాలను
 ధరించినవారివలె నిర్మలులై సాధుసమాజముల ప్రకాశింతురు. ౬౭

ఇది ప్రశ్నోత్తర రత్నమాలిక ఆంధ్రానువాదము. ||౨౨||

* “ఇతి కంఠగతా విముల ప్రశ్నోత్తర రత్నమాలికా యేషాం,

తేఽముక్తాభరిణా ఆపి విభాన్తి విద్వత్సమాజేషు.”

— పాఠాంతరము.

దీనిని కంఠస్థ మొనర్చినవారు ఆభరణ రహితులయ్యు పండిత సఫలలో
 ప్రకాశింతురు.

౨౩ ప్రశ్నోత్తర మణిరత్నమాలా

అపార సంసార సమాద్రమధ్యే,

విముఞ్జో మే శరణం కిమస్తి,

గురో కృపాలో కృపయా వదైద్

విశ్వేశపదామృజదీర్ఘనాకా.

౧

బద్ధో హి కో యో విషయానురాగీ

కా వా విముక్తిర్విషయే విరక్తిః,

కో వాస్తి ఘోరో నరకః స్వదేహ

స్తృష్టాక్షయః స్వర్గవిదం కిమస్తి.

౨

సంసారహృత్ కః శ్రుతిజాత్యభోధః

కో మోక్షహేతుః సతతం స ఏవ,

ద్వారం కిమేకం నరకస్య నారీ

కా స్వర్గదా ప్రాణభృతామహింసా.

౩

శిష్యుడు : కృపాశుడవగు ఓ గురుదేవా ! అంతులేని సంసారసముద్రమున ముణిగిపోవుచుండిన నాకు ఆశ్రయ మేది ? - దయతో నుడువుము. గురువు : విశ్వేశ్వరుని పాదపద్మములను దీర్ఘనాకయే నీ కాశ్రయము. ౧

బద్ధుడెవడు ? - విషయానురాగి. ముక్తి అనగా నేమి ? - విషయ వైరాగ్యము. ఘోరనరక మేది ? - శరీరము. స్వర్గమన నేమి ? - స్తృష్టాక్షయము. * ౨

సంసారదుఃఖమును బోగొట్టున దేది ? - వేదోక్తమగు అత్యభోధ. మోక్ష కారణ మేది ? - అదియే. నరకద్వార మేది ? - నారీ (పురుషునిపట్ల నారియును, నారియగుచో పురుషుడనియు భావము. ఇచ్చట స్త్రీ పురుషశబ్దములు కాకు పరములు.) ప్రాణులకు స్వర్గప్రదమగున దేది ? - అహింస. 3

* ఇకనుండి ప్రశ్నలన్నియును శిష్యవాక్యములుగను, ప్రత్యుత్తరములన్నియును గురువాక్యములుగను భావింపవలెను.

శేతే సుఖం కస్తు సమాధినిష్ఠో
జాగర్తి కోవా సదసద్వివేకీ,
కే శత్రవః సన్ని నిజేంద్రియాణి
తాన్యేవ మిత్రాణి జితాని యాని.

౪

కో వా దరిద్రోహి విశాలశృంగః
శ్రీమాంశ్చ కో యశ్చ సమస్తతోమః,
జీవస్మృతః కస్తు నిగుద్యమోయః
కో నాఽమృతః స్యాత్ సుఖదా నిరాశా.

౫

పాశో హి కో యో మమతాభిరూపః
సమ్మోహయత్యేవ సురేవ కా స్త్రీ,
కో వా మహాన్దో మదనాతురో యో
మృత్యుశ్చ కో వా వాఽపయశః స్వకీయమ్.

౬

సుఖనిద్ర బొందువా డెవడు? - సమాధినిష్ఠుడు. జాగరూకు డెవడు?
సదసద్వివేకీ. శత్రువు లెవరు? - తన ఇంద్రియములే. మిత్రు లెవరు? - వశీభూతము
లైన ఇంద్రియములే.

౪

దరిదు డెవడు? - అధికతృప్తి గలవాడు. లక్ష్మీయుతు డెవడు? - సర్వదా
తృప్తుడు. జీవస్మృతు డెవడు? - ఎట్టి ప్రయత్నము లేనివాడు. అమృతమేది?
ఆశ లేకుండుట.

౫

పాశ మేది? - మమత్వాభిమానము. కల్లువలె మత్తెక్కించున దేది? - స్త్రీ
మహాంధు డెవడు? - కామాతురుడు. మృత్యువనగా నేమి? - స్వకీయమగు
అపయశము.

౬

తో వా గురుగ్యో హి హితోపదేష్టా
 శిష్యస్తు తో యో గురుభక్త ఏవ,
 తో ద్విర్వరోఽో భవ ఏవ సాధో
 కిమాషణం తస్య విచార ఏవ.

౭

కిం భూషణాద్యూషణమస్తి శీలం
 తీర్థం పరం కిం స్వమనో విశుద్ధమ్,
 కిమత్ర హేయం కనకశ్చ కాంతా
 శ్రావ్య సదా కిం గురువేదవాక్యమ్.

౮

కే హేతవో బ్రహ్మగతేస్తు సన్తి
 సత్సజ్జతి ద్వానవిచారతోఽపాః,
 కే సన్తి సన్తోఽలవీతరాగా
 అపాస్తమోహాః శివతత్త్వనిష్ఠాః.

౯

గురు చెవరు? - మంచిని చెప్పవాడు. శిష్యు డెవడు? - గురుభక్తుడు.
 ద్విర్వరోగ మేది? - సంసారమే. దీనికి మందువేది? - విచారమే.

౧౦

అలంకారములకు అలంకారమగున దేది? - శీలము. శ్రేష్ఠతీర్థ మేది? -
 విశుద్ధమగు మానస తీర్థము. జగత్తున త్యజింపదగిన వేది? - కాంతాకనకములు.
 సదా వినదగిన వేది? - గురు, వేదవాక్యములు.

౧౧

బ్రహ్మప్రాప్తికి కారణము (అపాయము) లేవి? - సత్సంగ, దాన,
 విచార, సంతోషములు. సాధువు లేవరు? - విషయానురాగమును, మోహమును,
 విడచి శివతత్త్వనిష్ఠు లగువారు.

౧౨

కో వా జ్వరః ప్రాణభృతాం చ చింతా
 మూర్ఛోస్తి కో యస్తు వివేకహీనః,
 కార్యా ప్రియా కా శివవిష్ణుభక్తిః
 కిం జీవనం దోషవివర్జితం యత్.

౧౦

విద్యా హి కా బ్రహ్మగతి ప్రదా యా
 బోధో హి కో యస్తు విముక్తి హేతుః,
 కో లాభ ఆత్మావగమో హి యో వై
 జిహ్వ జగత్ కేన మనో హి యేన.

౧౧

శూరాన్మహాశూరతమోఽస్తి కో వా
 మనోజబాన్వైర్యధితో న యస్తు,
 ప్రాజ్ఞో హి ధీరశ్చ సమశ్చ కో వా
 ప్రాప్తో న మోహా లలనాకటాక్షైః.

౧౨

జీవులను జ్వర మేది ? - చింత. మూర్ఛ డెవడు ? - వివేకహీనుడు. ఏ
 కార్యము ప్రియకరము ? - శివకేశవభక్తి. జీవన మేది ? - దోషరహితమైనదియే
 జీవితము.

౧౦

విద్య ఏది ? - బ్రహ్మగతి నొసంగునది. బోధ ఏది ? - ముక్తిదాయక మగు
 నది. లాభ మేది ? - ఆత్మలాభము. జగత్తును జయింపగలుగువా డెవడు ? - తన
 మనస్సును జయించినవాడు.

౧౧

వీరాధిపీరు డెవడు ? - మదనశరవ్యధితుడు కానివాడు. ప్రాజ్ఞుడును,
 ధీరుడును, సమదృష్టియును అగువా డెవడు ? - లలనాకటాక్షముల మోహము
 నందనివాడు.

౧౨

విపాద్ విషం కిం విషయాః సమస్తా
 దుఃఖి నదా కో విషయానురాగీ,
 భస్యస్తు కో యస్తు పరోవకారీ
 కః పూజనీయః శివవత్త్వ నిష్ఠః.

౧౩

సర్వాస్వపథాస్వపి కిన్న కార్యం,
 కిం వా విధేయం విమమా ప్రయత్నాత్,
 స్నేహశ్చ పాపం వితనశ్చ ధర్మాః
 సంసారమూలా హి కిమస్తి చింతా.

౧౪

విజ్ఞాత్ మహావిజ్ఞాతమోఽస్తి కో వా
 నార్యాపిశాచ్యా న చ వశ్చితో యః,
 కా శృంభలా ప్రాణభృతాం చ నారీ
 దివ్యం వ్రతం కిచ్చ సమస్త దైన్యమ్.

౧౫

విషమునుమించు విష మేది ? - సమస్తములగు ఇంద్రియ విషయములును.
 పర్వదా దుఃఖము నందువా డెవడు ? - విషయానురాగి. భస్య డెవడు ? - పరోప
 కారి. పూజనీయు డెవడు ? - శివవత్త్వ నిష్ఠుడు.

౧౩

సర్వాస్వపథలలో చేయగూడని వేవి ? - చేయదగిన వేవి ? - స్నేహము,
 పాపము ఇవి చేయగూడనివి. కాస్తాధ్యయనము, ధర్మానుష్ఠానము ఇవి చేయ
 దగినవి. సంసారమూల మేది ? - చింత.

౧౪

విజ్ఞాతివిజ్ఞా డెవడు ? - నారీపిశాచపంచితకుడు కానివాడు. జీవునకు సంకల
 మేది ? - స్త్రీ. దివ్యవ్రత మేది ? - సంపూర్ణ దైన్యము.

౧౫

జ్ఞానం న శక్యం చ కిమస్తి సర్వైః
 ర్యోపిన్మనో యచ్ఛరితం తదీయమ్,
 కా న స్త్యజా సర్వజనైర్దురాశా
 విద్యానిహీనః పశురస్తి కో వా.

౧౬

వానో న సజ్జః సహ కైర్వదేయా
 మూర్ఖైశ్చ నీచైశ్చ ఖలైశ్చ పాపైః,
 ముముక్షుణా కేం త్వరితం విధేయం
 సత్సంకల్పైర్మమ దేశభక్తిః.

౧౭

లఘుర్ద్వయాలఘ్న కిమర్థితైవ
 గురుత్వమూలం యదయాచనఞ్చ,
 జాతో హి కో యస్య పునర్న జన్మ
 కో వాఽమృతో యస్య పునర్న మృత్యుః, ౧౮

సర్వలకును ఎరుగరాని దేది ?-స్త్రీలమనస్సుయును, శీలమును. త్యజింప
 రాని దేది ?-దురాశ. సశు వెదడు ?-విద్యానిహీనుడు.

౧౬

ఎవరితో నివసింపగూడదు ?-మూర్ఖులును, ఖలులును అగువారితోడ.
 శాపులును అగువారితోడ. ముముక్షువులు త్వరగా సంపాదించదగిన వేది ?-
 సత్సంగము, నిర్మమత్వము, ఈశ్వరభక్తియును.

౧౭

లఘువకారణ మేది ?-యాచన. గురుత్వకారణ మేది ?-చేయిజాప
 కుండుట. ఎవని పుట్టుక స్థానము ?-మరిజన్మములేనివాని పుట్టుక. ఆమృతు
 దేదడు ?-మరి ఈమీదట మృతి నందనివాడు.

౧౮

మూఱోఽస్తి తో వా బధిర్శ్చ తో వా
 వత్తుం న యుక్తం సమయే సమర్థమ్,
 తథ్యం సుపథ్యం న శృణోతి వాక్యం
 విశ్వాసపాత్రం న కి మస్తి నారీ.

౧౯

తత్త్వం కిమేకం శివమద్వితీయం
 కిముత్తమం సచ్ఛరితం యదస్తి,
 త్యాజ్యం సుఖం కిం ప్రియమేవ సమ్యక్
 దేయం పరం కిం త్వభయం నదైవ.

౨౦

శత్రోర్మహాశత్రుతమోఽస్తి తో వా
 కామః సో పోఽన్యతలోభ తృప్తాః,
 న పూర్వతే తో విషయైః స ఏవ
 కిం దుఃఖమూలం మమతాభిధానమ్.

౨౧

మూకబధిరు లెవరు ?-యథాకాలమున యధారమును నుడువజాలనివాడు
 మూగ; హితకరవాక్యములు విననివాడు చెవిటివాడు. విశ్వాసయోగ్యముకాని
 దేది ?-నారీ.

౧౯

ఏకమాత్రమగు తత్త్వ మేది ?- అద్వితీయమగు శివతత్త్వము. ఉత్తమ
 పస్తు వేది ?- సచ్ఛరితము. ఏ సుఖమును సర్వలోభావముగ త్యజింపనగును ?-
 శ్రీస్థానుఖము. అపూర్వమగు దానమేది ?- అభయదానము.

౨౦

శత్రువునుమించిన శత్రు నెవరు ? కామము, క్రోధము, మిథ్య, లోభము
 తృప్త అనునవి. విషయభోగమువలన పరితృప్తి నందని దెవరు ?-విషయములే. దుఃఖ
 కారణ మేది ? మమత్వమే.

౨౧

కిం మన్దనం సాక్షరతా ముఖస్య
 సత్యశ్చ కిం భూతహితం సదైవ,
 కిం కర్మ కృత్వా న హి శోచనీయం
 కామారికంసారి శమర్చనాఖ్యమ్.

౨౨

కస్యాస్తి నాశో మనసో హి మోక్షః
 క్వ సర్వథా నాస్తి భయం విముక్తై,
 శబ్దం పరం కిం నిజమూర్తయై
 తే కే చాప్యపాస్య గురుదేవ వృద్ధాః.

౨౩

ఉపస్థితే ప్రాణహరే కృతాంతే
 కిమాశు కార్యం సుధియా ప్రయత్నాత్,
 వాక్కాయచిత్తైః సుఖదిం యమఘ్నం
 మురారి పాదామ్బుజ చిన్తనశ్చ.

౨౪

ముఖమున కలంకార మేది ?- విద్య. సదా ప్రాణులకు పితకరమగున
 జేది ?-సత్యము. ఏ కర్మము నొనర్చిన శోచనీయము కాదు ?-కామరి [శివుడు]
 యొక్కయు, కంసారి [కృష్ణుడు] యొక్కయు పూజ.

౨౨

ఏది నాశనమైన మోక్షము లభించును ?-మనస్సు. సర్వథా భయరహిత
 సీతి ఏది ?- స్వీయమూర్త్యు. ఉపాసించదగినవా రెవరు ? - గురు, దేవత,
 పృథులు.

౨౩

ప్రాణహరియగు యమడువచ్చి ఎదురుగా నిలచినప్పుడు, బుద్ధిమంతు
 డగువాడు వెంటనే యొనర్పదగిన దేది ?- మనోవాక్కాయములతో, సుఖము
 నొసగునదియు, యమభయమును నివారించునదియును అగు శ్రీహరి పాదపద్మ
 త్పితనము.

౨౪

కే పస్యసః సన్తి ప్రవాసనాభ్యాః
 కః శోభతే యః సదసి ప్రవిద్యః,
 జూలేష కా వా సుఖదా సువిద్యా
 కి మేధతే దానవళాత్ సువిద్యా.

కులో హి భీతిశ్చ సదా విధేయా
 లోకాపవాదాద్ భవకానరాచ్చ,
 శో వాఽతిబద్ధుః పితరశ్చ కేవా
 విపత్ సహాయః పరిసాలకాయే.

బుద్ధ్వా న బోధ్యం పరికిష్యతే కిం
 శివప్రసాదాత్ సుఖబోధరూపమ్,
 జ్ఞాతే చ కస్మిన్ విదితం జగత్ న్యాయే
 సర్వాత్మకే బ్రహ్మణి పూర్ణరూపే.

చోరు లెవరు ? - కువాసనలు. సభలో శోభిల్లిన దెవరు ? - నుపండితుడు
 మాతవలె సుఖము నొసగున దేది ? - సువిద్య. దాన మొనర్చిన వర్ధిల్లిన దేది ? -
 సువిద్య.

సర్వదా దేసీనిగూర్చి భయపడదగును ? - లోకాపవాదము, సంపారాధ
 ణ్యమును. అత్యంతము స్నేహితు డెవడు ? - ఆపదలో అడ్డుకొనువాడు. పితృ
 తుల్యు లెవరు ? - పోషకులు.

దేని నెరిగిన మఱి తెలిసికొనదగిన దుండదు ? - శివప్రసాదమున సుఖ
 స్వరూపముగు బ్రహ్మమును. దేని నెరిగిన జగత్తు తెలియబడును ? - పూర్ణ
 రూపమును, సర్వాత్మకమును అగు పరబ్రహ్మమును.

కిం దుర్లభం సద్గురుర స్తిలోకే

సత్సజ్జతిర్బ్రహ్మవిచారణా చ,

త్యాగో హి సర్వస్య శివాత్మబోధః

కో దుర్జయం సర్వజనైర్మనోజః.

౨౮

పశోః పశుః కో న కరోతి ధర్మం

ప్రాచీనశాస్త్రేఽపి న చాత్మబోధః,

కిం చిద్ విషం త్థాని సుఖోపమం స్త్రీ

కే శత్రవో మిత్రవహాత్మజాద్యాః.

౨౯

విద్యుచ్ఛలం కిం ధన యావనాయు

ర్దానం పరం కిం చ నుపాత్ర దత్తమ్,

కంఠంగతైరవ్యసుభిర్న కార్యం

కిం కిం విధేయం మలినం శివార్చన.

౩౦

లోకమున దుర్లభమగున దేది?_సద్గురువు, సత్సంగము, బ్రహ్మవిచారము. సర్వత్యాగ మెప్పుడు కలుగును?_నేను శివస్వరూపుడనను అత్మబోధి కి కి నప్పుడు. గురయు దెవడు?_ మనోజుడు.

౩౧

పశువులలోకెల్ల పశు చెవరు?_ ధర్మానుష్ఠాన మొనర్పనివాడును, ప్రాచీనశాస్త్రములవలన అత్మజ్ఞానము బొందజాలనివాడును. విషమయ్యను అమృతమువలె తోచున దేది?_ స్త్రీ. శత్రువు లెవరు?_ మిత్రులవలె తోచు పుత్రాదులు.

౩౨

విద్యుత్ చంచలము లేవి?_ధన యావ నాయువులు. గొప్పదాన మేది?_ సత్పాత్రదానము. ప్రాణము పోయినను చేయదగని దేది?_ చెడ్డపని; అట్టి సితిలో నోనగ్నదగిన దేది?_ శివార్చన.

౩౩

అహర్నిశం ఏం పనిచిత్తనీయం

సంసారమిథ్యాత్మశేవాత్మ తత్త్వమ్,
 టిం కర్మ యతోప్రీతికరం మురారేః,
 క్వాప్తా న కార్యా నతతం భవాజ్ఞా.

3౧

కంతంగతా వా శ్రవణం గతా వా

ప్రశ్నోత్తరాభ్యా మణిరత్నమాలా,
 తనోతు మోదం విదుషాం సురమ్యం

రమేశ గౌరీశ కథేవ సద్యః.

3౨

ఇతి శ్రీ శంకర భగవత్పూజ్యపాద విరచిత ప్రశ్నోత్తరమణిరత్నమాలా ||౨౩||

రాత్రిం దినములు చింతింపదగిన దేది?_ సంసార మిథ్యాత్వమును, జీవశ్చైక్యమును. కర్మమనగా నేమి?_ విష్ణుప్రీతికర మగునది. విశ్వసింపదగని దేది?_ సంసార సముద్రము.

3౧

కంతస్థమైనను, శ్రవణగతమైనను ఈ ప్రశ్నోత్తరమణిరత్నమాల హరి కథవలెను, విద్వాంసులకు తక్షణము ఆనందము నొసగును గాక ||

3౨

ఇది ప్రశ్నోత్తరమణిరత్నమాల ఆంధ్రానువాదము ||౨౩||

౨౪. ప్రాధానుభూతిః

ప్రాధ - ప్రాధనిజానుభూతిగలిగితద్వైతేస్త్రీజాలో గురు
 రూఢం గూఢమథకాఘదుష్టకుధియాం స్వప్తం సుధీశాలినామ్,
 స్వాస్తే సమ్యక్ ఇహానుభూతమపి సచ్చిష్యావబోధాయ తత్
 సత్యం సంస్మృతవాన్ సమస్తజగతాం నైజం నిజాలోకనాత్.

ద్వైతం మయ్యజులం సముత్థితమిదం విధ్యా మనాకల్పితం
 తోయం తోయవివర్జితే మరుతలే భ్రాన్త్యైవ సిద్ధం న హి,
 యద్యేషం ఖలు దృశ్యమేతదఖిలం నాహం న వా తస్మయ
 ప్రాధానస్థచిదేకసన్మయనపుః శుద్ధోఽస్మృఖణ్డోఽస్మృహమ్. ౨

ఆత్మస్వరూపమగు సత్యము, పాపకలుషిత బుద్ధులకు ఆత్మంతము
 రూఢమై యున్నది. కాని పరిణతబుద్ధులు దానిని చక్కగ స్వాంతమున
 అనుభవమునకు దెచ్చుకొని, ఆత్మంతప్రాధమగు ఈ దృఢానుభూతివలన, ద్వైత
 రూపమగు కనికట్టును విప్పివేయుచున్నారు. ఇట్టి సత్వానుభూతిని బొందిన
 ఒకానొక గురువు (అంతటితో తృప్తిపడక) సత్ - శిష్యప్రబోధనిమిత్తము,
 సమస్త జగత్తుయొక్క పారమార్థిక స్వరూపమగు ఆ సత్యమును సంస్మరించు
 చున్నాడు.

మనః కల్పితమును, ద్వైతరూపమును, మిథ్యయును అగు ఈ జగత్తు
 నాయం దావిర్భవించు చున్నది. నీరు లేని ఎడారియందు పొరబడినను నీరు
 ఉబుకదు కదా! ఈదృశ్యజగత్తు నేను కాదు? లేక అది నాదియును కాదు,
 ప్రాధ సచ్చిదానందమయ మూర్తిగ నేను శుద్ధుడను, అఖండుడను. ౩

జేహూ నాహూమదేరసోఽయమచితం కుడ్యాదివన్నీశ్చితో
నాహం ప్రాణమయోఽపినా దృతిస్థితో వాయుర్యథానిశ్చితః,
సోఽహం నాఽపి నునోమయః తపిచలః కార్పూర్యమప్తో న వా
బుద్ధిః బుద్ధునృత్తికేవ కుహనా నాజ్ఞానమన్తం తమః. ౩

నాహం భాదిరశి స్ఫుటం మరుతలభ్రాజత్వయః సామ్యత
స్తేభ్యో నిత్యవిండునోఽఖిలదృశిః సారవ్రకాశో యథా,
ద్వైతైః సజ్జవివర్జితో గగనవత్ సంపూర్ణరూపోన్మయహం
వస్తుస్థిర్యనురోధత స్త్వహమిదం నీచ్యాది సిన్ధుర్యథా. ౪

నేను స్తంభాదులవలె అచేతనమగు శరీరమను కాను - అను విషయము
నున్నట్లము. కమ్మరినాని కొలిమితిత్తివలె, వాయుపూరితమగు ప్రాణమయ
కోశముకూడ నేను కాదు. కోతివలె చంచలమును, కార్పూర్యదుప్తమును అగు
మనోమయకోశముకూడ నేను కాదు. (తన్ను విజ్ఞానిగా నెన్నుకొను)
ప్రబుద్ధుని కుత్సిత బుద్ధివలె కుహనాగతియగు విజ్ఞానమయకోశముకూడ నేను
కాదు. అంధకారసదృశమగు అజ్ఞానము - ఆనందమయకోశము - కూడ నేను
కాదు. (అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయ
కోశములలో నేయొకటియును నేను కాదు, అని భావము) ౩

మరుమనీచికలవలె, మిథ్యయయ్యును పుష్టముగ ప్రకాశించెడు, ఈ
ఆకాశాది పంచభూతములుకూడ నేను కాదనుట నిక్కము. ఘటాదివస్తువు
అను ప్రదర్శించు సూర్యకాంతి వానికంటె వేరగునట్లు, ఈ ఆకాశాదులను
ప్రకాశింపజేయుచు, నేను వానికంటె వేరుగనున్నాడను. నేను ఆకాశమువలె
నిర్లిప్తడను, పూర్ణస్వరూపుడను. ఇవి అన్నియును నేనే - సముద్రమున తరంగ
ఫేణ బుద్బుదములవలె, ఈ సర్వమును నాయం దారోపితమై తోచుచున్నది. ౪

నిర్దైవతోఽన్యహమస్మి నిర్మలచిదాకాశోఽస్మి పూర్ణోన్యహం
 నిర్దేహోఽస్మి నిర్ద్రియోఽస్మి నితరానిద్రావగ్నోన్యహమ్
 నిర్ముక్తాశుభమానసోఽస్మి విగలద్విజ్ఞానకోశోన్యహం
 నిర్దాయోఽస్మి నిరస్తరోస్మి విపులప్రౌఢప్రకాశోఽన్యహమ్. ౫

మత్తోఽన్యః హి కీర్ణిదస్తి యది చిద్భాస్యం తతస్తస్మహం
 గుహ్లావహ్నివదేవ సర్వకలనాధిష్ఠానభూతోఽన్యహమ్
 సర్వస్యాపి దృగన్యహం సమరసః శాస్త్రోఽన్యహవోన్యహం
 పూర్ణోఽస్మి ద్వయవర్జితోఽస్మి విపులాకాశోఽస్మి నిత్యోఽన్య
 హమ్. ౬

నేను నిర్ - దైవతుడను, నిర్మలచిదాకాశమును, పూర్ణుడను, అశరీ
 ిని, నిరింద్రియుడను, పంచప్రాణములకు అతీతుడను, అసంభవనోరహితుడను,
 విజ్ఞానమయకోశరహితుడను, మాయారహితుడను, మరియు నేను నిరంతరాయ
 మానుడనై, వికాలగాఢప్రకాశస్వరూపుడ నగుచున్నాను. ౫

నాకంటె వేరగు వస్తు వింకొకటి లేదు. ఉండినపక్షమున అది చైతన్య
 ప్రకాశ్యమగుటవలన, గురివిందగింజలయం దగ్నిభ్రమవలె, మిథ్యయే. సమస్త
 కల్పనలకును అధిష్ఠానమగునది నేనే. సమస్త మునకును ద్రష్టయును నేనే. నేను
 సమరసస్వరూపుడను. ఏకరసస్వరూపుడను. శాంతుడను. నిష్పాపుడను. పూర్ణ
 డను, దైవతరహితుడను, అనంతాకాశస్వరూపుడను. నిత్యుడను. ౬

మయ్యస్మిన్ పరమార్థకే శ్రుతికిరోపేద్యే స్వతో భాసనే
 కా వా విప్రతిన త్తిరేతివిఖలం భాత్యేవ యున్నిధేః
 సారాలోకవశాత్ ప్రతీతిమఖలం పశ్యన్న యస్మిన్ జనః
 సద్విగ్ధోఽస్త్వత ఏవ కేవలశివః కోఽపి ప్రకాశోఽస్మ్యహమ్. ౭

నిత్యస్ఫుర్తిమయోఽస్మి నిర్మలసదాకాశోఽస్మితాన్తోస్యహం
 నిత్యానందమయోఽస్మి నిర్గతమహామోహాన్ధకారోఽస్మ్యహమ్
 విజ్ఞాతం పరమార్థతత్త్వమఖలం నైజం నిరస్తాశుభం
 ముక్తప్రాప్యమపాస్తభేదికలనాకై వల్యసంజ్ఞోఽస్మ్యహమ్. ౮

దేని సాన్నిధ్యమువలన ఈ సర్వవస్తువులును ప్రకాశము నందుచున్నవో,
 ఆ పరమార్థభూతుడనగు నాయందు విరుద్ధజ్ఞాన మెట్లుండగలదు? నేను వేదాంత
 వేద్యుడను. స్వప్రకాశస్వరూపుడను. సర్వమును సూర్యుని ప్రకాశమువలన
 కంటికి కనబడుచుండ, ఆ వెలుగును ఎవ్వరును సందేహించరు. నేను కేవల శివ
 స్వరూపుడను. ఒకానొక ప్రకాశస్వరూపుడను. ౭

నేను నిరంతరప్రకాశస్వరూపుడను, నిర్మలసదాకాశరూపుడను, కాంతు
 డను, నిత్యానందమయుడను, మహామోహాన్ధకారరహితుడను. అశుభసంపర్క
 లేకములేని నా నిజస్వరూపమును, పరమార్థతత్త్వముగు దానిని తెలిసికొంటిని.
 ఇది కేవలము ముక్తులు బొందదగిన సితియే. భేదజ్ఞానలవలేకమునుగూడ పరాభ
 వించెడు కైవల్యస్వరూపము నాది. ౮

స్వాప్నద్వైతవదేవ జాగ్రతమపి ద్వైతం మనోమాత్రకం
మిథ్యేశ్యేన విహయ సచ్చిదమలం స్వానైకరూపోఽస్మ్యహమ్
యద్వా వేద్యమశేషమేతదనిశం మద్రూపమేవేత్యపి
జ్ఞాత్వా త్యక్తమగున్మహిమాదధిరిన ప్రాథో గభీరోఽస్మ్యహమ్.

కర్తవ్యం కిమిహంఽస్తి సర్వపరిపూర్ణస్వాస్థ్యఖడ్గాకృతేః
కర్తవ్యం కిమిహంఽస్తి నిష్క్రియతపోర్హస్యైకరూపస్య తే
నిర్దైశిస్య స హేయమన్యదపి వా నో బాప్యపేయాస్తరం
శాంతోఽద్యాస్మి విముక్తతోయవిమలో మేఘోయథా నిర్మలః.

స్వప్నమున అనుభవించుటకు ద్వైతమువలెనే, జాగ్రదనుభూతమగు
ద్వైతముకూడ మనఃకల్పనయే. కనుక దీనిని మిథ్యగా గ్రహించి, త్యజించి సచ్చి
దమలస్వస్వరూపముననే నెలకొనియుండును. అదా, ఈర్ష్యేయనస్తునముదాయ
మంతయును నాస్వరూపమేయని ఎరిగి, వాయురహితమగు మహాసముద్రమ
వలె ప్రాథగంభీరుడనై యుండును.

నేను సర్వనస్తువులయందున, పరిపూర్ణుడనై అఖిండుముగ విరాజిల్లు
చున్నాడను. నాకు వెడలదగిన స్థాన మేది? నేను నిష్క్రియమూర్తిని,
మోక్షరూపుడను. నాకిక కర్తవ్య మెట్లుండగలదు? ద్వైతరహితుడనగు నాకు
పరిగ్రహించవలసినదిగాని, త్యజింపదగినదిగాని (హేయోపాదేయములు) లేవు.
జలరహితమగు మేఘమువలె నేను నిర్మలుడనై, ఇప్పుడు కాతుడ నైతిని. ౧౦

కిన్ను ప్రాప్తమయి పురా కిమధునా బంధం విచారాద్వి-
యస్మాత్ తత్సంభూతాపమేవ సతతంబాజ్ఞ్యల్యమానోఽస్మహమ్
కిం వాసేత్యమిహాపి మయ్యతితః ॥ ౧ మిథ్యాచిదారాదనం
ద్వైతాద్వైతవివర్జితే సమరసే మానం పరం స్మృత్వామ్. ౧౧

శ్రోతవ్యం చ కిమస్తి పూర్ణసుదృశో మిథ్యాసరోక్షస్య మే
మన్తవ్యం చ న మేస్తి కిచ్చిదపి వా నిఃసంశయజ్యోతిషః
ధ్యాన్యధ్యేయవిభేదహానివపుషో న ధ్యేయమస్త్యేవ మే
సర్వాత్మైకమహారసస్య సతతం నో వా సమాధిర్మమ. ౧౨

అత్తానాత్మనివేచనాపి మమ నో విద్వత్కృతా రోచతే
నాత్మా నాస్తి యదస్తి గోచరవపుః కో వా విచేత్తం తమి,

ఇంతకుముందు విచారాదులవలన నేను పొందిన వస్తు వేది ? ఇప్పుడు
బొందిన దేమి ? నిరంతర జాజ్వల్యమానమగు ప్రకాశస్వరూపమే నాది. నేను
సుఖస్వరూపుడను, ద్వైతాద్వైతరహితుడను. సమరసస్వరూపుడను అగు నాకు
మిథ్యయగు విచారాదులతో పనియేమి ? మానమే శోభిల్లును. ౧౧

పరిపూర్ణద్రవ్యనగు బ్రహ్మాన్యమగుదానిని మిథ్యగాజూచు నాకు శ్రవణ
మొనర్పదగిన దేమికలదు ? నిఃసందిగ్ధప్రకాశ స్వరూపుడనగు నాకు మనన
యోగ్యమగునదియును లేదు. త్రిపుటీనాశనమొనర్చిన నాకు, ధ్యేయమే లేదు.
సర్వాత్మకమగు ఏకరసస్వరూపము నాది. నాకు సమాధియును లేదు. ౧౨

విద్వాంసులొనర్చిన అత్మానాత్మ వివేచనముయెడకూడ నాకు అభిరుచి
లేదు. వీలయిన, అనాత్మయనునదియే లేదు. కలదేదియో అది ప్రత్యక్షమగు

మిథ్యావాదవిచారచింతనమహేవా కుర్వస్యదృష్టాశ్శ్రీకా
భ్రాంతా ఏవ స పారగా దృఢధియస్త్రాక్షీం శిలావత్ స్థితాః.

వస్త్రస్థిత్యనురోధతస్యహమహేవా కశ్చిత్సదార్థో న చా -
ప్యేవం కోఽపి విభామి సస్తతదృశీ వాఙ్మానసాగోచరః,
నిష్పాపోఽస్యభయోస్యహం విగతమశ్శక్తోఽలక్ష్తోఽస్యహం
చంద్రాంతసుపమానశీతలమహఃప్రాథమికాశోఽస్యహమ్ ౧౮
యోహంపూర్వమితఃప్రశాస్తకలనాశుద్ధోఽస్మిబుద్ధోఽస్యహం
యస్మాన్మత్త ఇదం సముద్భితమభూచేన్మయా ధ్యాన్యశే,
మయ్యేవ ప్రలయం ప్రయాతి నిరధిష్ఠానాయ తిస్సై నదా
సత్యానందచిదాత్మకాయ విపులప్రజ్ఞాయ మహ్యం నమః. ౧౯

ఆత్మయే. దానిని వివేకింప నమరు లేవరు? - ఆత్మను వీక్షింపనివారే వ్యర్థమగు
వాదవిచారచింతనము లొనర్తురు. వారు భ్రాంతులే. పారంగతులు గారు.
దృఢచిత్తులగువారన్నచో : శిలవలె ఆచలులై మానమునుదాల్చి యుందురు. ౧౩

వాస్తవమునకు నేను అను పదార్థమే లేదు. కాని నేను సర్వదా
వృత్తస్వరూపుడను. ఆవాఙ్మానస గోచరుడను. శుద్ధుడను. అభయస్వరూపుడను.
దుశ్శంకా కళంకరహితుడను. ప్రాథమికాశ స్వరూపుడనయ్యు అనుపమాన
శాంతశీతల లేజస్కుడను. ౧౪

ఇతః పూర్వమే భేదజ్ఞానము నశింప శుద్ధత్వమును, బోధస్వరూపమును
బొందిన నాయందే ఈజగత్తు ఉదయించి, ఉన్నతినిబొంది, ఉడుగుచున్నది.
అప్పుడు నేను నిరధిష్ఠానమునే యగుచున్నాను. అట్టి సత్యానందచిదాత్మకునకు,
విపులప్రజ్ఞానకు, నీకు, నమస్కారము. ౧౫

సత్తాచిత్సంఖకావచమస్తి సతతం నాహం చ సత్త్వం మృషా
సేదం నాపి జగత్ ప్రదృష్టచుఖం నాస్తీతి జానీహి భో,
యత్ప్రకృంకగుణావశాత్త్వయిమయాతిత్సత్వమేతత్ స్ఫుటం
శ్రద్ధతాన్వససు శుద్ధబుద్ధిరిసి చేతగ్మాత్రాస్తు తే సంశయః.

స్వాంనైక్యకనుభోగచానుమనసే ప్రాధానుభూతిస్త్రియం
బాతల్య స తు మోహముగ్ధగతియే శుష్టాన్తరజ్ఞాయ చ
యేయం రమ్యవిదర్శితోత్తమశిరఃప్రాప్తా చ కాస్తి స్వయం,
సాచేన్మర్కటవాస్తవేశవతితే కిం రాజతే కేతకి. ౧౭

ఇతి శ్రీశంకర భగవత్పూజ్యపాద విరచిత ప్రాధానుభూతిః ||౨౩||

నేను సతతము సచ్చిదానందస్వరూపుడను. నీవు, నేను అను భేదమే
లేదు. ఏలయున, అది మిథ్య. దృష్టిగోచరమగు ఈ జగత్తుకూడ లేదని ఎరుంగు
మోయి! శుద్ధుడా! నా ఉపదేశమును శ్రద్ధతో విశ్వసించుము. నీబుద్ధి పవిత్ర
మగుచో నీ కీషన్మాత్రమును సంశయముండదు. ౧౮

స్వారస్యము ననుభవించుగ ఉత్తమచిత్తునకే ఈ ప్రాధానుభూతి నొసగ
దగును. మోహకలుషితచిత్తునకును, దుష్టవృత్తికిని జెప్పకూడదు. రమణీయతా
జ్ఞానముగల వ్యక్తికి శిరోభూషణమై కేతకీపుష్పము (మొగలి పువ్వు) రాజిల్లును
గాని, కోతిచేత బడిన అట్లగునా? ౧౯

ఇది ప్రాధానుభూతి - ఆంధ్రానువాదము ||౨౩||

* * ఈ చిన్నము మధ్యగల భాగమును ఇక మీదట గరి వ శ్లోకము వరకు ప్రతిశ్లోక - అనువాదముతో కలిపి పఠింప నగును.

శుద్ధచైతన్యరూపోఽహమాత్మానామోఽహమేవ చ,
అఖణ్డానందరూపోఽహ మహమేనాహ మవ్యయః. :

స్వయంప్రకాశరూపోఽహం చిస్మయోఽహం పరోస్వయం,
అద్వైతానందరూపోఽహ మహమేనాహ మవ్యయః. ౩

ప్రత్యక్ చైతన్యరూపోఽహం శాన్తోఽహం ప్రకృతేః పరః,
శాశ్వతానందరూపోఽహ మహమేనాహ మవ్యయః. ౪

తత్త్వాతీతః పరాత్మాహం మధ్యాతీతః పరః శివః,
మాయాతీతః పరంజ్యోతిరహమేనాహ మవ్యయః. ౫

సామరూపవ్యతీతోఽహం చిదాకారోహ మచ్యుతః,
సుఖప్రకాశరూపోఽహ మహమేనాహ మవ్యయః. ౬

నేను శుద్ధచైతన్యరూపుడను, ఆత్మారాముడగునది నేనే. అఖండా
నంద స్వరూపుడను - అవ్యయుడను. ౧

నేను స్వయంప్రకాశ స్వరూపుడను, చిద్రూపుడను, పరమాత్మను,
అద్వైతానందరూపుడను - అవ్యయుడను. ౨

నేను ప్రత్యక్ - చైతన్యస్వరూపిని. శాంతుడను. ప్రకృతికి అతీతుడను.
శాశ్వతానందస్వరూపుడను - అవ్యయుడను. ౩

నేను చతుర్వింశతి రత్నముల కలీతుడను, పరాత్మను, మధ్యావస్థ
యనగా శరీరాతీతుడనగు పరశివుడను. మాయాతీతుడను. పరంజ్యోతిని -
అవ్యయుడను. ౪

నేను సామరూపాతీతుడను, జ్ఞానమూర్తిని, అచ్యుతుడను, సుఖస్వరూ
పుడను, ప్రకాశస్వరూపుడను - అవ్యయుడను. ౫

మాయాతత్కార్యదేహాదిర్మమ నాస్త్యేవ సర్వదా,
స్వప్రకాశైకరూపోఽహమహమేవాహ మవ్యయః. ౧౦

గుణత్రయవ్యతీతోఽహం బ్రహ్మదీనాశ్చ సాక్ష్యహమ్,
అనంతానందరూపోఽహ మహమేవాహ మవ్యయః. ౧౧

అస్త్ర్యామిస్వరూపోఽహం కూటస్థఃసర్వగోఽస్మృహమ్,
పరమానందరూపోఽహ మహమేవాహ మవ్యయః. ౧౨

ద్వంద్వద్విదాక్షీరూపోహమచలోఽహం సనాతనః,
సర్వసాక్షీస్వరూపోఽహ మహమేవాహ మవ్యయః. ౧౩

నిష్కలోఽహం నిష్క్రియోఽహం సర్వాత్మా చ సనాతనః,
అక్షరస్వరూపశ్చాహ మహమేవాహ మవ్యయః. ౧౪

మాయయును, మాయాకార్యములగు శరీరాదులును నాకెన్నడును
లేవు. నేను సర్వదా స్వప్రకాశాద్వైతస్వరూపుడను - అవివాళిని. ౧౦

నేను గుణాతీతుడనై బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులకు గూడ సాక్షిగ
నుంటిని. అనంతానందరూపుడను - అవ్యయుడను. ౧౧

నేను సర్వాంతర్యామిని. కూటస్థుడను. సర్వగతుడను. పరమానంద
స్వరూపుడను - అవ్యయుడను. ౧౨

నేను ద్వంద్వాతీతుడను, సాక్షిని, అచలుడను, సనాతనుడను, సర్వ
సాక్షిని - అవ్యయుడను. ౧౩

నేను నిష్కలుడను, నిష్క్రియుడను, సర్వాత్ముడను, సనాతనుడను,
అక్షరస్వరూపుడను - అవ్యయుడను. ౧౪

ద్రజ్ఞానఘన ఏవాహం విజ్ఞానఘన ఏవ చ,

అకర్తాఽచామభోక్తాఽహం మహామేవాహం మవ్యయః. ౧౫

నిరాధారస్వరూపోఽహం సర్వాధారోఽహమేవ చ,

అస్తకామస్వరూపోఽహం మహామేవాహం మవ్యయః. ౧౬

తాపత్రయవిముక్తోఽహం దేహత్రయవిలక్షణః,

అవస్థాత్రయసాక్షిస్మి చాహమేవాహం మవ్యయః. ౧౭

దృక్దృశ్యైర్దౌ నదాద్ధౌ స్తః పరస్పరవిలక్షణః,

దృక్బ్రహ్మ దృశ్య మాయేతి సర్వవేదాంత డిణ్డిమః. ౧౮

అహం సాక్షీతి యో విద్యాద్ వివిచ్యైవ పునః పునః,

స ఏవ ముక్తో విద్యాక్ స ఇతి వేదాంత డిణ్డిమః. ౧౯

నేను ప్రజ్ఞానస్వరూపిని; విజ్ఞానస్వరూపియగునది కూడ నేనే. నేను
అకర్తను, అభోక్తను - అవ్యయుడను. ౧౫

[నా కారాధారమగున దేదియును లేకుండుటచే] నేను నిరాధార స్వరూ
పుడను; అయినను సర్వమునకు ఆధారము నేనే. నేను అస్తకాముడను -
అవ్యయుడను. ౧౬

నేను తాపత్రయవిముక్తుడనై, దేహత్రయాతీతుడనై అవస్థాత్రయసాక్షి
నగుచున్నాను. నేను అవ్యయుడను. ౧౭

దృక్-దృశ్యము లను రెండువస్తువులు కలవు. ఇవి పరస్పర విరుద్ధములు.
వీనిలో దృక్ అనగా ద్రష్టయగునది బ్రహ్మము; దృశ్యము మాయ - ఇదియే
సర్వవేదాంతముల [ఉపనిషత్తుల] డిండిముము. [ఘోషణ] ౧౮

శరీరేంద్రియదులనుండి ఆత్మను వేరొనర్చి, 'నేను సాక్షిస్వరూపుడను'
అని గ్రహించినవాడే విద్వాంసుడును, ముక్తుడును అని వేదాంతములు ధంకా
కొట్టి చెప్పుచున్నవి. ౧౯

ఘటకుడ్యాదికం సర్వం మృత్తికామాత్రమేవ హి,

తద్వద్ బ్రహ్మ జగత్సర్వమితి వేదాంతసిద్ధిః. ౨౦

బ్రహ్మ సత్యం జగన్నిధ్యా జీవో బ్రహ్మైవ నాపరః,

ఇదమేవతు సచ్చాత్రమితి వేదాంతసిద్ధిః. ౨౧

అస్తజ్యోతిర్నహిర్జ్యోతిః ప్రత్యగ్జ్యోతిః పరాత్పరః,

జ్యోతిర్జ్యోతిః స్వయంజ్యోతిరాత్మజ్యోతిః శివోఽస్మహమ్. *

ఇతి క్రేకబ్ధర భగవత్కృష్ణపాద విరచిత బ్రహ్మజ్ఞానావలీమాలా॥౨౫॥

కుండ, గోచ మున్నగున వన్నియును మన్నయేకద ! అవి ఘటకుడ్యాది
మాపమున గోచరించుచున్నను వాస్తవమునకు వాని స్వరూపము మృత్తికయే.
అట్లే ఈ జగత్తుకూడ బ్రహ్మస్వరూపమేయని వేదాంతములు ఘోష పెట్టు
చున్నవి. ౨౦

బ్రహ్మమే సత్యము, జగత్తు విభ్య, జీవుడు బ్రహ్మమే, బ్రహ్మమునుండి
వేరు కాదు - ఇదియే శుభప్రదమగు శాస్త్రసిద్ధాంతము. (లేక సర్వకాలముల
నిలబడగలిగిన సూక్తి.) - ఇదియే వేదాంత డిండిమము. ౨౧

అంతఃకరణమును ప్రకాశింపజేయు అంతర్జ్యోతియును, వెలుపలనుండు
వెలుగును, మరల (ప్రత్యగ్జ్యోతియును) పరాత్పరమగు జ్యోతియును, సూర్య
చంద్రాగ్నులనుగూడ ప్రకాశింపజేయు జ్యోతియును, అన్యప్రకాశము ననే
క్షింపని స్వయంజ్యోతియును, శుభప్రదమగు ఆత్మజ్యోతియును నేనే యగు
చున్నాను. ౨౨

ఇది బ్రహ్మజ్ఞానావలీమాల-ఆంధ్రానువాదము. ॥౨౫॥

* ఈ తుది మూడు శ్లోకములును అధిక పాఠము.

౨౬. బ్రహ్మే ను చింతనమ్

(ఆత్మను చింతనమ్)

అహమేవ పరం బ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్యమవ్యయమ్,
ఇతి స్యాన్నిశ్చితో ముక్తో బద్ధ ఏవాన్యథా భవేత్. ౧

అహమేవ పరం బ్రహ్మ నిశ్చితం చిత్త చిన్మతామ్,
చిద్రూపత్వాదసజ్జత్వాదబాధ్యత్వాత్ ప్రయత్నతః. ౨

అహమేవ పరం బ్రహ్మ న చాహం బ్రహ్మణః వృథక్,
ఇత్యేవం గమునాసీత బ్రహ్మణో బ్రహ్మణి స్థితః. ౩

సర్వోపాధివినిర్మూక్తం చైతన్యం చ నిరస్తరమ్
తద్ బ్రహ్మహమితి జ్ఞాత్వా కథం వర్ణాశ్రమీ భవేత్. ౪

నేనే వాసుదేవు డనబడు పరబ్రహ్మతత్త్వమును, అవ్యయుడను -
అను నిశ్చయముబది గలవాడే ముత్తుడు. ఇట్టి దృఢనిశ్చయము లేనివారు బద్ధులు.

చిత్తమా! నేను జ్ఞానస్వరూపుడ నగుటవలనను, అసంగుడ నగుటవలనను,
కాలత్రయాబాధితుడ నగుటవలనను నేనే “పరబ్రహ్మమును” అని దృఢనిశ్చయ
ముతో చింతింపుము. ౨

బ్రాహ్మణుడగువాడు బ్రహ్మమున నెలకొని “నేనే పరబ్రహ్మమును,
బ్రహ్మమునుండి నేను వేరు కాదు” అని ఉపాసింపనగును. ౩

“శరీరము, ఇంద్రియములు, వనస్సు, బుద్ధి మున్నగు ఉపాధులు లేనిది
యును, సర్వదా చైతన్యస్వరూపమును అగు పరబ్రహ్మమే నేను” అని
గ్రహించినవ్యక్తి తన్ను ఒకానొక వర్ణ మునను అశ్రయమునను సంబంధించి
నట్లు, ఎట్లు చెప్పుకొన గలడు? ౪

అహం బ్రహ్మస్మి యోవేద స సర్వం భవతి త్విదమ్,
నాభ్యుత్యా ఈశతే దేవాస్తేషామాత్మాభిక్షేదీ సః. ౫

అన్యోఽసావహమన్యోఽస్మీ త్యుపాస్తే యోఽన్యదేవతామ్,
స స వేద నరో బ్రహ్మ స దేవానాం యథా పశుః. ౬

అహమాత్మా స చాన్యోఽస్మి బ్రహ్మైవాహం స శోకభాక్,
సచ్చిదానందమాపోఽహం నిత్యముక్త స్వభావవాక్. ౭

ఆత్మానం సతతం బ్రహ్మ సంభావ్య విహరన్తి యే,
స తేషాం ముష్కృతం కిచ్ఛిద్ ముష్కృతోద్ధా స చాపచః. ౮

ఆత్మానం సతతం బ్రహ్మ సంభావ్య విహరేత్ సుఖమ్,
క్షణం బ్రహ్మహమస్మీతి యః కుర్యాదాత్మచిస్తనమ్. ౯

“నేను బ్రహ్మమును” అని ఎరిగినవాడు, ఈ స్వరూపమును తానే యగును. దేవతలు అతని కెట్టివిఘ్నమును కలిగింపజాలరు. ఏలయన, అతడు దేవతలకుగూడ ఆత్మయగును. ౫

ఉపాస్య దేవతకంటే తన్ను వేరుగా భావించి, అన్యదేవతోపాసన మొనర్చువాడు, బ్రహ్మమునెరుగక దేవతలకడ పశుసదృశుడగును. [అనగా మానవులకెట్లు పశువులు భోగ్యవస్తువులలో, అట్లే ఈ ఆత్మాన్యదేవోపాసకుడ అజ్ఞాదగుటవలన యజ్ఞాదులనొనర్చి దేవతలను సంతోషపెట్టవలసినవాడగును.] ౬

నేను ఆత్మను, శరీరాదులను గాను. బ్రహ్మమే నేను. నాకు దుఃఖము లేదు నేను సచ్చిదానందస్వరూపుడను. ఎల్లకాలముల నేను ముక్తుడనై యుంటిని - ఇదియే నా సహజస్వరూపము. ౭

ఎవరు ఆత్మను సర్వదా బ్రహ్మముగ భావించుచు సుఖవిహారము నల్పుచున్నాడో, వారి పాపములన్నియును తొలగిపోవును. పాపఫలితములగు అపదలుగూడ అంటవు. ౮

నిరంతరము ఆత్మను బ్రహ్మముగ భావించుచు సుఖముగ విహరింప నగును. ఇట్లు తీరికకాలమైనను “నేను బ్రహ్మమును” అను ఆత్మచింత మొనర్చినయెడల ౯

అన్యహాపాతకం హన్తి తమః సూర్యోదయో యథా,
 అజ్ఞానాద్ బ్రహ్మణో జాత మాకాశం బుద్ బుదోపమమ్. ౧౦
 ఆకాశాద్ హయరుత్సన్నో వాయోస్తేజస్తతః పయః,
 అదభ్యశ్చ పృథివీ జాతా తతో వ్రీహియవాదికమ్. ౧౧

పృథివ్యస్తు పయో వహ్నీ వహ్నిర్వాయా నభస్యసౌ,
 నభోఽస్యవ్యాకృతే తచ్చ శుద్ధే శుద్ధోఽస్యహం హరిః. ౧౨
 అహం విష్ణురహం విష్ణురహం విష్ణుగహం హరిః,
 కర్తృభోక్త్యాదికం సర్వం తదవివోక్త్యేమేవ చ. ౧౩

అచ్యుతోఽహమనంతోహం గోఽన్తోఽహమహం హరిః,
 అనన్తోఽహ మశేషోఽహమజోఽహమమృతోఽస్యహమ్.

ఆధ్యానము మహాపాతకములను, సూర్యోదయము చీకట్లను నశింపజేయునట్లు,
 బోగొట్టును. బ్రహ్మమునుండి అజ్ఞానమువలన, బుడగవంటి ఆకాశము
 కలిగినది. F - ౧౦

ఆకాశమునుండి వాయువును, దానినుండి శేజస్సుయును, దానినుండి
 జలమును, దానినుండి పృథివియును, దానినుండి వ్రీహియవాది సస్యములును
 కలిగినవి. ౧౧

పృథివి జలమునను, జలము అగ్నియందునను, అగ్ని వాయువునను,
 వాయు వాకాశమునను, ఆకాశ మన్యోత్పత్తియునను, అనగా మాయయందునను,
 మాయ శుద్ధబ్రహ్మమునను వెలయుచున్నది. నే నా శుద్ధుడనగు హరిని. ౧౨

నేను విష్ణుడను, విష్ణుడను, విష్ణుడను, హరిని. కర్తృత్వభోక్తృత్వములు
 మున్నగునవన్నియును బ్రహ్మసంబంధమగు ఆ అవిద్యనుండియే కలిగినవి. ౧౩

నేను అచ్యుతుడను, అనంతుడను, గోవిందుడను, హరిని. నేను అనందు
 డను, అశేషుడను, అజ్ఞాడును, అమృతుడను. ౧౪

నిత్యోఽహం నిర్వికల్పోఽహం నిరాకారోఽహం మవ్యయః,
సచ్చిదానందరూపోఽహం పశ్చకోశాతిగోఽస్త్వహమ్. ౧౫

అకర్తాహం మభోక్తాహం మసజ్జః పరమేశ్వరః,
సదా మత్సన్నిధానేన శ్రష్టతే సర్వవిద్వియమ్. ౧౬

ఆదిమధ్యాస్తమిక్తోఽహం న బద్ధోఽహం కదాచ న,
స్వభావనిర్మలః శుద్ధః స ఏవాహం న సంశయః. ౧౭

బ్రహ్మైవాహం న సంసారి ముక్తోఽహమితి భావయేత్,
అశక్తువాక్ భావయితుం వాక్యమేతత్ పదాభ్యసేత్. ౧౮

యదభ్యాసేన తద్భావో భవేద్భ్రమర కీటవాన్,
అత్రాపహాయ సద్దేహమభ్యసేత్ కృతవిశ్చయః. ౧౯

నేను నిత్యుడను, నిర్వికల్పుడను, నిరాకారుడను, అవ్యయుడను, సచ్చి
దానందరూపుడను, పంచకోశాతీతుడను. ౧౫

నేను కర్తయును, భోక్తయునుగాని ఆనంగుడను. పరమేశ్వరుడను. నా
సాన్నిధ్యమువలననే, సర్వేంద్రియములును సర్వవ్యవహారముల నొనర్చు చున్నవి.

నేను ఆదిమధ్యాంత - రహితుడను. నాకు బంధ మెన్నడును లేదు.
నేను స్వభావనిర్మలుడను. శుద్ధుడను. ఈవిషయమున ఎట్టిసంశయమును లేదు. ౧౭

నేను బ్రహ్మస్వరూపుడను, సంసారిని గారు, ముక్తుడను-అని ధ్యానించ
నగు. ఇట్లు భావించుటకు అసమర్థులగువారు సర్వదా ఈ వాక్యమును ఉచ్చ
రించుచుండవలెను. [అనగా జపించునది.] ౧౮

- భ్రమరకీటన్యాయము ననుసరించి దేనిని నిగంతము ధ్యానింతువో, ఆ
భావమే లభించును. అట్లే జీవుడు “నేనే బ్రహ్మను” అని పోనాపున్యముగ
ఉచ్చరింప బ్రహ్మమే యగును. ఈ విషయమున సందేహమును దొలగద్రోచి,
దృఢనిశ్చయముతో బ్రహ్మభ్యాసము నొనర్చినగును. ౧౯

ధ్యానయోగేన మానైకాద్ బ్రహ్మహత్యాం వ్యపోహతి,
సంవత్సరం నదభ్యాసాత్ సిద్ధ్యప్తకమనాపుయాత్. ౨౦

యాచజ్జీవం నదాభ్యాసజ్జీవస్మతో భవేద్ యతిః,
నాహం దేహీ న చ ప్రాణో నేన్ద్రియాణి తథైవ చ. ౨౧

న మనోఽహం న బుద్ధిశ్చ నైవ చిత్తమహంకృతిః,
నాహం పృథ్వీ న సలిలం న చ వహ్నిస్తథానిలః. ౨౨

న చాకాశో న శబ్దశ్చ న చ స్పర్శస్తథా రసః,
నాహం గంధో న రూపం చ న మాయాహం న సంశృతిః. ౨౩

సర్వతా సాక్షిరూపత్వాత్ శివ ఏవాఽస్మి కేవలః,
మయ్యేవ సకలం జాతం మయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్. ౨౪

ఈ రీతిగ ధ్యానయోగమును ఒక్కమాసము అనుష్ఠించినయెడల, బ్రహ్మ
హత్యాపాపము తొలగును. ఇట్లుక సంవత్సరము సర్వదా అభ్యసించినయెడల,
అష్టసిద్ధులు లభింపగలవు. ౨౦

ఏ సన్న్యాసి యాచజ్జీవము ఈరీతిగ అభ్యసించునో, అతడు జీవన్ముక్తు
డగును. శరీరము, ప్రాణము, ఇంద్రియములు, మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహం
కారము, పృథివి, జలము, అగ్ని, వాయువు, అకాశము, శబ్దము, స్పర్శ,
రసము, గంధము, రూపము, ఇవి నేను కాదు. నాకు మాయలేదు. నాకు
సంసారములేదు. ౨౧-౨౩

నేను సర్వదా సాక్షివగుటవలన కేవలస్వరూపుడనగు శివుడనే నా
యందే సర్వమును కలిగి, నాయందే నిలచియున్నది. ౨౪

మయి సర్వం లయం యాతి తద్ బ్రహ్మస్వరూపమద్వయమ్,
సర్వజ్ఞోఽహమసంతోఽహం సర్వేశః సర్వశక్తిమామ్. ౨౫

ఆనందః సత్యబోధోహమితి బ్రహ్మసుచిస్తనమ్,
అయం ప్రపంచోఽమిత్యైవ సత్యం బ్రహ్మైహమవ్యయమ్.

అత్ర ప్రమాణం వేదాంతా గురవోఽనుభవస్తథా,
బ్రహ్మైవాహం న సంసారీ న చాహం బ్రహ్మణః పృథక్.

నాహం దేహీనా న మే దేహః కేవలోహం న వాతనః,
ఏవమేవాద్వితీయం వై బ్రహ్మణో నేహ కిచ్ఛన. ౨౬

తుడను సర్వమును నాయందే లయమగుచున్నది. నేనే అన్విశీయబ్రహ్మ
స్వరూపుడను, సర్వజ్ఞుడను, అనంతుడను. సర్వేశ్వరుడను సర్వశక్తిమంతుడను. ౨౫

నేను ఆనందుడను, సత్యబోధస్వరూపుడను, - ఈరీతిగ బ్రహ్మసుచితన
మొనర్చునగును. ఈ ప్రపంచము మిథ్యయే. సత్యమగునది నా అన్వయబ్రహ్మ
స్వరూపమే. ౨౬

ఈ విషయమున సర్వవేదాంతములును, గురువాక్యమును, అనుభవమును
ప్రమాణములు. నేను బ్రహ్మస్వరూపుడను. సంసారిని కాదు. నేను బ్రహ్మకీన్ను
డను కాదు. ౨౭

నేను శరీరముగాను - నాకు శరీరము లేదు. నేను కేవలుడను, సనా
తనుడను, ఈ జగత్తున ఒకే అద్వితీయమగు బ్రహ్మము గాక, వేరొక వస్తువు
లేదు. ౨౮

హృదయకమలమధ్యే దీపవత్ వేదసారం
 ప్రణవమయమితర్క్యం యోగిభిర్ధ్యానగమ్యమ్,
 హరి గురు శివయోగం సర్వభూతస్థమేకం
 సకృదపి మనసా వై చిన్తయేద్ యః స ముత్తః. ౨౯

ఇతి శ్రీశార్ంగభగవత్పూజ్యపాదవిరచిత - బ్రహ్మసూచిన్తనమ్ ||౨౬||

హృదయ కమలమధ్యమున దీపకలికవలె వెలుగునదియును, వేదసార
 మును, ప్రణవస్వరూపమును, తర్కసాధ్యము కానిదియును, యోగుల
 పలన ధ్యానమున బొందబడునదియును, హరిగురుశివుల శుభసమ్మేళనా స్వరూ
 పమును, సర్వభూతస్థమును అగు ఆ ఆదైవతతత్త్వమును ఒక్కసారియైనను
 మనస్సుతో చింతింపగలుగువాడు. ముక్తు డగును. ౨౯

ఇది బ్రహ్మసూచిన్తన - ఆంధ్రానువాదము ||౨౬||

* ౨౭. మ నీ షా ప ఇచ్చ క మ్

సత్యాచార్యస్య గమనే కదాచిన్సుక్తిదాయకమ్,
కాశీక్షేత్రం త్రతి సహ గార్యా మార్గే తు శబ్దరమ్. ౧

అన్యవేషధరం దృష్ట్వా గచ్ఛ గచ్ఛేతి చాబ్రవీత్,
శక్తిరం సోఽపి చడ్డాలస్తం పునః ప్రాహ శబ్దరమ్. ౨

అన్నమయా దన్నమయ మశవా చైతన్యమేవ సైతన్యాత్,
ద్విజవర దూరీకర్తుం వాఙ్మసి కిం బ్రూహి గచ్ఛ గచ్ఛేతి. ౩

కిం గడ్గొమ్ముని విచిచ్ఛతోఽన్యోరక్షణౌ చడ్డాలవాటిసయః

పూరేచా న్తరమ స్తి కాఙ్ఘనఘటిమ్మత్కుమ్భయోర్వామ్భరే,
వ్రత్యగ్వస్తుని ని స్తరజ్గసహజానన్దానబోధామ్బుధౌ

విప్రాయంశ్వపచోఽయమిత్యసి మహాకోఽయంవిభేదభ్రమః. ౪

ఒకప్పుడు సత్యాచార్యుడగు శంకరుడు ముక్తిప్రదముగా కాశీక్షేత్రమునకు బోవుచుండెను. మార్గమున గౌరీశంకరులుగూడ అంత్యజవేషధారులై తారసిల్లి, వారినిజూచి, శంకరుడు, “తొలగుడు, తొలగుడు” అనెను. అప్పుడు ఆ కైతవచండాలుడు శంకరునితో నిట్లనెను. “ద్విజ శేషా ! నీవు అన్నమయముగు శరీరమునుండి శరీరమును దూరమొనర్చుగోరుచుంటినా? లేక చైతన్యమునుండి చైతన్యమును దూరమొనర్చు గోరుదువా?” (శరీరమునుగూడ రెంటికని సార్థక్యము లేదు. చైతన్యమునుగూడ ఉన్నది ఒకేచైతన్యమగుటవలన ఎట్లు తొలగగలదు? - అని భావము.) గంగాజలమునను చండాలువాటికేయండ్లలి జలాశయమునను ప్రతిబింబించిన మార్మనియందేమైన ప్రభేదముండునా? నిస్తరింగ - సహజానంద - బోధసముద్రముగు ఆత్మయందు ‘ఇతడు చండాలుడు, ఇతడు విప్రుడు’ అను భేద విభ్రమ మెట్లు నీకు కలిగినది?” (అప్పుడు శంకరుడు ఇట్లనెను :)

౧ - ౪

* ఈ నాలుగు శ్లోకములును అధికపాశముగ దోషపట్టును.

దీనికి గోపాలబాలయతి రచించిన ‘మధుమంజరి’ యను టీక గలదు.

వాగ్దత్తవృక్షహృషీకృష్ణుః పుష్పవృక్షా యా నంవిషుజ్జ్వంభతే
యా బ్రహ్మచరీషీకృష్ణుః ప్రోతా జగత్సాక్షిణీ,
నైవాహు న చ దృశ్యవ స్త్వితి దృఢవ్రజ్జాపి యస్యాస్తి చేత్
చక్షాలోస్తు స తు ద్విజోస్తు గురురిత్యేషా మనీషా మమ. ౫

బ్రహ్మైవాహుమిదం జగచ్ఛ సకలం చిన్మాత్రవిస్తారితం
సర్వం ప్రబలివిన్యయా త్రిగుణయాశేషం మయా కల్పితమ్,
ఇత్థిం యన్య దృఢా మతిః సుఖతరే నిత్యే పరే నిర్మతే
చక్షాలోస్తు స తు ద్విజోస్తు గురురిత్యేషా మనీషా మమ. ౬

శశ్వన్నశ్వరమేవ విశ్వమఖిలం నిశ్చిక్య వాచా గురో
ర్నిత్యం బ్రహ్మ నిరస్తరిం విమృశతా నిర్వాజశాస్త్రాత్మనా,

జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులయం దే చైతన్యము అత్యంతస్ఫుటముగ ప్రకా
శించుచున్నదో, ఏది ఆ బ్రహ్మపీఠికాపర్యంతము సర్వదేహముల సాక్షియై
నెలకొనియున్నదో నే నా చైతన్యస్వరూపమును; నేను జడవృశ్యమునుగాను -
అను దృఢజ్ఞాన మెవనికి గలదో అతడు చండాలుడే యగుగాక, ద్విజుడే యగు
గాక ! - అతడు నాకు గురువు. ఇది నా మనీష అనగా నిశ్చయము. ౫

నేను బ్రహ్మస్వరూపుడను. ఈ జగత్తు కేవలచూత్రముగ చైతన్యమువలన
అవభాసించుచున్నది. త్రిగుణాత్మకముగ ఆవిద్యలన నాయందు కల్పితమై
యున్నది - అను దృఢబుద్ధి ఎవనికి సచ్చిదానందరూపమును, నిష్కళంకమును,
నిత్యమును అగు పరబ్రహ్మమున నిలచినదో, అతడు చండాలు ద్విజులలో నెవ
డైనను నాకు వందనీయుడే : అని నా నిశ్చయము. ౬

గురుపాక్యమున శ్రద్ధావిశ్వాసములనుంచి విశ్వమఖిలమును అనిత్యమని
నిశ్చయించి నిష్కలమటచిత్తముతో నిరంతరము నిత్యమగు బ్రహ్మమును ధ్యానిం
చుచు, భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలముల నేనొనర్చిన దుష్కృతముల నన్నిటిని

భూరం భావి చ మష్కృతం ప్రదమాతా కుంభస్మయే పావకే
 ప్రారబ్ధాయ సమర్పితం స్వవపురిత్యేషా మనీషా మమ. ౭
 యా తిర్యక్ నర దేవతాభిరహమిత్యస్తా స్ఫుటా గృహ్యతే
 యద్భాసా హృదయాక్ష దేహాః పయావాన్తి క్షిప్తోచేతనాః,
 తాం భస్మైః సిహితార్క మద్ధా విభాం న్సుర్తిం సదాభాషయన్
 యోగీ నిర్వికృతమానసా హి గురురీత్యేషా మనీషా మమ. ౮
 యత్ సాభ్యాంబుధితేః తేతర ఇమే శత్రాదయా నిర్వికృతా
 యచ్చిక్షే నితరాం ప్రకాంతకలతే భ్వాంబుధిర్వివృతః,
 యస్మిన్విత్తసుఖా బ్జయో గతిరభీష్ట స్త్రౌత స బ్రహ్మవిద్
 యః కశ్చిత్ స సురేంద్రాన్వికృతదో నూనా మనీషా మమ. ౯

ఇతి శ్రీ శబ్దారభగవత్పాశ్చపాదః కరణిత - మనీషాపంచకమ్ ||౨౭||

దగ్ధమైనర్పితిని; ఇక సంకస్మ కూర్చియందు పాఞ్డభోగ (హోమ) మొనర్పి,
 ఈ శరీరము నర్పించితిని. ఇందు నా నిష్ఠాయము. ౭

దేనిని దేవమానపమ్మగాదులు 'నేను' అని అంతఃకరణమున అత్యంత
 స్పష్టముగ గ్రహించుచున్నవో, కేవలన అచేతనములగు శరీరేంద్రియాంతఃకరణ
 ములు ప్రకాశము నందుచున్నవో, ఏది న్యాయనివలన ప్రకాశించుటకు మేఘ
 ములవలననే కప్పబడిన న్యాయమండలమును బోలుచు స్వయంప్రకాశమానమై
 యున్నదో, ఆ చైతన్యమును ఏయోగిపురుషుడు సదా భావించుచు, కాంత
 చిత్తుడై యుండునో, అతిడే గురువు - గొప్పవాడు అని నా మనీష అనగా
 అభిప్రాయము. ౮

ఏ ముఖసముద్రకణలేశమును బొంది ఇంగ్లాదిదేశములు ఆంధ్రతుండిలు
 లగుచున్నాగో; ప్రకాశించుటకు ముని స్వచిత్తమున దేనిని బొంది ఆనం
 పించుచున్నాడో; ఆ నిత్యమధానముద్రమున ఎఱచిత్తము కరగిపోయినదో,
 అతడు బ్రహ్మవేత్త కాదు. బ్రహ్మమే. అట్టి మహాపురుషుని పాదములకు దేవేం
 ద్రుడుకూడ నమస్కరించుచు - అని నా నిశ్చితాభిప్రాయము. ౯

ఇది మనీషాపంచక - ఆంధ్రానువాదము ||౨౭||

౨౮. మా యా ప ఇచ్చ క మ్

నిరుపమనిత్యనిరంశకేఽప్యఖిన్దే

మయి చితి సర్వవికల్పనాదిశూన్యే,

ఘటయతి జగదీశజీవభేదం

త్వఘటితఘటనాపటియసీ మాయా.

౧

త్రుతిశతనిగమాస్త్రోధకాన

వ్యహాహ ధనాదిదర్శనేన సద్యః,

కలుషయతి చతుష్పదాద్యభిన్నాన్

త్వఘటితఘటనాపటియసీ మాయా.

౨

సుఖచిదఖణ్డవిబోధమద్వితీయం

వియదనలాదివినిర్మితే నియోజ్య,

భ్రమయతి భ్రమసాగరే నితాస్తం

త్వఘటితఘటనాపటియసీ మాయా.

౩

నిత్యండును, నిరుపముడును, నిరంశుడును, అఖండుడును, జ్ఞానస్వరూపుడును అగు నాయందు మాయ, జగత్తు, ఈశ్వరుడు, జీవుడు అను భేదమును కలుగజేయుచున్నది. ఈ మాయ ఎన్నడును ఘట్టిల్లనిదానిని ఘటించజేయుటలో ఎంతటి సామర్థ్యమును జూపుచున్నది !

౧

పరశ్చతములగు వేదవాక్యములతోడను, ఉపనిషత్సూక్తులతోడను ప్రబోధమొనర్చి, శత్రుతుల్యులగు మానవులను సంస్కరించినను ఆహా ! ఈమాయ వారికి వెంటనే భోగింపదగు ధనాదులను జూపి, (పదమృతుల నొనర్చి) కలుషితుల నొనర్చుచున్నది; ఈ మాయ అఘటిత-ఘటనా-పటియసి.

౨

అఖండసచ్చిదానంద సుఖబోధస్వరూపముగు ఆత్మను ఈ మాయ ఆకాశాది పంచభూతనిర్మితముగు భ్రమసాగరమున బడద్రోసి, నిరంతరము కొట్టుకొను నట్లు చేయుచున్నది; ఈ మాయ అఘటిత-ఘటనా-పటియసి కదా !

౩

అపగతగుణజాతివర్ణభేదే

సుఖచితి విప్రవిదాద్యహబ్జుతిం చ,

స్ఫుటయతి సుతదారగేహమోహం

త్వఘటిత - ఘటనాపటియసి మాయా.

౪

విధిహరహరివిభేదమవ్యభిజ్ఞే

ఐత విరచయ్య బుధానపి ప్రకామమ్,

భ్రమయతి హరిహరభేదభావా

నఘటితఘటనాపటియసి మాయా.

౫

ఇతి శ్రీ శబ్దార్థగమత్పూజ్యపాదవచనచిత - మాయాపఞ్చకమ్ ||౨౮||

ఈ మాయ గుణవర్ణజాతిభేదరహితుడును, సుఖచిత్స్వరూపుడును నగు
అత్యయందు బ్రాహ్మ్యవైశ్యాదిరూపమగు అహంకారమును, పుత్రకళత్ర గృహ
మోహమును కలుగజేయుచున్నది; ఈ మాయ అఘటితఘటనాపటియసి కదా !

అఖండస్వరూపమున బ్రహ్మవిష్ణుశివాదిభేదములను నిర్మించి, పండిత
క్రేష్టులగు వారిని గూడ శివవిష్ణుభేదబుద్ధులుగా నొనర్చి భ్రమ గొల్పుచు,
ఈ అఘటితఘటనాపటియసి యగు మాయ యొప్పుచున్నది కదా !

౬

ఇతి మాయాపంచక - ఆంధ్రానువాదము ||౨౯||

అథా మౌనా మూర్తయః

శ్రీ శ్రీ ద్వారకానాథో విజయతేతరామ్

అథ ద్వారకాపుర్యాం ప్రతిష్ఠితః శారదామతామూర్తయః.

వ్రథమః పశ్చిమామూర్తయః శారదామత ఉచ్యతే,
కీటవారః పద్మదాయస్తస్య తీర్థాశ్రమైః శుభైః. ౧

ద్వారకాభ్యం తేత్రం స్యాత్ దేవః సిద్ధేశ్వరః స్మృతః,
భద్రకాలీ తు దేవీ స్యాదాచార్యో విశ్వరూపకః. ౨

గోమతి తీర్థమమలం బ్రహ్మచారి స్వరూపకః,
సామవేదస్య వక్తా చ తత్ర ధర్మం సమాచరేత్. ౩

శ్రీ శ్రీ ద్వారకానాథనమ జయము

ద్వారకాపురియందు ప్రతిష్ఠింపబడిన శారదామతమును గురించిన విషయములు.

మొదట భారతదేశ పశ్చిమప్రాంతమున ప్రతిష్ఠింపబడిన మతమును గురించి : దీని పేరు శారదామతము. సంప్రదాయము కీటవార మనబడును. తీర్థ, ఆశ్రమ పదములచే ఈ మతసన్నాతము లెరుగబడుదురు. ౧

ఈ మతమునకు తేత్రము ద్వారక. పీఠదేవత సిద్ధేశ్వరుడు. దేవి భద్రకాలి. ఆచార్యుడు విశ్వరూపనామాంతరముగల సురేశ్వరుడు. ౨

వీరికి తీర్థము గోమతి. బ్రహ్మచారి స్వరూపు డుంబడును. అతడు సామవేదము నధ్యయన మొనర్చుచును ధర్మానుష్ఠాన మొనర్చునుగాక ! త్రదనంతరము సన్నాతాశ్రమము గ్రహించినప్పుడు తీర్థాశ్రమపదవులలో నొకదానిని గ్రహించును - అను] ౩

జీవాత్మపరమాత్మైక్యబోధో యత్ర భవిష్యతి,
తత్త్వమసి - మహావాక్యం గోత్రో విగత ఉచ్యతే. ౪

సింధు - సావీర - సారాష్ట్ర - మహారాష్ట్ర స్తథా నైతాః,
దేశాః పశ్చిమైక్యస్థాయే శారదామతభాగినః. ౫

త్రివేణీసంజమే తీర్థే తత్త్వమస్మాదీలక్షణే,
స్నాయాత్ తత్త్వాద్భిభావన తీర్థనాచూ న ఉచ్యతే. ౬

ఆశ్రమగ్రహణే ప్రాథ ఆశాపాశవివర్జితః,
యాతాయాతవినిర్ముక్త ఏష ఆశ్రమ ఉచ్యతే. ౭

కీటాదయో విశేషేణ వార్యస్తే జీవజన్తవః,
భూతాసుకమ్పయా నిత్యం కీటవారిః న ఉచ్యతే. ౮

జీవబ్రహ్మైక్యబోధపరమగు “తత్త్వమసి” మహావాక్యమును ఈమత
ముపదేశించును. వీరిది ‘ఆవిగత’ గోత్రము. ౪

సింధు, సావీర, సారాష్ట్ర, మహారాష్ట్రదేశములును, వీని మధ్యగ
పశ్చిమమునున్న ప్రాంతమంతయును ఈ శారదామతాధికారమునకు లోబడి
యుండును. ౫

‘తత్త్వమసి’ అను త్రివేణీసంగమతీర్థమున ఎవడు స్నానమునర్చనో
అనగా తత్వాకళ్యప్రతిబోధి - తీర్థమును గ్రహించినో, అతడే తీర్థుడు. ౬

సన్న్యాసాశ్రమగ్రహణానిపుణుడును, ఆశాపాశవివర్జితుడును, యాతా
యాతగతివినిర్ముక్తుడును అనగా ముక్తిపొందినవాడును, అగు వ్యక్తియే
“ఆశ్రమ” పదముచే నలంకరింపబడును. ౭

భూతదయతో ఎవడు నిత్యము కీటాదులను హింసింపకుండునో, అతడు
కీటవారసంప్రదాయమునకు చెందినవాడని చెప్పబడును. ౮

స్వస్వరూపం నిజానాతి స్వధర్మపరిపాలకః,

స్వాచార్యే క్షేదలో నిత్యం స్వరూపో వటురుచ్యతే.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య పూజ్యపాద
శ్రీశంకరాచార్య ప్రతిష్ఠిత - శారదామఠామ్నాయః.

శ్రీ శ్రీ జగన్నాథో విజయతేతరామ్

అథ జగన్నాథపుర్యాం ప్రతిష్ఠితః గోవర్ధనమఠామ్నాయః

—•—

పూర్వామ్నాయో ద్వితీయః స్యాద్ గోవర్ధనమఠః స్మృతః,
భోగవారః సప్రదాయో వనారణ్యే పదే స్మృతే.

స్వస్వరూపము నెరుగును, స్వధర్మమును పరిపాలించును. స్వానందమున
క్రీడించును - అందువలన ఈ ఆశ్రమమునందలి బ్రహ్మచారి - బాలకుడు స్వరూప
శామమున బేర్కొనబడును.

ఇది శ్రీశంకరప్రతిష్ఠిత - శారదామఠామ్నాయము.

శ్రీ శ్రీ జగన్నాథునకు జయము.

జగన్నాథపురియందు ప్రతిష్ఠింపబడిన గోవర్ధనమఠ సంప్రదాయము.

భారతదేశపూర్వప్రాంతమున ప్రతిష్ఠింపబడిన మఠము గోవర్ధనమఠ మన
బడును. ఇది ద్వితీయము. భోగవారసంప్రదాయము. పదవుల వన, ఆరణ్య,
శామముల కలవి.

పురుషోత్తమం తు క్షేత్రం స్యాత్ జగన్నాథోఽస్య దేవతా,
విమలాఖ్యా హి దేవీ స్యాదాచార్యః పద్మపాదకః. ౨

తీర్థం మహాదధిః ప్రోక్తం బ్రహ్మచారీ ప్రకాశకః,
మహావాక్యం చ తత్ర స్యాత్ ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ చోచ్యతే. ౩

ఋగ్వేదపఠనం చైవ కశ్యపగోత్రముచ్యతే,
అజ్ఞ - వజ్ర - కలిజ్ఞాశ్చ మగధోత్కలబర్బరాః. ౪

గోవర్ధనమథాధీనా దేవతాః ప్రాచీవ్యవస్థితాః,
సురమ్యై నిర్జనే స్థానే వనే వానం కరోతి యః. ౫

ఆకాబంధవినిర్మూలీ వననామా స ఉచ్యతే,
అరణ్యే సంస్థితో నిత్యమానందే నందనే వనే. ౬

ఈ మఠమునకు క్షేత్రము పురుషోత్తమమే. జగన్నాథుడు దేవత. దేవి
విమల. ఆచార్యుడు పద్మపాదుడు. ౨

ఈ మఠమునకు తీర్థము మహాదధి - సముద్రము. బ్రహ్మచారిపేరు
ప్రకాశకుడు. మహావాక్యము “ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ. - ప్రజ్ఞానమే బ్రహ్మము” ౩

ఋగ్వేదము పఠనీయము. గోత్రము కాశ్యపము. అంగ, పంగ, కలింగ
దేశములు. ౪

- పూర్వదిక్కుననున్నవి ఈ మఠాధీనములు. సురమ్యులగు నిర్జనవన
స్థానమున నివసించువాడును. ౫

- ఆకాబంధములు లేనివాడును అగు వ్యక్తి ‘వన’ పదమునకు అర్హుడు,
అనందనందశవనమును అరణ్యమున వెలయువాడును. ౬

త్యక్త్వా సర్వమిదం విశ్వచూరణ్యః పరికీర్త్యతే,
భోగో విషయ ఇత్యన్యో వార్యతే యేన జీవిరామ్.

౭

సమ్ప్రదాయో యతీ ' ఇచ్చ భోగవారః స ఉచ్యతే,
స్వయంజ్యోతిర్విజానాతి యోగయ క్తివిశారదః.

౮

తత్త్వజ్ఞానప్రకాశేన జేన ప్రోక్తః ప్రకాశకః.

౯

ఇతి శ్రీమత్పునఃపాంస పరివ్రాజకాచార్య పూజ్యపాద
శ్రీ శంకరాచార్య ప్రతిష్ఠితి - గోవర్ధనమతామ్నాయః

- ఈ విశ్వాగణ్యము సంతటిని త్వజించినవాడును అగు పురుషుడు
'అరణ్య' పదవిచే నలంకృతుడగును. భోగమనగా విషయములు. ఎవరు జీవు
లను విషయములనుండి వారించుగో -

౭

- ఆ యతుల సంప్రదాయము భోగవారము. స్వయంజ్యోతి నెరిగిన
వాడును, యోగ, యుక్తి విశారదుడును, తత్త్వజ్ఞానప్రకాశకుడును అగు
బ్రహ్మచారి ప్రకాశకు డనబడును.

౮ - ౯

ఇతి శ్రీ గోవర్ధనమతామ్నాయము.

శ్రీశ్రీ బదరీనారాయణో విజయతేతరామ్

అథ జ్యోతిర్ధామై ప్రతిష్ఠితః జ్యోతిర్మఠామాయః.

శృతీయస్తూత్రరామ్నా యో జ్యోతిర్నామ హతో భవేత్,
శ్రీమతశ్చేతి వా తస్య నామ్నాస్తరముదీరితమ్. ౧

అనన్తవారన్జితేయః సప్రదాయోఽస్య సిద్ధిదః,
పదాని తస్య ఖ్యాతాని గిరిపర్వతసాగరాః. ౨

బదరీకాశ్రమః క్షేత్రః దేవో నారాయణః స్ఫుటిః,
పూర్ణాగిరీ చ దేవీ స్యాదాచార్యస్తోత్రకః స్మృతిః. ౩

తీర్థక్షౌలకనద్యాఖ్యా హ్యనన్దో బ్రహ్మచార్యభూత్,
అయమాత్మా బ్రహ్మ చేతి మహావాక్యముదాహృతమ్. ౪

శ్రీ శ్రీ బదరీనారాయణానకు జయము.

(శ్రీజ్యోతిర్ధామమున ప్రతిష్ఠితమైన జ్యోతిర్మఠామాయము.

భారతోత్తరప్రాంతమున ప్రతిష్ఠింపబడిన జ్యోతిర్మఠామాయము చెప్ప
బడుచున్నది. ఇది మూడవది. శ్రీమతమనికూడా దీనికి పేరు. ౧

సిద్ధినొసగగల శక్తితోగూడిన ఈసంప్రదాయము పేరు 'అనందవారము'.
గిరి, పర్వత, సాగరములని దీనికి పదములు. ౨

ఈ సంప్రదాయమువారికి క్షేత్రము బదరీకాశ్రమము. దేవత - నాథా
యణుడు. దేవి - పూర్ణాగిరి. ఆచార్యుడు తోటకుడు. ౩

వీరికి తీర్థము అలకనంద. బ్రహ్మచారి పేరు అనందుడు. 'అయమాత్మా
బ్రహ్మ - ఈ ఆత్మయే బ్రహ్మము.' అనునది వీరి మహావాక్యము. ౪

- అధర్వవేదవక్తా చ భృగ్వ్యాఖ్యం గోమ్రముచ్యతే,
కురుకాశ్మీరకామ్యాజపాజ్ఞానాదివిభాగణః. ౫
- జ్యోతిర్మతవశా దేశా వ్యూహీచీదిగవస్థితాః,
వాసాః గిరివనే నిత్యం గీతాధ్యయనతత్పరాః. ౬
- గన్ధీరాచలబుద్ధిశ్చ గిరినామా స ఉచ్యతే,
వసన్ పర్వతమూలేషు ప్రాథం జ్ఞానం విభర్తి యః. ౭
- సారాసారం విజానాతి పర్వతః పరికీర్త్యతే,
తత్త్వసాగరగమ్భిరో జ్ఞానరత్నపరిగ్రహః. ౮
- మర్యాదాం నైవలజ్ఞతే సాగరః పరికీర్త్యతే. ౯
- అనన్దో హి విలాసశ్చ వార్యతే యేన జీవినామ్,
సన్ప్రదాయో యతీనాం చానందః స ఉచ్యతే. ౧౦

బ్రహ్మచారికి అధర్వవేదము పఠనీయము. భృగుగోత్రము. కురు, కాశ్మీర, కాంభోజ, పాంచాలాదికముగు ఉత్తరదేశము లన్నియును ఈ మతాధీనములు.

గిరివనవాసియును, గీతాధ్యయనతత్పరుడును, గంభీరమును, సిరమును అగు బుద్ధిగలవాడును అగు సన్న్యాసి గిరి. ౬

పర్వతమూల ప్రదేశముల నివసించుచు, పరిపక్వజ్ఞానముతోనుండి, సారాసారముల నెరుగువాడు “ పర్వత ” సంజ్ఞకుడు. ౭

తత్త్వసాగర గంభీరుడును, జ్ఞానరత్నశోభితుడును, కాస్త్రమర్యాద మల్లంఘింపనివాడును అగు సన్న్యాసి సాగరుడు. ౮-౯

అనందమనగా, విషయవిలాసములనుండి మానవులను నివారించువారగుటవలన, ఈ సంప్రదాయస్థులగు యతులు ‘ అనందవార ’ సంజ్ఞ చే శ్లోవహరింప బడుదురు. ౧౦

సశ్యం జ్ఞానమనంతం యో నిత్యం ధ్యాయతే తత్త్వవిత్,
న్వానందే రిమతే నిశ్చిన్మానస్తః పరికీర్తితః.

౧౧

ఇతి శ్రీమత్పంచమంసంసరివాజకాచార్య పూజ్యపాద
శ్రీశంకరాచార్య ప్రతిష్ఠిత - జ్యోతిర్మఠామూయః.

—o—o—o—

శ్రీశ్రీ రామేశ్వరో విజయతేతరామ్

అథ దక్షిణదిశప్రతిష్ఠిత శృంగేరీమఠామూయః.

—+—

చక్షుః దక్షిణామూయః శృంగేరీ మఠో ధవేత్,
సప్రసాదాయో భూరివారః భూగ్భవో గోత్రముచ్యతే.

౧

వనాని త్రణి ఖాతాని గరస్యతీ భారతీ పురీ,
రామేశ్వరావ్యయం తేత్రమావరాహదేవతా.

౨

తత్త్వజ్ఞాదే సత్యజ్ఞానానంతస్వరూపమగు బ్రహ్మమును నిత్యము ధ్యానిం
చుచు, ఎల్లప్పుడును స్వానందముననే క్రీడించు బ్రహ్మచారి - బాలకుడు ఆనందు
జనబడును.

౧౧

ఇది జ్యోతిర్మఠామూయము.

—+—

శ్రీశ్రీ రామేశ్వరునకు జయము.

దక్షిణమున ప్రతిష్ఠితమైన శృంగేరీమఠామూయము.

—+—

భారతమున దక్షిణదిక్కున స్థాపింపబడిన మఠము శృంగేరీమఠము. ఇది
నాల్గవది. “భూరివార” సంప్రదాయము. “భూగ్భవః” గోత్రము.

౧

సరస్వతీ, భారతీ, పురీ - అని మూడు పదవులు ఈ సంప్రదాయము
చారి కుండును. తీర్థము రామేశ్వరము. దేవత అదివరాహమూర్తి.

౨

కాయాక్షి తస్య దేవీ స్వాత్ సర్వకామఫలప్రదా,

దృఢివిభరాఖ్య డాచార్యస్తుజ్జభద్రేతి తీర్థకమ్.

3

చైతన్యాఖ్యో బ్రహ్మగోత్రీ యజుర్వేదస్య పాఠకః,

అహం బ్రహ్మస్మి తత్రైవ మహావాక్యం సమీరితమ్.

౪

అన్యగ్రావిడకర్ణాటకేలాదిప్రభేదతః,

శృంగేయస్థినా దేశాస్తే హ్యవాచీదగవస్థిగాః.

౫

స్వరక్షానాతో నిత్యం స్వరవాదీ కవిశ్వరః,

సంసారసాగరాసాంహంతా సా హి సరస్వతీ.

౬

విద్యాభారేణ సమూర్ణః సర్వభారం పరిత్యజన్,

దుఃఖభారం న జానాతి భారతీ పరికీర్త్యతే.

౭

దేవి సర్వమంగళయః కాయాక్షి. పృథివీధరు డాచార్యడు. తీర్థము
తుంగభద్ర.

౩

బ్రహ్మచారిపేరు చైతన్యడు. యజుర్వేదము పఠనీయము. 'అహం
బ్రహ్మస్మి - నేను బ్రహ్మము' అనునది మహావాక్యము.

౪

దక్షిణయననున్న ఆంధ్ర, ద్రావిడ, కర్ణాట, కేరల దేశములు ఈశ్వంగేరి
మతాధీనమున నుండును.

౫

వేదోచ్ఛారణ నెరిగి, ఆంగు విభుణుడై, కవిక్రేష్ణుడై అసారముగ
పంసారసాగరమును తుడిచివేయువాడు సరస్వతి.

౬

ఇతరభారముల నన్నిటిని త్యజించి, విద్యాభారముతో నిండి, దుఃఖ
భారము నెరుంగనివాడు భారతి.

౭

జ్ఞానతత్త్వేన సమ్మూర్ణః పూర్ణతత్త్వపదే స్థితః,
పరం బ్రహ్మతో నిత్యం పురీనామా స ఉచ్యతే. ౮

భూశబ్దేన సావర్ణ్యం వాగ్యతే యేన జీవినామ్,
సన్నుదాయజ్ఞో యతీనాం భూరివారః స ఉచ్యతే. ౯

చిన్మాత్రం చేత్యరహితమనంతమజరం శివమ్,
యో జానాతి స వై విద్వాన్ చైతన్యం తద్విధీయతే. ౧౦

మర్యాదైషా సువిజ్ఞేయా చతుర్మూలవిధాయినీ,
తమతాం సముపాశ్రిత్య ఆచార్యాః స్థాపితాః క్రమాత్. ౧౧

ఇతి శ్రీ పరమహంస పరబ్రహ్మకావ్యా భగవద్గుప్తపాద
శ్రీ శంకరాచార్యప్రతిష్ఠిత - శృంగేరీ మతామ్నాయః.

జ్ఞానతత్త్వముతో పూర్ణుడై, పూర్ణముగు తత్త్వపదమున నిలచి, నిత్యము
పరబ్రహ్మరతుడగు వాడు పురి. ౮

భూశబ్దమున కర్థము కాంచనము. ఏ సంప్రదాయము మానవులకు
కాంచనాన క్రినుండి వారించునో దానిపేరు భూరివారసంప్రదాయము. * ౯

చిన్మాత్రమును, చిత్తసంబంధరహితమును, అనంతమును, జరామరణ
రహితమును అగు శివస్వరూపము నెరిగిన విద్వాంసుడే చైతన్యుడు. † ౧౦

ఇవి నాలుగు * మతములకును సంబంధించిన మర్యాద. దీనిని యక్కడ
గ్రహించనగును. ఈ నియమముల ననుసరించియే ఆచార్యులు క్రమముగ స్థాపించు
బడివారు. ౧౧

ఇది శృంగేరీమతామ్నాయము.

* శ్రీరామకృష్ణపరమహంసులవారి గురువు తోతాపురి. పరమహంసులవారి
కామకాంచన త్యాగబోధ జగద్విదితము!

† శ్రీకృష్ణచైతన్యులవారును వారి గురువులగు మాధవేంద్రపురి, ఈశ్వరపురి, కేశవ
భారతి ఈ సంప్రదాయమువారే!

* ఈ మతామ్నాయగ్రంథము కొంత పోయినదనిపించుచున్నది. ఇన్ని
మతములు స్థాపించిన శంకరులు కాశీక్షేత్రమున మతమును నిల్పలేదనుట విచిత్రము.

అథ మహానుకాససమ్

అహ్మయాః కథితా హ్యేతే యతీనాం పృథక్ పృథక్,
తే సర్వే చతురాచార్యా నియోగేన యథాక్రమమ్. ౧

ప్రయోక్తాః స్వసర్వేషు శాసనీయాస్తతోఽన్యథా,
కుర్వన్తు ఏవ సతతమటనం ధరణీతలే. ౨

స్వస్వ రాష్ట్రపతిష్ఠిత్యై సజ్జారః సువిధీయతామ్,
మతే తు నియతో వాసో ఆచార్యస్య న యుజ్యతే. ౩

పేరుపేరుగ యతులనిమిత్తము ధర్మములు చెప్పబడినవి. ఈ ఆచార్యులు
శలుగురును యథాక్రమముగ నిర్దేశము ననుసరించి స్వధర్మము ననువర్తింతురు
గాక ! కానిచో దండనీయులగుదురు. వీరు సర్వదా (ధర్మప్రచార మొనర్చుచు)
శర్యటన మొనర్చుచుండవలెను. ౧ - ౨

తమతమ రాష్ట్రములలో ప్రతిపత్తిని సంపాదించునిమిత్తము వీరు
చక్కగా సంచార మొనర్పవలెను. నిగంతరము మతములో కూరుడుండుట
ఆచార్యునకు తగదు. ౩

త్రము కదా ! శ్రీవారు సుమేరుమతమును కాశీలో ప్రతిష్ఠించిరినియు, అది
౨౧౦ వింశతీతము కారణాంతరములచే నేడు శృంగేరీమతశాఖగ పరిగణింప
బడు గురుస్వామిమతముగ మారినదనియు, తల్లలనుచున్నారు. అదియునుగాక
ప్రస్తుతము కుంభకోణముననున్న కించీకామకోటిమతముకూడ శంకరప్రతిష్ఠిత
మైనదే అనుచున్నారు. — అగుచో నాలుగుగాక అరుమతములగును - అను.

వర్ణాక్రమసదాచారా అస్మాభిర్యే ప్రసాధితాః,
రక్షణీయాస్తు ఏతైతే స్వే స్వే భాగే యథావిధి. ౪

యతో విసప్తిర్మహతీ ధర్మస్యాత్ర ప్రజాయతే,
మాన్ద్యం సంత్యాజ్యమేవాత్ర దాత్యేమేవ సమాశ్రయేత్. ౫

పరస్పరవిభాగే తు ప్రవేశో న కదాచన,
పరస్పరేణ కర్తవ్యా ఆచార్యేణ వ్యవస్థితీ. ౬

మర్యాదాయా వినా శేన లుప్తేరన్ న నిదమమా శుభాః,
కలహాన్గారనంపత్తిరరన్తం పరివృన్దయేత్. ౭

పరివ్రాడార్యమర్యాదాం మామకీనాం యథావిధి,
చతుఃపీఠాధిర్గాం సత్తాం ప్రయుజ్జ్యాచ్చ పృథక్ పృథక్. ౮

మేము సాధించిన సదాచారములను వర్ణాశ్రమధర్మములు, ఈ మఠా
చార్యులు తమతమ భాగమునకుగాను నిర్ణయింపబడిన రాజ్యములలో, చక్కగ
రక్షింపబడునట్లు చూతురుగాక ! ౪

ప్రస్తుతము ధర్మగ్లాని ఎంతగనో సంభవించియున్నది. కనుక మీరు
మందకొడితనము వదిలి, సామర్థ్యమును చూపుదురుగాక ! ౫

వారికివారికిగాను నిర్ణయింపబడిన ప్రదేశములలో ఇంకొకరు ప్రవేశించి
గూడదు - అను నిర్ణయమునకు ఈ ఆచార్యులు పరస్పరామోదములతో కట్టు
బడుదురుగాక ! ౬

హద్దుమీరి ప్రవర్తించినచో శుభప్రదములగు నియమములుగూడ లోపిం
చును. కలహాంగారము పుట్టును. కనుక నియమోల్లంఘనము వద్దనీయము. ౭

సన్నాహియగువాడు సేను నిష్ఠించిన ఈ ఆర్యమర్యాద యథావిధిగ
నాలుగుమఠముల అధిపతులద్వారా రక్షింపబడునట్లు తనశక్తిని వినియోగింప
వగును.

శుచిర్జితేంద్రియో వేదవేదాక్షాబివిశారదః,
 యోగజ్ఞః సర్వశాస్త్రాణామస్మదాస్థానమాఘ్నయాత్. ౯
 ఉక్తలక్షణసంపన్నః స్యాచేన్మత్ప్రీతభాగ్ భవేత్,
 అన్యధానూథవీతోఽపి నిగ్రహహ్వో మనీషీణామ్. ౧౦
 స జాతు మతముచ్చిన్న్యాధికారిణ్యుపస్థితే,
 విఘ్నానామపి బాహుల్యాద్ ఏష ధర్మః సనాతనః. ౧౧
 అన్యత్ప్రీతే స మానూథః పరివ్రాడుక్తలక్షణః,
 అహమేవేతి విజ్ఞేయో 'యస్య దేవ' ఇతి శ్రుతేః. ౧౨

పవిత్రుడును, జితేంద్రియుడును, వేదవేదాంగపారగుడును, సర్వశాస్త్రజ్ఞుడును, యోగిపురుషుడును అగువాడే నా ఆస్థానమున బ్రవేశించునుగాక! (అనగా తంత్రోక్త దక్షిణవామమూర్తములలో వామమూర్తమును పరిత్యజించి, ఆజన్మశుద్ధుడై శుక్లపాండిత్యమేగాక యోగానుభవజ్ఞులగువారే ఆచార్య పదము నలంకరింతురుగాక! ౯

ఇట్టి లక్షణములుగల పురుషుడే నా పీఠము నలంకరించునుగాక! ఇందు లకు వ్యతిక్రమముగ పీఠము నెట్లో సంపాదించిన పక్షమున బుద్ధిమంతులగు వారి నిగ్రహమునకు పాల్పడును. ౧౦

ఉపయుక్తుడగు ఆచార్యుడు లభించిన, ఎట్టి విఘ్న పరంపరలైన ఎదుర్కొని, మతక్రమమును కాపాడి సనాతనధర్మమును రక్షించునుగాక! ౧౧

త్రాస్తోక్తలక్షణశోభితుడగు యతీంద్రుడు నా పీఠమును ఆలంకరించిన ప్రజలు అతనిని నన్నుగానే భావించి 'యస్య దేవ' అను శ్రుతి వాక్యానుశారము మర్యాద నొనర్తురుగాక! (ఉక్తశ్రుతివాక్యము ననుసరించి గురుభక్తిని ప్రదర్శింతురు గాక!) ౧౨

ఏక ఏవ అభిషేచ్యః స్వాదస్తే లక్షణసమ్మతః,
తత్ప్రీతే క్రమేనైవ న బహుర్యుజ్యతే క్వచిత్. ౧౩

సుధన్వనః సమాత్సుక్యనిర్వృత్త్యై ధర్మహేతవే,
చేవతాజ్యోవచారాంశ్చ యథావదనుపాలయేత్. ౧౪

కేవలం ధర్మముద్దిశ్య విభవో బాహ్యచేతసామ్,
విహితాశ్చోపకారాయ పద్మపత్రనయం వ్రజేత్. ౧౫

సుధన్వా హి మహారాజస్తదన్యే చ నరేశ్వరాః,
ధర్మసరమ్పరామేతాం పాలయన్తు నిరన్తరమ్. ౧౬

చాతుర్వర్ణ్యం యథాయోగ్యం వాఙ్మనః కాయకర్మభిః,
గురోః పీఠం సమర్చేత విభాగానుక్రమేణ వై. ౧౭

ఒక్కొక్కపీఠమునకు ఆయా ఆచార్యుల కంఠిమదళ ప్రాప్తించినప్పుడు,
ఒక్కొక్కనికే పట్టము నొసగవలెనే గాని, ఒక మఠమునకు ఆచార్యులు
పెక్కుమంది ఉండదగదు. ౧౩

ధర్మరక్షణార్థము సుధన్వరాజునకు గల ఔత్సుక్యమును గమనించి,
ఇంద్రాజ్ఞవలె, అతని వాక్యములను పాలింతురుగాక ! ౧౪

సాధువుల విశ్వరూపు ధర్మరక్షణనిమిత్తమే; మరియును బాహ్యచిత్తులగు
జనులకు ఉపకరించుటకును. కనుక తామరాకు నీరు అంటించుకొననట్లు నిర్లిప్తులై
యుండనగును. ౧౫

సుధన్వమహారాజుయును, మిగిలిన రాజులునుగూడ ఈ ధర్మపరంపరను
రక్షింతురుగాక ! ౧౬

చాతుర్వర్ణ్యమునకు జేదిన వ్రజలు యథాయోగ్యముగ దానిని రక్షిం
చుచు, పూర్వము జెప్పిన విభాగానుసారము గురుపీఠము నర్పింతురుగాక ! ౧౭

- భవామాలమ్బ్య రాజానం ప్రజాభ్యం తరబాగినః,
కృతాధికారా అచార్య ధర్మస్తద్దేవదేవ హి. ౧౮
- భక్తో మూలం మనుష్యాణామ్ సదాచార్యసలక్ష్మనః,
తస్మాదాచార్యసుమణేః శాసనం సర్వతోఽధికమ్. ౧౯
- తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన శాసనం స్వాసమ్మతమ్,
అచార్యస్య విశేషేణ హ్యదార్యభంభాగినః. ౨౦
- నిర్మలా స్వర్గమాయాన్తి కృత్వా సాసాని మానవాః,
అచార్యాశ్చైవదణ్డాన్తు సంతః సుకృతినో యథా. ౨౧
- ఇత్యేవం మనురవ్యాహ గౌతమోపి విశేషతః,
విశిష్టశిష్టాచారోఽపి మూలాదేవ ప్రసిద్ధతి. ౨౨

రాజ్యాధికారమును బొందిన రాజులు ప్రజలనుండి కరము (పన్ను) గ్రహించునట్లు, ధర్మాధికారమును బొందిన ఆచార్యులు దానిని రక్షించు నిమిత్తము కరమును గ్రహింతురు. ౧౮

మానవులకు ఆధారము ధర్మమే; అది సదాచార్యుని అవలంబించియుండును. కనుక ఆచార్యానుశాసనము అన్నిటిని మించినది. ౧౯

ఆచార్యుడు ప్రయత్నముతో నొసగు ఉపదేశము నందరును, ముఖ్యముగా ఉదారులగువారు, స్వీకరింపనగును. ౨౦

పాపులుగూడ ఆచార్యుని దండనమును బొందినచో శుద్ధులై, పుణ్యపురుషులవలెనే, స్వర్గమును బొందగలరు. (- ఆచార్యుని మహిమ అట్టిది.) ౨౧

ఇట్టి నియమములు స్వకపోలకన్వితములు కావు; మానువు, గౌతముడు మున్నగువారుకూడ చెప్పియుండిరి. విశిష్టముగు శిష్టాచారముగూడ మూలభూతముగు వేదమువలననే ప్రసిద్ధమైనది. ౨౨

తానాచార్యోపదేశాంశ్చ దక్షాంశ్చ పరిపాలయేత్,
తస్మాద్రాజా చాచార్యశ్చ వ్యావస్థ్యాభివృద్ధితో. ౨౩
భర్తృశ్చ పద్ధతీమా జగతః స్థితిహేతవే,
సర్వః స్రావణమాణాం హి యథాశాస్త్రం విధీయతే. ౨౪
కృతే విశ్వగుగుర్భుహ్నా త్రేతాయాం ఋషిసత్త్వచః,
ద్వాపరే వ్యాస విష న్యాయో కలారత్ర భవామ్యహమ్. ౨౫

ఇతి శ్రీ మహాభాగవత పురాణాచార్య
శ్రీ శిష్టాభగవత్పూజ్యచాపిమంచిత - మహానుకాససమ్ ॥౨౯॥

కనుక ఆచార్యోపదేశదండములు పరిపాలనీయములు; రాజును ఆచార్యు
డును నందినీయులు. నిందినీయులు గారు. ౨౩

జగత్తు మొక్క శుభమును గోరి, సర్వవర్ణములకును, ఆశ్రమములకును
శాస్త్రవిహితమైన ఈ పద్ధతి విధింపబడుచున్నది. ౨౪

కృతయుగమున బ్రహ్మయును, త్రేతాయుగమున వసిష్ఠుడును, ద్వాపర
మున వ్యాసుడును జగద్గురువులు; శలియుగమున జగద్గురువునై శేనే ఆవత
రించిరి. ౨౫

ఇది మహానుకాసన - ఆంధ్రానువాదము.

ఇది మఠామ్నాయము ॥౨౯॥

౩౦. యోగతారావలీ

తద్దే గుహాణాం చరణారవిదే
 సద్దర్శితస్వాత్మనుఖావబోధే,
 నిశ్చేయసే మాజ్ఞలికాయమానే
 సంసారహాలాహలమోహశాన్త్యై.

౧

సదాశివోక్తాని సపాదలక్ష -
 లయావధానాని వసన్తి లోకే,
 నాదానుసన్తానసమాధిమేకం
 మన్యామహే మాన్యతమం లయానామ్.

౨

సరేచపూరైరనిలస్య కుమ్భైః
 సర్వాసు నాడీషు విశోధితాసు,
 అనాహతాదమ్బురుహదుదేతి

స్వాత్మావగమ్యః స్వయమేవ బోధః.

౩

స్వాత్మనుఖానుభూతిని సందర్శించుచు, ముక్తిపథప్రదర్శకుడగుచు
 మంగళమయ్యుడగు గురువర్యుని జరణారణిందములను, సంసార - హాలాహల
 మను మోహము శాంతించునిమిత్తము వందన మొనర్చుచున్నాను.

౧

సదాశివునిచే చెప్పబడిన లయయోగవిధానములు ఒకలక్షాపాతికవేట
 ఈలోకమున ప్రచారములో కలవు. వానిలో నాదాను సంధానరూపముగు
 శమాధిసే ఆయా లయయోగములలోనికెల్ల శ్రేష్ఠతమముగా ఎంతుము.

౨

రేచక, పూరక, కుంభకములవలన నాడులన్నియును పరిశుద్ధినందగా,
 (వికసితమైన) అనాహతపద్మమునుండి ఆత్మలాభోపాయముగు తత్త్వజ్ఞానము
 శ్లోయముగ ఉదయించును.

౩

నాదానుసంధాన! నమోఽస్తు తుభ్యం
త్వాం సాధనం తత్త్వపదస్య జానే,
భవత్ప్రసాదాత్ పవనేన సాశం
విలీయతే విష్ణుపదే మనో మే.

౪

జాలస్థరోద్ధ్యానమూలబద్ధాన్
జల్పన్తి కంఠోదరపాయములాన్,
బంధప్రయేఽస్మిన్ పరిచాయమానే
బద్ధః కుతో దారుణకాలపాశాత్.

౫

ఓద్ధ్యానజాలస్థరమూలబద్ధైః
రున్నిద్రితాయామురగ్జన్మనాయామ్,
ప్రత్యజ్ఞుఖత్వాత్ ప్రశన్ సుషుమ్నాం
గమాగమే ముత్పత్తి గన్ధవాహః.

నాదానుసంధానమా! నీకు నమస్కారము. వీలయిన, నిన్ను తత్త్వపద
మునకు సాధనముగ గ్రహించితిని. నీ అనుగ్రహమున నా మనస్సు ప్రాణముతో
గలసి, విష్ణుపదము (బ్రహ్మము) న విలీనమగును.

౪

జలంధర, ఉద్ధ్యాన మూలబంధములను యథాక్రమముగ కంఠ, ఉదర,
గుహ్యజేశముల నభ్యసించవలెనని యోగు లందురు. ఈ మాడుబంధములను
అభ్యసించినయెడల తారుణమగు కాలపాశబంధము ఇక ఎట్లుండగలదు?

౫

ఈ మాడుబంధములవలన మలకుండలిని నిద్రలేచి, ప్రాణశాయువు అథో
ముఖమగు సుషుమ్నానాడియందు ప్రవేశించి స్థిరమై నిల్చును.

౬

తాపితాధారముతాశనోల్లే
రాకుఁజ్జనైః శశ్వదపానవాయాః,
సంతాపితాచ్ఛాద్ద్రమనః పతన్తీం
పీయనాషధారాం పిబతీహ ధన్యః.

౭

బంధత్రయాభ్యాస విపాకజాలాః
వివర్జితాం లేచకపూరకాభ్యామ్,
విశోధయన్తీం విషయప్రవాహం
విద్యాం భజే కేవలకుంభయాపామ్.

౮

అనాహతే చేతసి సావధానై
తభ్యాసశూరైరనుభూయమానా,
సంస్తమ్భితశ్వాస మనః ప్రచారా
సా జృమ్భతే కేవల కుమ్భకశ్రీః.

౯

మూలాధారమునుండి లేచిన అగ్ని కిలువలన వెంటనే అపానవాయువు
సంకుచితముకాగా, సహస్రారపద్మమునందలి చంద్రుడు ఆవేడికి కరుగ, అట
నుండి స్రవించిన అమృతధారలను ధన్యులగు పురుషులే పానమొనర్తురు.

౧౦

బంధత్రయాభ్యాసఫలితమును, లేచన పూరకములు లేనిదియును, విషయ
ప్రవాహమును అడ్డునదియును అగు కేవల కుంభయాపమగు ఏ విద్య కలదో
దానిని భజించుచున్నాను.

౧౧

సావధానచిత్తులగు అభ్యాసశూరులు (క్రమప్రయత్నమువలన) ఉచ్ఛ్వాస
నిశ్వాసములయొక్కయు, మనస్సుయొక్కయు కదలికను అరికట్టగా, చిత్తము
అప్పుడు అనాహతపద్మముననే స్థిరమగుచున్నది. ఇది కేవలకుంభకమువలననే
పాధ్యమగుచున్నది. అట్టి స్థితిలో కుంభకశ్రీయే విజృంభించుచున్నది.

౧౨

సహస్రశః సన్తి హరేషు కుమ్భః
 శమ్భావ్యతే కేవలకుమ్భ ఏవ,
 కుమ్భాత్తమే యత్ర తు కేచపూరౌ
 ప్రాణాశ్చ న ప్రాకృత వైకృతాభ్యాః.

౧౦

త్రికూటనామ్న స్తిమితేనరజే
 ఖే స్తస్మితే కేవలకుమ్భకేచ,
 ప్రాణానిలో భానుశశాంజ్ఞావాడ్యై
 విహాయ సర్వో విలయం ప్రయాతి.

౧౧

ప్రత్యాహృతః కేవల కుమ్భకేన
 ప్రబుద్ధ కుణ్డల్యుఃఖ క్త శేషః,
 ప్రాణః ప్రతీచీన పథేన మన్దం
 విలీయతే విష్ణుపదాంతరాలే.

౧౨

హతయోగశాస్త్రమున సహస్రములగు కుంభకములు వర్ణింపబడియున్నవి. కాని కేవలకుంభకమే శ్రేష్ఠముగ పరిగణింపబడియున్నది. ఈ కుంభకదశయందు ప్రాణావాయువు ప్రాకృతవైకృతములనబడు కేచకపూరకములను నిర్వహింపదు.

హృదయమున త్రికూటమునబడు ఆకాశము నిశ్చలమై వెలయుచున్నది. కేవలకుంభకమువలన ప్రాణావాయువును అక్కడ నిల్పినచో, ప్రాణావాయువు సూర్యచంద్రనాడులను (ఇదా పింగళులను) పరిత్యజించి లయమొందును. ౧౦

కేవల కుంభకమువలన ప్రాణావాయువు ప్రత్యాహృతమైనప్పుడు, అది జాగరితమైన కుండలినివలన భక్షింపబడుచున్నది. మిగిలినది ఆఫోదేశమునకు దిగి శుక్లమృదిగా విష్ణుపదమున లీనమగుచున్నది. ౧౧

నిరఙ్కుశానాం శ్వసనోద్గమానాం
నిరోధనైః కేవలకుమ్భకాభ్యైః,
ఉదేతి సర్వేంద్రియ వృత్తి శూన్యో
మరుల్లయః కోఽపి మహామతీనామ్.

౧౩

స దృష్టిలత్యోశి స చిత్తబద్ధో
స దేశకాలా స చ వాయురోధః,
స ధారణాధ్యానపరిశ్రమో వా
సమేధమానే సతి రాజయోగే.

౧౪

అశేషదృశ్యోఽర్హిత దృగ్ జయానా
మనస్థితానామిహ రాజయోగే,
స జాగరో నాపి సుషుప్తిభావో
నో జీవితం నో మరణం విచిత్రమ్.

౧౫

నిరంకుశములగు ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములు నిరోధింపబడు కుంభకస్థితి
శలనశే మహామతులగు యోగులకు సర్వేంద్రియవృత్తిరహితమగు ప్రాణనిరోధ
మనబడు ఒకానొకస్థితి లభించుచున్నది.

౧౩

ఈ కేవలకుంభకమగు రాజయోగము కరాయత్తమైనయెడల, దృష్టిని
సీర మొనర్పవలసిన త్రాటకాదులతోనిమిత్తము లేదు; ఒకానొక నిరిష్టసానమున
చిత్తమును బంధింపనక్కరలేదు. ఈ పుణ్యక్షేత్రమున, (దేశము) ఈ పుణ్యకాల
మున, ఇట్టి కర్మ మొనర్పగునను నియమములతో పనిలేదు. వాయువును నిరో
ధింపవలసిన అనసరము లేదు. ధ్యానధారణాపరిశ్రమయే కలుగదు.

౧౪

రాజయోగమున వెలయువారు సమస్త దృశ్య వస్తువులను విసర్జించి,
సయనేంద్రియమును జయించినప్పుడు, జాగ్రత్సుషుప్తులుగాని, జీవనమరణములు
గాని తేని ఒక విశ్చిత్రస్థితి సంభవించును.

౧౫

అహం మమత్వాది విహాయ సర్వం
శ్రీరాజయోగే స్థిరమానసానామ్,
న ద్రష్టుతా నాస్తి చ దృశ్యభావః
సా జ్యమ్యతే కేవల సంవిదేవ.

౧౬

నేత్రే యయోన్మేషనిమేషశూన్యే
వాయుర్యయా వర్జితరేచపూరః,
మనశ్చ సంకల్ప ఏకల్ప శూన్యం
మనోన్మనీ సా మయి సన్నిభత్తామ్.

౧౭

చిత్తేన్ద్రియాణాం చిరనిగ్రహేణ
శ్వాసప్రచారే శమితే యమిన్ద్రియైః,
నివాతదీపా ఇవ నిశ్చలాక్షా
మనోన్మనీ మగ్నధియో భవంతి.

౧౮

అహంకారమమకారముల నన్నిటిని విడచి శ్రీరాజయోగమున మనస్సును
స్థిరమైనదైన యోగులను, దృక్ దృశ్యభావ ముండదు. అట్టి స్థితిలో కేవలము
సంవిత్తే విజృంభించుచుండును.

౧౬

ఏ తెలివిడివలన కంటిరేప్పలు మాత్రబడుటయు, లేచుటయు నిలచిపోవు
చున్నదో; ఊపిరి లోపలికి గొనుటయును, వెలికి విడుచుటయును ఆగిపోవు
చున్నదో; మనస్సు “అవును, కాదు” అనుట ఆగిపోవుచున్నదో, ఆ మనోన్మనీ
(మనోలయ) స్థితి (అనగా నిర్వికల్పసమాధి) నాయం దావిర్భవించును గాక! ౧౭

చిత్తమును, ఇంద్రియములును మరి చోంపకుండునట్లు నిగ్రహింపబడి
నప్పుడు; శ్వాసక్రియ నిరోధింపబడినప్పుడు; గాలిలేనినోట నుంచబడిన దీపమా
వలె శరీరాంగములు కంపించకుండనప్పుడు యోగులు ఈ మనోన్మనీ స్థితి
యందు నిమగ్నచిత్తులగుదురు.

౧౮

ఉన్నస్యవస్థాధిగమాయ విద్వాన్
ఉపాయమేకం తవ నిర్దిశామః,
వశ్యస్నుదాసీనతయా ప్రశంసాం
సంకల్పమున్నూలయ సావధానః.

౧౯

ప్రసక్త్యా సంకల్పపరమరాశాం
సంఘేవనే సంతా సావధానమ్,
అమృతాశాదఃచీరుమానం
శనైః శనైః శాన్తియైతి చేతః.

౨౦

నిఃశ్వాసోపైర్నిభృతైః శోరైః
రేక్షత్రావృజై ర్ధిశమితైశ్చ,
అవిర్భవస్తీ మమనస్కముద్రా
మూలోకయామో మునిపుజ్యవానామ్.

౨౧

విద్వాంసుడా! ఈ ఉన్నస్థితిని బొందునిమిత్తము నీ కొక ఉపాయమును నిర్దేశించుచున్నాను. ఉదాసీనభావముతో ఈ జగత్తును జూచుచు, సావధానముగ సంకల్ప (వికల్ప) ముల నన్నిటిని సమూలముగ పెకలించుము.

ఓర్పితో నిరంతరసావధానుడవగుచు, సంకల్పపరంపరలను ఛేదించుము. అలంబనము అనగా ఆధారము లేకుండిన, (ఈ సంకల్పములు ఉదయింపవు. అప్పుడు) చిత్తము క్రమముగ శాంతిపండును.

౨౦

నిశ్వాసము నిలచిపోయి, నేత్రపద్మములు అర్ధనిమిలితములై, తనువు వృక్షముగ నుండిన పరిస్థితిలో యోగిపుంగవులయందు అమనస్కముద్ర (నిర్వికల్ప స్థితి) అవిర్భవించుచుండుట, మేము ప్రత్యక్షముగ చూచుచున్నాము.

౨౧

అమీ యమీద్వైః సహజామనస్కా
దహంమమత్వే శిథిలాయమానే,
మనోతిగం మారుతవృక్షీశూన్యం
గచ్ఛన్తి భావం గగనావశేషమ్.

౨౨

నివర్తయంతీం నిఖలేన్ద్రియాణి
ప్రవర్తయంతీం పరమాత్మయోగమ్,
సంవిన్మయీం తాం సహజామనస్తాం
కదా గమిష్యామి గతాన్యభావః.

౨౩

ప్రత్యక్ విమర్శాకేశయేన పుంసాం
ప్రాచీన సగ్గేషు పలాయితేషు,
ప్రాదుర్భవేత్ కాచిదజాడ్య నిద్రా
ప్రపశ్చచింతాం పరివర్జయంతీ.

౨౪

ఈ సంయమింద్రులు సహజమగు అమనస్కస్థితినిబోంద, అహంకార
మమకారములు శిథిలీభావమును బొందుచున్నవి. అప్పుడు మనస్సునకు అతీతమై
వాయువృత్తిరహితమైన ఆకాశభావమును బొందుచున్నారు.

౨౨

వీసితియందు సర్వేంద్రియములును విషయవ్యాపారపరితములై, పర
మాత్మయోగమున ప్రవర్తిల్లు నట్టి సంవిన్మయ - సహజావస్థను నే నెన్నడు
అనన్యభావముతో పొందగలను ?

౨౩

ప్రత్యగాత్మయందు మనస్సును నిలుపుటవలన పూర్వసంస్కారము
లన్నియును తొలిగిపోగా, ప్రపంచచింతారహితమును, జడత్వరహితమును
అగు ఒకానొక అపూర్వనిద్ర ఆవిర్భవించును.

౨౪

విచ్చిన్న సంకల్ప వికల్పమూలే
నిఃశేష నిర్మూలిత కర్మకాలే,
నిరస్తరాభ్యాసనితాస్తభద్రా
సా జృమ్భతే యోగిని యోగనిద్రా.

౨౫

విశ్రాంతిమాసాద్య తుఠీయతలే
విశ్వావస్థాత్రితయోజిత్తి,
సంసన్మయీం కామపి స్యాకాలం
నిద్రాం సఖే నివృత్త నిర్వికల్పమ్.

౨౬

ప్రకాశమానే పరమాత్మభానౌ
నశ్యత్త్యవిద్యాతిమితే సమస్తే,
అహం బుధా నిర్మలదృష్టయోజి
కిచ్చిన్న పశ్యంతి జగత్ సమగ్రమ్.

౨౭

సంకల్పవికల్పములకు మూలమగు అవిద్య నశింప, పూర్వకర్మలన్నియును
క్షీణింప, నిరంతరాభ్యాస ప్రాబల్యమున, అత్యంత శుభప్రదమగు యోగనిద్ర,
యోగిజనులందు ఆవిర్భవించును.

౨౮

సఖుడా! విశ్వతైజసప్రాజ్ఞులనబడు త్రయమునకు ఊర్ధ్వమునవెలయు
తురీయపర్యంకమున చిన్మయముగు నిర్వికల్పనిద్రను సర్వకాలముల అనుభవించుము.

పరమాత్మ - సూర్యోదయమై అవిద్యాంధకారము సమస్తమును నశిం
పగా, విద్వాంసులు నిర్మలదృష్టలయ్యు, అహం, ఏమి ఆశ్చర్యము! ఇంత
పెద్దదియగు జగత్తు ఉండ, ఒకించుకయును చూడజాలకున్నారు.

౨౯

సిద్ధిం కథావిధమనోనిలయాం సమాధౌ
 శ్రీశైల శృంగ కుహరేషు కదోపలప్నే,
 గాత్రం యదా మమ తాః పరివేష్టయన్తి
 కల్లే యదా విరచయన్తి ఖగాశ్చ నీడాన్. ౨౮
 విచుతు మతిరేషా నిర్వికల్పే సమాధౌ
 పంచకలశయుగే వా కృష్ణసారేక్షణానామ్,
 చురుతు జడమతే నా జ్ఞానాం మతే వా
 మతేకృతగుణదోషా మం విభుం న స్పృశన్తి. ౨౯
 బ్రహ్మాంధ్యగతే వాయూ గిరేః ప్రస్రవణం భవేత్,
 * శృణోత వ్రవణాతీతం నాదం ముక్తిర్న సంశయః.

ఇతి శ్రీశృంగరభగవత్పూజ్యపాదవిరచిత - యోగతారావలీ ||౩౦||

నా శరీరమున లతలు పెనవేసికొన, చెవులలో పక్షులు గూడుకట్టుకొన
 నేను శ్రీశైలగిరి కుహలయందు స్థిరముగ గూరుచుండ, నామనస్సు ఎప్పు డిట్టి
 నిర్వికల్పసమాధిని బొందును ? ౨౮

ఈ నామనస్సు నిర్వికల్పసమాధియందే విహరించును గాక, లేక హరి
 ణేక్షుల కుచభూముల విహరించును గాక ! జడల మతముననుసరించి గాని,
 సజ్జనుల మతము ననుసరించిగాని తిరుగనిమ్ము - ఆయాబుద్ధిదోషములు సగ్గు
 వ్యాపింపగు నన్ను అంటజాలవు. ౨౯

ప్రాణవాయువు బ్రహ్మరంధ్రమున అనగా సహస్రదళపద్మమున ప్రకా
 శించినప్పుడు, ఆ మేరుగిరినుండి అమృతము ప్రవించును. ఈ సీతిలో అపూర్వ
 నాదము వినబడును. అప్పుడు ముక్తి నిశ్చయము. ౩౦

ఇది యోగతారావలీ - ఆంధ్రానువాదము ||౩౦||

* ఈ చివరి మూడుశ్లోకములును అధికపాఠము.

౩౧. వాక్యవృత్తిః

సర్వస్థితీప్రలయ హేతుమచిన్త్యశక్తిం
విశ్వేశ్వరం విదితవిశ్వమనన్తమూర్తిమ్,
నిర్ముక్తబస్థనమపారసుఖాహ్లాదాశిం
శ్రీవల్లభం కమలబొధసునం నమామి.

౧

యస్య ప్రసాదాదహనేవ విష్ణు
గృహ్యేవ సర్వం పరికల్పితజ్ఞః,
ఇత్యం విజానామి సదాత్మనూపం
* తస్మాజ్ఞేచిత్తం ప్రణతోస్మి నిత్యమ్.

౨

తాపత్రయార్కసప్తస్త్రః కశ్చిదుద్విగ్నమానసః,
శమాదిసాధనైర్యుక్తః సద్గురుం పరిపృచ్ఛతి.

౩

అనాయాసేన యేనాస్మాక్మచ్చేయం భవబంధనాత్,
తస్మై సంక్షీప్య భగవన్ ! కేవలం కృపయా వద.

౪

ఒకానొక వ్యక్తి తాపత్రయ - సూర్యసంతప్తుడై, ఉద్విగ్నుడయ్యెను.
శమాదిసాధనమట్లునంపత్తినీ సంపాదించి అనంతరము సద్గురుని సమీపించి
ఇట్లు ప్రశ్నించెను :

౩

భగవంతుడా ! నేను తేలికగ ఈ సంసారబంధమునుండి విడిపడు
ఉపాయ మేదికలదో, దానిని సూక్ష్మముగ దయతో నాకు జెప్పుము.

౪

* ఈ రెండుకశ్లోముల అనువాదము నిమిత్తము చూ : అద్వైతానుభూతిః. ౧ - ౨.

శిష్యుడి వాచ :

పదార్థమేవ జానామి నాద్యాపి భగవన్ స్ఫుటమ్,
అహం బ్రహ్మేతి వాక్యార్థం ప్రతిపద్యే కథం వద. ౯

గురురువాచ :

సత్యమాహ భవానత్ర విగానం నైవ విద్యతే,
హేతుః పదార్థబోధో హి వాక్యార్థావగతేరిహ. ౧౦

అంతఃకరణతద్వత్రిసాక్షీ చైతన్యవిగ్రహః,
ఆనందరూపః సత్యః సన్ కిం నాత్మానం ప్రపద్యతే. ౧౧

సత్యానందస్వరూపం ధీసాక్షిణం బోధవిగ్రహమ్,
చిత్తయాత్మతయా నిత్యం త్యక్త్వా దేహాదిగాం ధియమ్. ౧౨

శిష్యుడు : భగవంతుడా! నాకింతవరకు 'తత్', 'త్వం' పదముల అర్థమే చక్కగ తెలియదు. ఇక "అహం బ్రహ్మస్మి" అను వాక్యార్థము నేట్లు గ్రహింపగలనో చెప్పుడు? ౯

గురువు : నీవు యథాగ్రమునే పలికినావు. పదముల అర్థమును గ్రహించినయెడలనే వాక్యముయొక్క అర్థము బోధపడునను విషయమున యెట్టి భేదాభిప్రాయమును లేదు. ౧౦

అంతఃకరణమునకును దాని వృత్తులకును సాక్షివగుచు, జ్ఞానమూర్తివియును, ఆనందరూపుడవును అగుచు, సత్యస్వభావుడవగు నీవు, (నీ) ఆత్మనే తెలిసికొనజాలకుంటివేమి? ౧౧

నీవు దేహాత్మబుద్ధిని పరిత్యజించి సత్యానంద స్వరూపమును బుద్ధికి సాక్షియును, జ్ఞానవిగ్రహమును అగుదానిని నిత్యము స్వాత్మగ భావించి ధ్యానింపుము. ౧౨

రూపాదీమాన్ యతః పిష్టాస్తతో నాత్మా ఘటాదివత్,
వియదాదిమహాభూతవికారాత్వాచ్చ క్షమ్యవత్. ౧౩

అనాత్మా యది పిష్టోఽయము క్తహేతుబలాన్మతః,
కరామలకవత్ సాక్షాదాత్మానం ప్రతిపాదయ. ౧౪

ఘటద్రష్టా ఘటాద్భిన్నః సర్వథా న ఘటో యథా,
దేహద్రష్టా తథా దేహి నాఽహమిత్యవధారయ. ౧౫

ఏనచచ్ఛ్రియదృజ్ నాహమిన్ద్రియాణీతి నిశ్చిను,
మనోఽద్భిస్తథా ప్రాణో నాహమిత్యవధారయ. ౧౬

సక్షాతోఽపి తథా నాహమితి దృశ్యవిలక్షణమ్,
ద్రష్టారమునుమానేన నిపుణం సప్రమిధారయ. ౧౭

శరీరము ఆత్మ కాదు; ఏలయన దానికి రూపము కలదు. వికారదోషము కలదు. ఉదాహరణ: ఘటము. దీనికి రూపమును, వికృతియును కలవు. ఇది వృత్త్యాగమైనట్లు, శరీరముకూడ ఆకాశాది - పంచభూతముల కార్యమై (అనిత్కిమై) యున్నది. ౧౩

ఉక్తహేతుబలమున శరీరము అనాత్మయైనయెడల అరచేతిలోని ఉసిరిక వలె ఇక ఆత్మ ఏదియో దానిని సాక్షాత్తుగ ప్రతిపాదించుము. ౧౪

కుండను జూచువాడు సర్వవిధముల కుండకానట్లును, ఆకుండకంటె వేరైనట్లును; దేహద్రష్టకూడ దేహము కాదు. కనుక శరీరమునకు సాక్షీనగు నేను శరీరమును గాను - అని గ్రహించుము. ౧౫

ఈరీతిగనే ఇంద్రియద్రష్టనగు నేను, ఇంద్రియములనుగూడ కాను - అని నిశ్చయించుకొనుము; మనోబుద్ధిప్రాణములుకూడ నేను కాదని అవధరింపుము. ౧౬

(అయీ శరీరేంద్రియమనోబుద్ధ్యాదుల) సమష్టికూడ నేను కాదు, అని గ్రహించుము. ఇట్లు దృశ్యమకంటె విలక్షణమగు ద్రష్టను అనుమానప్రమాణ సాహాయ్యమున నెఘణముతో నిరయించుకొనుము. ౧౭

దేహేంద్రియాదయో భానా హానాదివ్యాప్యతిక్షమాః,
యస్య సన్నిధిచూత్రేణ సోఽహమిత్యవధారయః. ౧౮

అనాపన్నవికారః సన్నయస్కాంతవదేవ యః,
బుద్ధ్యాదీంశ్చలయేత్ ప్రత్యక్ సోఽహమిత్యవధారయః. ౧౯

అజడాశ్చివదాభాన్తి యత్సాన్నిధ్యాజ్ఞడా అపి,
దేహేంద్రియమనఃప్రాణాః సోఽహమిత్యవధారయః. ౨౦

అగమస్యే మనోఽస్యత్ర సామృతం చ స్థిరకృత్రిమ్,
ఏవం యో వేత్తి ధీశ్చత్తిం సోఽహమిత్యవధారయః. ౨౧

స్వప్నజాగరితే సుప్తిం భానాభావా ధియాం నిధా,
యో వేత్త్యవిక్రియః సాక్షాత్ సోఽహమిత్యవధారయః. ౨౨

దేని సాన్నిధ్యమువలన దేహేంద్రియాది పదార్థములు ఉత్పత్తివినా
కాదీకమునుబొందు యోగ్యతను బడయాచున్ననో ఆ ఆత్మయే నేను అని
గ్రహింపుము. ౧౮

అయస్కాంతమణి అవికృతముగనుండియే లోహాదుల నాకర్షించు
నట్లు, ఏది స్వయముగ ఎట్టి వికారమును బొందకుండ బుద్ధ్యాదులను నడుపు
చున్నదో, నేనా ప్రత్య గాత్మను అని గ్రహింపుము. ౧౯

దేని సాన్నిధ్యమువలన జడములగు దేహేంద్రియ మనఃప్రాణములు
చైతన్యమయాత్మవలె లోచుచున్నవో, అదియే నేను అని అవధరింపుము. ౨౦

నామనన్న నిలుకడలేక ఎక్కడికో వెళ్లినది, ఇప్పుడు స్థిరమైనది_ అని
బుద్ధివృత్తిని ఎవరు గ్రహించుచున్నారో, అదియే నేను అని గ్రహింపుము. ౨౧

జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తులను, బుద్ధియొక్క నిశ్చలతా చాంచల్యము
లను, ఎవడు తాను నిలుకడగనుండి గ్రహించుచున్నాడో, సాక్షాత్తుగ వాడే
నేను అని గ్రహింపుము. ౨౨

ఘటావభాసకో దీపో ఘటాదన్యో యథేవ్యతే,
దేహావభాసకో దేహీ తథాహం బోధవిగ్రహాః. ౨౩

పుత్రప్రత్యాదయో భావా యస్య శేషతయా ప్రియాః,
ద్రష్టా స్వప్రియతమః సోఽహమిత్యవధారయ. ౨౪

పరప్రేమాస్పదతయా మా న భవమహం సదా,
భూయాసమితి యో ద్రష్టా సోఽహమిత్యవధారయ. ౨౫

యః సాక్షీలక్షణో బోధస్త్వంపదార్థః స ఉచ్యతే,
సాక్షీత్వమపి బోధృత్వమవికారిచయాన్యతః. ౨౬

దేహాద్విముచునః ప్రాణాహజ్జుతిభ్యో లక్షణః,
ప్రోజ్ఞితుతా శేషవడ్భావవికార స్త్వంపదాభిదః. ౨౭

ఘటప్రకాశకమగు దీపము ఘటమునుండి వేరైనట్లు, శరీరమును ప్రకాశింపజేయు దేహినగు నేను, దేహముకంటె వేరగు బోధమూర్తి నగుచున్నాను.

పుత్రప్రత్యాదికములగు వస్తువులు దేని అంగములగుటవలన ప్రియకరము లగుచున్నవో, ఆ సర్వప్రియతమమును, సాక్షియును అగు ఆత్మయే నేను - అని గ్రహింపుము. ౨౪

పరమప్రేమాస్పద మగుటవలన, నాకు వినాశము సంభవింపకుండును గాక, నేను ఎల్లకాలమందును గాక! అను భావమును విద్రవ్య పొందుచున్నాడో, అతడే నేను అని గ్రహింపుము. ౨౫

సాక్షీస్వరూపమగు ఏబోధ కలదో దానినే త్వంపదార్థ మందురు. అవికారి యగుటవలన ఆత్మ సాక్షియును, జ్ఞాతయును. ౨౬

శరీరేంద్రియ మనః ప్రాణాహంకారముల కంటె వేరైనదియును, పక్షిధృభావవికార రహితమును అగునదియే త్వంపద - వాచ్యార్థము. ౨౭

త్వమద్దమేవం నిశ్చిన్య తదర్థం చిన్తయేత్ పునః,

అప్రద్యాన్యస్త్యియాపేన సాక్షాద్విధిముఖేన చ.

౨౮

నిరస్తాకేషసంసారిదోః^౨ స్థూలాదిలక్షణః,

అదృశ్యత్వాదిగుణకః పరాకృతతమోమలః.

౨౯

నిరస్తాతిశయానన్యః సత్యః ప్రజ్ఞానవిగ్రహః,

సత్తాస్వలక్షణః పూర్ణః పరమాత్మేతి గీయతే.

౩౦

సర్వజ్ఞత్వం పరేశత్వం తథా సంపూర్ణశక్తితా,

వేదైః సమర్థతే యస్య తద్బ్రహ్మేత్యవధారయ.

౩౧

యజ్జ్ఞానాత్ సర్వవిజ్ఞానం శ్రుతిషు ప్రతిపాదితమ్,

మృదాద్యనేకదృష్టానైస్తద్ బ్రహ్మేత్యవధారయ.

౩౨

ఈరీతిగ త్వంపదార్థమును నిశ్చయించుకొని, ఆ అర్థమును మరల మరల చింతింప నగును. మరియును, నిషేధముఖమునను, విధిముఖముననుగూడ తత్ పదార్థమును ధ్యానింప నగును.

౨౯

సంస్మృతి దోషరహితమును, అస్థూలాది లక్షణమును, అదృశ్యత్వాది గుణకమును, అజ్ఞానమాలిన్య రహితమును, ఆనందపరమావధియును, సత్త్వస్వ రూపమును, ప్రజ్ఞానమూర్తియును, స్వలక్షణమును, పూర్ణమును అగునదియే పరమాత్మయని ఉపనిషత్తులు గాన మొనర్చుచున్నవి.

౨౯-౩౦

సర్వజ్ఞాడనియు, పరేశుడనియు, సంపూర్ణశక్తిమంతుడనియు వేదము లెవ్వనిని సమర్థింప చున్నవో, అదియే బ్రహ్మమని గ్రహింపుము.

౩౧

ఉపనిషత్తులలో, మృత్తిక మున్నగు బహుదృష్టాంతములవలన, దేని నెరిగిన సర్వము గ్రహింపబడునని ప్రతిపాదించబడి యున్నదో, అదియే బ్రహ్మమని గ్రహింపుము.

౩౨

యదానన్త్యం ప్రతిజ్ఞాయ శ్రుతిస్తత్ సిద్ధయే జగౌ,
తత్కార్యత్వం ప్రపంచస్య తద్బ్రహ్మశ్శ్చైవధారయ. 33

విజ్ఞానతయాయచ్చ వేదాన్తేషు ముముక్షుభిః,
సమన్వితేఽత్యంతేన తద్బ్రహ్మశ్శ్చైవధారయ. 34

జీవాత్మనా ప్రకేశశ్చ నియన్తృత్వశ్చ తాన్ ప్రతి,
శ్రూయతే యస్య వేదేషు తద్బ్రహ్మశ్శ్చైవధారయ. 35

కర్మణాం ఫలదాతృత్వం యస్యైవ శ్రూయతే శ్రుతౌ,
జీవానాం హేతుకర్తృత్వం తద్బ్రహ్మశ్శ్చైవధారయ. 36

తత్త్వం పదార్థౌ నిర్ణీతే వాక్యార్థశ్చిన్త్యతేఽథునా,
తావాత్మ్యమత్ర వాక్యార్థస్తయోరేవ పదార్థయోః. 37

శ్రుతులు ఎవని అనంతత్వమును ప్రతిజ్ఞ యొనర్చి, దానిని ప్రతిష్ఠింప
జగత్ - ప్రపంచమును అతనికార్యముగ వర్ణించినవో, అదియే బ్రహ్మమని
గ్రహింపుము. 33

ముముక్షుజ్ఞాన్యముగ సర్వవేదాంతములును దేనిని సమర్థించుచున్నవో,
అదియే బ్రహ్మమని అవధరింపుము. 34

దేనినిగురించి శ్రుతులు జీవాత్మరూపమున శరీరమున బ్రవేశించుటయును,
అంతర్యామిరూపమున సర్వనియంత యగుటయును వర్ణించుచున్నవో, అదియే
బ్రహ్మమని గ్రహింపుము. 35

కర్మఫలదాతయనియు, జీవులను కర్మములయందు వినియోగించువా
డనియు ఎవనినిగూర్చి శ్రుతిశ్రుతమగుచున్నదో అదియే బ్రహ్మమని గ్రహింపుము.

తత్, త్వం - పద ప్రతిపాద్యముగ వస్తువు నిర్ణయింపబడినది. ఇక
వాక్యార్థము ఆలోచింపబడుచున్నది : ఈ ఉభయపదార్థముల ఐక్యమే
వాక్యార్థము. 36

నంసర్గో వా విశిష్టో వా వాక్యార్థో నాత్ర సమ్మతః,

అభిప్రాయేన వాక్యార్థో విషయో మతః.

౩౮

ప్రత్యగ్బోధో య ఆభాతి సోఽద్యయానన్దలక్షణః,

అద్యయానన్దరూపశ్చ ప్రత్యగ్ బోధైక లక్షణః.

౩౯

ఇతిమనోన్యతాదాత్మ్యప్రతిపత్తిగ్ధా భవేత్,

అబ్రహ్మేతి త్వమర్థస్య వ్యావర్తతే తదైవ హి.

౪౦

తదర్థస్య చ పరోక్ష్యం యద్యేవం కిం తతః శృణు,

పూర్ణానన్తరూపేణ ప్రత్యగ్ బోధోఽవతిష్ఠతే.

౪౧

తత్త్వమస్మాదివాక్యశ్చ తాదాత్మ్యప్రతిపాదనే,

లక్ష్యే తత్త్వంపదార్థౌ ద్వావృపాదాయ ప్రవర్తతే.

౪౨

సంసర్గార్థము కాని, విశిష్టార్థము కాని వాక్యమునకు ఇట్ల అన్వయింపదు. అఖండమును, ఏకరసస్వరూపమును అగు వస్తువును వర్ణించుటయే వాక్యప్రయోజనమని విద్వాంసుల మతిము.

౩౮

బోధస్వరూపముగు ప్రత్యిగాత్మయే అద్వితీయానంద స్వరూపముగు బ్రహ్మము; అద్వితీయానందస్వరూపముగు బ్రహ్మమే ప్రత్యగ్ బోధస్వరూపము.

ఈ రీతిగ పరస్పరతాదాత్మ్యజ్ఞానము ప్రతిపాదించబడినప్పుడు, త్వం పదార్థముయొక్క అబ్రహ్మత్వము వీగిపోవుచున్నది - నిషిద్ధముగుచున్నది. ౪౦

తత్ ప్రతిపాద్య వస్తువుయొక్క పరోక్షత్వముకూడ వ్యావృత్త మగుచున్నది. (శిష్యుడు:) అయిన నేమి? (గురువు:) చెప్పుచుంటిని, వినుము: పరస్పరతాదాత్మ్యజ్ఞాన మంకురించినప్పుడు పూర్ణానందస్వరూపమున ప్రత్యగ్బోధ నెలయుచుండును.

౪౧

తత్త్వమస్మాదిమహావాక్యములు ఉభయుల ఐక్యమును ప్రతిపాదించునప్పుడు తత్, త్వం పదముల లక్ష్యార్థముననే ప్రవర్తిల్లును. లక్ష్యార్థముచైతన్యమే.

౪౨

హిత్యా చ్చా కబలా వాచ్యే వాక్యం నాక్యార్థబోధనే,
 యథా ప్రవర్తతేఽస్మాభిస్తథా వ్యాఖ్యాతమాఽరాత్. ౪౩
 ఆలంబ్యసతయా భాతి యోఽస్మత్ ప్రత్యయశబ్దయోః,
 అస్తాకరణసమ్మిన్నబోధః స త్వంపదాభిదః. ౪౪
 మాయోపాధిర్జ్యగద్యోనిః సర్వజ్ఞత్వాదిలక్షణః,
 పరోక్ష్యశబలః సత్యాద్యాత్మకస్తత్పదాభిదః. ౪౫
 ప్రత్యక్పరోక్షతైకస్య సద్వితీయస్వపూర్ణతా,
 విరుధ్యతే యతస్తస్మాల్లక్షణా సంప్రవర్తితే. ౪౬
 మానాంతరవిరోధే తు ముఖ్యార్థస్యాపరిగ్రహే,
 ముఖ్యాన్తేనావినాభూతే ప్రతీతిర్లక్షణోచ్యతే. ౪౭

తత్త్వమస్మాదివాక్యములు నిజాగ్రమును ప్రతిపాదించబోయి, సర్వజ్ఞత్వాది కించిజ్ఞత్వాదికముగు వాచ్యార్థమును పరిత్యజించి, వీరితిగ లక్ష్యాగ్రమున ప్రవర్తిలుచున్నవో, మేము ఆదరముతో వివరించితిమి. ౪౩

ఏది ఆస్మత్ - ప్రత్యయముయొక్కయు, అస్మత్ - శబ్దముయొక్కయు ఆలంబ్యసత్యము అనగా విషయత్వరూపమున ప్రకాశము నందుచున్నదో, దేని బోధ అంతఃకరణముతోగూడ మిశ్రితమై కలుగుచున్నదో, అదియే త్వం పద - వాచ్యార్థము. ౪౪

మాయయే ఉపాధికాగా తాను జగత్కారణమగుచు సర్వజ్ఞత్వాది లక్షణములతో శోభిల్లువాడును, పరోక్షత్వముతో మిశ్రితుడై సచ్చిదానంద స్వరూపుడై వెలుగువాడును అగు ఈశ్వరుడే త్వంపద-వాచ్యార్థము. ౪౫

ఒకేపస్తువున ప్రతీక్ - త్వ, పరోక్షత్వములును, సద్వితీయత్వ, అఖండత్వములును అగు విరుద్ధధర్మము లుండజాలవుగాన, లక్షణ యొనర్పబడుచున్నది.

ప్రమాణాంతరవిరోధమువలన ముఖ్యార్థము పరిగ్రహింపబడిక, ముఖ్యార్థ వ్యతిరేకముగాను మరియొక అర్థమును స్వీకరించుటయే లక్షణ వాబడును. ౪౬

రత్నమస్మాదే-వాక్యేషు లక్షణా భాగలక్షణా,
సోఽయమిత్వాదివాక్యస్థపదయోరివ నాపరా.

౪౫

అహం బ్రహ్మేతి వాక్యార్థబోధో యావద్బ్రహ్మేభవేత్,
శమాది సహితస్తావదభ్యసేచ్ఛవణాదికమ్.

౪౬

శ్రుత్యాచార్యప్రసాదేన దృఢో బోధో యదా భవత్,
నిరస్తాశేషసంసారినిదానః పురుషస్తదా.

౫౦

వికీర్ణకార్యకరణో భూతసూక్ష్మై రనావృతః,
విముక్తకర్మనిగడః నద్య ఏవ విముచ్యతే.

౫౧

“సోఽయం దేవదత్తః - అతడే ఈ దేవదత్తుడు” - ఇత్యాది వాక్యము
లలోని పదములకువలె, తత్త్వమస్మాదే-వాక్యమునకు ఒనర్పబడు లక్షణ భాగ
లక్షణయేగాని వేరొండు కాదు.

౪౫

“అహం బ్రహ్మేతి - నేనే బ్రహ్మమను” అను వాక్యార్థబోధ
దృఢము కానంతవరకు, శమాదిపట్కసంపత్తిని ఆర్జించి, శ్రవణ మనన నిధి
ధ్యానసముల నొనర్చునగును.

౪౬

శ్రుతి, ఆచార్యుడు, ఈ ఉభయుల అనుగ్రహమున దృఢజ్ఞానము లభింప,
సంసారకారణమును అవిద్య ఆమూల్యగ్రముగ ఆ పురుషునినుండి తొలగిపోవును.

కార్యకరణ రూపములగు శరీరేంద్రియములును, మాత్స్యభూతముల ఆవ-
రణమును తొలగిపోవ కర్మపాశము నడలిపోవును. అప్పు డాసాధకుడు వెను-
వెంటనే పరమపురుషార్థమును ముక్తిని బొందును.

౫౧

ప్రారబ్ధకర్మభోగేన జీవన్ముక్తో యదా భవేత్,

కీడ్చితకాలమనారబ్ధ కర్మబంధస్య సంక్షయే.

౫౨

నిరస్తాతిశయానందం వైష్ణవం పరమం పదమ్,

పునరావృత్తిరహితం కైవల్యం ప్రతిపద్యతే.

౫౩

ఇతి శ్రీశంకరా భగవద్వ్యాఖ్యపాద విరచిత - వాక్యవృత్తిః || 30 ||

అనారబ్ధములగు సంచితకర్మజాలము క్షీణించిపోవ, ప్రారబ్ధకర్మబలమున జీవన్ముక్తి స్థితియందు వెలయునప్పుడు, ఆనందతారతమ్యమును, పునరావృత్తి యును లేని విష్ణుని పరమపదము కలదో, ఆకైవల్యము లభించును. ౫౨ - ౫౩

ఇతి వాక్యవృత్తి - ఆంధ్రానువాదము || 30 ||

౩౨. లఘువాక్యవృత్తిః

సూలో మాంసమయో దేహీ సూక్ష్మః స్వాద్వాసనామయ
జ్ఞానకర్మేంద్రియైః సార్థం ధీప్రాణౌ తచ్చక్షణం గా. ౧

అజ్ఞానం కారణం సాక్షీ బోధస్తేషాం విభాసకః,
బోధాభాసో బుద్ధిగతిః కర్తా న్యాయో పుణ్యపాపయోః. ౨

స ఏవ సంసరేత్ కర్మవశాల్లోకద్వయే సదా,
బోధాభాసాత్ శుద్ధబోధం వివిచ్యాదతియ్యాః. ౩

జాగరన్వప్నయోరేవ బోధాభాసవిషమృనా,
సుప్తైతు తల్లయే బోధః శుద్ధో జాడ్యం ప్రకాశయేత్. ౪

సూలశరీరము మాంసమయము; సూక్ష్మశరీరము వాసనామయము,
అనగా సంస్కారమయము. జ్ఞానేంద్రియము [లైదు]ను, కర్మేంద్రియము
[లైదు]ను, [పంచ] ప్రాణములును, మనోబుద్ధులును కలసి సూక్ష్మశరీరము. ౧

అజ్ఞానమే కారణశరీరము. సాక్షియగు బోధయే ఈ మూడుశరీరములను
ప్రకాశింపజేయుచున్నది. బుద్ధిప్రతిబింబితమగు బోధాభాసయే కర్తయై, పుణ్య
పాపముల నొనర్చుచున్నది. ౨

బోధాభాసుడగు కర్తయే కర్మవశమున ఇహ-పరలోకముల సర్వదా
సంసరించు చున్నాడు. అత్యంత ప్రయత్నముతో ఈ బోధాభాసనుండి శుద్ధ
బోధను వేరొనగ్రహింపను. ౩

జాగ్రత్స్వప్నములయందే ఈ బోధాభాసని గోల - వృద్ధప్రకాశము.
నుషుప్తియందు ఇతడు లీనమై పోవును. అప్పుడు శుద్ధబోధయే జడత్వమును,
అనగా అజ్ఞానమును ప్రకాశింపజేయును. ౪

జాగరేఽపి ధియస్తూష్ణీభావః శుద్ధేన భావ్యతే,
 ధీన్యాచారాశ్చ ఓద్భాస్కాశ్చిదాభాసేన సంయుతాః. ౫
 జహ్నుః శస్త్రజలం తాపయుక్తం దేహవ్య తాపకమ్,
 చిద్భాస్యా ధీస్తథాభాసయుక్తాన్యం భాసయేత్ తథా. ౬
 రూపాదౌ గుణదోషాదిఃకల్పా బుద్ధిగాః క్రియాః,
 తాః క్రియా విషయైః నాథ్యం భాసయన్తీ చిత్త్యతా. ౭
 రూపాచ్చ గుణదోషాభ్యాం వివిక్తా కేవలా చితిః,
 సై నానువర్తతే రూపరసాదీనాం వికల్పినే. ౮
 తు.తే తుజేఽన్యథాభూతా ధీవికల్పాశ్చిత్తి ర్మతు,
 ముక్తాసు సూత్రవ బ్బుద్ధివికల్పేషు చిత్తస్తథా. ౯

జాగరవస్థయందుమాడ బుద్ధియొక్క నిశ్చలభావము శుద్ధబోధవలననే ప్రకాశిత మగును. చిదాభాసనితో గూడిన బుద్ధివ్యాపారములుమాడ సాక్షి చైతన్యమువలననే ప్రకాశితము లగును. ౫

అగ్ని తప్తజలము వేడితో గూడి శరీరమునకు తాపమొనగునట్లు, అభాసతో గూడిన బుద్ధి సాక్షి చైతన్యమువలన తాను ప్రకాశిత మగుచు, ఇతరవస్తువులను గూడ ప్రకాశింపజేయు చున్నది ౬

రూపరసాదులగు పంచేంద్రియ విషయములయందు గుణదోషాదులగు వికల్పములు బుద్ధిక్రియలు మాత్రమే; చైతన్యమే రూపాదివిషయములతోగూడ ఆక్రియల నన్నిటినిగూడ ప్రకాశింపజేయు చున్నది. ౭

గుణదోషముల నుండియు, రూపాదుల నుండియు చైతన్యము వేరు; అయినను అదియే రూపరసాదుల వెంటనంటి, అయా వికల్పనలనుగూడ ప్రకాశింపజేయుచున్నది. ౮

బుద్ధివికల్పములు తుణతుణము మారుచుండును. కాని చైతన్యములో మార్పు లేదు. ముత్యాలమాలయందలి ముత్యములు వేరువేరుగ నున్నను, దారము ఒకటిగ నే యుండునట్లు, బుద్ధివ్యాపారములు మారుచుండినను చైతన్య మేకము గనే యుండి, సర్వానుగతమై ఎట్టి మార్పును గోపండు వెలయుచుండును. ౯

ముక్తాభిరావృతం సూత్రం ముక్తయోర్మధ్య ఈశ్వరే,
 తథా వృత్తివికల్పైశ్చిత్ స్వప్నా మధ్యే వికల్పయోః. ౧౦
 సప్తే పూర్వవికల్పే తు యావదన్యస్య నోదయః,
 నిర్వికల్పకచైతన్యం స్వప్నం తావద్ విభాసతే. ౧౧
 ఏకద్విత్రిక్షణేష్యేహ వికల్పస్య నిరోధసమ్,
 క్రమేణాభ్యస్యతాం యత్నాద్ బ్రహ్మనుభవకాంక్షిభిః.
 సవికల్పక జీవోఽయం బ్రహ్మ తన్నిర్వికల్పకమ్,
 అహం బ్రహ్మేతి వాక్యేన సోఽయమర్థోభధీయతే. ౧౩
 సవికల్పక చిద్ యోఽహం బ్రహ్మైకం నిర్వికల్పకమ్,
 స్వతః సిద్ధా వికల్పాస్తే నిరోధవ్యాః ప్రయత్నతః. ౧౪

హరము మత్స్యములవలన ఆవరింపబడియున్నను, ప్రతిఒండు మత్స్యముల నడుమ కనిపించుచు నేయుండునట్లు; బుద్ధి వృత్తి - వికల్పములవలన చైతన్యము ఆవృతమైయుండినను, వికల్ప - ద్వయ - మధ్యమున స్పష్టముగ తోచుచునే యున్నది. ౧౦

ఒక వికల్పము తొలగిపోయి మరియొకవికల్పము ఉదయించుటకుమధ్య ఏకాలము కలదో, అందు నిర్వికల్పకచైతన్యము స్పష్టముగానే ప్రకాశించుచున్నది.

బ్రహ్మనుభూతినందగోరువారు ఈ రీతిగ ఒకటి, రెండు లేక మూడు లక్షణములు బుద్ధి - వృత్తి - వికల్పములను క్రమముగ నిరోధింప ప్రయత్నము చేయదగును. ౧౨

ఈ జీవుడు సవికల్పకడు; ఆ బ్రహ్మము నిర్వికల్పకము. “అహం బ్రహ్మైశ్మి - నేను బ్రహ్మమును ” అను వాక్యమున “ఆ బ్రహ్మమే ఈ జీవుడు ” అను అర్థము వ్యక్తమొనర్పబడినది. ౧౩

సవికల్పక - చైతన్యముగు నేనే నిర్వికల్పక బ్రహ్మమును. వికల్పములు స్వతఃసిద్ధములు - అనగా, స్వాభావికముగు అవిద్యచే కల్పింపబడినవి. ప్రయత్నముతో ఈ వికల్పముల నన్నిటిని నిరోధింపవలెను. ౧౪

సర్వనిరోధేన సమాధిర్వోగినాం ప్రియః,
 ప్రదత్తైః క్షేణం దుద్ధా శ్రద్ధాబుద్ధిహృత్కృతాత్మనః. ౧౫

శ్రద్ధాబుద్ధిహృత్కృతాం స్వస్య చిన్తయేద్బుద్ధివృత్తిభిః,
 వాక్యవృత్త్యా యథాశక్తి జ్ఞాత్వాద్ధాభ్యశ్యతాం సదా. ౧౬

చచ్చిన్తనం తత్కథన మన్యోస్యం తత్ప్రబోధనమ్,
 ఏతదేకపరత్వచ్చ బ్రహ్మభ్యాసం విదుర్బుధాః. ౧౭

దేహాత్మనోబుద్ధిహృత్కృతార్థస్య కృతకృత్యతా,
 యదా తదాయం మ్రియతాం ముక్తోఽసౌ నాత్ర సంశయః.

ఇతి శ్రీ శంకర భగవత్పూజ్యపాద విరచితా - లఘువాక్యవృత్తిః || 3.౩ ||

సర్వవ్యాపారములను నిరోధించి యోగులకు ప్రియమగు సమాధిః
 జ్ఞాంపదమగును. అంగులకు అసమర్థుడైన శ్రద్ధాశువు, ఒక్కక్షణకాలము నిరోధ
 మొనర్చి, ఆత్మను బ్రహ్మ మొనర్చినగును. ౧౫

శ్రద్ధాశువు బుద్ధివృత్తుల అవలంబనముననే, తన బ్రహ్మత్వమును చింతించ
 నగును; వాక్యవృత్తిని యథాశక్తి గ్రహించి, బ్రహ్మభ్యాసము నొనర్చినగును.

ఆత్మప్రహ్లాద్యమును గురించి సర్వదా చింతించుట, పలుకుట, పరస్ప
 రము ప్రబోధించుకొనుట, అదియే పరిమావధిమని ఎంచి తన్మయుడగుట :
 బ్రహ్మభ్యాసమనిన ఇదియే అని పండితు లందురు. ౧౬

(జనులకు సహజముగనుండు) దేహాత్మబుద్ధివలె బ్రహ్మాత్మబుద్ధి దృఢము
 అయినప్పుడు, కృతకృత్యడగును. అప్పు డాతడు మృతినొందినను ముక్తుడె
 యగును. సాదేహము లేదు. ౧౭

ఇది లఘువాక్యవృత్తి - ఆంధ్రానువాదము || 3.౩ ||

౩౩ వా క్య సు ధా *

రూపం దృశ్యం లోచనం దృక్ తద్ దృశ్యం దృక్ తు

మానసమ్,

దృశ్యా ధీవృత్తయః సాక్షీ దృగేవ స తు దృశ్యతే. ౧

నీలపీత స్థూల సూక్ష్మ సూక్ష్మ దీర్ఘాది భేదాః,

నానావిధాని రూపాణి పశ్యేల్లోచనమేకథా. ౨

ఆస్థ్యమాస్థ్యపటస్త్వేషు నేత్రధర్మేషు చైకథా,

శంకల్పయేస్మనః శ్రోత్రస్త్వగాదౌ యోజ్యతామిదమ్. ౩

రూపము దృశ్యమైనవట్ల చక్షువు దృక్క అనగా ద్రష్ట. చక్షువు దృశ్యమైనచోట మనస్సు దృక్కు. బుద్ధివృత్తులు దృశ్యమైనయెడల దృక్కు సాక్షిచైతన్యము. ఈ సాక్షి ఎన్నడును దర్శనవిషయము కాజాలదు. ౧

రూపము నీలపీతాది పర్ణ భేదములతోడను, సూలనూత్నాడి - ఆకృతి భేదములతోడను, సూక్ష్మదీర్ఘాది పరిమాణ భేదములతోడను, వివిధమై యొప్పు చుండినను, అయీ రూపములను చూచుచుండు మనస్సు ఒక్కటియే. ౨

అంధత్వ, మందత్వ, పటత్వాది బహువిధనేత్రధర్మములను మనస్సే గ్రహించుచున్నది. (కనుక మనస్సు చక్షురాదికమునను ద్రష్టయగుట నుష్ట వ్యము.) ఈ నియమమునే శ్రోత్ర, త్వగాది - ఇంద్రియములనుకూడ అన్వయింపుము. (అప్పుడు ఇంకను విష్ణువ్యముగ మనస్సుయొక్క ద్రష్టృత్వము బోధ పడగలదు.) ౩

* దీనికి అనందగిరి, బ్రహ్మనందభారతీస్వాములు విరచించిన టీకలు రెండు లభించుచున్నవి. దృగ్ - దృశ్యవివేక మనికూడ ఇంకొక పేరు. బ్రహ్మ నందునును, మరికొందరు నవీనులును ఇది విద్యారణ్యరచన అనుచున్నారు. ప్రాచీనుడగు అనందగిరి శంకరకృతముగనే స్వీకరించెను.

కామః సంకల్పనద్వేషశా శ్రద్ధాశ్రద్ధే ధృతీతతే,
 ప్రీతిర్భీతిర్మేధావమాదీక భాసయత్యేకథా చితిః. ౪
 నోదేతి నాస్తమేత్యేషా న వృద్ధిం యాతి న క్షయమ్,
 స్వయం విభాత్యథాన్యాని భాసయేత్ సాక్షనం విరా. ౫
 చిచ్ఛాయావశతో బుద్ధౌ భావం ధీస్తు ద్విధా ప్థితా,
 ఏకాహజ్జుతిరన్యా స్యాదస్తోకరణరూపినీ ౬
 ఛాయాహజ్జగయోరైక్యం తప్తాయఃపిణ్ణవన్మతమ్,
 తదహజ్జగ తాదాత్మ్యత్ దేహశ్చేతనతామగాత్. ౭
 అహజ్జగస్య తాదాత్మ్యం చిచ్ఛాయాదేహసాక్షిభిః,
 సహజం కర్మజం భ్రాన్తిజన్యశ్చ త్రివిధం క్రమాత్, ౮
 కామము, సంకల్పము, సందేహము, శ్రద్ధ, అశ్రద్ధ, ధైర్యము, అధైర్యము, లజ్జ, జ్ఞానము, భయము : మొదలగు చిత్తవృత్తు లన్నిటిని చైతన్య మొక్కటియే ప్రకాశింపజేయుచున్నది. ౯

ఈ చైతన్యము అనన్తమితదేవత. దీనికి ఉదయాస్తమయములు అనగా, ఉత్పత్తి వినాశములు లేవు. ఇది పెరుగదు, తరుగదు. ఇది స్వయంప్రభయై సాధనాంతరము నపేక్షింపక, అన్యమగు సర్వమును ప్రకాశింప జేయుచున్నది. ౧౦

బుద్ధియందు చిచ్ఛాయ అనగా చైతన్యఛాయ ప్రతిఫలించుటవలన, బుద్ధి ప్రకాశించుచున్నది. ఈబుద్ధి రెండువిధములు. ఒకటి అహంకారము, రెండవది అంతఃకరణము. ౧౧

తప్తాయాపిండమునకును అగ్నికిని గలసంబంధమే ఈచైతన్యాహంకారములపట్లకూడ అనువర్తించును. అనగా అహంకారము చైతన్యమువలె నగపడుదు, అయాపిండము చేతిని కాలిచ్చనట్లు, శరీరమునుగూడ చేతనయుక్తముగ తోపజేయు చున్నది. ౧౨

చైతన్యఛాయ, శరీరము, సాక్షి : ఈ మూడిటితోడను అహంకారమునకు తాదాత్మ్యసంబంధము వీర్పడుచున్నది. ఈసంబంధము క్రమముగ సహజాతము, కర్మజము, భ్రాంతిజన్యము - అని మూడువిధములు. ౧౩

సమృద్ధిః సత్తోర్హస్తి నివృత్తిః సహజస్య తు,
 సర్వక్షయోత్ ప్రబోధాచ్చ నివృత్తే క్రమూదః ఛే. ౯
 అహంకారలయే సుప్తా భవేద్దోహాఽన్యచేత్సః,
 అహంకారవికాసార్థః స్వప్నః సర్వస్తు జాగరః. ౧౦
 అంతకరణవృత్తీశ్చ చిత్తిచ్చాయైక్యమాగతా,
 వాసనాః కల్బయేత్ స్వప్నే బోధేఽత్మైర్విషయాన్ బహిః. ౧౧
 మనోఽహంకృత్యుపాదానం లిజ్జమేకం జడాత్మకమ్,
 అవస్థాత్రయమప్యేతి జాయతే మ్రియతే తథా. ౧౨

అహంకారమునకును చిచ్ఛాయకునుగల సంబంధము సహజాత మగుట
 కలన, అది తొలగదు (అనగా అహంకారము పోయినప్పుడే, అది పోవును.)
 అహంకారమునకును శరీరమునకునుగల కర్మజనంబంధము కర్మక్షయమైన
 తొలగును. ఇక అహంకారమునకు సాక్షికినిగల భ్రాంతిజన్యసంబంధము వివేక
 జ్ఞానమువలన ప్రబోధోదయమున సమసిపోవును. ౯

సుషుప్తి విశయందు అహంకారము లీనముకాగా శరీరము అచేతన మగు
 చున్నది. సుషుప్తియందు అహంకారమునకు అర్థవికాసము మాత్రమే; జాగర
 మున పరిపూర్ణ వికాసము. ౧౦

అంతఃకరణవృత్తి చిచ్ఛాయతో ఐక్యమునంది స్వప్న కాలమున వాసన
 లను కల్పించుచున్నది; జాగ్రదవస్థయందు ఇంద్రియముల నవలంబించికొని వెలు
 వల విషయములను కల్పించుచున్నది. ౧౧

మనస్సుయును అహంకారమును ఉపాదానముగాగల అంతఃకరణము
 జడము; ఈ జడలింగమే అవస్థాత్రయము, జననమరణములు అను పరిణామము
 లను బోధించుచున్నది. ౧౨

ప్రక్షయం హి మాయాయా విక్షేపావృతిరూపకమ్,
విక్షేపశక్తిర్నికాది బ్రహ్మజ్ఞానం జగత్ సృజేత్. ౧౩

సృష్టిర్నామ బ్రహ్మరూపే సచ్చిదాక్షరజస్తుతి,
అక్షాఫేనాదివత్ సర్వనామరూప ప్రసారణా. ౧౪

అద్వైత్ గోదృశ్యమోర్భేదం బహిష్చ బ్రహ్మసర్గమోః,
అవృణోత్యపరా వక్త్రీః సా సంసారస్య కారణమ్. ౧౫

సాక్షిణః పురలో భాన్తం లిజ్గం దేహేన సంయుతమ్,
చితిచ్ఛాయాసమానేశాజ్జీవః న్యావ్యాపహరిణః. ౧౬

అస్య జీవత్సమాలోచితే సాక్షిగ్యోన్యవభాసతే,
అవృతౌతు విస్మయాయాం భేదే భాతేనయాతి తత్. ౧౭

ఈనూయపు రెండు శబ్దలు. ఒకటి విక్షేపశక్తి, రెండవది ఆవరణశక్తి. విక్షేపశక్తియే లింగకరమునుండి బ్రహ్మాండమువరకును సంసారము నంతటిని సృష్టించుచున్నది. ౧౩

సృష్టికానగా : సముద్రమున తగంగబుద్బుదఫేనాదికమువలె, సచ్చిదానందరూపమున బ్రహ్మమున నామరూపప్రసారము. ౧౪

లోపల దృక్ - దృశ్యములనుగల భేదమును, వెలుపల సృష్టికిని బ్రహ్మమునుగల భేదమును ఆవరించి, కనబడకుండ జేయునదియే ఆవరణశక్తి. ఇదియే సంసారకారణము. ౧౫

స్థూలశరీరముతో సంయుక్తమైన లింగదేహము సాక్షికి ఎదుటగనే వెలుయుచు, చైతన్యచాయవలన సంబద్ధమై జీవుడని వ్యవహరింపబడుచున్నది.

జీవుని జీవత్వము ఆరోపమువలన సాక్షియందు ప్రకాశిత మగుచున్నది. అనగా, అధ్యాసవలన సాక్షియే జీవుడనిపించును. ఆవరణశక్తి అలోలిగిపోయి ఉభయుల భేదము ప్రకాశితమైనయెడల, జీవత్వముకూడ పోవును. ౧౬

తథా సర్వబ్రహ్మణోఽప్య భేదమావృత్త్య తివృత్తి,
 యా శక్తిస్తద్వశాద్ బ్రహ్మ వికృతత్వేన భాసతే. ౧౪
 అత్రాప్యవృత్తినా శేన విభాతి బ్రహ్మసర్గయో,
 భేదస్తయోర్వికారః స్యాత్ సర్గే స బ్రహ్మణి క్వచిత్. ౧౫
 అస్తి భాతి ప్రియం రూపం నామ చేత్యంత పశ్చాత్తమ్,
 ఆద్యత్రయం బ్రహ్మరూపం జగద్రూపం తతో ద్వయమ్. ౨౦
 ఖ వాయ్వగ్ని జలార్కేషు దేవ తిర్యజ్ నతాదిషు,
 అభిన్నాః సచ్చిదానందాః భిద్యతే రూపనామనీ. ౨౧
 ఉపేక్ష్య నామరూపే ద్వే సచ్చిదానందతత్పరః,
 సమాధిం సర్వదా కుర్యాద్ హృదయే వాఽశవా బహిః.

అవరోశక్తి సృష్టిబ్రహ్మములనుగల భేదము నావరించియున్నది. కనుక దీనివలననే బ్రహ్మము వికృతరూపముగ అనగా కార్యజగద్రూపమున ప్రకాశించుచున్నది. ౧౪

ఈఆవృత్తి నాశనమైనయెడల బ్రహ్మమునకును సృష్టికినిగల భేదము ప్రకాశించును. నామరూపాత్మకమగు వికారము సృష్టికి సంబంధించినదేకాని, బ్రహ్మమున ఒకించుకయును ఎన్నడును లేదు. ౧౫

అస్తిత్వ, ప్రకాశత్వ, ప్రియత్వములును, నామరూపములును అను పంచవిధములుగ జగత్తు మనకు గోచరించు చున్నది. మొదటి మూడును బ్రహ్మ లక్షణములు; తుది రెండును జగత్ - లక్షణములు. ౨౦

భూతపంచకము, సర జేవతా మృగాదులు మున్నగు వాటియందు సచ్చిదానందములు అభిన్నముగనే కలవు. కేవలము నామరూపములు భేదింపుచున్నవి. ౨౧

నామరూపముల రెంటిని పరిత్యజించి, సచ్చిదానందతత్పరుడగుచు సర్వకాలముల హృదయమునగాని, వెలుపలగాని సమాధి నభ్యసించు నగును. ౨౨

- సవికల్ప నిర్వికల్పః సమాధిర్ద్వివిధో హృది,
దృశ్యశబ్దానువేదేన సవికల్పం పునర్ద్విధా. ౨౩
- కామాద్యాశ్చిత్తగా దృశ్యాస్తత్సాక్షిత్యేన చేతనమ్,
ధ్యాయేద్ దృశ్యానువిధోఽయం సమాధిః సవికల్పకః. ౨౪
- అనన్దః సచ్చిదానందః స్వప్రభో ద్వైతవర్జితః,
అస్మిన్ శబ్దవిరోఽయం సమాధిః సవికల్పకః. ౨౫
- స్వానుభూతి రసావేశా ద్దృశ్యశబ్దాపుపేక్ష్య తు,
నిర్వికల్పః సమాధిః స్వాస్మిన్వాస్థిత దీపవత్. ౨౬

సమాధి సవికల్పము నిర్వికల్పము అని రెండు విధములు. ఇది హృదయమున ధ్యానము నభ్యసించుట వలననే లభించును. సవికల్పము మరల దృశ్యానువిధము, శబ్దానువిధము అని రెండు తెరగులు. ౨౩

కామాదులు మనోధర్మములు : కనుక అవి దృశ్యములు - అని ఎంచి ఈ దృశ్యములకు సాక్షియగు ఆత్మను చైతన్యయుక్తముగ ధ్యానింపుము. దీని వలన లభించు సవికల్పసమాధి నే దృశ్యానువిధ మందురు. ౨౪

“అసంగుడును, సచ్చిదానందుడును, స్వప్రకాశుడును, ద్వైతవర్జితుడును అగు ప్రత్యగాత్మయే నేను” అని నిరంతరధ్యాన మొనర్చుటవలన లభించెడు సవికల్పసమాధి నే శబ్దానువిధ మందురు. (ఇది దృశ్యానువిధము అనంతరము కలుగు స్థితి.) ౨౫

స్వానుభూతి రసావేశమున ఏకత్వస్థితిని బొంద, దృశ్యములగు కామాదులనుండియు, పూర్వోక్తములగు అసంగత్వాది శబ్దములనుండియు మనస్సు విడిపడి నిర్వాత నిష్కంప దీపమువలె వెలయు స్థితి నే నిర్వికల్పసమాధి అందురు. (ఉపయుక్త - అధికారికి ఇది సహజముగనే సిద్ధించును గాన, దీనిని సహజ సమాధియనియు, ప్రతిబంధక రాహిత్యమువలన అసంప్రజ్ఞాత సమాధి అనియుకూడ అందురు - అను) ౨౬

హృదీవ బాహ్యదేశేఽపి యస్మిన్ కస్మిన్ వస్తువి,
సమాధిరాహిత్యే నాన్యత్రాన్యమనూప పృక్తిః తృతీః. ౨౬
అఖండకరసం వస్తు సచ్చిదానందలక్షణమ్,

ఇత్యవచ్చిన్నచిద్రైయం సమాధిర్మయమో భవేత్. ౨౭
స్తబ్ధభావో రసాన్వాదవత్ తృతీయః పూర్వవస్తువః,
ఏతైః సమాధిః పశ్యిగ్నయేత్ కాలం నిరస్తరమ్. ౨౮
దేహాభిమానే గలితే విజ్ఞాతే వరనూన్మని,
యత్ర యత్ర మనో యాతి తత్ర తత్ర సమాధయః. ౩౦

వీరికిగ హృదయదేశమున చిత్తమును చిత్తధర్మములను దృశ్యముగ ఎంచి, వీనికి సాక్షిగ ఆత్మను ధ్యానించినట్లు, బాహ్యమునగూడ సూర్యాది వస్తువుల సన్మాత్రస్వరూపమునుండి నాన రూపములను వేరొచ్చి సన్మాత్రముగ భావించుటవలన ఏ ఏకతానత లభించునో, అదియే ప్రభుప్రకారమగు దృశ్యాను విధసమాధి. (నామరూపములు అనిర్వచనీయము లగుటవలన మిథ్య - కనుక దృశ్యవస్తువున ఆత్మసత్తయే కలుదు. అని ధ్యానమొనర్చుటవలన ఈ సమాధి సిద్ధించుచున్నది.) ౨౭

దేశకాలములకును కార్యకారణ - సంబంధమునకును, అతీతమై; సజా తీయ, విజాతీయ, స్వగతధేనరహితమై, అద్వితీయమగునదియే అఖండవస్తువు. ఇట్టి అఖండైకరస - సచ్చిదానందవస్తువును ఏడతేరపి లేకుండ చింతించుటవలన కలుగు సమాధి, శబ్దానువిధమగు బాహ్యసవికల్పసమాధి - మధ్యమసమాధి. ౨౮

బ్రహ్మరసాన్వాదమువలన బయటకు చూపటు నిశ్చలత్వమే తృతీయ మగు నిర్వికల్పసమాధి. ఇది పూర్వోక్తప్రకారముగనే యుండును. ఈ ఆరువిధ ములగు సమాధిసుఖము ననుభవించుచు, కాలక్షేప మొనర్చునగును. ౨౯

శరీరాభిమానము తొలగిపోవ, పరమాత్మజ్ఞానము లభించినప్పుడు; మనస్సు ఎటును నెల్లెనును ఈ ఆరువిధములగు సమాధులలో ఒకటి పొందుచునే యుండును. (ఇది ఆమత్నాయత్తమగు నిత్యసమాధి) ౩౦

“భిద్యతే హృదయగ్రన్థిశ్చిద్యస్తే సర్వసంశయాః,
క్షీయస్తే చాస్య కర్మాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే.”

3౦

అవచ్ఛిన్నశ్చిదాభాసస్తృతీయః స్వప్నకల్పితః,
విజ్ఞేయస్త్రివిధో జీవస్తత్రాద్యః పారమార్థికః.

3౧

అవచ్ఛేదః కల్పితః స్యాదవచ్ఛేద్యం తు వాస్తవమ్,
తస్మిన్ జీవత్వమారోపాద్ బ్రహ్మత్వం తు స్వభావతః.

32

అవచ్ఛిన్నస్య జీవస్య తాదాత్మ్యం బ్రహ్మణా సహ,
తత్త్వమస్యాదిహక్యాని జగుర్నేతర జీవయోః.

3౪

బ్రహ్మణ్యవస్థితా మాయా విక్షేపావృతిరూపిణీ,

అవృత్త్యాఖణ్డతాం తస్మిన్ జగజ్జీవా ప్రకల్పయేత్.

3౫

పరావరబ్రహ్మసాక్షాత్కారమైనయెడల హృదయము నాశ్రయించుకొని
యందు అహంకార గ్రంథి చీలిపోవును. సర్వసంశయములు తొలగిపోయి -
గతసం దేహుడగును. సంచితకర్మములన్నియును క్షీణించును.

3౦

అవచ్ఛిన్నుడనియు, చిదాభాసుడనియు, స్వప్నకల్పితుడనియు జీవుడు
మూడువిధములుగ నున్నాడు. వీనిలో ఆమృడు వారూర్ధ్వకుడు.

3౨

చిదాత్మయొక్క అవచ్ఛేదముగ జీవత్వము కల్పితమే యగుచున్నది.
అవచ్ఛేద్యమగు శుద్ధచైతన్యమే వాస్తవము. ఆ వాస్తవవస్తువుయందే జీవత్వ
మారోపిత మగుచున్నది. కాని స్వాభావికముగ ఉండునది బ్రహ్మత్వమే.

33

తత్త్వమస్యాది - మహావాక్యములు అవచ్ఛిన్న జీవుడు అనగా సాక్షి
చైతన్యముతోడనే బ్రహ్మతాదాత్మ్యమును అభినరించుచున్నవి; చిదాభాసుని
తోడను, స్వప్నకల్పితునితోడను ఈవికృతమును చేష్టుటలేదు.

3౪

ఆవరణ విక్షేపరూపమగు మాయాశక్తి బ్రహ్మమున వెలయుచు, ఆఖండ
త్వమును ఆవరించి జగత్, జీవకల్పనను విస్తరించు చున్నది.

3౫

శీనో ధీన్ధ చిదాభాసో భవేద్ భోక్తా హి కర్మకృత్,
భోజ్యమానమిదం సర్వం జగత్స్యాద్ భూతభౌతికమ్. ౩౬

అనాదికాలమారభ్య మోక్షాత్ పూర్వమిదం ద్వయమ్,
వ్యవహారే స్థితం తస్మాదుభయం వ్యానహారికమ్. 32

చిదాభాసస్థితా నిద్రా విక్షేపావృతిరూపిణీ,
అవృత్య జీవజగతి పూర్వే నూత్నస్తు కల్పయేత్. 3౩

ప్రతీతికాలే ఏవైతే స్థితత్వాత్ ప్రాతిభాసికే,
న హి స్వప్నప్రబుద్ధస్య పునః స్వప్నే స్థితిస్తమోః. ౩౪

బుద్ధిస్థుడగు చిదాభాసునే జీవు డందురు. ఇతడే కర్తయును, భోక్త
యును. భూత భౌతికమును ఈ జగత్తంతయును అతనికి భోజ్యము - భోగ
స్థానము. 3౬

అనాదికాలమునుండి మోక్షకాల పర్యంతము ఉండుకాలము వ్యాప
హారికము, పారమార్థికము కాదు. ఈ మధ్యకాలముననే జీవజగత్తుల ఉనికి;
కనుక ఈ రెండును వ్యాపహారికములే. 32

చిదాభాసుని అనగా వ్యాపహారిక - జీవుని ఆశ్రయించుకొనియుండిన
అవిద్యాఖ్యమును తమోరూప నిద్ర - దీనియందు ఆవరణవిక్షేపశక్తులు రెండును
కలవు - ఆవరణ శక్తివలన పూర్వానుభూతులగు జాగ్రత్కాలీన జీవజగత్తు
లను ఆవృతమొనర్చి, విక్షేపశక్తివలన స్వప్నమున నూతన జీవజగత్తులను
సృష్టించుచున్నది. 3౩

స్వప్నమును భూతములగు ఈ జీవజగత్తులు రెండును స్వప్నప్రతీతి కాల
ముననే అనుభూతములై, జాగరమునగాని, మరల స్వప్నమునగాని గోచరింప
కుండుట వలన ప్రాతిభాసికము లనబడుచున్నవి. 3౪

ప్రాతిభాసికజీవో యస్తజ్జగత్ ప్రాతిభాసికమ్,
వాస్తవం మన్యతేఽన్యస్తు మిథ్యేతి వ్యావహారికః. ౪౦

వ్యావహారికజీవో యస్తజ్జగద్వాస్తవహారికమ్,
సత్యం ప్రత్యేతి మిథ్యేతి మన్యతే పారమార్థికః. ౪౧

పారమార్థికజీవస్తు బ్రహ్మైక్యం పారమార్థికమ్,
ప్రత్యేతి వీక్షతే నాన్యద్వీక్షతే త్వన్మతాత్మనా. ౪౨

మాధుర్యద్రవశైత్యాని నీరశ్శర్కారస్తజ్జకే,
అనుగమ్యాథ తన్నిష్టే ఘేనేఽప్యనుగతా యథా. ౪౩

సాక్షిస్థాః సచ్చిదానందాః సమృద్ధా వ్యావహారికే,
తద్వారేణానుగచ్ఛన్తి తథైవ ప్రాతిభాసికే. ౪౪

ప్రాతిభాసిక జీవుడు తన లోకమునే వాస్తవముగ ఎంచును; కాని
వ్యావహారిక - జీవుడు దానిని మిథ్యగ తలపోయును. ౪౦

వ్యావహారికజీవుడు జాగ్రత్కాలవ్యవహారము లవన్నిటిని సత్యముగ
భావించును. కాని పరమార్థదృష్టికలవాడు దీనినిగూడ మిథ్యగనే ఎంచును.

పారమార్థికజీవుడు జీవబ్రహ్మైక్యమునే పారమార్థికముగ గ్రహించి,
బ్రహ్మమునొక్కదానినే వీక్షించును. మరియుకటి అతనికి గోచరింపదు. గోచ
రించినను మిథ్యయే యనిపించును. ౪౨

జలభర్తములగు మాధుర్యద్రవత్వశైత్యాదులు తరంగముననుసరించి ఘేనము
చకుగూడ సంక్రమించునట్లు : సాక్షిస్థితులగు సచ్చిదానందత్వము వ్యావహారిక
జీవునిద్వారమున ప్రాతిభాసికజీవునకుగూడ అనుక్రమించును. ౪౩ - ౪౪

అయే ఘేనశ్యో బద్ధర్థా ద్రవాద్యాః స్యుస్తరజ్జకే,
తస్యాపి విలయే నీరే తిష్ఠన్యేతే యథా పురా.

౪౫

ప్రాతిభాసిక జీవస్య అయే స్యుర్వావహారికే,
తల్లయే సచ్చిదానందాః పర్యవస్యన్తి సాక్షిణి.

౪౬

ఇతి శ్రీశంకరభగవత్పుజ్యపాదవిరచిత వాక్యసుధా ||౩౩||

ఘేనము లీనమైన దాని ధర్మములగు ద్రవాదులు తరంగమునను, తరంగము లయమైన నీరమునను వెలయునట్లు : సచ్చిదానందాని - ధర్మములు ప్రాతిభాసికజీవుడు లయమైన వ్యావహారికనియందునను, అతడు లయమైన యథాపూర్వము సాక్షియందునను వెలయుచుండును.

౪౫ - ౪౬

ఇది వాక్యసుధ - ఆంధ్రానువాదము ||౩౩||

౩౪. విజ్ఞాననాకా

(స్వరూపానుసంధానము)

తపో యజ్ఞ దానాదిభిః శుద్ధబుద్ధిః
విరక్తో నృపాదా పదే తుచ్ఛబుద్ధ్యా,
పరిత్యజ్య సర్వం యదాహ్నోతి తత్త్వం
పరం బ్రహ్మ నిత్యం తదేవాహమస్మి. ౧

దయాలుం గురుం బ్రహ్మనిష్ఠం ప్రశాంతం
సమారాగ్య భక్త్యా విచార్య స్వరూపమ్,
యదాహ్నోతి తత్త్వం నిదిధ్యాస్య విద్వాన్
పరం బ్రహ్మ నిత్యం తదేవాహమస్మి. ౨

యదానన్దరూపం ప్రకాశస్వరూపం
నిరస్తప్రపంచం పరిచ్ఛేదశూన్యమ్,
అహం బ్రహ్మవృత్త్యేకగమ్యం తురీయం
పరం బ్రహ్మ నిత్యం తదేవాహమస్మి. ౩

యజ్ఞ, దాన, తపశ్చర్యలవలన శుద్ధబుద్ధియై, సార్వభౌమాది - పదవులను తుచ్ఛముగ పరిగణించి విరక్తుడై, (బ్రహ్మలోకము వరకుగల) సర్వసుఖములను త్యాగమొనర్చినవాడు ఏ తత్త్వమును బొందుచున్నాడో, ఆ నిత్యస్వరూపమగు పరబ్రహ్మమే నేను. ౧

బ్రహ్మవేత్త యును, ప్రశాంతుడును, కరుణామయుడును అగు గురువును భక్తితో పూజించి, స్వరూపవిచారమొనర్చి, తత్త్వమును ధ్యానమొనర్చి విద్వాంసుడగువాడు దేనిని బొందుచున్నాడో, ఆ నిత్యస్వరూపమగు పరబ్రహ్మమే నేను. ౨

ఆనందరూపమును, ప్రకాశస్వరూపమును, ప్రపంచాతీతమును, పరిచ్ఛేదరహితమును, “అహం బ్రహ్మఽస్మి - నేనే బ్రహ్మమను” అను అంతఃకరణవృత్తి ఒక్కదాని వలననే తెలియబడునదియును, తురీయమును అగునదేది కలదో, ఆ నిత్యస్వరూపమగు పరబ్రహ్మమే నేను. ౩

యదజ్ఞానతో భాతి విశ్వం సమస్తం
 వినష్టం చ సద్యో యదాత్మప్రబోధే,
 మనోవాగతీతం విశుద్ధం విముక్తం
 పరం బ్రహ్మ నిత్యం తదేవాహమస్మి.

౪

నిషేధే కృతే నేతి నేతీతివాక్యైః
 సమాధిస్థితానాం యదాభాతి పూర్ణమ్,
 అవస్థాత్రయాతీతమేకం తురీయం
 పరం బ్రహ్మ నిత్యం తదేవాహమస్మి.

౫

యదానందలేఖైః సమానన్ది విశ్వం
 యదాభాతి సత్త్వే తదాభాతి సర్వమ్,
 యదాలోకనే రూపమన్యత్ సమస్తం
 పరం బ్రహ్మ నిత్యం తదేవాహమస్మి.

౬

దేనిని ఎరుగకపోవుటవలన జగత్తు తోచుచున్నదో, దేనిని ఆత్మగా
 ఎరుగుటవలన వెంటనే జగత్తు వినష్టమై పోవుచున్నదో, ఏది అవాఙ్మానస
 గోచరమో, విశుద్ధమో, విముక్తమో, ఆనిత్యస్వరూపమగు పరబ్రహ్మమే నేను.

“ఇది ఆత్మకాదు, ఇది ఆత్మకాదు” అను శ్రుతివాక్యములు ‘నేతి నేతీతి’
 వాక్యములు; ఈవాక్యములవలన సమస్తమును నిషిద్ధముకాగా — సమాధిస్థితు
 లగువారి హృదయమున ఏది పూర్ణస్వరూపమై ప్రకాశించుచున్నదో, ఏది
 అనస్థాత్రయాతీతమగు తురీయతత్త్వమో, ఆ నిత్యస్వరూపమగు పరబ్రహ్మమే
 నేను.

౭

దేని ఆనందలేఖమువలన విశ్వమంతయును ఆనందతుండిల మగుచున్నదో,
 దేని సత్త్వకాళమువలన సమస్తమును వెలుగుందుచున్నదో, దేనిని వీక్షించిన
 గామరూపాత్మకమగు ప్రపంచము అన్యవిధముగనిరీక్షితమగునో, ఆనిత్యస్వరూప
 మగు పరబ్రహ్మమే నేను.

౮

అనన్తం విభుం సర్వయోనిం నిరీహం
శివం సద్గహీనం యదోఽక్కారగమ్యమ్,
నిరాకార మత్యుజ్జ్వలం మృత్యుహీనం
పరం బ్రహ్మ నిత్యం తదేవాహమస్మి. ౭

యదానన్దసిన్ధౌ నిమగ్నః పుమాన్ స్యాద్
అవిద్యావిలాసః సమస్త ప్రపంచః,
తదా న స్ఫురత్యన్భుతం యన్నిమిత్తం
పరం బ్రహ్మ నిత్యం తదేవాహమస్మి. ౮

ఇతి శ్రీశంకరా భగవత్పూజ్యపాదవిరచిత - విజ్ఞాననాక ||౩౪||

అనంతమై, అపారమై, అఖిలజగత్కారణమై, అచంచలమై, అనంగస్థమై
శివస్వరూపమగుచు, ఓంకారవేద్యమును, నిరాకారమును, తేజోమయమును,
అమృతస్వరూపమును అగు ఏవస్తువు గలదో; ఆనిత్యస్వరూపమగు పర
బ్రహ్మమే నేను. ౭

ఏఅనందసముద్రమున పురుషుడు నిమగ్నుడైన అవిద్యావిలాసమగు ప్రపం
చము తోచకుండునో, అయ్యు దేనివలన అద్భుతమగు ఈజగత్తు తోచు
చున్నదో, ఆనిత్యస్వరూపమగు పరబ్రహ్మ నేను. * ౮

ఇది విజ్ఞాననాక - ఆంధ్రానువాదము ||౩౪||

*స్వరూపానుసంధానరూపాం స్తుతిం యః, పఠే, దాదరాధ్భక్తిభావో మనుష్యః,
శ్రుణోతీహ నా నిత్యముద్యుక్తచిత్తో, భవేద్విష్ణురత్నైవ వేదప్రమాణాత్ ||౯||

విజ్ఞాననావం పరిగృహ్య కశ్చిత్ తరేద్యదజ్ఞానమయం భవాద్ధీమ్,
జ్ఞానామృతాస్వాదవిఘాతతృప్తః స యాతి విప్రోః పదమేవ ధన్యః ||౧౦||

— ఈరెండు శ్లోకములును అధికపాఠము.

౩౫ వేదాంత డిడ్డిమః

వేదాంత డిడ్డిమాస్తత్వం ఏకముద్భోషయన్తియత్,
అస్తాం పురస్తాత్ తత్రేజో దక్షిణామూర్తి సంజ్ఞితమ్. ౧

అత్మానాత్మపదార్థా ద్వాభోక్తృభోగ్యత్వ లక్షణౌ,
బ్రహ్మైవాత్మా న దేహాదిః ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౨

జ్ఞానాజ్ఞానే పదార్థా ద్వా అత్మనో ముక్తిబంధదా,
జ్ఞానాన్ముక్తి ర్నిబంధోఽన్యత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౩

సుఖదుఃఖే పదార్థా ద్వా ప్రియవిప్రియకారకే,
సుఖం బ్రహ్మ జగదుఃఖం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౪

సమప్తివ్యప్తిరూపౌ ద్వా పదార్థౌ సర్వసమ్మతౌ,
సమప్తిరీశ్వరో వ్యప్తిః జీవో వేదాంత డిడ్డిమః. ౫

వేదాంతభేదీనినాదములు ఏ ఏకసూత్రతత్త్వమును ఉద్ఘోషించుచున్నవో,
దక్షిణామూర్తి సంజ్ఞకమగు అతేజము నాకు సాక్షాత్కరించును గాక ! ౧

అత్మఅనియు అనాత్మఅనియు పదార్థములు రెండు; ఒకటి భోక్త.
మరియొకటి భోగ్యము. బ్రహ్మమే అత్మ, దేహదులు కావు : అని వేదాంతభేదీ
భాంకారము. ౨

జ్ఞానమనియు, అజ్ఞానమనియు పదార్థములు రెండు; ఒకటి ముక్తిని,
మరియొకటి బంధమును గూర్చుచున్నవి. జ్ఞానమువలన ముక్తి, అజ్ఞానమువలన
బంధము. అవి వేదాంతభేదీ మోగుచున్నది. ౩

సుఖదుఃఖములని రెండు పదార్థములు. ఒకటి సుఖమును, మరియొకటి
దుఃఖమును గూర్చును. బ్రహ్మము సుఖస్వరూపము, జగత్తు దుఃఖరూపము; అని
వేదాంత డిండిమము. ౪

సమప్తిఅనియు, వ్యప్తిఅనియు సర్వసమ్మతములగు పదార్థములు రెండు;
సమప్తి ఈశ్వరుడు, వ్యప్తి జీవుడు అని వేదాంత డిండిమము. ౫

జ్ఞానకర్మపదార్థా ద్వా వస్తు కర్తావ్యతత్త్వకా.

జ్ఞానాన్మోక్షో న కర్మభ్యః ఇతి వేదాంత సిద్ధిముః. ౬

శ్రోతవ్యాఽశ్రావ్యరూపా ద్వా పదార్థా సుఖదుఃఖదా,

శ్రోతవ్యం బ్రహ్మ నైవాన్యత్ ఇతి వేదాంత సిద్ధిముః. ౭

చిన్మ్యాఽచిన్త్యపదార్థా ద్వా విశ్రాన్తిశ్రాన్తిదాయకా,

చిన్త్యం బ్రహ్మ పరం నాన్యత్ ఇతి వేదాంత సిద్ధిముః. ౮

ధ్యేయాధ్యేయపదార్థా ద్వా ధీసమాన్యసమాధిదా,

ధ్యాతవ్యం బ్రహ్మ నైవాన్యత్ ఇతి వేదాంత సిద్ధిముః. ౯

యోగినో భోగినో వాఽపి త్యాగినో రాగిణోఽపి చ,

జ్ఞానాన్మోక్షో న సద్దేహః ఇతి వేదాంత సిద్ధిముః. ౧౦

జ్ఞానమనియు, కర్మమనియు పదార్థములు రెండు. ఒకటి ఆత్మ (వస్తు) తంత్రము, రెండవది కర్తృతంత్రము. జ్ఞానమువలననే మోక్షము, కర్మముల వలన కాదు : అని వేదాంతిడిమము. ౬

శ్రోతవ్యము, అశ్రావ్యము అని రెండు పదార్థములు. ఒకటి సుఖమును, రెండవది దుఃఖమును గూర్చును. బ్రహ్మమునుగూర్చియే వినదగును, మరియొక దానిని దేనిని గూర్చియును గాదు: అని వేదాంతిడిమము. ౭

మననమొనర్పదగినది, కూడనిది అని పదార్థములు రెండు. ఒకటి శాంతిని, మరియొకటి శ్రాంతిని ఒసగును. పరబ్రహ్మ మే మననీయము, మరేది యును కాదు; అని వేదాంతిడిమము. ౮

ధ్యానింపదగినది, కూడనిది అని పదార్థములు రెండు. ఒకటి సమాధిని, మరియొకటి విత్తేపమును చిత్తమునకు గూర్చును. బ్రహ్మ మొక్కటియే ధ్యాతవ్యము, మరి ఏదియును కాదు: అని వేదాంతిడిమము. ౯

యోగియే కానిమ్ము, భోగియే కానిమ్ము, త్యాగియే కానిమ్ము, విషయానురాగియే కానిమ్ము - జ్ఞానమువలన మోక్షము నందుననుటలో సంశయము లేదు, అని వేదాంతిడిమము. ౧౦

న వర్ణాశ్రమశంకేతైః న కర్మోపాసనాదిభిః,
 బ్రహ్మజ్ఞానం వినా మోక్షః ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౧౧

అసత్య స్సర్వసంసారో రసాభాసాది దూషితః,
 ఉపేక్ష్యో బ్రహ్మ విజ్ఞేయం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౧౨

వృథా క్రియా వృథాలాపాక్ వృథావాదాక్ మనోరథాః,
 త్యక్తైవకం బ్రహ్మ విజ్ఞేయం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౧౩

స్థితో బ్రహ్మాత్మనా జీవో బ్రహ్మ జీవాత్మనా స్థితమ్,
 ఇతి సమృశ్యతాం ముక్తిః ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౧౪

జీవో బ్రహ్మాత్మనా జ్ఞేయో జ్ఞేయం జీవాత్మనా పరమ్,
 ముక్తి స్తదైక్యవిజ్ఞానాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౧౫

వర్ణాశ్రమచిహ్నధారణముగాని, కర్మోపాసనలుగాని మోక్షము నొసగ జాలవు. బ్రహ్మజ్ఞానమువినా మోక్షము లభింపదు. అని వేదాంతడిండిమము. ౧౧

(ఆబ్రహ్మ స్తంబపర్యంతముగల) సంసారము అసత్యము, రసాభాసాది దోషములతో నిండియున్నది. దీనిని ఉపేక్షించి బ్రహ్మము నొక్కదానినే చక్కగ ఎరుగనగును: అని వేదాంతడిండిమము. ౧౨

వ్యర్థకార్య, ప్రసంగ, వాద, వాంఛలను పరిత్యజించి బ్రహ్మము నొక్కదానినే ఎరుగనగును. అని వేదాంతడిండిమము. ౧౩

“జీవుడే బ్రహ్మము, బ్రహ్మమే జీవుడు” అని చక్కగ పరికించువారికే ముక్తి: అని వేదాంత డిండిమము. ౧౪

జీవుని బ్రహ్మస్వరూపునిగను, బ్రహ్మమును జీవస్వరూపునిగను గ్రహింప నగును. ఉభయుల ఐక్యవిజ్ఞానముననే ముక్తి: అని వేదాంతడిండిమము. ౧౫

సర్వాత్మనా పరం బ్రహ్మ శ్రోతురాత్మతయా స్థితమ్,
నాయాసస్తత్వ విజ్ఞప్తా ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౧౬

ఐహికం చాముష్మికం చ తాపాంతం కర్మసంభయమ్,
త్యక్త్వా బ్రహ్మైవ విజ్ఞేయం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౧౭

అద్వైత ద్వైతవాదా ద్వా సూక్ష్మస్థూలదశాం గతో,
అద్వైతవాదాన్మోక్షస్యాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౧౮

కర్మణో వివివర్తస్తే నివర్తస్తే ఉపాసకాః,
జ్ఞానినో న నివర్తస్తే ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౧౯

పరోక్షానత్ఫలం కర్మజ్ఞానం వ్రత్యత్ సత్ఫలమ్,
జ్ఞానమేవాభ్యసేత్సత్త్వాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౨౦

శ్రోతయొక్క ఆత్మరూపముననే పరబ్రహ్మము వెలయుచుండుటచే,
తత్త్వమును ఎరిగించుటలో పరిశ్రమయే లేదు: అని వేదాంతడిండిమము. ౧౬

ఐహికాముష్మిక సుఖముల నందగోరి నరుడొనర్చు కర్మసంగ్రహమంత
యును పరితాప (శ్రమ) రూపమే; ఇట్టి కర్మముల నన్నిటినీ పరిత్యజించి (సుఖ
స్వరూపమగు) బ్రహ్మమునే ఎరుగదగును: అని వేదాంతడిండిమము. ౧౭

అద్వైతమనియు, ద్వైతమనియు వాదములు (దగ్ధనములు) రెండు.
ఒకటి సూక్ష్మము, మరొకటి స్థూలము, అద్వైతదర్శనమువలననే ముక్తి: అని
వేదాంతడిండిమము. ౧౮

కర్మపరులు మరల ఈలోకమునకు తిరిగి వచ్చుచున్నారు. ఉపాసకులు
మరల జన్మించుచున్నారు. జ్ఞానులకు పుట్టుక లేదు: అని వేదాంతడిండిమము. ౧౯

కర్మఫలము ఎక్కడనో పరలోకమున లభించి, అనిత్యమగునది. జ్ఞాన
ఫలము ఈలోకముననే లభ్యమై, నిత్యమై నిలుచుచున్నది. కనుక జ్ఞానాభ్యాస
మునేయొనర్చునగును; అని వేదాంతడిండిమము. ౨౦

వృధాశ్రమోఽయం వినుషాం వృధాఽయం కర్మణాం శ్రమః,
యది న బ్రహ్మవిజ్ఞానం ఇతి వేదాంత దిడ్డిమః. ౨౦

అలం యోగైరలం యోగైరలం భుక్తైరలం ధనైః.
పరస్మిన్ బ్రహ్మణి జ్ఞాతే ఇతి వేదాంత దిడ్డిమః. ౨౧

అలం వేదైరలం శాస్త్రైరలం స్మృతి పురాణకైః,
పరమాత్మని విజ్ఞాతే ఇతి వేదాంత దిడ్డిమః. ౨౨

నర్చా న యజమాన్యోఽస్తి న సామాన్యోఽస్తి కర్షణ,
జ్ఞాతే బ్రహ్మత్వవిజ్ఞానే ఇతి వేదాంత దిడ్డిమః. ౨౩

కర్మాశి చిత్తశుద్ధ్యర్థం ఏకాగ్ర్యాస్తముచాసనా,
మోక్షార్థం బ్రహ్మవిజ్ఞానం ఇతి వేదాంత దిడ్డిమః. ౨౪

బ్రహ్మజ్ఞానమే లభింపకుండున విద్యాయుల ఈ పాండిత్యకృషియును,
కర్మియుల కర్మనిష్ఠయును వ్యర్థములు: అని వేదాంతదిడ్డిమము. ౨౦

పరబ్రహ్మము నెరిగించో ఇక యాగ, యోగ, ధనాదులతో నేమి
ప్రయోజనము? అని వేదాంతడిండిమము. ౨౧

పరమాత్మను తెలిసికొనినచో ఇక వేద, శాస్త్ర, స్మృతి, పురాణాదు
లతో నేమి పని? అని వేదాంత డిండిమము. ౨౨

బ్రహ్మత్వవిజ్ఞానము కలిగిన ఋగ్యజుస్సామవేదములద్వారా సాధించ
పలినదేమియును ఉండదు: అని వేదాంతడిండిమము. ౨౩

అంతఃకరణమును పవిత్రమొనర్చ కర్మములును, ఏకాగ్రతనుగూర్చ
ఉపాసనయు (ధ్యానము) ను విధింపబడినవి; [చిత్తశుద్ధి, ఉపాసనములవలన
లభ్యమగు] బ్రహ్మవిజ్ఞానమొక్కటియే మోక్షమును ప్రసాదింపగలదు: అని
వేదాంతడిండిమము. ౨౪

సంచితాగామి కర్మాణి దహ్యంతే జ్ఞానవహ్నినా,
ప్రారబ్ధానుభవా న్యోతః ఇతి వేదాంతాద్విజ్ఞానము. ౨౬

న పుణ్యకర్మణా వృద్ధిః న హానిః పాపకర్మణా,
నిత్యానన్తాత్మ సింహాం ఇతి వేదాంతాద్విజ్ఞానము. ౨౭

బుద్ధిపూర్వాబుద్ధిపూర్వకృతానాం పాపకర్మణామ్,
ప్రాయశ్చిత్తమహౌ జ్ఞానం ఇతి వేదాంతాద్విజ్ఞానము. ౨౮

దృగ్దృశ్యౌ తౌ పదార్థౌ ద్వా పరస్పరవిలక్షణౌ,
దృగ్బ్రహ్మ దృశ్యం మాయా స్యాత్ ఇతి వేదాంతాద్విజ్ఞానము.

(జీవన్ముక్తుని) సంచితాగామి కర్మజాలము జ్ఞానాగ్నివలన భస్మీకరణము గుఱచున్నది. (ప్రారబ్ధభాగమునంతరము (విదేహ) ముక్తి లభించుచున్నది : అని (అజ్ఞులకు తెలియజేయు నిమిత్తము) వేదాంత డిండిమము. (వాస్తవమునకు జీవన్ముక్తునకు ప్రారబ్ధముకూడ లేదు. చూ : ౯౨ - శ్లో.) ౨౯

నిరంతరము ఆసంగాత్మ నిష్ఠయందుండు వారికి పుణ్యకర్మములవలన జౌన్నత్యముగాని, లేక పాపకర్మములవలన పతనముగాని లభింపదు : అని వేదాంత డిండిమము. (జ్ఞానప్రభావ మిట్టిది ! - అని జ్ఞానమహిమను స్తుతించుటయే ఈ శ్లోకముయొక్క భావము కాని, “జ్ఞాని మంచిన చేయనక్కర లేదు, చెడుగును చేయవచ్చును” అని భావింపకూడదు. వాస్తవమునకు, మనకు సత్పథమున చరించుట ఎంతకష్టమో, జీవన్ముక్తునకు తప్పటడుగు వేయుటకూడ అంత కష్టతర మగును.) ౩౦

అహో ! జ్ఞానమహిమ ఎట్టిది ! తెలిసియో, తెలియకయో చేసిన పాపము లన్నిటికిని బ్రహ్మజ్ఞానము ప్రాయశ్చిత్త మగుచున్నది : అని వేదాంతడిండిమము నినదించు చున్నది. ౩౧

దృగ్, దృశ్యములని పక్షాగ్రములు రెండు. ఈ రెండును పరస్పర విరుద్ధములు. అందు దృక్కు బ్రహ్మము, దృశ్యము మాయ : అని వేదాంతడిండిమము.

అవిద్యోపాధికో జవో మాయోపాధికః ఈశ్వరః,
 మాయావిద్యా గుణాతీతః ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 3౦

సాకారం చ నిరాకారం నిర్గుణం చ గుణాత్మకమ్,
 తత్త్వం తత్పరమం బ్రహ్మ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 3౧

ద్విజత్వం విశ్వసుష్మానాత్ నివ్రత్యం వేదపాఠతః,
 బ్రాహ్మణ్యం బ్రహ్మజ్ఞానాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 3౨

సర్వాత్మనా స్థితిం బ్రహ్మ సర్వం బ్రహ్మాత్మనా స్థితమ్,
 స కాశ్యం కారణాద్భిన్నం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 33

సత్తాస్ఫురణసాఖ్యాని భాసంతే సర్వవస్తుషు,
 తస్మాద్బ్రహ్మమయం సర్వం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 3౪

జీవునకు అవిద్య ఉపాధి ; ఈశ్వరునకు మాయ ఉపాధి. అవిద్యకును,
 మాయకును, ఈ రెంటిగుణములకును అతీతమగునది బ్రహ్మము : అని వేదాంత
 డిండిమము. 3౦

ఆపరబ్రహ్మతత్త్వము సాకారమును, నిరాకారమును, నిర్గుణమును,
 సగుణమును గూడ : అని వేదాంత డిండిమము. 3౧

వేదవిధిని అనుష్ఠించుటవలన ద్విజత్వమును, వేదపఠనమువలన నివ్రత్యమును,
 బ్రహ్మజ్ఞానమువలన బ్రాహ్మణ్యమును లభించుచున్నవి : అని వేదాంత
 డిండిమము. 3౨

కార్యము కారణముకంటె పేరు కాదు. కనుక బ్రహ్మమే ఈసర్వమును
 తానగుచు వెలయుచున్నది. అట్లే, మరల, ఈ సర్వమును బ్రహ్మ మగుచున్నది :
 అని వేదాంత డిండిమము. 33

సర్వవస్తువులును సత్ - చిత్ - ఆనంద (సచ్చిదానంద) లక్షణములనే
 కలిగియున్నవి. కనుక ఇదంతయును బ్రహ్మమయమే : అని వేదాంతడిండిమము

అవస్థాత్రితయం యస్య క్షీడాభూమితయా స్థితమ్,
తదేవ బ్రహ్మ జానీయాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 3౫
యన్నాచా యచ్చ నాస్త్యస్తే తస్మద్ధ్యే భాతమవ్యసత్,
అతో మిథ్యా జగత్సర్వం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 3౬
యదస్త్యాచా యదస్యస్తే యస్మద్ధ్యే భాతి తత్సత్యమ్,
బ్రహ్మైవైకమిదం సత్యం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 3౭
పుగుపార్థత్రయావిప్లాః పుగుపాః పశవో ధ్రువమ్,
మోక్షాస్థి పుగుపః శ్రేష్ఠః ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 3౮
ఘటకుడ్వాదికం సర్వం మృత్తికామాత్రమేన చ,
తథా బ్రహ్మ జగత్సర్వం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౩౯

జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులనబడు అవస్థా త్రయము దేనికి క్షీడాభూమి
యగుచు వెలయుచున్నదో, అదియే బ్రహ్మమని తెలిసికొన నగును : అని. 3౫

అది - అంతములయందు లేక, మధ్యకాలమున గోచరించినను, అసత్యమే
యగును : కనుక జగత్తంతయును మిథ్య : అని వేదాంత డిండిమము. 3౬

అదిమధ్యాంత కాలముల గోచరించునదియే సత్యము; అట్టి సత్యవస్తువు
బ్రహ్మ మొక్కటియే ; అని వేదాంత డిండిమము 3౭

ధర్మము, అగ్రము, కామము అనబడు ఈయాడు పురుషాగ్రములను
సాధించు మానవులు పశువులకుట నిక్కమే. కేవలము మోక్షమును బొందగోరు
పురుషుడే శ్రేష్ఠుడు : అని వేదాంత డిండిమము. 3౮

ఘటకుడ్వాదికమగు సర్వమును మృత్తికయే యైనట్లు, జగత్తంతయును
బ్రహ్మమే ; అని వేదాంత డిండిమము. (చూ : ఘట పట శకటాదికం చ సర్వం
విభవంతి చేద్గల్గితైవ సా త్వవిద్యా, ఘట పట శకటాదికం చ సర్వం న విభు
రితిత్యుదితేహ సా త్వవిద్యా' యో. వా.) 3౯

షష్ఠీహత్య ప్రయం హిత్యా ద్వయం భిత్వాఽఖలాతిగమ్,
 ఏకం బుద్ధ్యాఽశ్నుతే మోక్షం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౪౦

భిత్వా షట్పల్చ భిత్వాఽథ భిత్వాఽథ చతురస్త్రికమ్,
 ద్వయం హత్యాఽశ్రయేదేకం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౪౧

దేహి నాహమహం దేహి దేహసాక్షీతి నిశ్చయాత్,
 జన్మ మృత్యు ప్రహీణోసా ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౪౨

ప్రాణో నాహమహం దేవః ప్రాణసాక్షీతి నిశ్చయాత్,
 తుత్పిపాసోవశాన్తిస్స్యాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౪౩

మనో నాహమహం దేవః మనస్సాక్షీతి నిశ్చయాత్,
 శోకమోహాపహాన్తిస్స్యాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౪౪

అరిషడ్వర్గమును చంపి, త్రిగుణములను వదలి, ద్వైతదృష్టిని భేదించు
 కొనిపోయి, అతీంద్రియముగు ఏకమాత్రవస్తువు నెరిగిన యెడల మోక్షము : అని
 వేదాంత డిండిమము. ౪౦

అరిషడ్వర్గమును, ఇంద్రియ పంచకమును, అంతఃకరణ వికారములను
 నాల్గిటిని, ఏషణాత్రయమును, ద్వంద్వములను త్యజించి, ఏకమగు బ్రహ్మవస్తువు
 వునే అశ్రయింప నగును : అని వేదాంత డిండిమము. ౪౧

“నేను దేహమును గాను, దేహసాక్షీయగు దేహిని” అను నిశ్చయము
 వలననే జననమరణ - రహితు డగును : అని వేదాంత డిండిమము. ౪౨

“నేను ప్రాణమును గాను, ప్రాణిసాక్షీయగు స్వప్రకాశస్వరూపుడను”
 అను నిశ్చయమువలన తుత్పిపాసలు శాంతించును : అని వేదాంత డిండిమము. ౪౩

“నేను మనస్సును గాను, మనః సాక్షీయగు స్వప్రకాశస్వరూపుడను”
 అను నిశ్చయమువలన శోకమోహములు శాంతించును : అని వేదాంత డిండిమము. ౪౪

బుద్ధిర్నాహమహం దేవః బుద్ధిసాక్షీతి నిశ్చయాత్,
కర్తృభావనివృత్తిస్సాన్యత్ ఇతి వేదాంత డిజిటీమః. ౪౫

నాజ్ఞానం స్యామహం దేవోఽజ్ఞానసాక్షీతి నిశ్చయాత్,
సర్వానర్థ నివృత్తిస్సాన్యత్ ఇతి వేదాంత డిజిటీమః. ౪౬

అహం సాక్షీతి యో విద్యాత్ వినిత్యైవ పునఃపునః,
న ఏవ ముక్తోఽసౌ విద్యాన్ ఇతి వేదాంత డిజిటీమః. ౪౭

నాహం మాయా న తత్కార్యం న సాక్షీ పరమోఽన్యోహమ్,
ఇతి నిస్సంశయజ్ఞానాత్ ముక్తిః వేదాంత డిజిటీమః. ౪౮

నాహం సర్వమహం సర్వం మమ సర్వమితి స్ఫుటమ్,
జ్ఞాతే తత్త్వే కుతో దుఃఖం ఇతి వేదాంత డిజిటీమః. ౪౯

“నేను బుద్ధిని కాదు, బుద్ధిసాక్షియగు స్వప్రకాశస్వరూపుడను” అను నిశ్చయమువలన కర్తృత్వము తొలగిపోవును. ౪౫

“నేను అజ్ఞానమును (ఆనందమయకోశము) గాను, అజ్ఞానసాక్షియగు స్వప్రకాశస్వరూపుడను” అను నిశ్చయమువలన సర్వానర్థములును తొలగిపోవుచున్నవి: అని వేదాంత డిజిటీమము. ౪౬

ఈరీతిగ నిరంతరవిచారమొనర్చి, తత్ఫలముగ “నేను సాక్షిని” అను అనుభూతిని పొందినయితడే ముక్తుడు, విద్వాంసుడు: అని వేదాంత డిజిటీమము. ౪౭

“నేను మాయను కాదు, దాని కార్యమును కాదు, ఈ కార్యమునకు సాక్షినిగూడ కాదు” అను నిస్సందిగజ్ఞానమువలననే ముక్తి: అని వేదాంత డిజిటీమము. ౪౮

“ఈ (దృశ్యజాతము) సర్వమును నేను కాదు; (ఈ సర్వమునకును అధిష్ఠానమగుటవలన) సర్వమును నేనే, సర్వమును (అత్మాధీనమైనందువలన) నాదియే అను తత్త్వమును గ్రహించిన, ఇక దుఃఖ మెట్లుండగలదు ? అని వేదాంత డిజిటీమము. ౪౯

- దేహాదివచ్చకోశస్థా యా సత్తా ప్రతిభాసతే,
సా సత్తాఽత్మా న నన్దేహాః ఇతి వేదాన్తడిణ్డిమః. ౫
- దేహాదివచ్చకోశస్థా యా స్ఫూర్తిరనుభూయతే,
సా స్ఫూర్తిరాత్మా వైవాన్యత్ ఇతి వేదాన్తడిణ్డిమః. ౫౧
- దేహాదివచ్చకోశస్థా యా ప్రీతిరనుభూయతే,
సా ప్రీతిరాత్మా కూటస్థః ఇతి వేదాన్తడిణ్డిమః. ౫౨
- వ్యోమాదివచ్చభూతస్థా యా సత్తా భాసతే నృణామ్,
సా సత్తా పరమం బ్రహ్మ ఇతి వేదాన్తడిణ్డిమః. ౫౩
- వ్యోమాదివచ్చభూతస్థా యా చిదేకానుభూయతే,
సా చిదేవ పరం బ్రహ్మ ఇతి వేదాన్తడిణ్డిమః. ౫౪

అన్నమయాది - పంచకోశములందు గోచరించెడు సత్తయే ఆత్మ,
ఇందులకు సందేహము లేదు: అని వేదాంత డిండిమము. ౫౦

(అన్నమయాది - పంచకోశములందు స్ఫురించెడు ప్రకాశము ఆత్మయే,
ఇంకొకటి కాదు: అని వేదాంతడిండిమము. ౫౧

అన్నమయాది - పంచకోశములప్రతి అనుభూతమగు ప్రీతి, యధార్థము
నకు కూటస్థమగు ఆత్మపరమే యగును. విలయన: అన్నమయాదులు ఏవ్యాము
లను, అనిత్యములును అగుటవలన, ప్రీతియోగ్యములు కానేరవు: అని వేదాంత
డిండిమము. ౫౨

‘ఆకాశాది పంచభూతములు కలవు’ అని ఏడినికి మానవులకు గోచరించు
చున్నచో, అసత్తయే పరబ్రహ్మము: అని వేదాంతడిండిమము. ౫౩

‘ఆకాశాది పంచభూతములయందు గోచరించెడు ప్రకాశమానత్వమేది
కలదో, అప్రకాశమే పరబ్రహ్మము: అని వేదాంతడిండిమము. ౫౪

వ్యోమాదివజ్రభూతస్థా యా ప్రీతినిభూయతే,
 నా ప్రీతిరేవ బ్రహ్మ స్యాత్ ఇతి వేదాంత డిక్షణీమః. ౫౫
 దేహాదికోశగా సత్తాయా నా వ్యోమాదిభూతగా,
 మానాభావాన్న తద్భేదః ఇతి వేదాంత డిక్షణీమః. ౫౬
 దేహాదికోశగా స్ఫూర్తి యా నా వ్యోమాదిభూతగా,
 మానాభావాన్న తద్భేదః ఇతి వేదాంత డిక్షణీమః. ౫౭
 దేహాదికోశగా ప్రీతిః యా నా వ్యోమాదిభూతగా,
 మానాభావాన్న తద్భేదః ఇతి వేదాంత డిక్షణీమః. ౫౮
 సచ్చిదానందరూపత్వాత్ బ్రహ్మైవాత్మా న సంశయః,
 ప్రమాణకోటిసంధానాత్ ఇతి వేదాంత డిక్షణీమః. ౫౯

అకాశాది పంచభూత (నిర్మితపదార్థ) ములయందు అనుభూతముగు ప్రీతి
 విధి కలదో, అదియే బ్రహ్మము: అని వేదాంతిడిమము. ౫౫

పంచకోశములయందలి సత్తయే, పంచభూతముల యందును కలదు.
 అన్యవిధముగ నిరూపించెడు ప్రమాణము లేదు; కనుక, ఈరెంటికిని భేదము
 లేదు, ఒకటియే: అని వేదాంతిడిమము. ౫౬

పంచకోశములయందు స్ఫూరించెడు ప్రకాశమే, పంచభూతములయం
 దును కలదు. దీనిని కాదనుటకు ప్రమాణము లేదు కనుక, ఈరెంటికిని భేదము
 లేదు: అని వేదాంతిడిమము. ౫౭

పంచకోశములయెడ కలుగు ప్రీతియును, పంచభూతముల (తోనిర్మించు
 బడిన వస్తువుల) యెడ కలుగు ప్రీతియును ఒకటియే; భేదమును నిరూపించు
 ప్రమాణము లేదు. కనుక, ఈరెండును ఒకటియే: అని వేదాంతిడిమము. ౫౮

సచ్చిదానందరూపత్వమువలన ఆత్మయే బ్రహ్మమనుటకు సంశయము
 లేదు. ప్రమాణకోటిసంధానముకూడ ఇటులనే నిరూపించుచున్నది: అని వేదాంత
 డిమము. ౫౯

- న నామరూపే నియతే సర్వత్ర వ్యభిచారతః,
అనామరూపం సర్వం స్యాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౬౦
- న జీవబ్రహ్మణోర్భేదః సత్తా రూపేణ విద్యతే,
సత్తా భేదే న మానం స్యాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౬౧
- న జీవబ్రహ్మణోర్భేదః స్ఫూర్తిరూపేణ విద్యతే,
స్ఫూర్తిభేదే న మానం స్యాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౬౨
- న జీవబ్రహ్మణోర్భేదః ప్రియరూపేణ విద్యతే,
ప్రియభేదే న మానం స్యాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౬౩
- న జీవబ్రహ్మణోర్భేదః నామ్నారూపేణ విద్యతే,
నామ్నారూపస్య మిథ్యాత్వాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౬౪

నామరూపములు నియతములు కావు, వ్యభిచారయుక్తములు. (అనగా, నిత్యముగ నుండనొక్క ఏగ్గుడును పోవుచున్నవి) కనక, ఈసర్వమును నామ రూపరహితమగు బ్రహ్మ మే యగును: అని వేదాంతడిండిమరు. ౬౦

సత్తావిషయమున జీవబ్రహ్మములకు భేదము లేదు; కలదనుటకు ప్రమాణము లేదు: అని వేదాంతభేరి. ౬౧

జ్ఞాన (స్ఫూర్తి) విషయమున జీవబ్రహ్మములకు భేదము లేదు. కలదనుటకు ప్రమాణము లేదు: అని వేదాంతభేరి. ౬౨

ప్రీతి (ఆనంద) విషయమున జీవబ్రహ్మములకు భేదము లేదు. కలదనుటకు ప్రమాణము లేదు: అని వేదాంతభేరి. ౬౩

నామరూపముల ననుసరించి చూచినను, జీవబ్రహ్మములకు భేదము లేదు. ఏలయున, నామరూపములు రెండూను మిథ్య: అని వేదాంతభేరి. ౬౪

న జీవబ్రహ్మణోభేదః పిండబ్రహ్మణ్యభేదతః,
 వ్యప్తేస్సమప్తేరేకత్వాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౬౫
 బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్యా జీవో బ్రహ్మైవ నావరః,
 జీవస్మృక్తస్త తద్విద్వాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౬౬
 అనామరూపం సకలం సస్మయం చిస్మయం పరమ్,
 కుతో భేదః కుతో బన్ధ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౬౭
 న తత్త్వాత్కథ్యతే లోకః నామాయైః వ్యభిచారతః,
 వటుః కులబ ఇత్యాద్యైః ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౬౮
 నామరూపాత్మకం విత్వం ఇష్టజాలం విదుర్బుధాః,
 అనామత్వాదయుక్తత్వాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౬౯

పిండాండ, బ్రహ్మాండ భేదము ననుసరించి చూచినను జీవబ్రహ్మములకు భేదము లేదు. ఏలయన, వ్యప్తియును సమప్తియును(సూయాకార్యమై మిథ్య యగుటవలనగాని, లేక వ్యప్తి, సమప్తి_అంతర్గత మగుటవలనగాని) ఒకటియే యగుచున్నవి. అని వేదాంతిడిండిమము. ౬౫

బ్రహ్మమే సత్యము, జగత్తు మిథ్య. జీవుడు బ్రహ్మమే. వేరు కాదు. ఇట్లు గ్రహించినవాడే జీవస్మృక్తడు. అని వేదాంతభేరి. ౬౬

సర్వమును నామరూపరహితమగు సచ్చిదానందమయమగు పరబ్రహ్మమే యగుచుండు, ఇక భేద మెక్కడ ? బంధ మెక్కడ ? అని వేదాంతభేరి. ౬౭

లోకవ్యవహారమున తత్త్వము లేదు. నామాదులుకూడ స్థిరముగ నుండుట లేదు. వటువునే మరల దత్తిపుత్రుడనియు, [యువకుడనియు (వయస్సుమల్లిన) వృద్ధుడనియు] అనుచున్నారు. కనుక దృశ్యప్రపంచము తత్త్వము (సత్యము) కాదు. అని వేదాంతభేరి. ౬౮

“నిత్యములగు నామరూపములు లేక, సత్యయోగ్యము కానందువలన, నామరూపాత్మకమగు ఈవిశ్వ మొక ఇంద్రజాలము” అని విద్వదనుభవము. ఇట్లు వేదాంతభేరి ఘోషించుచున్నది. ౬౯

- అభేదదర్శనం మోక్షః సంసారో భేదదర్శనః,
 సర్వవేదాంతసిద్ధాంతః ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 20
- న మతాభినివేశిత్యాత్ న భాషాఽఽవేశమాప్రతః,
 ముక్తిర్వివాఽఽత్మనిజ్ఞానాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 20
- న కామ్యవ్రతిషిద్ధాభిః క్రియాభిర్మోక్షవాసనా,
 ఈశ్వరానుగ్రహత్సా స్యాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 21
- అవిజ్ఞాతే జన్మ నష్టం విజ్ఞాతే జన్మ సార్థకమ్,
 జ్ఞానరాత్మా న దూరే స్యాత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 23
- దశమస్య పరిజ్ఞానే నాయాసోఽస్తి యథా తథా.
 స్వస్య బ్రహ్మత్వవిజ్ఞానే ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. 24

అభేదదర్శనము, అనగా అద్వైతదృష్టియే మోక్షము; భేదదర్శనము, అనగా ద్వైతదృష్టియే సంసారము- సర్వవేదాంత (ఉతనివత్-) సిద్ధాంత మిదియే: అని వేదాంతభేరి. 20

ఒకానొక మత-సంప్రదాయమున పిచ్చిచట్టుదల, వేషభాషలలో ఆవేశము ఉండిన ముక్తి లభించుననుకొనరాదు. ఆత్మజ్ఞానమువినా ముక్తి లేదు: అని వేదాంతభేరి. 20

కామ్యనిషిద్ధకర్మాచరణమువలన మోక్షవాసన కలుగదు; ఈశ్వరానుగ్రహమువలననే లభించును. అని వేదాంతభేరి. 21

ఆత్మ నెరుగకుండిన జన్మ వ్యర్థము, ఎరిగిన సార్థకము. జాతకు ఈ ఆత్మ దూరమున లేదు. (స్వస్యరూపముగనే యున్నది.) అని వేదాంతభేరి. 23

(పదుగురుండిన ఒక్కడు లెక్క పెట్టినప్పుడు) పదవవానిని గుర్తించుటలో శ్రమ లేనట్లు, (ఆ లెక్క పెట్టువాడే పదవవాడు అగునట్లు) తానే బ్రహ్మమని ఎరుగుటలో శ్రమ లేదు. అని వేదాంతభేరి. 24

ఉపేక్ష్యాపాధికా దోషా గృహ్యంతే విషయా యథా,
ఉపేక్ష్య దృశ్యం యద్భ్రహ్మ ఇతి వేదాంత డిక్షిమః. ౨౫

సుఖమల్పం బహుక్లేశో విషయగ్రాహణాం నృణామ్,
అనంతం బ్రహ్మనిష్ఠానాం ఇతి వేదాంత డిక్షిమః. ౨౬

ధనైర్వా ధనదైః పుత్ర దారాగార సహృదరైః,
ధ్రువం ప్రాణవైర్దుఃఖం ఇతి వేదాంత డిక్షిమః. ౨౭

సుప్తే గుత్థాయ నుప్త్యంతం బ్రహ్మైక్యం ప్రవిచిన్త్యతామ్,
నాతిదూరే నృణాం మృత్యుః ఇతి వేదాంత డిక్షిమః. ౨౮

వజ్రానామపి కోశానాం మాయానర్థవ్యయోచితా,
తత్సాక్షీ బ్రహ్మవిజ్ఞానం ఇతి వేదాంత డిక్షిమః. ౨౯

ఉపాధి-దోషములను వినర్జించి, లోకమున మనము వస్తువులను గ్రహిం
చెడు రీతిగనే, దృశ్య-దోషములను వినర్జించి, బ్రహ్మమగుదానినే గ్రహింప
నగును: అని వేదాంతభేరి. ౩౦

విషయాసక్తులకు సుఖము శక్తువ, క్లేశ మెక్కువ. బ్రహ్మనిష్ఠులకు
ప్రయాస అల్పము, సుఖము అనంతము: అని వేదాంతభేరి. ౩౧

ధనమును, ధనోపాగనకగు ఉపాయములును, సోదరులు, పుత్రులు,
భార్య, గృహము మున్నగువియును ప్రాణాంతకమగు దుఃఖమునే కలిగించు
చున్నవనుట తథ్యము: అని వేదాంతభేరి. ౩౨

నిద్రలేచిననుండి, మరలనిదించువరకు బ్రహ్మము నొక్కదానినే చింతింప
నగును; విలయన, మృత్యువు నరులకు దరిదాపుననే యున్నది: అని వేదాంతభేరి.

పంచకోశములును మాయ, అనర్థదాయకములు, అనీత్యములు; బ్రహ్మము
వీనికి సాక్షి: అని వేదాంతభేరి. ౩౩

తశమత్వపరిజ్ఞానే నవజ్ఞస్య యథా సుఖమ్,
 తథా జీవస్య నమోఽస్తిః ఇతి వేదాంత డిద్ధిమః. ౮౦
 నవభ్యోఽస్తి పరం వ్రత్యక్ నవవేద పరం పరమ్,
 తద్విజ్ఞానాత్ భవేత్తుర్యా ఇతి వేదాంత డిద్ధిమః. ౮౧
 నవాభాసా నవజ్ఞత్వాత్ నవోపాధీన్నవాత్మనా,
 మిథ్యా జ్ఞాత్వాఽవశిష్టే తు మాంసం వేదాంత డిద్ధిమః. ౮౨
 పరమే బ్రహ్మణి స్వస్మిన్ ప్రవిలాప్యాఖిలం జగత్,
 గాయన్నద్వైతమాత్మానం ఆస్తే వేదాంత డిద్ధిమః. ౮౩

(పదిమందిని లెక్కపెట్టటలో) తన్ను పదవవానిగ తెలిసికొనిన పురుషు
 నకు మిగిలిన తొమ్మిదిగురిని ఎరిగిన సుఖము లభించునట్లు, 'నేనే బ్రహ్మమును'
 అని ఎరిగిన జీవునకుగూడ నిరతిశయసుఖము లభించుచున్నది అని వేదాంతభేరి.

(జ్ఞానేంద్రియ పంచకము, కర్మేంద్రియ పంచకము, అంతఃకరణ
 చతుష్టయము, పంచప్రాణములు, పంచభూతములు, ఆవిద్య, కామము, కర్మము.
 అనబడు పురస్కృతమును చిదాభాసుడను కలిసి తొమ్మిది.) ఈ తొమ్మిదిటికిని
 అతీతముగనుండి, తొమ్మిదిటిని ప్రకాశంపజేయు చుండిన ప్రత్యక్కును తెలిసి
 కొనుట వలననే తురీయమనబడు ముక్తి : అని వేదాంతభేరి. ౮౧

తొమ్మిది ఉపాధులును, తొమ్మిది దృశ్యములగును తొమ్మిది ఆత్మల
 వలె తోచుచున్నవి. ఇది భ్రాంతి, అని ఈ తొమ్మిదిటి తత్త్వమును ఎరిగిన,
 మిగులునది మోసమే : అని వేదాంతభేరి. ౮౨

(జ్ఞాని) పరబ్రహ్మనుగ తనయందు ఈ జగత్తు నంతటిని లీన మొనర్చు
 కొని, అద్వైతాత్మ-గాన మొనర్చుచు సుఖముగ నుండును : అని వేదాంతభేరి.

ప్రతిలోమానులోమాభ్యాం విశ్వారోపాపవాదయోః,
 చింతనే శిష్యతే తత్త్వం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౩౪
 నామరూపాభిమానస్సాత్ సంసారః సర్వదేహీనామ్,
 సచ్చిదానంద దృష్టిస్సాత్ ముక్తిర్వేదాంత డిడ్డిమః. ౩౫
 సచ్చిదానందసత్యత్వే మిథ్యాత్వే నామరూపయోః,
 విజ్ఞాతే కిమిదం జ్ఞేయం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౩౬
 సాలమ్బనం నిరాలమ్బం సర్వాలమ్బావలమ్బితమ్,
 అలమ్బేనాభిలాంబం ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౩౭
 న కుర్యాత్ న విజానియాత్ సర్వం బ్రహ్మైశ్వరస్మరకా,
 యథా సుఖం తథా తిష్ఠేత్ ఇతి వేదాంత డిడ్డిమః. ౩౮

అనులోమ, విలోమములగు ఆధ్యాగోప, అపవాదములను చింతింపగ
 మిగులునది పరతత్త్వమే: అని వేదాంతభేద. (పరమాత్మనుండి పంచభూతాత్మక
 సృష్టి - అని భావించుట అనులోమము; పచ్చినక్రమము ననుసరించి మరల
 వెనకను అందే లీనమగును - అని భావించుట విలోమము. ఏరితిగ చూచినను
 శేషించునది పరమాత్మయే.) ౩౪

శరీరధారులకు నామరూపాభిమానమే సంసారబంధ మగుచున్నది;
 సచ్చిదానందాత్మాభిమానమే ముక్తి: అని వేదాంతభేది. ౩౫

నామరూపముల మిథ్యాత్వమును, సచ్చిదానందసత్యత్వమును గ్రహిం
 చిన, ఇక ఎరుగవలసిన దేముండును? అని వేదాంతభేద. ౩౬

నిరాలంబతత్త్వమగు పరబ్రహ్మమే సర్వదృశ్యములకును ఆశ్రయమై,
 తానే సర్వమగుచు, సర్వాధారమగుచున్నది. (కాకుండిన లోకమున శూన్య
 బోధయొక్కటియే గోచరించవలసియుండును.) అని వేదాంతభేది. ౩౭

అన్యమగుదాని నెద్దానిని యొనర్చక, చింతింపక; కేవలము బ్రహ్మమే
 ఈసర్వమను అని ధ్యానించుచు తనకు సరిపడినచోట నివసించనగును: అని
 వేదాంతభేది. ౩౮

స్వకర్మపాశవశగః ప్రాజ్ఞోఽన్యో వా జనో ధ్రువమ్,
 ప్రాజ్ఞస్సుఖం సయేత్కాలం ఇతి వేదాంత డిండిమః. ౮౯
 న విద్వాక్ సుతపేచ్చిత్తం కరణాఽకరణోధ్రువమ్,
 సర్వమాత్మేతి విజ్ఞానాత్ ఇతి వేదాంత డిండిమః. ౯౦
 నై వాభాసం స్పృశేత్కర్మ మిథ్యోపాధిమపి స్వయమ్,
 కుతోధిష్ఠానమత్యచ్ఛం ఇతి వేదాంత డిండిమః. ౯౧
 అహమాస్మాకమలం మోహైః ఆత్మా బ్రహ్మేతి నిర్భయమ్,
 శ్రుతిభేరీవోఽద్యాపి శ్రూయతే శ్రుతిరంజనః. ౯౨

జ్ఞానియును, అజ్ఞానియును ప్రారబ్ధమునకు లోబడియే యున్నారు;
 వినను జ్ఞాని సుఖచిత్తముతో ప్రారబ్ధకాలమును గడుపును (అజ్ఞాని అకాంతితో
 విలవిల తన్నుకొనును.) అని వేదాంతభేరి. ౮౯

లౌకికదృష్టికి గోచరించు కర్తవ్యాకర్తవ్యములు అద్రువములగుటవలనను,
 సర్వమును ఆత్మయేయని గ్రహించుటవలనను, జ్ఞానిపురుషుడు దేనివలనను దుఃఖ
 మును బొందడు: అని వేదాంతభేరి. ౯౦

(మనఃప్రాణబుద్ధింద్రియాదులే కర్మనిర్వాహకము లగుటవలన), చిదా
 భాసుని కర్మము స్పృశింపనేరదు. ఉపాధి మిథ్యయగుటవలన, దానినికూడ
 ముట్టజాలదు. ఇక ఆత్మ్యంతనిర్మలముగు ఆత్మను తాకగలదా? అని వేదాంత
 డిండిమము. (చూ : అధ్యస్తస్య కుతస్తత్త్వం అనతస్తు కుతో జనిః, అజారస్య
 కుతో మృత్యుః ప్రారబ్ధమసతః కుతః.) ౯౧

అహో ! ఇక మోహము (అవివేకము) తో నిమిత్తము లేదు. ఆత్మయే
 అభయస్వరూపమగు బ్రహ్మము అను శ్రుతి (ఉపనిషత్-) భేరిరపము నేటికిని
 పీనులకు విందుగూర్చుచు వినిపించుచు నేయున్నది. ౯౨

వేదాంతభేదీర్షకైః ప్రతివాదిభయజ్ఞకైః,

శ్రూయతాం బ్రాహ్మణై శ్రీమద్దక్షిణామూర్త్యనుగ్రహాత్.

ఇతి శ్రీ శంకర భగవత్పూజ్యపాద విరచిత - వేదాంత డిజిటీషన్ ||౩౫||

శ్రీమద్దక్షిణామూర్తి అనుగ్రహమును బడసిన ద్విజులు, ప్రతివాదిభయం
కరమగు ఈవేదాంతభేదీర్షకారమును విందురు గాక !

౯౩

ఇతి వేదాంత డిజిటీషన్ - అంధ్రానువాదము ||౩౫||

౩౬. స దా చా ర ః

సచ్చిదానంద కన్దాయ జగదజ్ఞుర హేతవే,
 సదోదితాయ పూర్ణాయ నమోఽనంతాయ విష్ణవే. ౧
 సర్వవేదాంత సిద్ధాంత గ్రథితం నిర్మలం శివమ్,
 శదాచారం ప్రవక్ష్యేఽమి యోగినాం జ్ఞానసిద్ధయే. ౨
 ప్రాతః స్మరామి దేవస్య సవితుర్భర్గ ఆప్యనః,
 వరేణ్యం తద్ధియో యో నచ్చిదానందే ప్రచోదయాత్. ౩
 అన్వయవ్యతిరేకాభ్యాం జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తిషు,
 యదేకం కేవలం జ్ఞానం తదేవాస్మి పరం బృహత్. ౪
 జ్ఞానాజ్ఞానవిలాసోయం జ్ఞానాజ్ఞానే చ శామ్యతి,
 జ్ఞానాజ్ఞానే పరిత్యజ్య జ్ఞానమేవావ శిష్యతే. ౫

సచ్చిదానందకందుడును, జగత్ - అంశరమునకు గూడ కారణముగ
 వాడును, అనంతమిటుడై సదా ఉదయించియేయుండువాడును, పూర్ణుడును,
 అనంతుడును అగు విష్ణుమూర్తికి నమస్కారము. ౧

సర్వోపనిషత్ - సిద్ధాంత - సిద్ధమును, నిర్మలమును, శుభమును అగుదానిని,
 (కర్మ) యోగు లేసదాచారమును అవలంబించి, జ్ఞానసిద్ధిద్వారమున బొంద
 గలఁగో, దానిని చెప్పుచున్నాను. ౨

స్వయంప్రకాశస్వరూపమును, జగత్ప్రసూతియును, పూజ్యమును
 అగుచు మా బుద్ధివృత్తులకు సచ్చిదానందబ్రహ్మమున ప్రేరేపించు ఆత్మజ్యోతిసి
 ప్రాతఃకాలమున స్మరించుచున్నాను. ౩

అనువృత్తి, వ్యావృత్తిపూర్వకముగ ఏ ఏకమాత్రజ్ఞానము జాగ్రత్స్వప్న
 సుషుప్తులయందు వెలయుచున్నదో, ఆకేవలపరబ్రహ్మచైతన్యమే నేను. ౪

జ్ఞానాజ్ఞానవిలాస మెట్టిదనినః తత్త్వజ్ఞానమువలన విషయజ్ఞానము తొలగి
 పోవ, జ్ఞానాజ్ఞానముల రెండును పరిత్యజింపబడ, బ్రహ్మ మొక్కటియే
 మిగులును. ౫

అత్యంతమలినో దేహా దేహీ చాత్యస్త నిర్మలః,
 అసంక్షోభామితి జ్ఞాత్వా శౌచమేతత్ ప్రచక్షతే. ౬
 మన్మనో మీనవన్నిత్యం క్షేదత్యాస్త వాఙ్మఘా,
 సుస్నాతస్తేన పూతాత్మా సమ్యక్ విజ్ఞానవారీణా. ౭
 అథాఘమర్షణం కుర్యాత్ ప్రాణాపాననిరోధతః,
 మనః పూర్ణే సమాధాయ మగ్నకుమ్భం యథాన్యవే. ౮
 లయనిక్షేపయోః సన్ధౌ మనస్తత్ర నిరామిషమ్,
 స సద్ధిః సాధితో యేవ స ముక్తో నాత్ర సంశయః. ౯
 సర్వత్ర ప్రాణినాం దేహే జపో భవతి నర్వదా,
 హంసః సోఽహమితి జ్ఞాత్వా సర్వబంధైః ప్రముచ్యతే. ౧౦

శరీరము అత్యంతమలినము, శరీరియన్ననో అత్యంత - నిర్మలుడు. నేను
 అనంగుడను - శరీరసంపర్కములేని శరీరధారిని - అని గ్రహించుటయే శౌచము.

నామనన్ను ఆసంపముద్రమున మత్స్యమువలె, క్షీడించుచున్నది.
 * ఈజ్ఞానవారిలో స్నానము ముగిసినది - పవిత్రుడనైతిని - అను భావనయే
 స్నానక్రియ. ౩

సముద్రమగ్నమగు కుంభమువలె మనస్సును పూర్ణపన్నువున ముంచి,
 కుంభకప్రాణాయామము నొనర్చుటయే ఆఘమర్షణము. ౮

ధ్యానసమయమున నిద్రాలయమందుటకును, చలించుటకును మధ్యగనుండు
 సంధికాలమున మనస్సు నిర్విగ్ధయమగును. ఈసంధిస్థానమును సాధించినవాడు
 ముక్తుడనుట కెట్టిసంశయమును లేదు. ౯

సర్వదా సర్వత్ర జీవుల శరీరమున “హంస”జపము జరుగుచునేయున్నది.
 ఆ ఈ “సోఽహం”జ్ఞానము లభించిన సర్వబంధనములును విడిపోవును. ౧౦

* ఇది కేవలము ఉపమానకారము కాదు. యోగిజనప్రత్యక్షము - అను.

తర్పణం స్వసుఖేనైవ స్వేన్ద్రియాణాం సతర్పణమ్,
 మనసా మన ఆలోక్య స్వయమాత్మా ప్రకాశతే. ౧౧

ఆత్మవి స్వప్రకాశాగ్నా చిత్తమేకాహుతిం ఊపేత్,
 అగ్నిహూత్రీ స విక్షేయ శ్చైతరా నామధారికాః. ౧౨

దేహాదేవాలయః ప్రోక్తో దేహీ దేవో నిజ్జనః,
 అర్చితః సర్వభావేన న్వాచభూత్యా విరాజతే. ౧౩

మానం స్వాధ్యాయనం ధ్యానం ధ్యేయబ్రహ్మచుచిన్తనమ్,
 జ్ఞానేనేతి తయోః సమ్యజ్ నిషేధాత్ తస్మిద్భూతమ్. ౧౪

అతీతానాగతం కింశ్చిన్న స్మరామి న చిన్తయే,
 రాగద్వేషం వినా వ్రాస్తం భుజ్జామ్యన్నం శుభాశుభమ్. ౧౫

ఆత్మసుఖముపలన ఇంద్రియతృప్తినిగూర్చుటయే తర్పణము. (దీనివలన మనశ్శాంతి లభించును. విషయసుఖమునవలె విషయసంపాదనకు కష్టపడనక్కర లేదు.) మనస్సుతో మనస్సును జూచుచు, ఆత్మ స్వయముగ ప్రకాశించుచునే యున్నది. ౧౧

ఆత్మయే స్వయంప్రకాశమానమగు అగ్ని; దీనియందు చిత్తమును ఒక్క ఆహుతిని అర్పించిన జాలును. ఇట్టి క్రియ నొనర్చువాడే వాస్తవమునకు అగ్ని హోత్రీ. మిగిలినవారు పేరుకు మటుకే నామధారులు. ౧౨

శరీరమే దేవాలయము, ఆత్మయే శుద్ధుడగు దేవుడు. ఈయన సర్వభావముల పూజింపబడి నిజానుభూతితో విరాజిల్లుచున్నాడు. ౧౩

మానమే స్వాధ్యాయము; ధ్యానము బ్రహ్మచింతనము. ఈరెండిటిని కూడ అతిక్రమించిన తత్త్వదర్శనము. ౧౪

గడచినదానిని స్మరింపను, రాబోవుదానినిగూర్చి చింతింపను. రాగద్వేషములు లేకుండ యధావ్రాస్తములగు శుభాశుభములను అనుభవించుచున్నాను.

హతాభ్యాసో హి సన్న్యాసో నైవ కామాయవాససా,
 నాహం దేహిమాఽహమాజ్మేతి నిశ్చయో న్యాసలక్షణమ్.
 అభయం సర్వభూతానాం దానమాహుర్మగీషిః,
 నిజానందే స్మృహంసేచ్ఛా వైరాగ్యస్యావధిర్మతః. ౧౭
 వేదాస్త్రశ్రవణం కుర్యాన్మనసం చోపపత్తిభిః,
 యోగేనాభ్యసనం నిత్యం తతో దర్శనమాత్మనః. ౧౮
 శబ్దశక్తేరచి స్త్యత్వా చ్ఛబ్దాదేవాఃరోక్షధీః,
 ప్రసుప్తః పురుషో యద్వచ్ఛబ్దేనైవావ బుధ్యతే. ౧౯
 ఆత్మానాత్మ వివేకేన జ్ఞానం భవతి నిశ్చలమ్,
 గురుణా బోధితః శిష్యః శబ్దబ్రహ్మతివర్తతే. ౨౦

హతయోగము నభ్యసించుటవలనగాని, కావిగుడ్డలను కట్టుటవలనగాని సన్న్యాసము లభింపదు. 'నేను ఆత్మను' అని నిశ్చయించుకొని, శరీరాభిమానమును త్యజించుటయే సన్న్యాసము. ౧౬

సర్వప్రాణులకును అభయము నొసగుటయే దానము. కేవలము ఆత్మానందస్వరూపనే కలిగియుండుట_అన్యవిషయేచ్ఛ కించిత్తైన లేకుండుట_వైరాగ్యపరమావధి. ౧౭

నిత్యము, నిరంతరముగ వేదాంతశ్రవణమొనర్చుచు, అనుకూలతర్కము నాశ్రయించి మనన మొనర్చుచు, యోగము నాశ్రయించి ధ్యానమొనర్చునగును. ఆనంతరము ఆత్మదర్శనము లభింపగలదు. ౧౮

(శ్రవణమననాదులు కేవలము శబ్దోచ్ఛారణయే కద!_ అని తాళువపరచ కూడదు.) శబ్దశక్తి అచింతనీయము, అద్భుతము. శబ్దమువలననే ఆపరోక్షజ్ఞానము కలుగుచున్నది. ఉగాహరణ :- నిద్రితుడు శబ్దశక్తివలననే మేల్కొనుచున్నాడు. ౧౯

ఆత్మానాత్మవివేకమువలన నిశ్చలజ్ఞానము లభించును. గురుబోధితుడగు శిష్యుడు కాస్తోక్తముగు బ్రహ్మమును ప్రత్యక్ష మొనర్చుకొనును. ౨౦

న త్వం దేహేనా నేస్త్రియాణి న ప్రాణో న మనో న భీః,

వికారిత్వా ద్విదాశిత్యాద్ దృశ్యత్వాచ్చ ఘటో యథా.

విశుద్ధం కేవలం జ్ఞానం నిర్విశేషం నిఃకలమ్,

యదేశం పరమానందం తత్త్విమస్యత్వయం పరమ్. ౨౨

శబ్దస్యాద్యస్తయోఃసిద్ధం మనసోఽపి తథైవ చ,

మధ్యే సాక్షితయా నిత్యం తదేవ త్వం భ్రమం జహి. ౨౩

స్థూలవైరాజయోరైక్యం సూక్ష్మ హేరణ్య గర్భయోః,

అజ్ఞానమాయయోరైక్యం ప్రత్యగ్విజ్ఞానపూర్ణయోః. ౨౪

చిన్మాత్రైకరసే విష్ణో బ్రహ్మతైక్య స్వరూపకే,

భ్రమేనైవ జగజ్జాతం రజ్జ్వం సర్వభ్రమో యథా. ౨౫

దృశ్యమగు ఘటము నీవు కానట్లు, ఈశరీరముకూడ దృశ్యమగుటవలన, నీవు శరీరమవు కాదు. అట్లే ప్రాణేంద్రియములుకూడ నీవు కాదు. ఈమూడును దృశ్యములగుటయేకాక, వికారవినాశశీలములై యున్నవి. ఆత్మస్వరూపుడవగు నీకు ఇవి తేవు. ౨౦

విశుద్ధమును, కేవలమును, నిర్విశేషమును, నిరంజమును, ఆదైశ్లేయమును, పరమానందస్వరూపమును అగు అద్వయవస్తువే నీవు; నీవే పరతత్త్వమవు. ౨౨

మనస్సునకును, వాక్కునకును ఆద్యంతముల వెలయుచు; మధ్యకూడ సాక్షియై వెలయు నిత్యస్వరూపివే నీవు; శరీరభ్రమను విడువము. ౨౩

స్థూలశరీరమునకును విరాట్టునకును, సూక్ష్మశరీరమునకును హేరణ్యగర్భ నకును, అజ్ఞానమునకును మాయకును, (అనగా కారణశరీరమునకును ఈశ్వరు నకును) ప్రత్యక్కునకును చరాత్మునకునుగల విశ్వమును గ్రహింపుము. ౨౪

జీవబ్రహ్మైక్యమూర్తియును, చిన్మాత్రస్వరూపుడును అగు విష్ణుని యందు, రజ్జుసర్పభ్రాంతివలె, జగద్భ్రమ కలుగుచున్నది. ౨౫

తాత్కాలికము జీవేశౌ వాచ్యావేతౌ విరుద్ధభాః,
 లక్ష్యే చ సాంఖ్యయోగాభ్యాం వేదాన్తైరైకతా తయోః.
 కాగ్యకాగణవాచ్యాంశౌ జీవేశౌ యా జహచ్చ తే,
 ఆజహచ్చ తయోర్లక్ష్యే చిదంశాశేక రూపిణౌ. ౨౭
 కర్మశాస్త్రే ఖంతో జ్ఞానం తర్కే నైవాస్తి నిశ్చయః,
 సాంఖ్యయోగా భిన్నానాం శాబ్దికాః శబ్దతత్పరాః. ౨౮
 అశ్వే సాక్షిణః సర్వే జ్ఞానవార్తా సుమన్తభాః,
 ఏకం వేదాన్త విజ్ఞానం న్వాసుభూత్యా విరాజితే. ౨౯

తాత్కాలికము (న్యాయచై కేశికము) “ త త్వమసి ” వాక్యమునకు
 వాచ్యాగ్రమగు జీవేశ్వరులనే గ్రహించుచున్నారు. సాంఖ్యమును, యోగులును
 లక్ష్యమునే గ్రహించి తృప్తి నందుచున్నారు. వేదాంతదగ్గన మొక్కటియే
 విజ్ఞానమును గ్రహించుచున్నది. ౨౬

కాగ్యకాగణరూపులగు జీవేశ్వరులిద్వయము వాచ్యాగ్రము. ఈ ఉభయం
 శములను పరిత్యజించి, ఉభయసామాన్యముగు చిదంశద్వయమును పరిత్యజింప
 కుండ, ఏకస్వరూపముగు బ్రహ్మమునే “ త త్వమసి ” వాక్యము లక్షించు
 చున్నది. ౨౭

కర్మశాస్త్రమున (పూర్వమిమాంసయందు) జ్ఞానప్రసక్తియే లేదు. తర్క
 శాస్త్రమున నిశ్చయముగు నిశ్చయము లేదు. యోగసాంఖ్యములు ద్వైతప్రతి
 పాదికములు. నై యాకరణములు శబ్దములనుగరించుచు మధనపడుచున్నారు. ౨౮

మిగిలిన వారందరును పాపిండులు - వేదశాస్త్రములను పరలోకమును
 ఒప్పునివారు; వీరికడ జ్ఞానవార్తయే గుర్తభము కద! ఇక ఉపనిషద్ -
 (వేదాంత) విజ్ఞాన మొక్కటియే ఆత్మానుభూతితో విరాజిల్లు చున్నది. ౨౯

అహం మమేత్యయం బన్తో మచూహం నేతి ముక్తతా,
 బన్ధమోక్షౌ గుణైర్భావైః గుణాః ప్రకృతీనమృతాః. 30
 జ్ఞానమేకం సదా భూతి సర్వావిష్టాసు నిర్మలమ్,
 మన్యభాగ్యా న జానన్తి స్వరూపం కేవలం బృహత్. 31
 సంకల్పనాక్షి యజ్ఞజ్ఞానం స్వాత్మకైక జీవనమ్,
 తదేనాస్మీతి యో వేద సమిక్తో వాత్ర సంశయః. 32
 ప్రమాతా చ ప్రమాణాశ్చ ప్రమేయం ప్రమితిస్తథా,
 యస్య భాసాఽవభాసస్తే మానా జ్ఞానాయ తస్య కిమ్. 33
 అర్థాకారా భవేద్వృత్తిః ఫలేనార్థం ప్రకాశతే,
 అర్థజ్ఞానం విజానాతి స ఏవార్థః ప్రకాశతే. 34

‘నేను - నాది’ అను భావమే బంధము; ఈ అహమ్మును భావము శేషుండుటయే ముక్తి. ఈ బంధమోక్షములు రెండును (సత్త్వరజస్తమో) గుణములవలన ఏర్పడుచున్నవి. మరల ఈ గుణములు ప్రకృతీనుండి కలుగుచున్నవి.

సదా, సర్వాసస్థలలో నిర్మలజ్ఞాన మొక్కటియే ప్రకాశించు చున్నది. తురదృష్టవంతులు స్వస్వరూపమును ఈ కేవలబ్రహ్మమును ఎరుగజాలకున్నారు.

సమస్త సంకల్పములకును సాక్షియగుచు, సర్వలోకైక జీవనమగుచు తెలియునదే నేను - అని గ్రహించినవాడు ముక్తుడే యనుట కెట్టిసంశయమును లేదు. 32

ప్రమాత్మ, ప్రమాణ, ప్రమేయములును : ప్రమితియును దేని ప్రకాశము కలన ప్రకాశింపబడు చున్నవో అట్టిదాని జ్ఞానము నిమిత్తము ప్రమాణము నడుగనేల ? 33

అంతఃకరణవృత్తి విషయాకృతినంద ప్రమితి ఫలమగుచున్నది; దీనివలననే విషయప్రకాశనము. ప్రమాత గ్రహించెడు విషయజ్ఞాన మేదికలదో, అవిషయమే ప్రకాశించుచున్నది. 34

- వృత్తివ్యాప్యత్వమేవాస్తు ఫలవ్యాప్తిః కథం భవేత్,
స్వప్రకాశస్వరూపత్వాత్ సిద్ధత్వాచ్చ చిదాత్మనః. 3౫
- చిత్తం చైతన్య మాత్రేణ సంయోగాచ్చేతనా భవేత్,
అర్థాదర్థాంతరే వృత్తిగ్నింతం చలతి చాంతరే. 3౬
- నిరాధారా నిర్వికారా యా దళా సోన్మనీ స్మృతా,
చిత్తం చిదితి జానీయాత్ తకారరహితం యదా. 3౭
- తకారో విషయాధ్యాసో జపారాగో యథా మణో,
జ్ఞేయవస్తుపరిత్యాగాత్ జ్ఞానం తిష్ఠతి కేవలమ్. 3౮
- త్రిపుటీ క్షీణతామేతి బ్రహ్మనిర్వాణమృచ్ఛతి,
మనోమాత్రమిదం సర్వం తన్మనో జ్ఞానమాశ్రయమ్. 3౯

ఆత్మకు వృత్తివ్యాప్యత్వ ముండుగాక, కాని, ఫలవ్యాప్తిత్వ మెట్లుండ గలదు? ఏలయన చిదాత్మ స్వప్రకాశ స్వరూపమును సిద్ధపస్తువును అయి యున్నది. 3౫

చైతన్యసంయోగముననే చిత్తమున చైతన్య మావిర్భవించుచున్నది. చిత్తవృత్తి విషయమునుండి విషయాంతరమునకు పోవునప్పుడుకూడ చైతన్యము దానిని అనుగమించుచు, మధ్యకాలమునగూడ, వెలయుచున్నది. 3౬

ఈనిరాధార నిర్వికారదశను ఉన్మని యనికూడ అందును. చిత్తమే విషయాధ్యాసారహితమైనప్పుడు 'తకార' రహితము అనగా 'చిత్' అగును.

చిత్తముయొక్క చిత్తత్వము - తకారము - విషయాధ్యాసయే; ఇది స్పటికమణియందు జపాకుసుమలాలిమ ప్రతిఫలించుటను బోలునదియే కాని. వాస్తవమునకు లేదు. జ్ఞేయవస్తు భ్రాంతిని విడచిన, కేవలము జ్ఞానమేమిగులును.

త్రిపుటీయమైనచో బ్రహ్మనిర్వాణము లభించును. ఈ ద్వైతప్రపంచ ఘంతయును మనఃకల్పనమే. ఈ మనస్సు (పరిశుద్ధమైనచో) జ్ఞానముననే పర్యవసించును. 3౯

అజ్ఞానం భ్రమ ఇత్థాహుర్విజ్ఞానం పరమం వదమ్,
 అజ్ఞానం చాన్యథాజ్ఞానం మాయామేతాం వదన్తి తే. ౪౦
 ఈశ్వరం మాయినం విద్యాన్మాయాతీతం నిగంజఃమ్,
 సదానందే చిదాకాశే మాయా మేఘస్తసిన్మయః. ౪౧
 అహంతా గర్జనం తత్ర ధారాసారా హి వృత్తయః,
 మహా మోహాంధకారేఽస్మిన్ దేవో వృత్తి లీలయా. ౪౨
 తస్యా వృత్తేర్విరామాయ ప్రబోధైకసమీరణః,
 జ్ఞానం దృగ్దృశ్యయోర్భావం విజ్ఞానం దృశ్యశూన్యతా. ౪౩
 ఏకమేవాద్వయం బ్రహ్మ నేహ నానాస్తి కిచ్ఛన,
 తేత్రతేత్రిజ్జయోర్జ్ఞానం తేజ్జ్ఞానం జ్ఞానమన్యతే. ౪౪

అజ్ఞానమన భ్రమయే; విజ్ఞానమే పరమవదము. అజ్ఞానమన జ్ఞానా
 భావము కాదు, అన్యథాజ్ఞానమగు భ్రమయే - ఇనియే మాయ. ౪౦

ఈశ్వరుడే మాయావి, మాయానంపర్కలేశము లేనిది పగుబహుము.
 సదానందస్వరూపమగు చిదాకాశమున మాయ, మేఘమువలె, తోచుచున్నది;
 మనస్సే విద్యుల్లత. ౪౧

అహంకారమే మేఘగర్జనకాగా, చిత్తవృత్తులను ధారాపాతము (తెంపు
 లేనివాన) వడుచున్నది. ఇట్టి మహామోహాంధకారమున ఈశ్వరుడు లీలానిలాస
 ముగ వర్ణమును గురిపించుచున్నాడు. ౪౨

ఈవర్ణమును ప్రబోధమును వాయువు నిలుపగలదు. ప్రబోధము జ్ఞాన
 మనియు, విజ్ఞానమనియు రెండు విధములు జ్ఞానమనః దృగ్ దృశ్య భేదమును
 గ్రహించుట; విజ్ఞానమనః దృశ్యము మరుగుపడి, తెలివియొక్కటియే మిగులా
 పడి యుండుట. ౪౩

ఏకమును, అద్వితీయమును అగు బ్రహ్మవస్తువు గాక, సానావిధమగున
 దెదియును లేదు. (అని శ్రుతి) తేత్రతేత్రిజ్జ్ఞానమే జ్ఞానము (అని స్మృతి).

విజ్ఞానం చోభయై రై క్యం డేత్రజ్ఞానమాత్మనోః,
 పరోక్షం శాస్త్రజం జ్ఞానం విజ్ఞానం చాన్మదర్శనమ్. ౪౫
 ఆత్మనో బ్రహ్మణః సమ్యగుపాధిద్వయవర్జితమ్,
 త్వమర్థవిషయం జ్ఞానం విజ్ఞానం తత్పదాశ్రయమ్. ౪౬
 పదయోరై క్యబోధస్తు జ్ఞానవిజ్ఞానసంజ్ఞితమ్,
 ఆత్మానాత్మపవేకస్య జ్ఞానమాహుర్మపిషిణః. ౪౭
 ఆజ్ఞానం చాన్యథా లోకే విజ్ఞానం తస్మయం జగత్,
 అన్యయవ్యతిరేకభ్యాం సర్వత్రైకం ప్రవశ్యతి. ౪౮
 యత్ కిత్ వృత్తిజం జ్ఞానం : జ్ఞానం జ్ఞానమాత్రకమ్,
 అజ్ఞానస్వంసకం జ్ఞానం : జ్ఞానం చోభయాత్మకమ్. ౪౯

డేత్రజ్ఞపరమాత్మల వికృతజ్ఞానమే విజ్ఞానము; శాస్త్రజ్ఞానము పరోక్ష
 జ్ఞానము. ఆత్మదర్శనమగు విజ్ఞానమన్ననో, అపరోక్షజ్ఞానము. ౪౫

ఆత్మయును, బ్రహ్మయును ఉపాధులనుండి విడివడినప్పుడు; త్వం - పదా
 ర్థము జ్ఞానవిషయమును, తత్ - పదార్థము విజ్ఞానవిషయమును అగును. ౪౬

తత్ - త్వం పదముల వికృతబోధయే జ్ఞాన-విజ్ఞానము. ఆత్మానాత్మపవేక
 జ్ఞానమే జ్ఞానము. ౪౭

అన్యవిధమగునదియే లోకమున అజ్ఞానముగ పరిగణింపబడుచున్నది.
 విజ్ఞానము లభించిన జగత్తు బ్రహ్మమయమగును. అన్యయ - వ్యతిరేక ములైన
 సర్వత్ర లభించునది ఏకాత్మదర్శనమే. ౪౮

అంతఃకరణ - స్పృశ్యతలన లభించునది జ్ఞానమగుచో, వృత్తిగహితమును
 శుద్ధమును అగునది విజ్ఞానము జ్ఞానము అజ్ఞాననివర్తకమగుచో, విజ్ఞానము ఈ
 రెంటినిగూడ బోగొట్టుచున్నది! (లేక: అజ్ఞాననివర్తకమును, బ్రహ్మస్వరూప
 మునుగూడ అగుచున్నది.) ౪౯

- జ్ఞానవిజ్ఞాననిష్ఠోఽయం తత్ సద్ బ్రహ్మణి చార్చణమ్,
భోక్తా స త్వగుణః శుద్ధో భోగానాం సాధనం రజః. ౫౦
- భోగ్యం తమోగుణం ప్రావలరాత్నాచైషాం ప్రకాశకః,
బ్రహ్మ్యయనసంయుక్తో బ్రహ్మచర్యరతః సదా. ౫౧
- సర్వం బ్రహ్మేతి యో వేద బ్రహ్మచారిస ఉచ్యతే,
గృహస్థః గుణమధ్యస్థః శరీరం గృహముచ్యతే. ౫౨
- గుణః శుర్వన్తి కర్మాణి నాహం కర్తేతి బుద్ధిమాన్,
కీముగ్రైశ్చ తపోభిశ్చ యస్య జ్ఞానమయం తపః. ౫౩
- హర్షామర్షవిగ్మ్యుక్తో వానప్రస్థః స ఉచ్యతే,
స యతిశ్చ గృహతీతః శరీరం గృహముచ్యతే. ౫౪

సత్ స్వరూపబ్రహ్మర్పణమే జ్ఞాన విజ్ఞాన నిష్ఠ. (మెగిలిన దంతయును భోగము) భోక్త శుద్ధిమగు సత్త్వగుణము; భోగసాధనము రజోగుణము. ౫౦

భోగ్యము తమోగుణము; ఆత్మ ఈమాడిటిని ప్రకాశింపజేయుచున్నది (ఇక ఆశ్రమవిషయ మెట్టిదనః) వేదాధ్యయనరతుడై, వీర్యధారణావ్రతము నవ బింబించి, సర్వమును బ్రహ్మముగ గ్రహించినవాడు బ్రహ్మచారి. శరీరము గుణ శుభ్రమగు గృహము; ఇందు నివసించువాడు గృహస్థు. ౫౧-౫౨

గుణములే కర్మముల నొనర్చుచున్నవి, నేను కర్తను గాను - అని భ్రావించువాడే బుద్ధిమంతుడు. ఈవిధమగు జ్ఞానమయతపస్సు నొనర్చువానికి, (కాయకేళికాదిరూపమగు) ఉగ్రతపములతో బనియేమి? ౫౩

హర్షామర్షరహితుడే వానప్రస్థుడు. శరీరరూపమగు గృహము సతిక్రమింపవాడే యతి. ౫౪

సదాచారమిమం నిత్యం యోగసునన్దభతే జనః,

సంసారసాగరాచ్ఛ్రమం స ముక్తో నాన్రిసంశయః.

౫౫

ఇతి శ్రీశక్తిరభగవత్పూజ్యపాదకరిచిత్ర-సదాచారానుసన్ధానప్రకరణమ్ || ౩౬ ||

పతినినను ఈసదాచారము ననుసంధానించువాడు, శ్రీఘమే సంసార
సాగరమునుండి ముక్తు డగును. సంశయ మక్కరలేదు.

౫౫

ఇది సదాచారానుసంధాన ప్రకరణ - ఆంధ్రానువాదము || ౩౬ ||

౩౭ సాధన పంచకమ్

(ఉపదేశ పంచకమ్)

పంచరత్నమాలికా

వేదో నిత్యమధీయతాం తదుదితం కర్మ స్వనిష్ఠీయతాం
తేనేశస్య విధీయతామవచితిః కామ్యే మతి స్త్యజ్యతామ్,
వాపోఘః పరి ధూయతాం భవసుఖే దోషోఽనుసంధీయతాం
ఆత్మేచ్ఛాఽవసీయతాం నిజగృహాత్ తూర్ణం వినిర్గమ్యతామ్.
సజ్జః సత్సు విధీయతాం భగవతో భక్తిర్మథాధీయతాం
శాస్త్రాఽడిః పరిచీయతాం దృఢతతం కర్మాశు స స్త్యజ్యతామ్,
సద్విద్వానుపసర్వతాం ప్రతిదినం తత్సామకా సెవ్యతాం
బ్రహ్మైకాక్షరమర్థ్యతాం శ్రుతిశిరోవాక్యంస మాకర్ణ్యతామ్.

ప్రతిదినము వేదాధ్యయన మొనర్చుము; అందు చెప్పబడిన కర్మములను చక్కగ ఆచరింపుము. ఈ, కర్మాచరణమే ఈశ్వరపూజయగును గాక! కామ్య కర్మములను త్యజింపుము. పాపములను బోగొట్టుకొనుము. సంసార - సుఖమునగల [అనిత్యత్వాది] దోషములను అను సంధానింపుము. ఆత్మ - జ్ఞానేచ్ఛను పెంపొందించుకొనుము. శీఘ్రమే గృహమునుండి వెలువడుము. ౧

సజ్జనులతో కలసి మెలిసి యుండుము. భగవంతునియందు దృఢభక్తిని గలిగి యుండుము. శాంత్యాదిగుణములను ఉపార్జింపుము. కామ్యకర్మములను వర్జింపుము. సద్ - విద్వాంసులను ఉపాసింపుము. వారి పాదశలను ప్రతిదినము నేరింపుము. బ్రహ్మప్రాప్తికి తోడ్పడు వీకాక్షరబ్రహ్మమంత్రమగు ఓంకారమంత్రమును అర్చింపుము. శ్రుతిశిరస్సులగు ఉపనిషత్తుల వాక్యములను వినుము.

వాక్యార్థశ్చ విచార్యతాం శ్రుతిశ్చిరఃకృతః సమాశ్రేయతాం
దుస్తర్కాత్ సువిమ్యతాం శ్రుతిమతస్తర్కౌనుసనీయతామ్,
బ్రహ్మవాస్తి భావ్యతామకారహర్షర్షః పరిత్యజ్యతాం
జేహేహం మతిరుజ్జేర్ఘ్యతాం బుధదనైర్వాదః

పరిత్యజ్యతామ్. ౩

క్షుద్వాధిశ్చ చికిత్సితాం ప్రతిదినం భిక్షోషణం భుజ్యతాం
స్వాస్థ్యంనశుమూద్యతాంబధివశాత్ ప్రాప్తేనసంతుష్యతామ్,
శీతోష్ణాః విసహ్యతాం నశువృధావాక్యం సముచ్చాద్యతాం
జౌదాసీన్యమభీన్యతాం జనకృపానైః స్మర్యముత్సృజ్యతామ్ ౪
ఏకాన్తే సుఖమాస్యతాం పరితరే చేతః సమాధీయతాం
పూర్ణాత్మా సుసమీక్ష్యతాం జగదిదంతద్వాధిలందృశ్యతామ్,

తత్త్వమస్మాది - వాక్యముల అర్థమును విచారింపుము. వేదాంతపక్షమును ఆశ్రయింపుము కుత్కిరమును వీడుము, శ్రుతిసమ్మతమగు తర్కమును గ్రహింపుము. 'నేను బ్రహ్మమును' అని ప్రతిదినము భావింపుము. గర్వాహంకారములను వీడుము. శరీరమున అహంబుద్ధిని పరిత్యజింపుము. పెద్దలతో వాదులాడుము.

౩

అకలిః పులను వ్యాధికి చికిత్సయొనర్చుము; భిక్షాన్నమును జౌషధమును నేవింపుము. సునిశ్చయములగు భోజనసకారములను యాచింపక, విధివశమున లభించినదా, తో తృప్తిని బొందుము. శీతోష్ణాది ద్వంద్వములను తితిక్షాబుధితో నహింపుము. వ్యాధిముగ వాక్యోచ్ఛారణ మొనర్చుము. జౌదాసీన్యమును వహింపుము. లోకులయడ నిష్కరహవు కాదగుదు.

౪

ఏకాన్తప్రదేశమున సుఖముగ గూరుచుండుము. షగ్రబ్రహ్మమున చిత్తమును సమాధాన మొనర్చుము. ఈజగత్తును పూర్ణబ్రహ్మముగి జూచుచు, అది

ప్రాకర్మ స్రవిలాప్యతాం చితిబలాన్నాపుత్యతైః స్లివ్యతాం
 ప్రారబ్ధస్త్విహ భుజ్యతామథ పరబ్రహ్మత్త్వినా స్థీయతామ్. ౫
 యః శ్లోకపఞ్చకమిదం పఠతే మనుష్యః
 సఞ్చింతయత్యనుదినం స్థిరతాముపేత్య,
 తస్యాశు సంస్మృతిదవానలతీవఘోర
 తాపః ప్రశాంతిముపయాతిచితి ప్రసాదాత్.

౬

ఇతి శ్రీశంకరభగవత్పూజ్యపాదవిరచిత - సాధనపఞ్చకమ్ ||౩౭||

విలీనమైనట్లు పరిగణింపుము. పూర్వకర్మములను త్తయమొనర్చుము. జ్ఞానము
 నాశ్రయించి రాబోవు కర్మములయం దాసక్తుడవు కాకుండుము. ప్రాకర్మ
 భోగము ననుభవించుచు, బ్రహ్మమున నెలకొనియుండుము.

౫

ఏ మానవుడు అనుదినము ఈ శ్లోకపంచకమును పఠించుచు, స్థిరచిత్త
 మతో భావార్థమును చింతించుచుండునో, అతడు శీఘ్రముగనే సంస్మృతి - తీవ్ర -
 దానాపల - తీవ్ర - ఘోర - తాపమును, చైతన్యస్వరూపుడగు ఈశ్వరుని ప్రసాద
 మున, బోగొట్టుకొనును.

౬

ఇది సాధనపంచక - ఆంధ్రానువాదము ||౩౭||

౩౮. సారతత్వోపదేశః

గురుబ్రహ్మహృదయం సాక్షాత్ సేవ్యో వద్వ్యో ముముక్షుభిః,
నో ద్వేజనీయ ఏవాయం కృతజ్ఞేన వివేకినా. ౧

యావదాయుశ్చయో వద్వ్యో వేదాంతో గురురీశ్వరః,
మనసా కర్మణా వాచా శ్రుతేరేవైవ నిశ్చయః. ౨

భావాద్వైతం సదా కుర్యాత్ క్రియాద్వైతం న క్షర్తిచిత్
అద్వైతం త్రిషు లోకేషు నాద్వైతం గురుణా సహ. ౩

ఇతి శ్రీశంకరాభగవత్పూజ్యపాదవిరచిత - సారతత్వోపదేశః ||౩౮||

గురువు సాక్షాత్తుగ బ్రహ్మస్వరూపుడు; ముముక్షువులకు సేవనీయుడు, వందనీయుడు. వివేకియును, కృతజ్ఞుడును అగు శిష్యుడు గురువున కెన్నడును కప్పమును గలిగించకూడదు. ౧

బ్రతికియున్నంతకాలము మనోవాక్కాయపూర్వముగ వేదాంతములు, అనగా ఉపనిషత్తులకును, గురువునకును, ఈశ్వరునకును వందన మొనర్పదగును - శ్రుతియే ఇట్లు నిశ్చయమొనర్చి ఉపదేశించుచున్నది. ౨

అద్వైతము భావమున నెలకొని యుండును గాక, కాని ఎన్నడును క్రియలో అద్వైతబుద్ధిని జూపకూడదు. ముల్లోకముల అద్వైతబుద్ధిని ప్రదర్శింప వచ్చును గాని, ఎన్నడును గురునిపట్ల చూపకూడదు. (అనగా ఎంతటివాని కైనను గురువు వందనీయుడే!) ౩

ఇది సారతత్వోపదేశ - ఆంధ్రానువాదము ||౩౮||

౩. నా స్వాత్మ ప్రకాశికా

జగత్కారణమజ్ఞానమేకమేవ చిదన్వితమ్,
ఏక ఏవ మనసాక్షీ బానాశ్చేవం జగత్క్రియమ్. ౧

వివేకయుక్తబుద్ధ్యాహం బానామ్నాత్మా మద్వయమ్,
తిథాపి బన్ధమోక్షాదిర్వ్యవహారః స్రవతీయతే. ౨

నివర్తోఽపి ప్రపన్నోఽమే సత్యవద్భాతి సర్వదా,
ఇతి సాశయపాశేన బద్ధోఽహం ఛిన్ది సంశయమ్. ౩

ఏవం శిష్యవచఃశ్రుత్వా గురురాహోత్రగం స్ఫుటమ్,
నాజ్ఞానం నచ బుద్ధిశ్చ న జగన్న చ నాక్షితా. ౪

బన్ధమోక్షాదయః సర్వే కృతాః సత్యేద్వయే త్వయి,
భాతీత్యుక్తే జగత్ సర్వం సద్రూపం బ్రహ్మ తద్భవత్. ౫

(బహ్మశ్రీమగు అజ్ఞానమే జగత్కారణము. మనసాక్షీయగు ఆత్మ
మొక్కటియే లోకత్రయమును ఎరుగుచున్నది. ౧

వివేకముతోగూడిన బుద్ధివలన నేను అద్యయమగు ఆత్మను ఎరుగు
చున్నాను; అయినను బంధమోక్షాదికమగు వ్యవహారములు తోచుచునే
యున్నవి. ౨

“ఈ ప్రపంచము బ్రహ్మవినగ్తమేయైనను నాకు స్వకాలముల సత్యము
గనే తోచుచున్నది. ఇట్టి సందిగ్ధితిలో బడిన నాచిహ్నును, గురువర్యా!
విడదీయుము.” ౩

ఈశిష్యవాక్యములను విని, గురువు స్ఫుటమగు ప్రస్ఫుత్త మొసగును:
అజ్ఞానము, బుద్ధి, జగత్తు, నాక్షీ-అనునవేషియును లేవు. ౪

సత్యస్వరూపుడవును, అద్వితీయుడవును అయిన నీయందు బంధమోక్ష
ములు కల్పితము లైనవి; జగత్తు అంతయును నీయందే ప్రకాశించుచున్నది.
అని నుడివినః సద్రూపమగు బ్రహ్మ మొక్కటియే కలదని చెప్పినట్లుగను. ౫

సరాదౌ రజ్జసత్త్వేన బ్రహ్మజ్ఞేన తేజసమ్,
 ప్రపఞ్చాధారయూపేణ వర్తతే సజ్జగన్మహి. ౬

యథేనుమభిసంవ్యాన్య శర్కరా వర్తతే తథా,
 అశ్చర్యబ్రహ్మరూపేణ త్వం వ్యాప్తోఽజగత్ప్రయమ్. ౭

మగుభూమా జలం సర్వం మగుభూమాత్రమేవ తత్,
 జగత్ప్రయమిదం సర్వం చిన్మాత్రం సువిచారతః. ౮

బ్రహ్మోస్తన్నవ్యంతాః ప్రాణిన్ స్త్వయి కల్పితాః,
 బుద్ధవాదితర్కిన్తా వికారాః సాకే యథా. ౯

తరగ్లగ్లం ధ్రువంసినుర్న వాఙ్మతి యథా తథా,
 విషయానందవాఙ్మ తే మహానందస్వరూపతః. ౧౦

రజ్జసత్త్వమున రజ్జసత్త్వయే యుండునట్లు, బ్రహ్మసత్త్వయే జగదాధారమై
 వెలయుచున్నది. (సత్త్వము లేనట్లు) సత్త్వమును జగత్తు లేదు. ౬

చెనుకుగజనంతిటిలి అలముకొలి పంచదార యుండునీటిగనై, అశ్చర్య
 బ్రహ్మరూపమున నీవే ముగ్ధాకముల వ్యాపించియుంటివి. ౭

ఎడారియందుకనిపించు నీరంతయును ఎడారియే యైనట్లు, చక్కగ
 విచారించిన జగత్త్రయము చిన్మాత్రమేయని తేలును. ౮

బుద్ధుదత్తగంగాది - వికారము లన్నియును సముద్రమున కల్పితము
 లైనట్లు, (చతుర్ముఖ-) బ్రహ్మనుండి రెలుదుబ్బువరకుగల సమస్తమును బ్రహ్మ
 స్వరూపుడవగు నీయందు కల్పితము లైనవి. ౯

సముద్రము తంగముగ ముంగిలనట్లు, మహానందస్వరూపుడవగు
 నీకును విషయానందవారంభ కలుగనేరదు. ౧౦

పిప్లం వ్యాప్య గుడం యద్వన్మాధుర్యం న హి వాఞ్ఘ్రి,
పూర్ణానన్దో జగద్వ్యాప్య తదానన్దం న వాఞ్ఘ్రి. ౧౧

దార్ద్రద్యాశౌ యథా నాస్తి సమృన్నస్య యథా తవ,
బ్రహ్మీనన్ద నిమగ్నస్య విషయాశౌ న సమృవేత్. ౧౨

విషం దృష్ట్వాఽమృతం దృష్ట్వా విషం త్యజతి బుద్ధిమాన్,
ఆత్మానమపి దృష్ట్వా త్వం త్యజానాత్మానమాదరాత్. ౧౩

ఘటావభాసకో భానుర్ఘటనాశౌ న నశ్యతి,
దేహావభాసకః సాక్షీ దేహనాశే న నశ్యతి. ౧౪

నిరాకారం జగత్ సర్వం నిర్మలం సచ్చిదాత్మకమ్,
ద్వైతభావాత్ కథంకస్మాద్ భయం పూర్ణస్య మే వద. ౧౫

పిప్లకమును (రోప్తైముక్కును) అలముకొనియొందు బెల్లము, మాధుర్యమే
స్వభావముగాగలది యగుటవలన, మాధుర్యమును వాంఛింపనట్లు; పూర్ణావంద
స్వరూపముగు పరమాత్మ ఈజగత్తును వ్యాపించియుండి, ఆ ఆనందమును
అభిలషింపదు. ౧౧

ధనికునకు దారిద్ర్యమున కోర్కెగలుగనట్లు, బ్రహ్మీనందనిమగ్నుడగు
నీకును విషయాశ కలుగనేరదు. ౧౨

బుద్ధిమంతుడగువాడు విషామృతములను జూచి విషమును త్యజించును.
అట్లే నీవును ఆత్మానాత్మలను జూచి, ప్రయత్నముతో (విషసదృశముగు) ఆనా
త్మను త్యజింపుము. ౧౩

ఘటమును బ్రకాశింపజేయునూర్పుడు ఘటము వినష్టమైనను తాను
నశింపకుండునట్లు, శరీరమును బ్రకాశింపజేయు సాక్షిస్వరూపుడు శరీరము
వినష్టమైనను నశింపడు. ౧౪

జగత్తంతయును నిరాకార - నిర్మల - సచ్చిత్స్వరూపమే ! అట్టి పూర్ణ
స్వరూపుడనగు నాకు ద్వైతభావమునుండి భయ మెట్లు కలుగగలదు ? (నీవు
ఆభయస్వరూపుడవు.) ౧౫

బ్రహ్మాదికం జగత్ సర్వం త్వయ్యానందే ప్రకల్పితమ్,
జగత్ త్వయ్యేవ లీనం తత్ కళం త్వం లీయసే వద. ౧౬

న హి ప్రపజ్ఞో న హి భూతజాతం
న చేన్ద్రియం ప్రాణగణో న దేహః,
న బుద్ధిచిత్తం న మనో న కర్తా
బ్రహ్మైవ సత్యం పరమార్థరూపమ్. ౧౭

సర్వం సుఖం విద్ధి సుమఃఖనాశాత్
సర్వం చ సద్రూపమసత్యనాశాత్,
చిద్రూపమేవ స్రతిభానయుక్తం
తస్మాదఖణ్డం పరమాత్మరూపమ్. ౧౮

చిదేవ దేహస్తు చిదేవ లోకా
శ్చిదేవ భూతాని చిద్ద్రియాణి,
కర్తా చిదన్తఃకరణం చిదేవ
చిదేవ సత్యం పరమార్థరూపం. ౧౯

ఆ బ్రహ్మ స్తంబపర్యంతముగల జగత్తంతయును ఆనందస్వరూపుడవగు
నీయందే కల్పింపబడి, నీయందే లీన మగుచున్నది; అట్టి నీ వెట్లు లయమంద
గలవో చెప్పుము? (నీవు అవినాశివి.) ౧౬

ప్రపంచము, జీవులు, ఇంద్రియములు, పంచప్రాణములు, శరీరము,
బుద్ధి, చిత్తము, మనస్సు, కర్తయగు అహంకారము: ఇవి ఏవియును లేవు.
పరమార్థసత్యమై బ్రహ్మ మొక్కటియే వెలయుచున్నది. ౧౭

ఆత్మంతికదుఃఖనాశనమైన సర్వము సుఖమయమే యగును. ఆసత్యము
నాశనమైన సర్వము సన్మయమే యగును. ప్రాతిభాసికము నాశనమైన సర్వము
చిన్మయమే యగును. కనుక సర్వకాలముల, సర్వవిధముల వెలయునది ఆఖండ
మగు పరమాత్మస్వరూపమే యని గ్రహింపుము. దేహము, లోకములు,

న మే బుద్ధిః న మే ముక్తిః మే శాస్త్రం న మే గురుః,
మాయామా తవిలాసో హి మాయాతీతః సహమద్వయః.

రాజ్యం కరోతు విజ్ఞాని భిక్షామటతు నిర్భయః,
దోషైర్ని లిప్యతే శుద్ధః పద్మనాభిమహమ్భసా. ౨౧

పుణ్యాని పాపకర్మాణి స్వస్థగాని న జాగ్రతి,
ఏవం జాగ్రత్పుణ్యాపాపకర్మాణి న హి మే ప్రభోః. ౨౨

కాయః కరోతు కర్మాణి వృథా వాగుచ్యతాయహ,
రాజ్యం ధ్యాయతు నా బుద్ధిః పూర్ణస్య మమ కాక్షతిః.

ప్రాణాశ్చరన్తు తద్ధర్మైః కామైర్వా హ్యంతాం మనః,
ఆనన్తామృతపూర్ణస్య మమ దుఃఖం కళం భనేత్. ౨౪

భూతములు, ఇంద్రియములు, కర్మ, అంతఃకరణము: ఇవి అన్నియును చైతన్యమే,
పరమార్థసత్యమగుచి బ్రహ్మచైతన్యమే. ౧౮-౧౯

నాకు బంధమోక్షములు లేవు. శాస్త్రము లేదు. గురువు లేడు. ఆయా
కల్పన అన్నియును మాయావిలాసములే. నేనన్ననో: మాయాతీతుడనగు
అద్వయుడను. ౨౦

విజ్ఞాని రాజ్యమే ఏలును గాక, లేక బిచ్చమెత్తును గాక! అభయ
స్థితిని పొందిన ఈశుద్ధస్వరూపుడు, తామరాసు నీటిని అంటనట్లు, దోషముల
వలన లిప్తుడు కాదు. ౨౧

స్వప్నమునందలి పాపపుణ్యములు జాగ్రద్దశలో ఉండనట్లు, జాగ్రద్దశ
యందలి పాపపుణ్యములు ప్రభుడనగు నాకు లేవు. ౨౨

శరీరము కన్మములనే ఆచరించును గాక, హృద్ధి వృద్ధిప్రలాపమే
యొనర్చును గాక, బుద్ధి రాజ్యవిషయములనే చింతించును గాక! పూర్వజ
నగు నాకు హాని ఏమి? ౨౩

ప్రాణాపంచకము స్వసర్మనిర్వహణ మొనర్చునుగాక. మనస్సు వాంఛా
ప్రసేడితమగు గాక! ఆనందామృతపూర్ణుడనగు నాకు దుఃఖమెట్లు కలుగ
గలదు? ౨౪

అనన్దామృతమగ్నోఽసౌ దేహీ తత్ర నదృశ్యతే,
లవణం జలమధ్యస్థం యథా తత్ర లయం గతమ్. ౨౫

ఇంద్రియాణి మనః ప్రాణా అహఃకారః పరస్పరమ్,
జాడ్యసగ్గతిముత్స్నజ్య మగ్నా మయి చిదర్లవే. ౨౬

ఆత్మానమజ్ఞానా వేద్మి త్వజ్ఞానం ప్రపలాయితమ్,
కర్తృత్వమవ్య మే నష్టం కర్తవ్యం వాపి న క్వచిత్. ౨౭

చిదమృతసుఖరాశౌ చిత్తఫేనం విహేనం
క్షయమధిగత ఏవ వృత్తిచఙ్చత్తరంగః,
స్థిమితసుఖసముద్రో నిర్విచేప్తః సుపూర్ణః
కథమిహ మమ దుఃఖం సర్వదైర్ఘ్యేహమస్మి. ౨౮

నీటిలోపడినఉప్పు కరిగిపోయి కనిపించనట్లు, అనందసాగరమగ్నుడగు
జీవుడు, అందు లీనమై వేరుగ తోచడు. ౨౯

ఇంద్రియములు, మనస్సు, ప్రాణములు, అహంకారము: ఇవి జడత్వ
మును వదలి చిత్తముద్రుడనగు నాయందు నిమగ్నములై నవి. ౩౦

నేను ఆత్మను సాక్షాత్తుగ గ్రహించితిని. అజ్ఞానము పలాయన మొనర్చి
నది. నా కర్తృత్వబుద్ధి వినష్టమైనది. నాకు కర్తృత్వమనునదే లేదు. ౩౧

చిదమృత - సుఖసముద్రమున చిత్త - ఫేనము లీనమై పోయినది. చిత్త -
వృత్తులను చంచలతరంగములు క్షీణించినవి అగుటవలన ప్రశాంత - సుఖ - సాగరుడ
నగు నేను ఎట్టిప్రయత్నము లేకుండగనే పరిపూర్ణత నందితిని. సర్వదా ఏక
స్వరూపుడనగు నాకు దుఃఖమెట్లు సంభవించగలదు ? ౩౨

ఆనందరూపోహ మఖిల్లబోధః

పరాత్ పరోహం ఘనచిత్తకాశః,

మేఘ యథా వ్యోమ న చ స్పృశన్తి

సంసారముఃఖాని న మాం స్పృశన్తి.

౨౯

అస్థిమాంస పురీషాన్త్ర చర్మలోమసమన్వితః,

అన్నాదః స్థూలదేహః న్యాదతోహం శుద్ధచిద్ధనః.

30

స్థూలదేహశ్రితా ఏతే స్థూలాద్భిన్నస్య మే న హి,

లిజ్గం జడ్యాకం నాహం చిత్ స్వరూపోహ మద్వయః

30

క్షుత్పిపాసాన్త్ర బాధ్యా కామక్రోధాదయోఽఖలాః,

లిజ్గదేహశ్రితా హ్యేతే నైవాలిజ్గస్య మే విభోః.

3౧

నేను ఆనందరూపుడను, అఖండబోధస్వరూపిని. (చతుర్ముఖ-) బ్రహ్మకంటె శ్రేష్ఠమగు బ్రహ్మమను. పరాశ్చరుడను. చిద్వనప్రకాశమను. మేఘములు ఆకాశము నంటజాలనట్లు, సంసారదుఃఖములు నన్ను అంటజాలవు.

౨౯

ఎముకలు, మాంసము, మలము, పేగులు, చర్మము, లోమములు: వీటితో గూడి అన్నమును భక్షించునదే నూలశరీరము. ఇవి అశుచి. ఇక నే నన్ననో: శుద్ధ చిద్ధనస్వరూపుడను; అగుటచే, నేను ఈశరీరమును గాను.

30

స్థూలదేహము నాశ్రయించుకొని యుండునవియును, పూర్వోక్తములును అగు అస్థిమాంసాద్వికారములు శరీరాతీతుడనగు నాకు ఎట్లుండి గలవు? ఇక నూత్నశరీరమో, జడము. నే నన్ననో: చిత్స్వరూపుడను, అద్వయుడను.

ఆకలి దప్పలు; గ్రుడ్డితనము, చెవిటితనము; కోర్కె, కోపము: ఈ మొదలైన వన్నియును లింగదేహమునకు సంబంధించినవి. నేను సర్వవ్యాపిని, లింగశరీర రహితుడనై వెలుగొందుచున్నాను. ఆ యీ గుణములు నా కెట్లుండగలవు?

3౧

అనాద్యజ్ఞానమేనాఽత్ర కారణం దేహ ఉచ్యతే,
నాఽహం కారణదేహోఽపి స్వప్రకాశో నిర్జ్ఞానః. 33

జడత్వప్రియత్వమోదత్వ ధర్మాః కారణదేహాదాః,
న స స్తి మమ నిత్యస్య నిర్వికా స్వరూపిణః. 3౪

జీవాద్ భిన్నః పరేశోఽస్తి పరేశ్వం శుత స్తవ,
ఇత్యజ్ఞ జనసంవాదో విచారః క్రియతేఽథువా. 3౫

అధిష్ఠానం చిదాభాసో బుద్ధిరేత్యుక్తమం యదా,
అజ్ఞానాదేకవద్భాతి జీవ ఇత్యుచ్యతే కదా. 3౬

అధిష్ఠానం న జీవః శ్వాత్ ప్రత్యేకం నిర్వికారతః,
అవస్తుత్వాచ్చిదాభాసో నాస్తి తస్య న జీవతా. 3౭

అనాదియగు అజ్ఞానమే కారణశరీర మనబడు చున్నది. నేను స్వయం
ప్రకాశజ్ఞానస్వరూపుడను, ఒకించుకయును మఱిలి లేనివాడను. అగుచో :
నేను కారణశరీర మెట్లుగుదును ? 33

జడత్వ, ప్రియత్వ, మోదత్వాది ధర్మములు కారణశరీరమునకు గలవు.
నిత్యుడను, నిర్వికారుడను అగు నాకు ఆ యీ ధర్మములు లేవు. 3౪

‘జీవునికంటె వేరగు పరమేశ్వరుడు కలడు. నీకు పరమేశ్వరత్వము
ఎక్కడిది ?’ అను అజ్ఞాభ్రాంతిని గూర్చి, ఇక విచారించ బడుచున్నది. 3౫

అధిష్ఠానము, చిదాభాస, బుద్ధి : ఈ మూడును అజ్ఞానమువలన ఒకటిగా
తోచినప్పుడు జీవసంజ్ఞ నందుచున్నది. 3౬

అధిష్ఠానము (కూటస్థుడు) నిర్వికార మగుటవలన జీవుడు కాదు. చిదా
భాసుడు (బుద్ధియందలి చిత్ ప్రతిబింబము) అవస్తువు అనగా మిథ్యయగుటవలన
జీవుడు కాదు. 3౭

ప్రత్యేకం జీవతా నాస్తి బుద్ధిపి జడత్వః,
జీవ ఆభాసకూటస్థ బుద్ధిక్రియమతో భవేత్. ౩౮

మాయాభాసో విశుద్ధాత్మా త్రయమేతన్నపేశ్వరః,
మాయాభాసోఽప్య స్తుత్వాత్ ప్రత్యేకం నేశ్వరో భవేత్.

పూర్ణత్వాన్నిర్వికారత్వా ద్విశుద్ధత్వా న్నపేశ్వరః,
జడత్వపేతోర్మా మాయా మీశ్వరత్వం తు ద్భటమ్. ౪౦

తస్మాదేతద్ద్రియం మిథ్యా తథో నేశ్వరో భవేత్,
ఇతి జీవేశ్వరా భాతః స్వాజ్ఞానాన్న హి ఽస్తుతః. ౪౧

ఘటాకాశ - మఠాకాశౌ మహాకాశే ప్రకల్పితౌ,
ఏవం మయి చిదాకాశే జీవేశౌ పరికల్పితౌ. ౪౨

మాయా తత్కార్యనిలయే నేశ్వరత్వం స జీవతా,
తతః శుద్ధచిదేవాహం ఽదోష్యమ నిరుపాధితః. ౪౩

అధిష్ఠానము, చిదాభాస, బుద్ధి: ఈమాటిలో నేదియును విడిగ జీవుడు కాజాలదు. బుద్ధి జడము. ఈమాడును కలిసినయెడలనే జీవసంజ్ఞ. ౩౮

మాయ, చిదాభాస, శుద్ధాత్మ: ఈమాడును గలిసినయెడల ఈశ్వర సంజ్ఞ. మాయయును, చిదాభాసయును అవాస్తవములగుటవలన ఇవి విడిగ ఈశ్వరసంజ్ఞను బొందజాలవు. ౩౯

పూర్ణుడును, నిర్వికారుడును, విశుద్ధుడును అగుటవలననే మహేశ్వర సంజ్ఞ. జడ మగుటవలన మాయ యెన్నటికిని ఈశ్వరత్వమును బొందజాలదు.

కనుక, ఈమాడును మిథ్యయే. తత్పద - అర్థము ఈశ్వరుడు కాదు. స్వాజ్ఞానమువలననే జీవేశ్వరభ్రాంతి. వాస్తవమును వేరు లేదు. ౪౦

ఘటాకాశ, మఠాకాశములు మహాకాశమున పరికల్పితములైనట్లు, చిదాకాశస్వరూపుడనగు నాయందు జీవేశ్వరులు కల్పించబడుచున్నారు. ౪౧

సకార్యముగ మాయ విపరీలోపము నందినప్పుడు జీవేశ్వరు లుండరు. చిదాకాశము నిరుపాధిక మగుటవలన, అప్పుడు, శుద్ధచిత్స్వరూపుడనగు నే నొక్కడనే మిగిలియుండును. ౪౩

సత్యచిహ్నన మనస్త మద్యయః
 సర్వదృశ్యరహితం నిరామయమ్,
 యత్పదం విమలమద్యయం శివః
 తత్ పరాహమితి మానమాశ్రయే.

౪౪

పూర్ణ మద్యయ మఖిణ్ణ చేతనం
 విశ్వభేదకలనా వివర్జితమ్,
 అద్వితీయవరసంగిదంశకం
 తత్పదాహమితి మానమాశ్రయే.

౪౫

జన్మ మృత్యు సుఖ దుఃఖ వర్జితం
 జాతి నీతి కులగోత్ర దూరమ్,
 చిద్వివర్తజగతోఽన్య కారణం
 తత్పదాహమితి మానమాశ్రయే.

౪౬

సత్యమును, చిహ్నమును, అనంతమును, అద్యయమును, దృశ్యరహితమును, నిరామయమును, విమలమును అగు శివపదమే నేను; సర్వకాలముల ఈనాస్థితిలో మార్పు లేదు. కనుక మానమును వహించి యుండును. ౪౪

పూర్ణమును, అద్వితీయమును, అఖండచైతన్యమును, విశ్వభేదకల్పనా వర్జితమును, అగునదియే సదా నేను; వృత్తిరూపముగ జ్ఞానముకూడ ఈచైతన్యాంశమే - ఇట్లు గ్రహించి నేను మానమును ఆవలంబించి యుంటిని. ౪౫

జరామరణములును, సుఖదుఃఖములును, జాతిధర్మములును, కులగోత్రములును లేనిది అగుచు, ఏచైతన్యము వివర్తరూపమున జగత్కారణమగుచున్నదో, ఆసత్స్వరూపబ్రహ్మమే నేను - ఇట్లు గ్రహించి నేను మానమును ఆవలంబించి యుంటిని. ౪౬

ఉలూశస్య యథాభానాః స్థానంః ప్రతీయతే,
 స్వప్రకాశే పరానందే తిమో మూఢస్య భాసతే. ౪౬
 యథా దృష్టినిరోధాదార్తః సురోఽన్య నాస్తీతి మన్యతే,
 తథా జ్ఞానాన్యతో దేహీ బ్రహ్మ నాస్తీతి మన్యతే. ౪౭
 యథామృతం విషాద్ భిన్నం విషదోమైర్న లిప్యతే,
 న స్పృశామి జడాద్ భిన్నో జడదోషాన్ ప్రకాశయన్. ౪౮
 స్వల్పాపి దీః కణిశా బహులం న శయేత్ తమః,
 స్వల్పోపి బోధో మహతీమవిద్యాం శమయేత్ తథా. ౪౯
 చిద్రూపత్వాన్న మే జడ్యం సత్యత్వాన్నాన్యతం మమ,
 ఆన్యత్వాన్న మే దుఃఖమజ్ఞానాద్భాతిహే త్రయమ్. ౫౦

నూర్మ్యునియందు గ్రుడగూబకు చీకటి తోచునట్లు, మూఢులకు స్వయం ప్రకాశస్వరూపమును, పరానందమును అగు బ్రహ్మమున అజ్ఞానము గోచరించుచున్నది. ౪౬

నేత్రగోగపీడితుడు నూర్మ్యుడు లేదని తలచునట్లు, అజ్ఞానావృతుడగు జీవుడుకూడ బ్రహ్మము లేదని ఎంచుచున్నాడు. ౪౭

విషముకంటె వేగగు ఆమృతము విషగోక్షములవలన స్పృశింపబడనట్లు, జడదోషములవలన అంటబడకుండ ఉండియే, వానిని ప్రకాశింప జేయుచున్నాను. ౪౮

అల్పముగు దీపపునత్తి ఎంతటియోచీకటిని బోగొట్టునట్లు, బోధ అల్పమేయైనను, గొప్పదియగు అవిద్యను తొలగించుచున్నది. ౪౯

చిద్రూపుడనగుటవలన నాకు జడత్వము లేదు. సత్యస్వరూపడనగుటవలన నాకు అన్యతము (విశాసము) లేదు. ఆనందస్వరూపుడనగుటవలన నాకు దుఃఖము లేదు. ఈజాడ్యాసత్యదుఃఖములు మూడును అజ్ఞానమువలననే తోచుచున్నవి. ౫౦

కాలత్రయే యథా సర్వో రజ్జే నాస్తి తథా మయి,
 లహణ్కారిదిదేహోంతం జగన్నన్యహ మద్వయః. ౫౨

భానా తమః ప్రకాశత్వాన్నాజ్ఞేమన్యన్తి సజ్జనాః,
 తమస్తత్కార్యసాక్షీత భ్రాస్తబుద్ధిరహా మయి. ౫౩

యథా శీతం జలం వహ్నిసమృద్ధౌ దుష్లవద్ భవేత్,
 బుద్ధి తాదాత్మ్య సమృద్ధౌ కర్తృత్వం వస్తుతో న హి. ౫౪

జలబిద్ధుభిరాకాశం న సిక్తం న చ శుష్యతి,
 తథా గక్ష్ణజలేనాయం న శుద్ధో నిత్యశుద్ధః. ౫౫

వృక్షోత్పన్న ఫలైర్వృక్షో యథా తృప్తి న గచ్ఛతి,
 మయ్యన్యస్తాన్నపానాద్యైస్తథా తృప్తి ర్ననిద్యతే. ౫౬

త్రాటియందు పాము మాడుకాలములలోను కల్ల; అట్లే అహంకారము మొదలొని శరీరమువరకుగల జగత్తు నాయందు ఉండుటయును మిథ్యయే-
 నాయందు జగత్తు లేదు; నేను అద్వితీయుడను. ౫౨

స్వప్రకాశస్వరూపు డగుటవలన సూర్యునియందు సజ్జనులు తమన్నను
 అంగీకరింపరు. అజ్ఞానమునకును, దాని కార్యమగు జగత్తునకును సాక్షీనగు
 నాయందు, అహో! అజ్ఞులు, అజ్ఞానమును కల్పించుచున్నారు. ౫౩

స్వభావశీతలమగు జలము అగ్నిసంయోగమున వేడెక్కినట్లు తోచు
 నట్లు ఆకర్తయును ఆత్మ బుద్ధితో కలయికవలన కర్తవలె తోచుచున్నది. ౫౪

ఆకాశము నీటి బొట్టవలన తడియుటగాని, మరల ఎండుటగాని లేదు;
 అట్లే ఈ ఆత్మ గంగాజలమున శుద్ధమగుచుండుట లేదు. అది నిత్యశుద్ధమై
 యున్నది. ౫౫

చెట్టున పండిన పళ్లవలన చెట్టు తృప్తిని బొందదు. అట్లే నాయందు
 ఆరోపింపబడిన (తుత్ తృప్తల నిమిత్తము ఆర్పింపబడిన) అన్నపానాదులవలన
 నాకు తృప్తి కలుగదు. (నేను నిత్యతృప్తుడను.) ౫౬

- స్తానౌ ప్రకల్పితశ్చైవః స స్థానైశ్చైవ న బాధతే,
స్వస్మిన్ కల్పితజీవశ్చ స్వం బాధతుం న శక్యతే. ౫౭
- అజ్ఞానే బుద్ధివిలయే నిద్రా సా భ్రాంతీ బుద్ధేః,
విలీనాజ్ఞానతత్కార్యే మయి నిద్రా కథం భవేత్. ౫౮
- బుద్ధేః పూర్ణవికాసోఽయం జాగరః పరికీర్త్యతే,
వికారాది విహీనత్వా జ్ఞాగరో మే న విద్యతే. ౫౯
- సూక్ష్మవాడీషు సజ్ఞానో బుద్ధేః స్వప్నః ప్రజాయతే,
సజ్ఞానధర్మరహితే స్వప్నో నాస్తి యథా మయి. ౬౦
- పరిపూర్ణస్య నిత్యస్య శుద్ధస్య జ్యోతిషో మమ,
ఆగన్తుకమలాభానాత్ కిం స్యాన్నేన ప్రయోజనమ్. ౬౧

కల్పితచోరునివలన స్థానపుయొక్క స్థానత్వము బాధింపబడనట్లు, కల్పితజీవత్వమువలన ఆత్మయొక్క ఆత్మత్వమును బాధింపబడజాలదు. ౫౭

అజ్ఞానమున బుద్ధి లీనమగుచున్నచో నిద్రయని పండితు లందురు. అజ్ఞానమును, దాని కార్యముకూడ నా యందు లీన మగుచున్నది. అట్టి నాకు నిద్ర ఏమి? ౫౮

బుద్ధియొక్క పూర్ణవికాసమే ఈ జాగ్రదవస్థ. [వికాస, విలీనాది] వికారరహితుడ నగుటవలన నా యందు జాగరణముకూడ లేదు. ౫౯

బుద్ధి సూక్ష్మవాడులయందు సంచరించిన స్వప్నము కలుగును. సంచారధర్మరహితుడను [అనగా నిశ్చలుడను] అగు నాకు స్వప్నావస్థకూడలేదు. ౬౦

నేను పరిపూర్ణ - నిత్య - శుద్ధ - ప్రకాశస్వరూపుడను. నాకు తటస్థము కాగల అశుద్ధి ఏదియును లేదు. ఇక నాకు స్నానముతో ప్రయోజనము మేమి?

దేశభావాత్ క్వ గ న్తవ్యం స్థానాభావాత్ క్వచా స్థితిః,
పూర్ణే మయి స్థానదేశౌ కల్పితావశా మద్యయః. ౬౨

ప్రాణసంభారసంశోషాత్ పిపాసా జాయతే బలు,
శోషణాన్వర్ణచిద్రూపే మయ్యేషా జాయతే కథమ్. ౬౩

న డీసు వీక్యమానాసు వాయుగ్నిభ్యా భవేత్ తుభా,
తయోః వీక్షనహేతుత్యాత్ సువిద్రూపే కథం మయి. ౬౪

శరీరస్థితైర్బల్యై శ్వేతలోమ సమగ్నమ్,
జరాధవతి సా నాస్తి విరగశే స్వగ్నే మయి. ౬౫

యోషిత్ క్రీడా సుఖాదన్తర్గర్యాధ్యం యావనా కిల,
ఆత్మానందే పరే పూర్ణే మయి నాస్తి హి యావనమ్. ౬౬

ఒకానొక ప్రదేశమునకు బోయి, అందలి ఒక నిర్దిష్టస్థానమున నే
నెట్లుండగలను ? [నేను దేశ - పరిచ్ఛిన్నుడను కాను.] పూర్ణుడను, అద్వ
యుడను అగు నాయందు దేశస్థానములు రెండును కల్పితమునైనవి. ౬౨

ప్రాణసంచారమువలన త్రాగిన నీరు శుష్కించుటోగా, దాహము కలుగు
చున్నది. నేను శుష్కించుటకు వీలులేని చిద్రూపుడను. ఇక నాకు పిపాస
ఎట్లుండగలదు ? ౬౩

వాయువువలనను, అగ్నివలనను నాము పీడింపబడ, ఆకలి కలుగును.
ఈ పీడాకరహేతువులు చిద్రూపుడనగు నా కెట్లుండును ? [కనుక నేను
తుభారహితుడను.] ౬౪

శరీరము శిథిలావస్థనుబొంది వెంట్రుకలు నెగసిన, జగ యందురు. అంశ
రహితుడను, సర్వవ్యాపియునునగు నాకు జర ఎట్లు కలుగును ? ౬౫

ప్రీతితోరమింప పృథయము గర్భావస్థనుగా కాలమే, యావనము.
పరుడను, ఆత్మానందుడను, పూర్ణుడనుఅగు నాకు ఈయావనదశ లేదు. ౬౬

మూఢబుద్ధి నశిన్మాస్తం దుఃఖానామాలయః సదా,
బాల్యం కోపనశీలా స్థం న మే సుఖజలామ్బుధేః. ౩౭

ఏవం తత్త్వవిచారాభ్యా నిమగ్నానాం సదా నృణామ్,
పరమాద్వైత విజ్ఞానమపరోక్షం న సంశయః. ౩౮

ఇతి శ్రీశంకరాభిగవత్పూజ్యపాదశిరశిత - స్వాత్మప్రకాశికా. ||౩౭||

మూఢత్వముతోనిండి, దుఃఖనిలముమై, కోపమే పరిణామముగగల
బాల్యదశ సుఖసముద్రుడగు నాకు లేదు. ౩౭

—ఈరీతి సదా తత్త్వవిచారసముద్రమున నిమగ్నులైయుండు నరులకు,
ప్రత్యక్షమగు అద్వైతజ్ఞానము లభింపగలదు; సంశయింప నక్కరలేదు. ౩౮

ఇది స్వాత్మప్రకాశిక - ఆంధ్రానువాదము ||౩౭||

౪౦. హస్తామలకమ్

కస్త్యం శిశో! కస్య కుతోఽసి గన్తా
కిం నామ తే త్వం కుత ఆగతోఽసి,
ఏతద్వద త్వం నామ సుప్రసిద్ధం
మత్ప్రేతయే ప్రీతివివర్ధనోఽసి. *

౧

నాహం మనుష్యో న చ దేవ యతా
స బ్రాహ్మణ త్కత్రియ వైశ్య శూద్రాః,
న బ్రహ్మచారీ న గృహీః సన్దో
భిక్షుర్న చాహం నిజబోధరూపః. *

౨

ఓ శిశుస్వరూపా! నీ పెదరవు? ఎవరి పుత్రుడవు?

౧

నేను మానవుడను గాను, దేవతను గాను, యక్షుడను గాను, బ్రాహ్మణ
త్కత్రియవైశ్యశూద్రజాతులలో దేనికిని జెందను. నేను బ్రహ్మచారిని గాను,
గృహస్థుడను గాను, వానప్రస్థుడను గాను, సన్న్యాసినిగూడ కాను. నేను
నిజబోధస్వరూపుడను.

౨

* ఒకానొక సిద్ధపురుషుడు, మృతశిశువునుగూర్చి తల్లి విలపించు
చుండగా, దానిని మాన్పునిమిత్తము ఆమృతక శేఖరమున ప్రవేశించి, పుత్రుడు
బ్రతికినాడను అనందమును తల్లికి గూర్చెను. కాని జడత్వమును దాల్చియుం
డెను. ఆపిల్లవానిని భూతగ్రస్తునిగ భావించి శ్రీశంకరులవారియొద్దకు తీసికొని
రాగా, శ్రీవారిట్లు ప్రశ్నించిరి. మిగిలినవి బాలుని ప్రత్యుత్తరము.

* ఈశ్లోకము అధిక పాఠము.

నిమిత్తం మనశ్చక్షురాదిప్రవృత్తై

నిరస్తాభిలోపాధి రాకాశకల్పః,

రవిరోకచేష్టానిమిత్తం యథా యః

స నిత్యోపలభిస్వరూపోఽహ మాత్మా.

౩

యమగ్న్యస్తేనన్నిత్య బోధస్వరూపం

మనశ్చక్షురాదీన్యబోధాన్మృకాని,

ప్రవర్తంత శ్రిత్య నిష్క్రమ్మ మేకం

స నిత్యోపలభిస్వరూపోఽహ మాత్మా.

౪

ముఖభాసకో దర్పణే దృశ్యమానో

ముఖత్వాత్ పృథక్తేన నైవాస్తి వస్తు,

చిదాభాసకో ధీమ జీవోఽపి తద్వత్

స నిత్యోపలభిస్వరూపోఽహ మాత్మా.

౫

ఉపాధిరహితమై, ఆకాశమువలె నెలయును; సూర్యుడు లోకయాత్ర నిమిత్తము తోడ్పడునట్లు, మనస్సుయును, నేతాది - ఇంద్రియములును స్వకార్యప్రవృత్తములగుటకుగాను నిమిత్తమాత్రముగనుండి తోడ్పడునదియును; నిత్యోపలభిస్వరూపమును అగు ఏ ఆత్మ కలదో అదియే నేను.

౩

అగ్నికి ఉష్ణమువలె నిత్యజ్ఞాన మెద్దాని సహజస్వరూపమూ, నిశ్చల మును, అన్వితీయమును అగు దేనిని ఆశ్రయించి జడములగు మనశ్చక్షురాదిక ములు తమతమ పనులలో తిరుగుచున్నవో, నేను ఆ నిత్యబోధాత్మను.

౪

అదమున ప్రతిబింబించు ముఖము, వాస్తవమగు ముఖమునుండి వేరు గానట్లు, చిదాభానుడై తోచుజీవుడుకూడ ఏ నిత్యోపలభిస్వరూపమగు ఆత్మ నుండి వేరుకాదో; ఆ ఆత్మయే నేను.

౫

యథా దర్శనాభావ ఆభాసహానా
ముఖం విద్యతే కల్పనాహీన మేకం,
తథా ధీవియోగే నిరాభాసకో యః
స నిత్యోపలబ్ధిస్వరూపోఽహ మాత్మా. ౬

మనశ్చక్షురాదేర్వియుక్తః స్వయం తౌ
మనశ్చక్షురాదే ర్మనశ్చక్షు రాదిః,
మనశ్చక్షురాదే రగమ్య స్వరూపః
స నిత్యోపలబ్ధి స్వరూపోఽహ మాత్మా. ౭

య ఏకో విభాతి స్వతః శుద్ధచేతాః
ప్రకాశస్వరూపోఽపి నానేవ ధీషు,
శరావోదకస్థో యథా భాసురేకః
స నిత్యోపలబ్ధి స్వరూపోఽహ మాత్మా. ౮

అర్థము లేకుండిన ప్రతిబింబకల్పనలేని ముఖమొక్కటియే వెలయునట్లు,
బుద్ధి విలీనతనందిన ద్వయకల్పనయును, దానిని ప్రకాశింపజేయు కార్యమును
లేకుండ ఏ అద్వితీయవస్తువు తా నొక్కటియై వెలయుచున్నదో, ఆ నిత్య
బోధాత్మయే నేను. ౬

బాహ్యంతరేంద్రియ - రహితమయ్యు, మనస్సుకు మనస్సుయును, నేత్ర
మునకు నేత్రమును అగుచు, ఆయాఇంద్రియములకు అగమ్యమగు, ఏ నిత్య
బోధాత్మస్వరూపము కలదో, అదియే నేను. ౭

ఏది శుద్ధచైతన్యస్వరూపమై అద్వితీయమై ప్రకాశస్వరూపమై వెల
యుచు, విభిన్న జలకలశములలో ఒకే సూర్యుడు ప్రకాశించునట్లు, విభిన్న
బుద్ధ్యుపాధులయందు పెక్కులుగా తోచుచుండెడు ఏనిత్యబోధస్వరూపము
కలదో, ఆ ఆత్మమే నేను. ౮

యథానేకచక్షుః ప్రకాశో రవిర్న
 క్రిమేః ప్రకాశీకరోతి ప్రకాశ్యమ్,
 అనేకా ధియో యస్మైక ప్రబోధః
 స నిత్యోపలబ్ధి స్వరూపోఽహ మాత్మా.

౯

ఃవస్వత్ - ప్రభాతం యథా రూపమక్షం
 ప్రగృహ్యతి నాభాతిమేవం వినన్వాక్,
 యదాభాత ఆభాసయ్యోక్షిమేకః
 స నిత్యోపలబ్ధి స్వరూపోఽహ మాత్మా.

౧౦

యథా సూర్య ఏకోఽప్స్వనేకశ్చలాను
 స్థిరా న్యన్యనన్యస్విభాన్యస్వరూపః,
 చలాను ప్రభిన్నాను ధీష్యేవ మేకః
 స నిత్యోపలబ్ధి స్వరూపోఽహ మాత్మా.

౧౧

సూర్యుడు బహుజనుల బహునేత్రములను క్రమముగ ఒకదానితరువాత ఒకటిగాక, ఒకేసమయమున ప్రకాశింపజేయుచున్నట్లు, ఏ నిత్యబోధస్వరూపము తాను ఒక్కటియే అయ్యును, యుగపత్తుగ బహుబుద్ధులను ఉద్భాసితమొనర్చుచున్నదో ఆ ఆత్మయే నేను.

౯

సూర్యులోకమున ప్రకాశితమైన వస్తురూపమునే నేత్రేంద్రియము గ్రహించుచున్నదేకాని, తదప్రకాశి మగు వస్తువును గ్రహింప లేదు. అట్టి సూర్యుడుకూడ దేనివలన వెలుగునుబొంది, నేత్రాద-ఇంద్రియములను ప్రకాశింప జేయున్నాడో, ఆనిత్యబోధస్వరూపమే నేను.

౧౦

అకాశమున తానొక్కడే వెలుగుచుండియును కదలుచుండిన నీళ్లలో గూడను పెక్కులుగాతోరు నూగునివలె; చంచలముగు బుద్ధులలో తానొక్కటియే యయ్యును అనేకముగ తోచుచుండిడు ఏనిత్యజ్ఞానస్వరూపము కలదో, ఆ ఆత్మయే నేను.

౧౧

ఘనచ్చస్మ దృష్టిః సచ్చస్మ మర్కం
 యథా నిష్క్రమం మన్యతే చాతిమూఢః
 తథా బద్ధవద్భాతి యో మూఢదృష్టేః
 స నిత్యోపలబ్ధి స్వరూపోఽహ మాత్మా.
 సమస్తేషు వస్తుచ్ఛసుస్యూతి మేకం
 సమస్తాని వస్తూని యన్న స్మృతే ని,
 వియద్వత్ సనా శుద్ధ మచ్చ స్వరూపం
 స నిత్యోపలబ్ధి స్వరూపోఽహ మాత్మా.

౧౩

ఉపాధౌ యథా భేదతా స్మృతీనాం
 తథా భేదతా బుద్ధిరేదేషు తేఽపి.
 యథా చంద్రికానాం బలే చ ఇచ్చులత్వం
 తథా చ ఇచ్చులత్వం తవాపీహ విశ్లే

౧౪

ఇతి శ్రీశంకరాభగవత్పాద్యపాదకాచిత - హస్తామలకమ్. ||౩౬||

అత్యంతమూర్ఖుడు తనదృష్టిని మేఘములు అడ్డుకొనగా, సూర్యుడే
 మేఘములవలన కప్పబడి కాంతిని బోగొట్టుకొనినాడని తలచుకొని, అజ్ఞదృష్టికే
 బద్ధునివలె భ్రాసించెడు ఏనిత్యోపలబ్ధి స్వరూపమగు ఆత్మ కలనో, అదియే నేను.

సమస్త వస్తువులలోగూడ అనుస్యూతమగుచు, సమస్త వస్తువులవలన
 స్మృతింపబడక, ఆకాశమువలె శుద్ధనిర్మలస్వరూపమై ఏ నిత్యజ్ఞానస్వరూపాత్మ
 నెలయుచున్నదో, అదియే నేను.

౧౩

శుద్ధస్ఫటికమణి ఉపాధివశమున వర భేదము దాల్చునట్లు, నీయందే
 విభిన్నములగు బుద్ధులవలన భేదము కల్పింపబడుచున్నది. విష్ణుస్వరూపా! జల
 తరంగములలో చంద్రికారణములు కదలుచుండినట్లు తోచుకొని, బుద్ధిచాం
 చల్యముకూడ నీయందే ప్రకల్పిత మగుచున్నది. (వాస్తవమునకు నీవు స్ఫటిక
 మణివలెను, చంద్రికారణములవలెను నిర్మలుడవు.)*

౧౪

ఇది హస్తామలక - ఆంధ్రానువాదము. ||౩౬||

* ఈశ్లోకములకు శ్రీశంకరులవారు రచించిన భాష్యము కలదు.

సంకర్ష

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౪	౯	పూయూ	పుయూ
"	౧౦	పూయూ	పుయూ
౫	౧	యద్యత్	యద్యత్
౫	౭	పద్యశ్య	పద్యశ్య
౫	౭	తృప్తిక	దృప్తిక
౧౨	౧౩	ప్రతిత	ప్రతిత
౧౯	౧౪	లభించనిది	లభించినది
౨౦	౧౭	కాదు	లేదు
౨౨	౭	పోల్చు	పోల్చు
౨౫	౨౦	స్వాత్మ	స్వాత్మ
౨౭	౬	పాద్య	పాద్య
౨౯	౯	సజ్జాగ్రస్తు	సజ్జాగ్రస్తు
౨౯	౧౯	నీవే ఆత్మపు	శంభో! నీవే ఆత్మపు
౩౦	౭	నిహస్త్యేవ	నిహస్త్యేవ
౩౦	౧౭	కామండుట వలన	లేమండుట వలన
౩౧	౧౦	ఇందుపరిగింజపాడ	ఇందుపరిగింజపాడి
౩౩	౯	స్వాత్మ	స్వాత్మ
౩౪	౧౪	నిగ్మలాకాశమును	నిగ్మలాకాశమున
౩౪	తునిసం క్తికి చివర "అట్లే ఆత్మకును, సచ్చిదానంద సైత్యములు" అని చేర్చుకొనవలెను.		
౩౫	౯	స్వాత్మ	స్వాత్మ
౩౬	౨౨	మనస్సుకును	మనస్సునకును
౩౭	౪	బ్రహ్మ	బ్రహ్మ

పంక్తి	తత్వ	ఒప్పు
౮	థా	ధీః
౧౦	యద్	యజ్
౧౦	క్షీరే	క్షీరే
౧	అణు	అనణు
౫	ర్వాస్య	ర్వాస్య
౧౬	ప్రకాశిత	ప్రకాశత
౧౯	బోగొట్టు	బోగొట్టి
౨౪	వేత్త ?	వేత్త
౧౩	స్వయాప	స్వయాప
౧౪	ఎచ్చటనో	ఎచ్చట
౩	గజ్జా	గజ్జా
౧౦	వానికే	వానికే
౧౩	విశ్వేశ్వరుడు	విశ్వేశ్వరుడు
౯	విమృత్యుః	విమృత్యుః
౬	స్వయాపాత్	స్వయాపాత్
౮	వలదను	కలదను
౧౧	స్వానద్ద	స్వానద్ద
౧౩	మధ్యమును	మధ్యయును
౨	గేహీ	గేహీ
౪	వాక్యే	వాక్యే
౧౦	(పోవు)	(పోవుచు)
౧	జవనీ	జననీ
౧౭	నూర్య	నూర్య
౪	భీతిః	భీతిః
౫	యావత్	యావద్

పుట	పంక్తి	తప్పు	విషయ
౬౫	౭	సంగ	సంగ
౬౬	౯	దేహమ్	దేహమ్
౬౬	౧౧	హుపదేశః	హుపదేశః
౬౭	౪	ద్రష్టేతపి	ద్రష్టేతపి
౬౭	౧౬	కార్తకకార	వార్తకకార
౭౫	౫	వయం	నయం
౭౮	౧౧	వానివే	వానివే
౮౩	౪	స్తైరతా	స్తైరతా
౮౬	౧	అత్రైవ	అత్రైవ
౮౭	౧	ప్రాప్తావేన	ప్రాప్తావేన
౮౮	౧	పుష్కలసి	పుష్కలసి
౯౨	౧౨	నీతస్పృహ	వీతస్పృహ
౯౨	౧౩	సుఖము	సుఖము
౯౩	౧౦	మేవబీజమ్	మేకబీజమ్
౯౩	౨౧	నిరిన	నిరిన
౯౫	౨	గాజ్ఞం	గాజ్ఞం
౧౧౧	౧౫	బ్రహ్మనందజలము	బ్రహ్మనందజలముతో
౧౧౩	౧౫	ప్రవరబుద్ధి	ప్రఖరబుద్ధి
౧౧౪	౧౯-౨౦	అవయే	అవసయే
౧౨౧	౩	సంసారసారతా	సంసారసారతా
౧౩౦	౧౧	యథార్థము	(యథార్థము)
౧౩౧	౩	భగవద్భక్తాః	భగవద్భక్త్యాః
౧౩౨	౨౧	కామ	కామ
౧౩౨	౨౨	స్వర్గ	స్వర్గ
౧౩౩	౬	యన్య	యన్య

ప్రతి	పంక్తి	తప్పు	డిప్పు
౧౩౭	౧౫	ఖలులును అగువారిలోడ ఖలులును	
౧౩౮	౩	మూర్తతన ఖి	మూర్తతన ఖి
౧౪౨	౧౪	కథవలెను, విద్వాంసులకు	కథవలెను, శివకథవలెను విద్వాంసులకు
౧౪౩	౧౩	సత్యానుభూతిని	సత్యానుభూతిని
౧౪౪	౮	నీచ్యాది	వీచ్యాది
౧౫౩	౮	మేహహ	మేవాహ
౧౫౬	౨౦	ఆశ్రయము	ఆశ్రమము
౧౫౯	౨౦	అపే	అప్లే
౧౬౦	౧౨	అన్వయ	అన్వయ
౧౬౩	౪	శక్కరం	శక్కరం
౧౬౩	౧౮	సార్థక్యము	పార్థక్యము
౧౬౫	౨౦	దేవతులు	దేవతలు
౧౮౫	౭	పరిచాయ	పరిచీయ
౧౮౫	౧౬	జలంధర	జాలంధర
౧౮౫	౧౬	ఉద్యాన	ఉడ్యాన
౧౮౫	౧౯	మలకుండలిని	మలకుండలిని
౧౮౮	౧౦	మన	మవ
౧౬౦	౧౬	ప్రవర్తిల్లునట్టి	ప్రవర్తిల్లునో, అట్టి
౧౯౨	౧	విచ్చిన్న	విచ్చిన్న
౧౯౫	౨	నచనవ్యక్తిః	నచనవ్యక్తిః
౧౯౫	౧౦	జీవస్తమేవ	జీవస్తవ్వమేవ
౨౦౪	౫	భవత్	భవేత్
౨౭౬	౭	యత్నః	యత్నతః
౨౦౮	౧౮	లక్షణములు	క్షణములు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౧౧౨	౬	కల్పయేత్	కల్పయేత్
౧౧౩	౨	లిజ్జాది	లిజ్జాది
౧౧౬	౭	పరమాత్మని	పరమాత్మని
౧౨౧	౧౦	పరం బ్రహ్మ	పరం బ్రహ్మ
౧౨౨	౧౧	సమస్తం	సమస్తం
౧౨౨	౧౪	అవాఙ్మా	అవాఙ్మా
౧౨౩	౧౬	పరబ్రహ్మ	పరబ్రహ్మమే
౧౨౩	౧౯	నా	వా
౧౨౪	౨౦	సుఖమును	సుఖమును
౧౨౬	౫	మనోరథాః	మనోరథాన్
౧౩౧	౯	మేనచ	మేవచ
౧౩౧	౧౨	అని.	అని వేదాంతడిండిమము.
౧౩౫	౧౦	డిణిమః	డిణిమః
౧౩౮	౧౪	పిచ్చి	పిచ్చి
౧౪౪	౧౦	జ్ఞానాజ్ఞ	జ్ఞానాజ్ఞ
౧౪౫	౯	యేన	యేవ
౧౪౫	౨౨	విడిసోవును	విడిపోవును
౧౫౨	౨౩	బ్రహ్మ వస్తువు	బ్రహ్మవస్తువు
౧౫౮	౧౨	సంస్కృతి - తీవ్ర	సంస్కృతి
౧౬౦	౬	నివర్తోఽపి	వివర్తోఽపి
౧౬౦	౨౦	మొనగును	మొనగెను
౧౬౧	౧౮	రెలు	రెల్లు
౧౬౨	౧౦	౫౫	౧౫
౧౬౨	౩	దేహదాః	దేహగాః
౧౬౨	౪	కదా	తదా

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౨౬౯	౪	పదాహమితి	సదాహమితి
౨౬౯	౫	తత్పదా	తత్సదా
౨౬౯	౧౨	తత్పదా	తత్సదా
౨౭౩	౨౧	ఎట్లు	ఎట్లు
౨౭౬	౭	ప్రవర్తన	ప్రవర్తన
౨౭౭	౨౩	ఆత్మమే	ఆత్మయే
౨౭౮	౧౦	భాష్య	భాష్య

“పర్యజ్ఞ రజ్జరస్త్రేషు నానేవై కాపి సూర్యభా,
ఏకోఽప్యనేక వద్భాతి తథా తే త్రేషు సర్వగః.”

సూర్యప్రభ యొక్కటియే పర్యంక రజ్జ రంధ్రాది నానాస్థానముల,
నానారూపముల తోచుచుండునట్లు : ఆత్మ ఒక్కటి యేయైనను వివిధ
క్షేత్రములలో అనేక విధములుగ తోచుచున్నది.

అను శ్లోకమును “౧. అద్వైతానుభూతిః” యందలి ౩౫వ శ్లోకముగ
పఠింప నగును.

“కదా గజ్ఞామ్భాభిః క్వచిదపిచ కూపోత్థిత జలైః
క్వచిత్కాసారోత్థైః క్వచిదపి సమష్టైశ్చ శిశిరైః,

భజన్ సానైర్భూత్యా క్వచి దపిచ కర్పూరనిభయా
మునిర్నవ్యామోహం భజతి గురుదీక్షాక్షత తమాః.”

గురుదీక్షువలన సుజ్ఞానియైన ముని ఒక్కొక్కప్పుడు ఒక్కొక్క రీతిగా
కూప, గంగా, సరోవర, శిశిర, భస్మస్నానముల నొనర్చుచుండినను వ్యామో
హము నందకుండును.

అను శ్లోకమును “౧౩ జీవన్ముక్తానందలహరి”లో ౮వ శ్లోకముగ
పఠింప నగును.

“౧౬. నిరంజనాష్టకము” పాదటికలోపడిన ఈ శ్లోకములకు శ్రీశంకరుల
వారు రచించిన భాష్యము కలదు అను వాక్యము భ్రమపతితము.

శ్రీ నిర్వికల్పానందస్వామివారి ఇతర గ్రంథములు

౧. శ్రీ మద్భగవద్గీత (శ్రీభగీయము)

(చతుర్థ ముద్రణము)

ఈ గ్రంథమునకు సంతరింపబడిన పీఠిక శిరోరత్నముగ నున్నదని విశ్వ నాథ సత్యనారాయణ గారును, టిప్పణి పరచూపకార మనుట స్వభావోక్తి యని తిరుపతికవులలో ఒకరగు చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారును, పాదాంశీకనియ్యమును అమృత బిందువులని వేటూరి శివరామశాస్త్రిగారును, గీతాగ్ర సారము నెరుగగోరు వారికి లాభకారియని వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారును, సంస్కృత భాష్యములు చక్కగ గ్రహించి వ్రాసినదని శ్రీ చిద్దనాశేంద్ర స్వాములవారును, ఇంతటి ధారాశుద్ధితో తెలుగు గద్యను రచింపగల వ్యక్తులు నేడు చాలా అరుదని ప్రజామిత్ర పత్రికయును, అమూల్యగ్రంథముగ ప్రశంసించిన దివ్య గ్రంథము. ౫౦౦ పుటలు. వెల ౪-౦-౦

౨. నాగురు దేవుడు

(చతుర్థ ముద్రణము)

ఇది శ్రీ వివేకానందస్వాములవారు తమ జీవిత సర్వస్వముగు శ్రీరామ కృష్ణపరమహంసులవారిని గురించి న్యూయార్కులో ఒసగిన అద్వితీయోపన్యాసమునకు అనువాదము. ఒకసారి పఠించిన కంఠస్థమైపోవును. వెల ౦-౬-౦

(ఈ రెండు పుస్తకములకును, రామకృష్ణ మతము, మదరాసు - ౪ అని వ్రాయవలెను.)

౩. యోగ వాసిష్ఠము

[మూలానువాద సహితము]

(ద్వితీయ ముద్రణము)

ముప్పదిరెండువేల శ్లోక గ్రంథము. రాయల్ సైన్సు నాలుగువేల రెండు వందల పుటలు. పదునాలుగేళ్ల పరిశ్రమతో శ్రీవిద్యాప్రకాశానందగిరిస్వామివారి తోడ్పాటుతో ముగిసిన గ్రంథము, శుష్కవేదాంతమని కొందరు భయపడు తొత్తికాంశములను, కాళిదాసాదుల సులలిత శైలిని మరపించెడి అమృతమయ

గండుమున, రచించబడిన శ్లోకములు. గౌరవాదశంకరులకు పూర్వమే వాత్మీకి మహర్షి వెలియించిన చిహ్నైత గ్రంథము. రెండు సంపుటములు. వెల ౫౦-౦-౦

౪. శాండిల్య భక్తి సూత్రములు

నారదు భక్తి సూత్రములకు అనుబంధ గ్రంథము. కేవలము భక్తియైనచో జనుచిత - ఉద్రేకమునకును, కేవలము జ్ఞానమే యైనచో శుష్కత్వమునకును దాహియైనని భయపడువారు చూడదగును. భక్తిజ్ఞానముల అపూర్వ సమన్వయము. మూలసూత్రములును, స్వప్నేశ్వరి భాష్యము ననుసరించిన వివరణయును కలవు. డెమ్మీ రం పుటలు. వెల ౦-౨-౦

(ఈ రెండు గ్రంథములకును, వ్యాసాశ్రమము, ఏర్పేడు, చిత్తూరుజిల్లా, అని వ్రాయవలెను.)

౫. ప్రపంచమతములు

పంచమత వాక్యములలో ప్రపంచమునగల ముఖ్యమతముల సారాంశమును, ప్రవక్తల జీవితచర్యయును, ఉపదేశములును, వ్యావహారికభాషలో పరితమమైనవి. దీనిని చదివిన ప్రపంచమున ఉద్భవించిన మతాచార్యులందరును వికృతముతో ఒకే సిద్ధాంతమును - అనగా జీవుడు ఎట్లో కప్పపడి భగవత్ సాక్షాత్కారము నంది తీరవలెనని బోధించిరిని తేటతెల్లమగును. వెల ౦-౨-౦

(వలయువారు: జాతీయ జ్ఞాన గ్రంథమాల, మేట్రేన్‌రో, మద్రాసు-౧౪ అని వ్రాయవలెను.)

౬. అష్టాదశ శ్లోక గీత

భగవద్గీత సంతటిని ఓపికతో పఠింపజాలనివారి నిమిత్తము, పదునెనిమిది అధ్యాయములనుండి పదునెనిమిది శ్లోకములను సంగ్రహించి, ప్రతిపదార్థ, తాత్పర్య, విశేషవ్యాఖ్యలతో ప్రకటింపబడినది. కేవలము ఈవ్యాఖ్యను పఠించినచో ముముక్షువులకు సాధనామార్గము సూత్రప్రాయముగ గోచరింపగలదు. సర్వకాస్త్ర సారాంశము. ౪౮ పుటలు. వెల ౦-౧-౦

౭. భక్తి తత్త్వము

ఇందు నారదీయ భక్తియును, శ్రీచైతన్యమహాప్రభువు వారు నిర్దేశించిన భావసాధనా క్రమమును అత్యంత నైపుణ్యముతో పరింప బడినది.

“మీ భక్తి తత్త్వమును ఉత్సాహముతో పఠించితిని. గ్రంథమునందలి విషయములును, భాషయును నన్ను ఎంతగానో అకర్షించినవి. మీ వచన రచన విశదముగను, సుస్పష్టముగను, నిశితముగను, శక్తిమంతముగను దీపిల్లుచు, మన వాఙ్మయమునందు సుందరోత్తమముగ తులతూగుచున్నది. నేను ఆమోదిం చెడు గ్రాంధికశైలి నే, మీరును అనుసరించుచున్నందులకు సంతోషము.”

“మీరీతిగానే రచనలను కొనసాగించుచుందురు గాక ! మీ గ్రంథములు మన వాఙ్మయక్షేత్రమున దర్శన శాస్త్రముగను, సాధనామార్గముగను, సాహిత్యముగను పరిగణింపబడ గలవు.”

కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి,

మైసూరు, 9-12-50.

౮. భారతీయ తత్త్వ శాస్త్రము

ఈ గ్రంథమున పుష్కరసములు అనగా, గౌతమ, కణాద, కపిల, పతంజల, జైమిని, వ్యాససూత్రముల భాషములు సులభముగ వర్ణింపబడినవి.

వ్యాససూత్రముల ననుసరించి, శంకర, రామానుజ, మధ్వ, వల్లభ, నింబార్క, బలదేవ, భాస్కర, విజ్ఞానభిక్షు, శ్రీకంఠాచార్యులను సంప్రదాయ ప్రవ రకుల మతవాదములు నిష్పాక్షికముగ వివరింపబడి, శంకరులవారి అద్వైత ముతో వానికిగల సార్థక్యముగూడ నిరూపింపబడుటయేగాక, అద్వైతమే సర్వదర్శన శిరోభూషణమని నూచింపబడినది.

ఈగ్రంథమును చక్కగ పఠించిన పుష్కరసములను గురించిన సంగ్రహ జ్ఞానమేగాక, వ్యాససూత్రములకు గల తొమ్మిది భాష్యములు పఠించిన ఫలము లభింపగలదు.

పది ఏండ్లు పరిశ్రమచేసి వ్రాసిన ఉద్దగ్రంథము.

“పుష్కరసములకు సంబంధించిన వాఙ్మయము నంతటిని అవలోడన గావించి, తాము నేకరించిన విషయజాలమును ఈగ్రంథములో పండిత పామర రంజకముగా ఆంధ్రులకు సమర్పించినందులకు స్వామిజీ ఎంతయూ ఆభినంద నీయులు.”

— ఆంధ్రపత్రిక (17-4-49)

“భాగ్యతీయ త త్వకాస్త్రమునందలిని నూత్నంగా తెలుసుకోగోరువాఁ
డిది ఉపయోగకాఁ..” — ఆంధ్రప్రభి (24-7-49)

“ఏ మతమును దూషణభూషణలు జేయక నిష్పక్షపాతియున స్వమిత
స్వరూపములను చిత్రించిన.” — శ్రీ నైషధచరిత్ర (ఏప్రిల్, 44)

“ఈత త్వకాస్త్రము చదువునప్పుడు శ్రీ స్వాములవారు గ్రంథరూప
గురువులై శిష్యులకు పద్ధర్శన, వేదాంతనూత్రిభాష్యములు బోధించుచున్నట్లుం
డునే కాని మనకా పుస్తకము జమవుచున్నట్లుండదు.”

— శ్రీ పెనుమత్సి సత్యనారాయణరాజు

“త త్వకాస్త్రమునకు మీరు చేయుచున్న సేవ ఆంధ్ర చరిత్రకారులు
మరచి పోజాలరు.” — శ్రీ కొడాలి లక్ష్మీనారాయణ.

“తాత్త్వికాభిప్రాయములను నిగూఢముగ గాక, సరిశ్రమగు భాషలో
సాదిగించుట కష్టము. కాని గ్రంథకర్త తేలికగను, నిష్పష్టముగను వ్రాయుటలో
విజయము నందెను. గ్రంథమునందలి ప్రతిపుటయును ఇందులకు సాక్షి.”

— శ్రీ పి. టి. రాజు.

౧౫౧ పుటలు. వెల రు. ౨-౦-౦.

(ఈ మూడు గ్రంథముల నిమిత్తము, సాధన గ్రంథ మండలి, తెనాలి.
అని వ్రాయవలెను.)

శీఘ్రముగ వెలువడనున్న గ్రంథములు

౯. శంకర గ్రంథ రత్నావళి. (ఇరువది నాలుగు సంపుటములు)

౧౦. గీతానూత్ర రత్నమాల.

౧౧. పంచ వింశతి గీతలు.

౧౨. బోధసారము.

౧౩. స్తవకుసుమాంజలి.

౧౪. శ్రీ శ్రీ రామకృష్ణపూజాపద్ధతి.

౧౫. శ్రీ శ్రీ రామకృష్ణ - అనుధ్యానము.

౧౬. దశోపనిషత్తులు (కేవలము వచనము)

శ్రీ రామకృష్ణ మఠమువారి

ఆంధ్ర గ్రంథములు

1. శ్రీరామకృష్ణ లీలామృతము	5_ 0_0
2. వివేకానంద జీవితచరిత్ర	3_ 0_0
3. శారదాదేవి చరిత్ర	1_12_0
4. నాగమహాశయుని జీవితము	1_ 4_0
5. బ్రహ్మానంద : జీవితము, బోధనలు	3_ 8_0
6. రామకృష్ణ బోధామృతము	3_ 4_0
7. శారదా ప్రసంగములు	2_ 8_0
8. గిరీశచంద్రుని జీవితము	0_12_0

వివేకానంద ప్రవచనములు :

1. రాజయోగము	2_ 4_0
2. కర్మయోగము	1_ 8_0
3. భక్తియోగము	1_ 4_0
4. వివేకానంద లేఖావళి (2 సంపు.)	3_ 0_0
5. ప్రబోధ రత్నాకరము	2_ 4_0
6. అనుష్ఠాన వేదాంతము	1_ 4_0
7. వివేక సూక్ష్మోదయము	1_ 0_0
8. చికాగోనగరోపన్యాసములు	0_ 8_0
9. నాసంస్కరణ యుద్ధవిధానము	0_ 6_0
10. నాగురుదేవుడు	0_ 6_0
11. నవీన భారత దేశము	0_ 4_0
12. సర్వం విష్ణుమయం జగత్	0_ 3_0

భగవద్గీత, భక్తిమార్గము, ముక్తిమార్గము మొదలగు పుస్తకముల నిమిత్తమున, 'రామకృష్ణ ప్రభు' అను పత్రిక కొరకును నేడే క్యాటలాగు చూడుడు.

పలయువారు : మేనేజరు, శ్రీ రామకృష్ణమఠము, మద్రాస్-4.

అని వ్రాయుడు.

ఆ ధ్యా త్మిక ప త్రి క లు

ప్రస్తుతము ఆంధ్రదేశమున చక్కటి ఆధ్యాత్మిక మాసపుత్రికలు వెలువడుచున్నవి. ఈక్రింద నానిలోకొన్ని దొరుకు చోటును, సంవత్సరగలదాయను తెల్పుచున్నాము. ఎవరికి ఏది లేక వివి కావలసియుండిన, నానిని వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

౧. శ్రీ వైష్ణవ పత్రిక : ఇది గడచిన ౩౫ ఏండ్లనుండి భక్తిప్రపక్షులను ప్రచారముచేయుచు; ప్రస్తుతము వింజమూరి రంగారావులుగారిచే, పెంటపాడు, పశ్చిమగోదావరినుండి, వెలువడుచున్నది.

సం. చం. రు. ౩-౦-౦

౨. యదూర్ధభారతి : ఇది ౨౭ ఏండ్లనుండి, ఆబాలగోపాలమునకు వేదాంత తత్త్వము అర్థమగునట్లు ప్రచారము చేయుచున్నది. దొరసుచోటు : వ్యాసాశ్రమం, ఏర్పేడు. సం. చం. రు. ౪-౦-౦

౩. మోక్షసాధని : నామభక్తిప్రచార పత్రిక, ప్రకాశకులు : సీతారామ నామ సంకీర్తనసంఘం, గుంటూరు. సం. చం. రు. ౨-౦-౦

౪. రామకృష్ణప్రభ : రామకృష్ణవివేకానంద వాఙ్మయమును, సనాతన హిందూధర్మమును, సంస్కృతిని ప్రచారముచేయు పత్రిక. శ్రీ నిర్వికల్ప నందస్వామిచే ప్రారంభింపబడి, తదనంతరము ౧౦ ఏండ్లనుండి, శ్రీ రామకృష్ణ మఠము, మద్రాసు ౪ వారిచే ప్రకటింపబడుచున్నది. శ్రీముతజానంద స్వామి వర్తమాన సంపాదకులు సం. చం. రు. ౩-౦-౦

౫. శాంతి : ఓంకారస్వామివారిచే ౧౧ ఏండ్లనుండి శాంతిప్రచారార్థము, శాంతి ఆశ్రమం వాల్తేరునుండి ప్రకటింపబడుచున్నది.

సం. చం. రు. ౩-౦-౦

౬. విశ్వమీమాంస : నెల్లూరిజిల్లా, ఇనమడుగు, సత్యానంద ఆశ్రమం వారి పత్రిక. ఫతర్షులవారిచే రమణాశ్రమభావము ననుసరించి, ౬ ఏండ్ల నుండి ప్రకటింపబడుచున్నది సం. చం. రు. ౩-౦-౦

౭. రామదర్శనం : గుంటూరుజిల్లా, పిడుగురాళ్ల, రామతీర్థ సేవాశ్రమం నుండి, కేశవతీర్థులవారిచే రామతీర్థభావ ప్రచారార్థము ౪ ఏండ్లనుండి ప్రకటింపబడుచున్నది. సం. చం. రు. ౩-౦-౦

గుంటూరుజిల్లా (M. S. M. Ry)

సాధనగ్రంథ మండలి, ప్రచురణలు.

ఐదవ శతాబ్ది కవిత	0_12_0	◆ భగవద్గీతాపై ప్రి-శాపాయములు	0_ 4_0
* ఆరవ శతాబ్ది కవిత	0_12_0	భక్తి తత్వము	0_12_0
* ఆరవ శతాబ్ది కవిత	2_ 0_0	భక్తి సామయము	2_ 0_0
శాస్త్ర సామయికము	0_ 8_0	భారతీయ తత్వ శాస్త్రము	2_ 0_0
ఉపాసన బాబా జీవితము	1_ 8_0	భాగవత కథ	2_ 0_0
కల్యాణము	1_ 4_0	మానవ భగవద్ము	1_ 0_0
శివ శిష్యులు (రామకృష్ణ వివేకానందులు)	1_ 0_0	* ముక్తి కీర్తి	0_ 6_0
◆ గీతా ప్రతిభ	0_12_0	రాధా రహస్యము	2_ 4_0
గీతా కదంబము	1_ 4_0	శ్రీ రామ పూజా విధానము	0_ 4_0
గోవింద దామోదర చంద్రము	0_ 8_0	◆ శ్రీకాళహస్తి స్వరశతకము	0_ 8_0
జడభరతుడు	0_12_0	శ్రీ సీతారామ శతకము	0_ 2_0
వరచరామ కీర్తనలు	0_10_0	* శ్రీ త్యాగరాజ చరిత్ర	0_ 4_0
* వరమనాధన	0_12_0	* శ్రీ రామ నామ ప్రభావము	0_ 6_0
శివ శిష్యులు	0_12_0	శ్రీ శుకుడు	0_12_0
పద్మపురాణము (ఆదిమ ఖండము)	1_ 8_0	శ్రీ త్రిపురాంత శేష్వర శతకము	0_ 4_0
,, (భూమి ఖండము)	2_ 0_0	* సప్తమహా శతకములు	0_ 6_0
,, (బ్రహ్మ ఖండము)	1_ 0_0	సిద్ధాంత కల్పవల్లి	1_ 0_0
బదరీయాత్ర (3వ కూర్పు)	1_ 0_0	సంక్షిప్త సమీక్షాంస	1_ 0_0
		◆ హరి నామ మహిమ శతకము	0_ 4_0
		* హిందూ కోడ్ బిల్ సమీక్ష	1_ 0_0

* ఈ గ్రంథములు పునర్ముద్రణ కావలయును

◆ ఈ గ్రంథములు రెండవ కూర్పు

రాబోవు గ్రంథములు : శంకర గ్రంథ రత్నావళి 24 సంపుటములు

గీతా కదంబము 10 సంపుటములు

ప్రేమ దర్శనము, శివ తత్త్వము

మరొకటి : రూ 1 కు వి, ప్రి. లేదు. రూ 5/- లకు మించిన ఆర్డరకు రూ 1 కి 0_3_0 రూ 25/- లకు, రూ 1 కి 0_4_0 లు, రూ 100/- లకు రూ 33/- లు కమీషను యివ్వబడును. సమర్థులగు ప్రచారకులు ప్రతి గ్రామమున కావలయును. మంచికమీషను యివ్వబడును.

గీ తా క దంబ ము (198 పేజీలు రు. 1-4-0.)

అనువాదకుడు : శ్రీ గట్టి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి

మహాపురాణ ఉపపురాణములలో 'గీతలు' అను పేరుతో ఘట్టములు గ్రంథితులములై యున్నవి. గీత లేక గీతము అనగా గానము చేయబడినది అనగా ఉపదేశింపబడినది అని తాత్పర్యము. కావున, సనందనాది బ్రహ్మపుత్రులు, లేక వసిష్ఠ వామదేవాది మహర్షులు, లేక నారాయణ నారదాదులు, మరీచ్యాదులకు, దేవగణములకు, మహర్షులకు లేక సాక్షాత్తులగువానియొక్క భక్త శిష్య గణములకు, బోధించి యున్నట్లు ఆయాగీతలు మహాపురాణముల సప్తమిదాయ బద్ధములై ఆయా పురాణములలో కూర్చబడి యున్నవి.

ఆ గీత లన్నియు గీతాకదంబ సంపుటములలో దశములుగా, వసునగా, సాక్షక పాఠక లోకముల కరకమలాంజలులకు అందజేయ గలము.

ఈ ప్రథమ దశమును ఐదు గీతలలో ముగించితిమి అవి వసునగా ౧ గోపికాగీత, ౨ భ్రమరగీత, ౩ హంసగీత, ౪ భిక్షుగీత, ౫ ఆనందాత గీత అను గీతలను తాత్పర్యముతో సాధకులకు అభ్యంతోపయుక్తముగ ప్రకటించితిమి.

ఇట్లుగీతలన్నివిధములకు గీతాభ్యాసము కన్న సులభమైన మార్గమింకటి లేదు.

గీతాభ్యాసము

